

153.80834

ส 852 ผ

ร.3

ผลของการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนานิยในตนเอง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ปริญญานิพนธ์

ของ

สุรพงษ์ ชูเดช

20 เม.ย. 2542

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

มีนาคม 2542

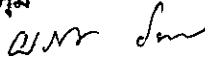
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

117681

h 6401

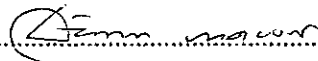
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการตอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

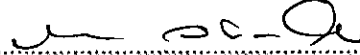
ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ผจงจิต อินทสุวรรณ)

กรรมการ

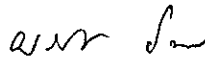
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบงกช)

กรรมการ

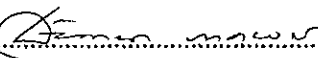
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่)

คณะกรรมการตอบ

ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ผจงจิต อินทสุวรรณ)

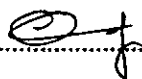
กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบงกช)

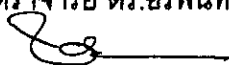
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

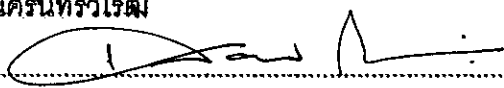
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ ชัยวิทย์ จิตเมตตา)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ ๙ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2542

ปริญญานิพนธ์นี้ได้รับพระราชทานทุน “ภูมิพล” ผู้วิจัยรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ
เป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

สุรพงษ์ ชูเดช

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก พระธรรมปิฎก(ป.อ. ประยุตโต) รองศาสตราจารย์ ดร.ผจจจิต อินทสุวรรณ ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทนา ภาคบงกช กรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ กรรมการ ที่ได้สละเวลาอย่างมากในการให้คำปรึกษาแนะนำตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาที่ได้รับเป็นอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาช่วยตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ พระสุธีวรญาณ(ณรงค์ กิตฺติโสภโณ) พระมหาเทียบ มาลัย ศาสตราจารย์ ดร.ระวี ภาวิไล รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภัทร ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู ศาสตราจารย์ ศรียา นิยมธรรม อาจารย์ ประภา เกตุคง

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ โสภณ ศรีกลับ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดตระกล้าที่ได้กรุณาอนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าไปดำเนินการจัดการทดลองฝึกอบรม อาจารย์นวลตา กาญจนวงศ์ ที่ได้ช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการฝึกอบรม อาจารย์ชูลี อยู่ปรัชญาและอาจารย์อาจिनัย สุวรรณเลิศที่ได้กรุณารับเป็นผู้ดำเนินการฝึกอบรม อาจารย์สมชาย เจริญชัยสมบัติที่ได้ช่วยกรุณาเป็นธุระเรื่องภาพประกอบชุดฝึกอบรม อาจารย์ทัศนยา ทองภักดีที่ได้กรุณาช่วยประสานงานในการเชิญกรรมการสอบภายนอก อาจารย์ ดร.นพวรรณ โชติบรรณที่ได้กรุณาช่วยตรวจบทคัดย่อภาษาอังกฤษ

ขอกราบขอบพระคุณรองผู้อำนวยการสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร อาจารย์ ชัยวิทย์ จิตเมตตา ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมจากภายนอก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพินท์ ทูชม ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม

ขอขอบคุณ คุณอนิสรา จรัสศรี ที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือ ในทุกๆ ด้านแก่ผู้วิจัยจนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความสะดวกเรียบร้อยเป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณคณาจารย์สถาบันพุทธกรรมศาสตร์ทุกๆ ท่านในการให้การอบรมสั่งสอนความรู้ในสาขาการวิจัยพุทธกรรมศาสตร์ สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ที่ได้ให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยจะขอจดจำพระคุณนี้ตลอดไป

สุรพงษ์ ฑูเดช

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับวินัย	7
ความหมายของวินัย	7
ประเภทของวินัย	9
วินัยในตนเอง	10
ความหมายของวินัยในตนเอง	10
ความสำคัญของวินัยในตนเอง	11
คุณลักษณะของบุคคลที่มีวินัยในตนเอง	11
ทฤษฎีเกี่ยวกับวินัยในตนเอง	13
ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเอง	13
ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรม	14
ทฤษฎีควบคุม	16
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู	18
ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู	18
ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู	18
ประเภทของการอบรมเลี้ยงดู	19
การอบรมเลี้ยงดูกับการเกิดวินัยในตนเอง	24
การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์	29
การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวจิตวิทยา	29
การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธศาสนา	32

ความเข้าใจเกี่ยวกับกรรมหรือพฤติกรรมในทางพุทธศาสนา	32
การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์หรือศึกษา	35
การเตรียมความคิดความเชื่อที่ถูกต้องหรือสัมมาทิฐิ	35
การพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา	44
การฝึกอบรมศีล	45
การฝึกอบรมสมาธิ	48
การฝึกอบรมปัญญา	53
การจัดการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา ..	56
แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการสร้างชุดฝึกอบรม	61
ความหมายของการฝึกอบรมและชุดฝึกอบรม	61
หลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดฝึกอบรม	62
หลักในการสร้างชุดฝึกอบรม	63
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา	64
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาของการฝึกตามหลักไตรสิกขา	67
นิยามปฏิบัติการของตัวแปร	68
กรอบแนวคิดในการวิจัย	72
สมมุติฐานในการวิจัย	73
3 วิธีดำเนินการวิจัย	74
การสร้างชุดฝึกอบรมและการหาประสิทธิผลชุดฝึกอบรม	76
เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรและการหาคุณภาพเครื่องมือวัด	80
การจัดการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขาและตามวิธีปกติ	84
ประชากร	84
กลุ่มตัวอย่าง	84
การจัดเข้ากลุ่ม	84
แบบแผนการทดลอง	85
โครงสร้างการทดลอง	86
การดำเนินการทดลอง	86

การวิเคราะห์ข้อมูล	87
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	88
ตอนที่ 1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร	89
ตอนที่ 2 การทดสอบตามสมมติฐานที่ตั้งไว้	91
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	114
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	114
สมมติฐานในการวิจัย	114
วิธีดำเนินการวิจัย	114
สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย	116
การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน	117
การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม	123
การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความรับผิดชอบ	123
การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	125
การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความอดทน	127
การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความซื่อสัตย์	129
ข้อจำกัดของการวิจัย	132
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป	133
ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ	133
บรรณานุกรม	135
ภาคผนวก	151
ภาคผนวก ก	152
ภาคผนวก ข	166
ภาคผนวก ค	168
ภาคผนวก ง	171
ประวัติย่อผู้วิจัย	273

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	ค่าเฉลี่ย(M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD) ของตัวแปรวินัยในตนเองของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาและกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติ จำแนกตามวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดู และครั้งของการวัด	90
2	แสดงผลของการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนวินัยในตนเอง โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด	91
3	การเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยวินัยในตนเอง โดยวิธีการของเซฟเฟหลังจากพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัด	93
4	แสดงผลของการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความรับผิดชอบ โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด	96
5	การเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบ โดยวิธีการของเซฟเฟหลังจากพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัด	98
6	แสดงผลของการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเอง โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด	100
7	การเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นในตนเอง โดยวิธีการของเซฟเฟหลังจากพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัด	102
8	แสดงผลของการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความอดทน โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด	104
9	การเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความอดทน โดยวิธีการของเซฟเฟหลังจากพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและระยะเวลาในการฝึกอบรม	106
10	แสดงผลของการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความซื่อสัตย์ โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด	108
11	การเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความซื่อสัตย์ โดยวิธีการของเซฟเฟหลังจากพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัด	110

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	มิตีการอบรมเลี้ยงดูของเซฟเฟอร์	21
2	มิตีการอบรมเลี้ยงดูของเบคเกอร์	22
3	แสดงกระบวนการเกิดพฤติกรรม	33
4	กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธศาสนา	35
5	กระบวนการเกิดสัมมาทิฏฐิจากองค์ประกอบฝ่ายภายนอก	38
6	กรอบแนวคิดในการพัฒนาวินัยในตนเอง	60
7	กรอบแนวคิดในการวิจัย	72
8	แสดงขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	75
9	กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามวินัยในตนเองซ้ำสามครั้ง	92
10	กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามวินัยในตนเองซ้ำสามครั้ง	95
11	กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความรับผิดชอบซ้ำสามครั้ง	97
12	กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความรับผิดชอบซ้ำสามครั้ง	99
13	กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความเชื่อมั่นในตนเองซ้ำสามครั้ง	101
14	กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความเชื่อมั่นในตนเองซ้ำสามครั้ง	103
15	กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความอดทนซ้ำสามครั้ง	105
16	กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความอดทนซ้ำสามครั้ง	107

- 17 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกและครั้งของการวัด เมื่อวัด
ตัวแปรตามความซื่อสัตย์ซ้ำสามครั้ง 109
- 18 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของ
การวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความซื่อสัตย์ซ้ำสามครั้ง 112

บทที่ 1

บทนำ

ในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า การพัฒนามนุษย์เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ ถ้าประเทศใดมองข้ามความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของประชากร ประเทศนั้นย่อมยากจะประสบความสำเร็จในการพัฒนา ทั้งนี้เพราะการพัฒนาประเทศนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับเงินทุนและทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากร ผู้ที่จะมาจัดการกับสิ่งเหล่านี้ด้วย คุณภาพของประชากรจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ คุณสมบัติของประชากรที่มีคุณภาพ ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร ความประหยัด ความอดทน ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความไม่ก้าวร้าว คุณลักษณะดังกล่าวมีหลักปัจจัยร่วมกันที่การมีวินัยแห่งตนหรือวินัยในตนเอง (self-discipline) (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2529 : 68)

วินัยในตนเองนอกจากเป็นปัจจัยร่วมของคุณลักษณะที่สำคัญดังกล่าว ยังมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่สำคัญอีกหลายด้าน เช่น ความรู้สึกรับผิดชอบ (ภัทรา นิคมานนท์. 2517) ความเชื่ออำนาจในตน (กรรณา กิจขยัน. 2517) ความภาคภูมิใจในตนเอง (สุนารี เตชะโชควิวัฒน์. 2527) นอกจากนั้นยังมีพุทธวจนะเกี่ยวกับความสำคัญของความมีวินัยหรือวินัยในตนเอง ไว้ว่า “เมื่อพระอาทิตย์จะอุทัย ย่อมมีแสงเงินแสงทองขึ้นมาก่อนฉันใด ชีวิตที่ดีงามจะเกิดขึ้นโดยมีความถึงพร้อมด้วยศีลหรือความมีวินัย เป็นสิ่งบ่งบอกเบื้องต้นด้วยฉันนั้น” เท่ากับว่าพระพุทธเจ้าตรัสให้คำรับรองไว้ว่าศีลหรือความมีวินัยเป็นรุ่งอรุณของการศึกษา ซึ่งเป็นสัญญาณบอกให้ทราบว่ามนุษย์จะมีการพัฒนาและมีชีวิตที่ดีงามต่อไป (พระธรรมปิฎก. 2538 ข : 18)

วินัยในตนเองเป็นคุณลักษณะของประชากรที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่สำคัญยิ่ง แต่ในปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญปัญหาการขาดวินัยในหลายๆด้าน เช่น ความไม่มีวินัยด้านสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดปัญหามลภาวะทางอากาศ ทางน้ำ ทางดินและทางเสียง ความไม่มีวินัยทางสังคมทำให้มีการฝ่าฝืนกฎหมายและระเบียบในการอยู่ร่วมกันมีการทุจริต ขาดความรับผิดชอบต่อเวลาและหน้าที่ ความไม่มีวินัยทางเศรษฐกิจมักปรากฏในลักษณะของความฟุ่มเฟือย ขาดการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ ความไม่มีวินัยทางธุรกิจการค้ามักปรากฏขึ้นในลักษณะของการคดโกง การปลอมปนสินค้า การส่งสินค้าไม่ตรงเวลา ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจและเสียภาพพจน์

ของประเทศ ความไม่มีวินัยทางการเมือง ปรากฏให้เห็นในลักษณะของการเล่นการเมืองอย่างไม่มีกติกาดำเนินการตามวิถีประชาธิปไตย มีการซื้อสิทธิ์ขายเสียงซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญมากของระบบการเมืองไทยในปัจจุบัน (วิจิตร อวระกุล. 2532 : 45-48) นอกจากนี้ยังมีปัญหาซึ่งสะท้อนถึงความไม่มีประสิทธิภาพทางการศึกษาในด้านการสร้างเสริมความมีวินัยและใช้วินัยในทางที่ไม่เหมาะสม เช่น ปัญหาการหนีเรียน การทะเลาะวิวาท การมั่วสุมเสพยาเสพติด การใช้ความรุนแรงในการลงโทษนักเรียนที่กระทำผิดเกินกว่าเหตุจนทำให้นักเรียนได้รับอันตราย ปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

เด็กและเยาวชนถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากร การปลูกฝังและพัฒนาวินัยในตนเองจึงควรเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็ก เริ่มจากการอบรมเลี้ยงดู พ่อแม่หรือผู้ที่มีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กควรปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะของการชี้แจงให้เหตุผล (induction) (Hoffman. 1970 : 284) การให้ความรัก (love - oriented) และการถอนความรัก (withdrawal of love) (Sear, Maccoby and Levin. 1957 : 300) การให้ความอบอุ่น (warmth) (Becker. 1964 : 196-208) การดูแลเอาใจใส่ (authoritative) (Grusec and Goodnow. 1994 : 5 citing Baumrind. 1971) การจัดการอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวมานี้เป็นลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2529 : 75) ซึ่งมีงานวิจัยพบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนี้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับวินัยในตนเองของเด็ก (Baldwin. 1948 ; วิภาวีวัน มูลสถาน. 2532 ; บัณฑิตา ศักดิ์อุดม. 2523 ; สุนารี เตชะโชควิวัฒน์. 2527 ; ชิดกมล สังข์ทอง. 2535) แสดงว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมากก็จะมีวินัยในตนเองสูง เมื่อเป็นเช่นนี้บิดามารดาหรือผู้ที่มีหน้าที่ในการดูแลเด็กควรคำนึงถึง ควรส่งเสริมเด็กตามแนวการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย โดยเน้นการให้ความรักมากและควบคุมค่อนข้างน้อย เพื่อเด็กในความปกครองจะได้เป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองสูง

นอกจากการอบรมเลี้ยงดูแล้ว การจัดกิจกรรมและการจัดฝึกอบรมพิเศษก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการช่วยพัฒนาวินัยในตนเองในเด็กและเยาวชน จากการศึกษางานวิจัยพบว่า มีงานวิจัยซึ่งทดลองพัฒนาวินัยและวินัยในตนเองจำนวน 17 เรื่อง สามารถจำแนกรูปแบบการพัฒนาได้ 7 ลักษณะคือ 1. การใช้กิจกรรมกลุ่มเช่น การฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. 2525) การฝึกการเข้าร่วมกิจกรรมการอ่านหนังสือ (ละมัย กาญจนประโชติ. 2534) 2. การใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ เช่น การใช้อิทธิพลของการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (ชาลี นาคีทัต. 2524) วิธีสอนแบบซินดิเคทกับการสอนตามคู่มือครู (สมชาย สิงห์พันธ์. 2527 ; อำพร กาทอง. 2529) วิธีสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครู (รัตนนา นภารัตน์. 2531) วิธีสอน

แบบการเรียนรู้เป็นทีมกับการสอนตามคู่มือครู (กาญจนา มีพลัง. 2533) วิธีสอนแบบหลักการเรียนรู้เพื่อรอบรู้กับการสอนตามคู่มือครู (วรภัทร ชัยเลิศ. 2534) วิธีสอนแบบ TAI กับการสอนตามคู่มือครู (ขวัญใจ บุญฤทธิ์. 2535) 3. การใช้ตัวแบบผ่านสื่อ เช่น การใช้ตัวแบบซึ่งสร้างเป็นสไลด์ การดูประกอบเสียง (อรประไพ จันทน์วล. 2524) การใช้ตัวแบบหนังตะลุง (ยุวดี เตชะอังกูล. 2525) การใช้สื่อประสมประกอบบทเรียน (สมใจ สุริยกุล. 2523) การใช้ขั้นตอนประกอบหุ่นเป็นตัวแบบ (กัลยา ประสงค์เจริญ. 2525) 4. การใช้วิธีให้คำปรึกษา เช่น การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มกับเด็กที่มีปัญหาด้านวินัย (สุภาพร จันทศิริโยธิน. 2526) 5. การแสดงบทบาทสมมติ เช่น การให้เด็กแสดงบทบาทสมมติแบบมีบท (พรรณทิพย์ พันทอง. 2534) 6. การใช้เทคนิคทางจิตวิทยาหลายเทคนิคร่วมกัน เช่น รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยในการทำงานซึ่งประกอบด้วย การสร้างความตระหนัก การให้ตัวแบบ การปรับพฤติกรรม การควบคุมตนเอง (กรมวิชาการ. 2530) 7. การฝึกอบรมทางศาสนา เช่น การวัดผลการฝึกอบรมสามเณรภาคฤดูร้อน (สำราญ วรเดชะคงคา. 2534)

จากการวิเคราะห์ทฤษฎีเกี่ยวกับวินัยในตนเอง เช่น ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเอง ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมและทฤษฎีควบคุมพบว่า การเกิดและการพัฒनावินัยในตนเองนั้นเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านพฤติกรรม องค์ประกอบด้านความรู้สึก และองค์ประกอบด้านการรู้คิดสติปัญญา กล่าวคือการเกิดและการพัฒनावินัยในตนเองจนถึงขั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับระเบียบวินัย จะต้องทำให้ผู้ฝึกหัดมีความสุขมีความพอใจที่ได้ทำพฤติกรรมนั้นและจะต้องมีการพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลจนสามารถที่จะเข้าใจถึงเหตุผลในการทำพฤติกรรมนั้นทั้งผลดีและผลเสียอย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถพัฒनावินัยในตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 นี้ ในทางพุทธศาสนาเรียกว่า ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นการพัฒनावินัยในตนเอง โดยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบทั้ง 3 ของไตรสิกขา ซึ่งมีงานวิจัยยืนยันว่าการฝึกอบรมทางศาสนาที่เน้นการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา สามารถทำให้นักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4, 5, 6 มีการพัฒनावินัยในตนเองสูงขึ้น (สำราญ วรเดชะคงคา. 2534)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำเอาหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒनावินัยในตนเอง ซึ่งงานวิจัยในลักษณะนี้ยังไม่เคยมีมาก่อน งานวิจัยนี้จึงเป็นงานวิจัยแรกที่ทำการพัฒनावินัยในตนเอง โดยการจัดการฝึกอบรมที่ครอบคลุมการเกิดและการพัฒनावินัยในตนเองทั้ง 3 ด้าน โดยอาศัยแนวทางไตรสิกขาเป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรมและในการจัดการฝึกอบรมได้เน้นไปที่การเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง 4 ด้านคือ

ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทนและความซื่อสัตย์ ซึ่งยังไม่เคยมีงานวิจัยใดทำมาก่อนหน้านี้เช่นกัน งานวิจัยนี้จึงเป็นงานวิจัยที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒनावินัยในตนเองที่สำคัญยิ่ง

คำถามการวิจัย

หลักไตรสิกขาสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒनावินัยในตนเองได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดฝึกอบรมสำหรับนำไปใช้ในการพัฒनावินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาผลของการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒनावินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้ชุดฝึกอบรมและรูปแบบในการจัดการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาสำหรับการพัฒनावินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5
2. ทำให้ได้แนวทางในการสร้างชุดฝึกอบรมและในการจัดการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านอื่นๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร เป็นต้น และเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒनावินัยในตนเองกับนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ
3. ทำให้ทราบถึงประเภทของการอบรมเลี้ยงดูที่ได้รับผลดีจากการฝึกอบรมในครั้งนี้มากที่สุดและน้อยที่สุด
4. เป็นแนวทางแก่ครู ผู้ปกครองและนักวิชาการในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒनावินัยในตนเองสำหรับนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วินัยในตนเอง หมายถึงคุณลักษณะทางจิตใจที่อยู่ภายใน ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนเองมุ่งหวังโดยสอดคล้องกับระเบียบกฎเกณฑ์อันดีงามของสังคม

2. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึงการที่ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้านคำพูดและการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผู้กระทำซึ่งประกอบด้วย

2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก หมายถึงพฤติกรรมที่แม่ปฏิบัติต่อลูกของตนเองในลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1.1 มองลูกในแง่ดีหรือประเมินตัวลูกในทางที่ดี (Positive Evaluation)

1.2 ให้ลูกมีส่วนร่วมในการคิดและการกระทำกิจกรรมต่างๆ (Sharing)

1.3 แสดงความรักลูกออกมาให้เห็น (Expression of Love)

1.4 สนับสนุนและเข้าใจอารมณ์ของลูก (Emotional Support)

2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึงพฤติกรรมของแม่ที่ปฏิบัติต่อลูกของตนเองในลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

2.1 ก้าวร้าวเรื่องส่วนตัวของลูก (Intrusiveness)

2.2 ยับยั้งการก้าวร้าวของลูก (Suppression of Aggression)

2.3 ทำให้ลูกรู้สึกผิดเมื่อแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (Control Through Guilt)

2.4 ให้ลูกทำตามความต้องการของตัวเอง (Parental Direction)

2.5 ใช้คำพูดที่ทำให้ลูกรู้สึกอายโดยเปรียบเทียบว่าลูกคนอื่นดีกว่าลูกของตนเอง

เอง

3. ไตรสิกขา หมายถึง กระบวนการศึกษาหรือกระบวนการฝึกอบรม กาย วาจา ใจ และปัญญาให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป ไตรสิกขาประกอบด้วย

3.1 ศีล หมายถึงความประพฤติดีทางกายและวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ศีลเกิดจากการปฏิบัติตามวินัย ผู้ที่ต้องการมีศีลจึงต้องปฏิบัติตามวินัย ดังนั้นในงานวิจัยนี้ศีลจึงหมายถึง การควบคุมพฤติกรรมวาจาให้ปกติเรียบร้อย ไม่เบียดเบียนหรือทำความเดือดร้อนรำคาญให้แก่ผู้อื่น ซึ่งลักษณะดังกล่าวเกิดจากการปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียนที่นักเรียนร่วมกันกำหนดขึ้นเอง

3.2 สมานี หมายถึง ความมีใจตั้งมั่น ความตั้งมั่นแห่งจิต การทำให้ใจสงบแน่วแน่ ไม่ฟุ้งซ่าน การมีจิตกำหนดแน่วแน่อยู่อะไรสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ ในงานวิจัยนี้สมานีจึงหมายถึง การทำให้ใจสงบแน่วแน่ไม่ฟุ้งซ่าน การมีจิตกำหนดแน่วแน่อยู่อะไรในกิจกรรมที่ฝึก

3.3 ปัญญา หมายถึง ความรู้ทั่วหรือรู้ชัดในภาวะที่เป็นจริงของสิ่งต่างๆ ความรู้เข้าใจยังแยกได้ในเหตุผล ดีชั่ว คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ และรู้ที่จะจัดแจง จัดสรร จัดการ ในงานวิจัยนี้ปัญญาจึงหมายถึง การพิจารณาปัญญาดูด้วยเหตุผลโดยรู้เหตุและผลของการกระทำอย่างชัดเจน

4. การฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา หมายถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาและรูปแบบกิจกรรมเฉพาะที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกมีการพัฒนาวินัยในตนเองสูงขึ้น โดยมีขั้นตอนในการฝึก 3 ขั้นตอนคือ 1. ขั้นเตรียมความพร้อมเป็นการฝึกเพื่อให้มีความสามารถในการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2. ขั้นการสร้างทัศนคติต่อวินัยเพื่อให้ผู้ฝึกมีทัศนคติที่ดีต่อวินัย 3. ขั้นไตรสิกขาเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในขั้นไตรสิกขานี้การฝึกจะเน้นไปที่องค์ประกอบของวินัยในตนเอง โดยเน้นองค์ประกอบด้าน ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน ความซื่อสัตย์ โดยในการจัดกิจกรรมจะเน้นการจัดการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา คือ 1. สร้างพฤติกรรม (ศีล) 2. สร้างความสนใจในกิจกรรมที่ฝึก (สมาธิ) 3. สร้างความเข้าใจ (ปัญญา)

5. การฝึกวินัยตามวิธีปกติ หมายถึงการจัดการฝึกอบรมโดยให้นักเรียน เรียนวิชาเสริมสร้างลักษณะนิสัย ในส่วนของเนื้อหาที่เกี่ยวกับการปลูกฝังความมีระเบียบวินัยที่มีอยู่ในหนังสือแบบเรียนชุดพัฒนาระบวนการสร้างเสริมลักษณะนิสัย (สสน.) เล่มที่ 1-6

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการนำเสนอในส่วนนี้เป็นการนำเสนอในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยเรื่องวินัย การอบรมเลี้ยงดูกับวินัยในตนเอง การพัฒนา มนุษย์ตามแนวคิดวิทยาและพุทธศาสนา การจัดการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวไตรสิกขา แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการสร้างชุดฝึกอบรม และงานวิจัยเกี่ยวกับการฝึกอบรมตามหลัก ไตรสิกขา ซึ่งรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับวินัย

1. ความหมายของวินัย

จากการศึกษาเอกสารที่กล่าวถึงความหมายของคำว่าวินัยเช่นจาก Webster's New World Dictionary of American Language ให้ความหมายของวินัยว่า วินัยหมายถึงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการควบคุมตนเองให้สามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในระบบระเบียบ ข้อบังคับที่กำหนด (Guralnik. 1970 : 401) Webster's New International Dictionary of the English Language, Unabridged, with Seven Language Dictionary ให้ความหมายของวินัยว่า วินัยหมายถึงคำสั่งและการฝึกที่มีลักษณะเฉพาะด้าน เช่น ความประพฤติหรือการกระทำเกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับ (Neilson. 1993 : 409) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของวินัยว่า วินัยหมายถึงการอยู่ในระเบียบแบบแผน และข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. 2538 : 756) ส่วนพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ให้ความหมายของวินัยว่า วินัยหมายถึงระเบียบสำหรับกำกับความประพฤติให้เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน (พระเทพเวที. 2531: 274) นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของวินัย เช่น วินัยหมายถึง การควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผนและขนบธรรมเนียมอันดีงาม เพื่อความสงบสุขในชีวิตของตน และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2537 : 5) วินัย หมายถึง 1. ข้อปฏิบัติหรือแบบสำหรับคนในองค์กร ในหมู่ในเหล่า 2. ลักษณะเชิงพฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นการยอมรับหรือปฏิบัติตาม การนำหรือการบังคับบัญชาหรือระเบียบ (สุโขทัยธรรมาราช. 2537 : 433-434) วินัยหมายถึง แบบที่ปั้นหลอมคนให้เป็นคนดี (เป็น มุทุกันต์ 2502 : 379-395) วินัยหมายถึง 1. การปฏิบัติตน

ตามกฎระเบียบข้อบังคับแบบแผนข้อตกลงที่สังคมกำหนดให้บุคคลปฏิบัติตาม เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข 2. คุณลักษณะโดยรวมของบุคคลที่แสดงออกด้วยความรู้สึกนึกคิดจิตใจ การตัดสินใจ และเลือกกระทำตามวินัยที่เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ด้วยความสมัครใจ เพื่อแก้ปัญหาของส่วนตนและส่วนรวม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม 3. กฎ ระเบียบแบบแผน ข้อตกลงที่สังคมกำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้บุคคลอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข (ฉันทนา ภาคบงกชและคณะ. 2539 : 35) วินัยหมายถึง การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลอาจทำได้ 2 วิธีคือ 1. โดยทางกฎข้อบังคับ คำสั่ง และบังคับโดยใช้การลงโทษเป็นเครื่องหนุนหลังหรือ 2. โดยทางการสั่งสอน การฝึกอบรมและประสบการณ์ด้านมีความรับผิดชอบ (ฉันทนา ภาคบงกชและคณะ. 2539 : 8 อ้างอิงจาก Kingsbury. 1957 : 52) และวินัยหมายถึง 1.การควบคุมตนเอง การมองวินัยในแง่หนึ่งมุ่งไปที่การพัฒนาตนเองเพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับ ความจำเป็นและความต้องการซึ่งอาจเรียกว่า “วินัยในตนเอง” 2.เงื่อนไขที่ทำให้พฤติกรรมอันเป็นระเบียบ 3.กระบวนการทางนิติธรรมที่มีการกำหนดกฎระเบียบ การบังคับใช้กฎระเบียบ และการลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบ (ฉันทนา ภาคบงกชและคณะ. 2539 : 8 อ้างอิงจาก Megginson. 1972 : 468-470)

จากความหมายที่กล่าวมา สามารถจะจำแนกความหมายของวินัยออกได้เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ 1. วินัยหมายถึง การฝึกการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ กฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคม (Guralnik. 1970 : 401 ; Neilson. 1993 : 409 ; คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2537 : 5 ; Megginson. 1972 : 468-470) 2. วินัยหมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบ แบบแผน ข้อบังคับ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2538 : 756 ; สุโขทัยธรรมาธิราช. 2537 : 433-434) ที่สังคมกำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้บุคคลอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข (ฉันทนา ภาคบงกชและคณะ. 2539 : 35) 3. วินัยหมายถึง ตัวกฎระเบียบ ข้อบังคับ สำหรับกำกับความประพฤติ (พระเทพเวที. 2531 : 274 ; สุโขทัยธรรมาธิราช. 2537 : 433-434 ; Kingsbury. 1957 : 52 ; Megginson. 1972 : 468-470 ; ปิ่น มุทุกันต์. 2502 : 379-395 ; ฉันทนา ภาคบงกชและคณะ. 2539 : 35) 4. วินัยหมายถึง คุณลักษณะโดยรวมของบุคคลที่แสดงออกในลักษณะของการกระทำตามวินัยด้วยความสมัครใจ เพื่อแก้ปัญหาของส่วนตนและส่วนรวมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม (ฉันทนา ภาคบงกชและคณะ. 2539 : 35)

2. ประเภทของวินัย

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยพบว่า มีผู้สนใจศึกษาประเภทของวินัยในลักษณะที่แตกต่างกันไปตามความสนใจของผู้ศึกษาเช่น วินัยทางสังคม (วารินทร์ ม่วงสุวรรณ. 2517 ; จรูญรัตน์ เทียมก้อน. 2530) วินัยในโรงเรียน (เพียว เก้ากัณฑ์ทอง. 2534 ; มณีเหมทานนท์. 2528 ; บุญพา มลิณทิสต์. 2532 ; ซาลินี แสงวงศ์วัฒนา. 2535 ; กัญญาแสงพินิจ. 2532 ; อรประไพ จันทน์นวล. 2529) วินัยในชั้นเรียน (วรัญญา ชีรธรรมากร. 2528 ; รังสิมัน สุนทรไชยา. 2535) และวินัยในตนเอง (กัลยา ประสงค์เจริญ. 2529 ; กาญจนา มีพลิง. 2533 ; กรุณา กิจขยัน. 2517 ; ชวัลใจ บุญฤทธิ์. 2534 ; แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. 2531 ; ชวลี นาคทัต. 2524 ; ดวงใจ เนตรโรจน์. 2527 ; บัณฑิตา ศักดิ์อุดม. 2523 ; พรรณทิพย์ พันธ์ทอง. 2524 ; ภัทรา นิคมานนท์. 2517 ; ยุพดี เตชะอังสุ. 2517 ; รัตนา นภารัตน์. 2531 ; โรจนา ศุขะพันธ์. 2529 ; ละมัย กาญจนประโชติ. 2534 ; ลัดดาพรรณ ณ ระนอง. 2525 ; วรภัทร ชัยเลิศ. 2534 ; วรณวิภา ทองเอก. 2517 ; วิวัฒน์ อัคราณิชย์. 2523 ; วิภาห์วัน มูลสถาน. 2523 ; สมชาย สิงห์พันธ์. 2527 ; สมใจ สุริยะกุล. 2523 ; สุนารี เตชะไชยวิวัฒน์. 2527 ; สุภาพร จันทศิริโยธิน. 2526 ; สำรวย วรเดชะคงคา. 2534 ; อนุชิต สงแพง. 2530 ; อำพร กาทอง. 2529)

การแบ่งประเภทของวินัยในงานวิจัยดังกล่าวมา มีการแบ่งวินัยออกเป็น 4 ประเภทคือ 1. วินัยในตนเอง 2. วินัยในห้องเรียน 3. วินัยในโรงเรียน 4. วินัยทางสังคม นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการที่แบ่งประเภทของวินัยออกเป็น 2 ประเภท โดยใช้เกณฑ์แหล่งที่มาของอำนาจที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมนั้น ได้แก่ วินัยในตนเอง (self-discipline) และวินัยภายนอก (external authority discipline) วินัยในตนเองคือ การปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์อันเกิดจากแรงกระตุ้นภายในผลักดันให้บุคคลปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ โดยที่ไม่ขึ้นกับปัจจัยหรืออำนาจภายนอก ส่วนวินัยภายนอกคือ การปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ อันเนื่องมาจากปัจจัยหรืออำนาจภายนอกบังคับควบคุมให้บุคคลปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ ถ้าไม่ได้รับการควบคุมดูแลจากปัจจัยหรืออำนาจภายนอกพฤติกรรมนั้นก็จะหมดไป (ฉันทนา ภาคบงกช. 2539 : 10)

หากสามารถส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมเป็นผู้มีวินัยในประเภท วินัยในตนเอง แต่ละบุคคลจะเป็นผู้ที่สามารถกำกับดูแลตนเองได้ในทุก ๆ สถานการณ์ โดยไม่ต้องมีการควบคุมจากภายนอก ผู้ที่มีวินัยในตนเอง จึงเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของตนเองของกลุ่มและของสังคมโดยไม่ต้องมีใครมาบังคับควบคุม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ให้ความสนใจกับการพัฒนาวินัยประเภทวินัยในตนเอง หากสามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้บุคคลปฏิบัติตาม

ระเบียบกฎเกณฑ์ ที่กำหนดไว้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างดี ซึ่งรายละเอียดของวินัยในตนเองนี้จะกล่าวถึงโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป

3. วินัยในตนเอง

3.1 ความหมายของวินัยในตนเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า วินัยในตนเอง (self - discipline) ไว้อย่างกว้างขวาง แต่เมื่อพิจารณาถึงลักษณะร่วมของความหมายต่าง ๆ แล้ว พบว่ามีลักษณะร่วมกันคือต่างเห็นว่า วินัยในตนเองคือ ความสามารถของบุคคลในการที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนเองโดยตนเอง ให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือความต้องการที่ตั้งใจไว้ (English and English. 1958 : 487 ; Good. 1970 : 525 ; Arthur. 1985 : 678 ; Robert. 1984 : 663 ; Gordon. 1989 : 7 ; Brisbane. 1994 : 67 ; กรุณา กิจชัยน์. 2517 ; ภัทรา นิคมานนท์. 2517 ; วรณวิภา ทองอก. 2517 ; ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2523 ; วิวัฒน์ อัคราณิชย์. 2523 ; วิวาร์วัน มูลสถาน. 2523 ; ขวลิ นาคทัต. 2524 ; อำพร กาทอง. 2529 ; อนุชิต สงแพง. 2530 ; รัตนา นภารัตน์. 2531 ; กาญจนา มีพลัง. 2532 ; ชิตกมล สังข์ทอง. 2535)

นอกจากความหมายหลักร่วมกันดังกล่าวแล้ว มีนักวิชาการบางท่านได้ขยายความเพิ่มเติม เช่น พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมา จะต้องเป็นการกระทำที่ไม่ทำความยุ่งยากแก่ตนเอง ในอนาคต ไม่ขัดต่อสิทธิของผู้อื่น ไม่ขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม (วิวัฒน์ อัคราณิชย์. 2523 ; วิวาร์วัน มูลสถาน. 2523 ; อำพร กาทอง. 2529 ; อนุชิต สงแพง. 2530 ; รัตนา นภารัตน์. 2531 ; กาญจนา มีพลัง. 2532 ; ชิตกมล สังข์ทอง. 2535) และเป็นไปตามมาตรฐานที่สังคมกำหนด (Bernard. 1992 : 905)

จากการศึกษาความหมายของคำว่า วินัยในตนเอง ที่นักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า วินัยในตนเองนั้นหมายถึง คุณลักษณะที่นำไปสู่ความสามารถของบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ให้เป็นไปตามที่ตนเองมุ่งหวัง โดยที่การควบคุมพฤติกรรมของตนเองนั้น เกิดจากแรงกระตุ้นจากภายในและพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นจะต้องสอดคล้องกับระเบียบกฎเกณฑ์อันดีงามของสังคม

3.2 ความสำคัญของวินัยในตนเอง

ผู้ที่มีวินัยในตนเองนั้น นอกจากจะเป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่ตนเอง กลุ่มหรือสังคมกำหนดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุก ๆ สถานการณ์แล้ว วินัยในตนเองยังเป็นหัวใจของการแสดงออกซึ่งคุณธรรมทุกประเภท (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2523 : 3) วินัยในตนเองเป็นพื้นฐานของการควบคุมตนเองให้มีวินัยทางสังคม (สุชา จันทรโสมและสุรางค์ จันทรโสม. 2516 : 191) ถ้าไม่สามารถสร้างวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นได้แล้ว การที่จะสร้างวินัยทางสังคมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ ในสภาพความเป็นจริงการที่จะต้องคอยควบคุมให้แต่ละคนมีวินัยตลอดเวลา นั้นเป็นสิ่งที่แทบจะเป็นไปไม่ได้ และไม่สามารถหาเจ้าหน้าที่จำนวนมากมาคอยควบคุมสมาชิกทุก ๆ คนในสังคมได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาให้สมาชิกในสังคมเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเอง นอกจากนั้นการพัฒนาประชาธิปไตยจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ ถ้าประชาชนไม่เคารพกฎเกณฑ์และกติกาของสังคม (พระธรรมปิฎก. 2538ข : 1) ซึ่งการเคารพกฎเกณฑ์และกติกาของสังคมนี้ จะต้องมาจากแรงกระตุ้นจากภายในตัวของบุคคลเอง ไม่ใช่มาจากการควบคุมจากภายนอก

วินัยในตนเอง จึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาการทางประชาธิปไตยในสังคมไทย และก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม ที่วงการศึกษาคควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาวินัยในตนเองให้มากขึ้น

3.3 คุณลักษณะของบุคคลที่มีวินัยในตนเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า มีการกล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองไว้หลายท่านเช่น ออซูเบล (Ausubel. 1968 : 459-460) กล่าวถึงผู้ที่มีวินัยในตนเองว่ามีคุณสมบัติดังนี้ 1. เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม 2. เป็นผู้ที่มีความอดทน ส่วนวิกกินส์ (Wiggins. 1971 : 289)) ศึกษาเรื่องการควบคุมตนเองหรือวินัยในตนเอง พบว่าผู้ที่มีวินัยในตนเองสูงจะมีคุณสมบัติดังนี้ 1. มีความรับผิดชอบสูง 2. มีความวิตกกังวลน้อย 3. มีความอดทน 4. ประพฤติตนอย่างมีเหตุผล

สำหรับในประเทศไทยมีนักวิชาการและนักวิจัยกล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองไว้หลายท่านเริ่มจาก กรุณา กิจขยัน (2517 : 21) กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองว่า 1. มีความรับผิดชอบ 2. เชื่อมั่นในตนเอง 3. มีความรู้สึกผิดชอบ 4. ไม่กังวลใจ 5. มีความตั้งใจจริง ใจคอมั่นคง 6. มีลักษณะความเป็นผู้นำ 7. มีความซื่อสัตย์ จริงใจ มีเหตุผล

8. กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ 9. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 10. มีความอดทน ส่วนวิชาหวั่น
 มุลสถาน (2523 : 33) กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองนอกเหนือจากที่ กรรณ
 กิจขยัน กล่าวไว้ 4 ประการคือ 1. เคารพในสิทธิของผู้อื่น 2. ทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม 3. มี
 ความเชื่ออำนาจในตน 4. มีลักษณะ^{วินัย}มุ่งอนาคต ดวงเดือน พันธมนาวิน (2527 : 59-69) กล่าวถึง
 คุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองว่า 1. มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้
 เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของสังคม 2. มีความสามารถด้านงานสิ่งยั่วยุต่าง ๆ 3. มีความเชื่อมั่นใน
 ตนเอง 4. มีความรับผิดชอบสูง 5. มีความสามารถในการ^{วิเคราะห์}ความต้องการ 6. สามารถคาด
 หวังผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 7. มีการตั้งเป้าหมายเพื่ออนาคต ซึ่งชิดกมล
 สังข์ทอง (2535 : 15) ได้ศึกษาตามแนวเดียวกันกับ ดวงเดือน พันธมนาวิน ส่วนดวงใจ
 เนตรโรจน์ (2527 : 12) ประมวลคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ
 เพื่อกำหนดองค์ประกอบในการสร้างแบบวัดวินัยในตนเองพบว่า มีองค์ประกอบในการวัดวินัยใน
 ตนเอง 6 ด้านคือ 1. ความรู้สึกรับผิดชอบ 2. ความเชื่อมั่นในตนเอง 3. ความตั้งใจจริง
 4. ความเป็นผู้นำ 5. ความอดทน 6. ความซื่อสัตย์ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 6 นี้สอดคล้องกับ กรรณ
 กิจขยัน (2517) วิชาหวั่น มุลสถาน (2523) และกัลยา สุวรรณรอด (2537) ซึ่งทำการรวบรวม
 คุณลักษณะของวินัยในตนเองแล้ววิเคราะห์องค์ประกอบ พบผลการวิเคราะห์ตรงกับ ดวงใจ
 เนตรโรจน์ ยกเว้นองค์ประกอบที่สามที่ กัลยา สุวรรณรอด พบว่าเป็นองค์ประกอบด้านการตรง
 ต่อเวลา

จากเอกสารและงานวิจัยทั้งหมดดังกล่าวมาจะเห็นว่า พัฒนาการของการศึกษา
 คุณลักษณะของบุคคลที่มีวินัยในตนเองแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกมีการศึกษาคุณลักษณะ
 ของผู้ที่มีวินัยในตนเองใน 7 ด้านคือ 1. ความรับผิดชอบ 2. ความเชื่อมั่นในตนเอง 3. ความซื่อ
 สัตย์ 4. การตรงต่อเวลา 5. ความเป็นผู้นำ 6. ความอดทน 7. ความตั้งใจจริง ส่วนกลุ่มที่สอง
 ศึกษาคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองใน 7 ด้านคือ 1. มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์
 และพฤติกรรมให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของสังคม 2. มีความสามารถด้านงานสิ่งยั่วยุต่าง ๆ 3. มี
 ความเชื่อมั่นในตนเอง 4. มีความรับผิดชอบสูง 5. มีความสามารถในการ^{วิเคราะห์}ความต้องการ
 6. สามารถคาดหวังผลกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 7. มีการตั้งเป้าหมายเพื่ออนาคต

คุณลักษณะของบุคคลที่มีวินัยในตนเองทั้งสองกลุ่มที่กล่าวมาจะเห็นว่า กลุ่มแรกมี
 จำนวนงานวิจัยที่กำหนดคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองตามแนวนี้นานมาก และมีผลการ
 วิเคราะห์องค์ประกอบที่พบว่า คุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเอง ทั้ง
 โดยการทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

(construct validity) (กัลยา สุวรรณรอด. 2537) และการทำการวิเคราะห์โดยอาศัยกลุ่มที่มีลักษณะสอดคล้องกับตัวแปรทางจิตวิทยา (know group) เพื่อหาความตรงเชิงจำแนก (discriminant validity) (ดวงใจ เนตรโรจน์. 2527) ส่วนกลุ่มที่สองขาดงานวิจัยในเชิงของการทดสอบความเที่ยงตรง (validity) สนับสนุน ดังนั้นในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงใช้คุณลักษณะของบุคคลที่มีวินัยในตนเองตามเนวกลุ่มที่หนึ่ง โดยเลือกเฉพาะคุณลักษณะที่ได้รับการยืนยันในเรื่องความเที่ยงตรงคือ 1. ความรับผิดชอบ 2. ความเชื่อมั่นในตนเอง 3. ความซื่อสัตย์ 4. ความอดทน 5. ความเป็นผู้นำ คุณลักษณะทั้งห้าประการนี้ ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นองค์ประกอบในการฝึกวินัยในตนเองในงานวิจัยนี้ต่อไป

3.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับวินัยในตนเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่ามีการกล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับวินัยในตนเองสามทฤษฎีคือ ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเอง ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมและทฤษฎีควบคุม ทฤษฎีทั้งสามนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงการเกิด พัฒนาการและการพัฒनावินัยในตนเองของบุคคล ว่ามีการเกิดและมีการพัฒนาอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้เราสามารถจัดรูปแบบการพัฒनावินัยในตนเองได้อย่างเหมาะสม

3.4.1 ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเอง

การเกิดวินัยในตนเองในบุคคลแต่ละคนนั้น นักทฤษฎีจิตวิทยาเชื่อว่ามีพื้นฐานมาตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโต จุดเริ่มต้นคือความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดา หรือผู้เลี้ยงดู อันจะนำไปสู่ความสามารถในการให้รางวัลตนเองและการควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น การเรียนรู้ของเด็กและทารกจะเกิดขึ้นหลายระดับและหลายขั้นตอนเริ่มจาก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2529 : 72 อ้างอิงจาก Mowrer. 1950 : 531-561)

ขั้นที่ 1 ทารกได้รับการบำบัดความต้องการเช่น หิวก็ได้กิน ร้อนก็ได้อาบน้ำ ทารกจะรู้สึกสบาย พอใจและมีความสุข ความรู้สึกนี้ของทารกจะรุนแรงมากและติดตรึงอยู่ในสำนึกของทารกไปจนโต

ขั้นที่ 2 ขณะที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการนั้นจะมีสิ่งที่เกิดควบคู่กับเหตุการณ์นี้อยู่เสมอเป็นประจำ คือการปรากฏตัวของมารดาหรือผู้เลี้ยงดูที่มาปรนนิบัติเด็ก

ขั้นที่ 3 ความสุขความพอใจของเด็กจะถ่ายทอดมายังมารดาหรือผู้เลี้ยงดู ทำให้การปรากฏตัวของมารดาหรือผู้เลี้ยงดูก่อให้เกิดความสุขและความพอใจแก่เด็ก

ขั้นที่ 4 การที่มารดาปรากฏตัวพร้อมกับคำอบรมสั่งสอนทำให้เด็กเรียนรู้และยอมรับเอาคำอบรมสั่งสอน และการกระทำต่าง ๆ ของมารดาหรือผู้เลี้ยงดูเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในตัวเด็ก

ขั้นที่ 5 เด็กเกิดความสุขความพอใจได้เองจากการเลียนแบบการกระทำของมารดาหรือการทำตามที่มารดาอบรมสั่งสอน ซึ่งความสุขความพอใจนี้มีลักษณะเป็นการให้รางวัลและชมเชยตนเองโดยที่ไม่ต้องหวังผลจากภายนอก ความสามารถในการให้รางวัลตนเองนี้เป็นลักษณะที่แสดงถึงการบรรลุวุฒิภาวะทางจิตของบุคคล โดยจะสามารถปรากฏขึ้นได้ในเด็กอายุประมาณ 8 - 10 ปี และจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

ฉะนั้นผู้ที่บรรลุวุฒิภาวะทางจิตอย่างสมบูรณ์ จึงเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะควบคุมตนเอง ให้ปฏิบัติอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์ต่างๆ ส่วนผู้ที่ขาดการเรียนรู้ดังกล่าวจะเป็นผู้ที่ไม่สามารถควบคุมตนเอง ให้ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ

ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักความอบอุ่น จึงเป็นสิ่งสำคัญมากในการทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างมารดากับทารก เพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เด็กเกิดความมั่นคงทางจิตใจ พร้อมทั้งจะรับแบบแผนการปฏิบัติและการอบรมสั่งสอนต่างๆ ของมารดาเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในตัวเด็ก และสามารถสร้างความสุขความพอใจขึ้นมาจากภายในตนเองได้ เมื่อตนเองปฏิบัติตามแบบแผนและการอบรมสั่งสอนเหล่านั้น ดังนั้นเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักและได้รับการปลุกฝังในเรื่องระเบียบวินัยจากครอบครัวมาเป็นอย่างดี น่าจะมีการพัฒนาวินัยในตนเองได้ดีกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น

3.4.2 ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมของเพคและแอวิกเฮสส์

ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงวินัยในตนเองว่าเป็นลักษณะทางบุคลิภาพของบุคคลอันเกิดจากการทำงานร่วมกันของอีโก้และซูเปอร์อีโก้ โดยอธิบายว่าการทำงานร่วมกันของอีโก้และซูเปอร์อีโก้อาจทำให้เกิดความแตกต่างทางบุคลิภาพขึ้นได้ 5 ประเภท คือ

1. พวกปราศจากจริยธรรม (amoral person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้และซูเปอร์อีโก้้น้อยมากจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และเห็นแก่ตัวฝ่ายเดียวโดยไม่เรียนรู้ที่จะให้แก่ผู้อื่น ไม่สามารถควบคุมตนเองได้และจะกระทำการต่างๆ อย่างไม่ได้ไตร่ตรอง บุคคลประเภทนี้ถูกควบคุมด้วยความเห็นแก่ตัวของตัวเอง

2. พวกเอาแต่ได้ (expedient person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้้น้อย แต่พลังควบคุมของซูเปอร์อีโก้มีมากขึ้น แต่ก็ยังจัดอยู่ในประเภทปานกลางค่อนข้างน้อย

บุคคลประเภทนี้ยังยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางและกระทำทุกอย่างเพื่อความพอใจและผลได้ของตนเองเป็นคนที่ไม่จริงใจ จะยอมอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้มีอำนาจถ้าจะทำให้เขาได้รับผลที่เขาต้องการได้

3. พวกชอบคล้อยตาม (conforming person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้ค่อนข้างน้อยเหมือนบุคคล 2 ประเภทแรก แต่มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโก้มากกว่า คืออยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก คนพวกนี้จะยึดพวกพ้องเป็นหลักและคล้อยตามผู้อื่นโดยไม่ต้องไตร่ตรอง บุคคลประเภทนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของสังคมและกลุ่ม

4. พวกตั้งใจจริงแต่ขาดเหตุผล (irrational - conscientious person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้ในระดับปานกลาง แต่มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโก้มากจะเป็นผู้ที่ยอมรับกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคมเข้าไปเป็นลักษณะของตนเองจะเป็นผู้ที่ทำตามกฎเกณฑ์และกฎหมายอย่างยึดมั่นและมีศรัทธา และถูกควบคุมโดยค่านิยมและปทัสถานของสังคม แต่บุคคลประเภทนี้ยังเป็นผู้ที่ทำตามกฎอย่างเคร่งครัดโดยเห็นว่ากฎเกณฑ์เป็นของศักดิ์สิทธิ์ แม้ว่าจะก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ผู้อื่นก็ไม่สนใจเอาใจใส่ บุคคลประเภทนี้จะเป็นผู้ที่เป็นหลักของชุมชนเพราะมีความมั่นคงในความเชื่อและการกระทำคนอื่นเห็นได้ง่าย แต่การขาดความยืดหยุ่นอย่างมีเหตุผลของคนประเภทนี้จึงยังเป็นคนประเภทที่ยังไม่สมบูรณ์ทางจริยธรรม

5. พวกเห็นแก่ผู้อื่นอย่างมีเหตุผล (rational-altruistic person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้มาก และในขณะเดียวกันก็มีพลังควบคุมซูเปอร์อีโก้มากด้วย ซึ่งทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมและความสมเหตุสมผล โดยยึดการเห็นแก่ผู้อื่นทั่วไปเป็นหลัก บุคคลประเภทนี้จะสามารถควบคุมตนเองอย่างมีเหตุผลมิได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มในสังคม หรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของกฎเกณฑ์อย่างปราศจากเหตุผล แต่เป็นผู้ที่ตระหนักถึงผลของการกระทำของตนเองที่มีต่อผู้อื่น ก่อนที่จะทำอะไรต้องพิจารณาอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งจะร่วมมือกับสังคม มีความรับผิดชอบและให้ความเคารพเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป มีความต้องการที่จะเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม บุคคลประเภทนี้มีไม่มากนักในแต่ละสังคม แต่เพคและแฮวิกเฮสต์ เชื่อว่าเป็นบุคลิกภาพที่พัฒนาถึงขีดสูงสุดของมนุษย์ (Peck and Havighurst, 1960 : 82-102)

ทฤษฎีของเพคและแฮวิกเฮสต์ แสดงให้เห็นถึงพื้นฐานของการควบคุมตนเองของบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกันและมีผลต่อการพัฒนาจริยธรรมรวมถึงวินัยในตนเองด้วย หากเชื่อว่าวินัยในตนเองเป็นลักษณะร่วมที่สำคัญของการพัฒนาจริยธรรม โดยต้องมีการควบคุมตน

เองเป็นรากฐานสำคัญ ผู้ที่จะมีจริยธรรมในชั้นสูงได้นั้นจะต้องมีความสามารถในการควบคุมตนเองในชั้นสูงด้วย

3.4.3 ทฤษฎีควบคุม (Control theory)

ทฤษฎีควบคุมเป็นอีกทฤษฎีหนึ่งที่ให้แนวคิดในการฝึกวินัย ทฤษฎีนี้ก่อตั้งขึ้นบนพื้นฐานของโปรแกรมการฝึกวินัยที่ประสบความสำเร็จตามความคิดของกลาสเซอร์ (Day, 1994 : 18-19 citing Glasser, 1990) เด็กไม่สามารถถูกควบคุมโดยผู้ใหญ่ได้ การบังคับให้เด็กทำในสิ่งที่เด็กไม่ต้องการทำจะไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย เพราะเขาจะไม่เห็นความสำคัญในสิ่งที่เขาถูกบังคับให้ทำ วิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดความรู้สึกคับข้องใจและความเบื่อหน่ายจากการถูกบังคับคือ การทำให้เขาเรียนรู้จากงานที่ตรงกับความต้องการของเขา ซึ่งสามารถทำได้โดยประเมินความสนใจของเขาแล้วกำหนดให้ทำงานที่ตรงกับความสนใจ ฝึกให้เขารู้จักการวางแผนการทำงานที่เกี่ยวกับกิจกรรมในชั้นเรียนหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ในโลกภายนอก

อีกวิธีการหนึ่งที่จะบรรเทาความรู้สึกดังกล่าวก็คือ การให้อำนาจเขาที่จะกำหนดการกระทำและรับผิดชอบต่อการกระทำของเขา มากกว่าที่จะใช้อำนาจบังคับให้เขาต้องทำ ลักษณะของครูที่ใช้อำนาจมากในการบังคับเด็ก กลาสเซอร์เรียกลักษณะนี้ว่า ผู้จัดการที่เป็นเจ้านาย (boss manager) ส่วนลักษณะของครูที่ใช้อำนาจน้อยในการบังคับเด็กกลาสเซอร์เรียกลักษณะนี้ว่า ผู้จัดการแบบผู้นำ (lead manager) การฝึกวินัยตามทฤษฎีนี้ครูควรจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนทั้ง 5 คือ

1. พัฒนากิจกรรมของโรงเรียนให้สอดคล้องเหมาะสมกับความสนใจของเด็ก
2. แสดงให้เด็กเห็นถึงความคาดหวัง
3. ถามเด็กว่าลองพิจารณาดูซิว่างานที่เราทำนั้น เราได้ทำอย่างดีที่สุดแล้วหรือไม่
4. ในช่วงแรกคอยเป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำ
5. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นต้องร่วมกับเด็กในการแก้ปัญหา เพื่อให้การทำกิจกรรมนั้นดำเนินต่อไปได้

ทฤษฎีควบคุมเป็นทฤษฎีที่ยืนอยู่บนพื้นฐานข้อตกลงที่ว่า มนุษย์เรานั้นพยายามที่จะควบคุมพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของตนเอง เพื่อที่จะได้รับความพึงพอใจใน

ความต้องการพื้นฐาน 5 อย่างคือ 1. ความต้องการที่จะมีชีวิตรอด (survival) 2. ความต้องการความรัก (love) 3. ความต้องการอำนาจ (power) 4. ความต้องการอิสรภาพ (freedom) 5. ความต้องการความสนุกสนาน (fun) เด็กมักจะเลือกทำสิ่งที่ตนเองพอใจเพียงอย่างหนึ่งหรือทั้งหมดของความต้องการพื้นฐานเหล่านี้ ครูจะต้องพยายามเข้าใจความต้องการเหล่านี้ที่มีอยู่ในเด็กแต่ละคน เพื่อที่จะได้ให้คำแนะนำเด็กในแนวทางซึ่งจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมในการควบคุมตนเองได้มากขึ้น

จากทฤษฎีของเพคและแอวิกเฮสต์และทฤษฎีของกลาสเซอร์ดังกล่าวมาแสดงให้เห็นว่า คนที่มีวินัยในตนเองสูงเป็นคนที่มีการพัฒนาของอีโก้และซูเปอร์อีโก้สูงทั้งสองด้าน กล่าวคือ นอกจากพ่อแม่ ผู้อบรมเลี้ยงดูและครูอาจารย์จะให้คำแนะนำอบรมสั่งสอนให้เด็กรู้จักการปฏิบัติตนในสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสมแล้ว ยังจะต้องอธิบายเหตุผลให้เด็กมีความรู้มีความเข้าใจถึงเหตุผลของการที่ต้องประพฤติปฏิบัติตนดังกล่าวได้ว่าจะทำให้เกิดผลดีอย่างไร และถ้าไม่ปฏิบัติจะเกิดผลเสียอย่างไร และส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดและการใช้เหตุผลอย่างเหมาะสมอยู่เสมอ นอกจากนั้นไม่ควรใช้อำนาจบังคับให้เด็กทำในสิ่งที่เด็กไม่ต้องการ ควรคำนึงถึงความรู้สึกและความต้องการของเด็ก ถ้าเป็นไปได้ควรส่งเสริมให้เด็กทำในสิ่งที่เด็กต้องการหรือถ้าจะต้องกำหนดให้เด็กต้องทำอะไร ก็ควรกำหนดให้ทำในสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก โดยฝึกให้เด็กได้กำหนดการทำกิจกรรมของตนเอง กำหนดขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมของตนเองและรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองกระทำ ครูและผู้ปกครองควรเป็นผู้ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำเมื่อเด็กต้องการและเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ต้องร่วมกับเด็กในการแก้ปัญหา การส่งเสริมและปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะนี้ จึงจะทำให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองอย่างสมบูรณ์

การพัฒनावินัยในตนเอง จึงไม่ใช่เพียงการฝึกหัดระเบียบวินัยซึ่งเป็นเรื่องที่เน้นพฤติกรรมเท่านั้น แต่จะต้องคำนึงถึงความรู้สึกและความต้องการของผู้ถูกฝึก ว่ารู้สึกคับข้องใจหรือถูกบีบคั้นหรือไม่ ถ้าเด็กมีความรู้สึกดังกล่าวจะต้องรีบแก้ไข เพราะมิฉะนั้นเด็กจะไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งที่ฝึก นอกจากนั้นจะต้องพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลจนสามารถที่จะรู้และเข้าใจถึงเหตุผลทั้งผลดีและผลเสียจากการกระทำของตนอย่างถ่องแท้ ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าว เป็นองค์ประกอบด้านปัญญา เด็กจึงจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองอย่างสมบูรณ์ได้

การฝึกหัดในด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับวินัย การมีความสุขความพอใจที่ได้ทำพฤติกรรม และการที่เด็กมีความรู้ความเข้าใจเหตุผลทั้งผลดีและผลเสียจากการกระทำอย่าง

ต้องแท้ จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในการพัฒนาวินัยในตนเองซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ตรงกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในทางพุทธศาสนา .

ดังนั้นการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาวินัยในตนเองจึงน่าจะเป็นแนวทางในการพัฒนาวินัยในตนเองที่ดีที่สุด เนื่องจากสอดคล้องกับธรรมชาติการเกิดและการพัฒนา วินัยในตนเองมากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้เลือกหลักการนี้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาวินัยในตนเอง แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับไตรสิกขา ควรทำความเข้าใจในเกี่ยวกับการเกิดวินัยในตนเองให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นในหัวข้อต่อไป จะได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดวินัยในตนเอง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

1. ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้าน คำพูดและการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผู้ กระทำ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2528 : 3) การติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กของบิดามารดาและผู้ใกล้ชิด เด็กนี้ เป็นการปฏิบัติต่อเด็กใน 4 ด้านคือ การควบคุม การให้รางวัล การลงโทษ และเป็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติแก่เด็ก (Wright. 1981 : 39) การปฏิบัติต่อดังกล่าวก็เพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็กทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพกายและสุขภาพ จิตที่ดี และยังให้การแนะนำสั่งสอนฝึกรอบรมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม (อรพินทร์ ชูชม และ คณะ. 2527 : 5) การอบรมเลี้ยงดูนี้จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและคุณลักษณะต่าง ๆ ของเด็ก ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งรวมถึงการเกิดวินัยในตนเองของเด็ก ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญ ที่พึงปรารถนาในสังคมไทย จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่า การปฏิบัติของบิดามารดา และผู้ใกล้ชิดเด็กต่อเด็กที่แตกต่างกันก็มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านต่างๆ ของเด็กแตกต่างกัน ดังนั้นก่อนที่จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับวินัยในตนเอง ขอเสนอ ถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและประเภทต่างๆ ของการอบรมเลี้ยงดู ก่อนที่จะพิจารณา ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบใดที่มีผลต่อการเกิดวินัยในตนเองของเด็ก

2. ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิตของเด็ก และการอบรมเลี้ยงดู ของพ่อแม่จะมีผลบางประการต่อพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบันและศักยภาพของการกระทำใน

อนาคต (Seare et.al. 1957 : 466) เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูเป็นอย่างดีในช่วง 0-5 ปีแรกของชีวิตจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพอันพึงปรารถนา (Freud. 1949 : 26-29) สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ ในสังคมได้เป็นอย่างดี ส่วนเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างไม่เหมาะสมจะมีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพมากกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม เช่น ปัญหาบุคลิกภาพด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์ในสังคม ความมั่นคงทางอารมณ์ การปรับตัวให้เข้ากับความเป็นจริงและการเป็นผู้นำ (นิภาพรรณ โสมนะพันธ์. 2525) เป็นการแสดงให้เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ ทิศนา ขัมมณีและคณะ (2536 : 21) สรุปความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดูนั้นมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางกาย ทางอารมณ์-สังคม ทางสติปัญญา ทางวัฒนธรรมและคุณธรรมของเด็ก ดังนั้นเราจึงควรให้ความสำคัญกับการอบรมเลี้ยงดู โดยทำความเข้าใจถึงผลของการอบรมเลี้ยงดูประเภทต่างๆ ที่มีต่อพฤติกรรมของเด็ก เพื่อที่จะได้เลือกใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมกับเด็ก เพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นคนที่มีคุณภาพ

ดังนั้นในหัวข้อต่อไป จะได้กล่าวถึงประเภทของการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างๆ และผลของการอบรมเลี้ยงดูประเภทต่างๆ ที่มีต่อเด็ก

3. ประเภทของการอบรมเลี้ยงดู

ในหัวข้อนี้ได้ประมวลเอกสารทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งประเภทของการอบรมเลี้ยงดู เพื่อจะได้ทราบว่ามีการแบ่งประเภทของการอบรมเลี้ยงดูไว้อย่างไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเภทของการอบรมเลี้ยงดูในงานวิจัยต่อไป

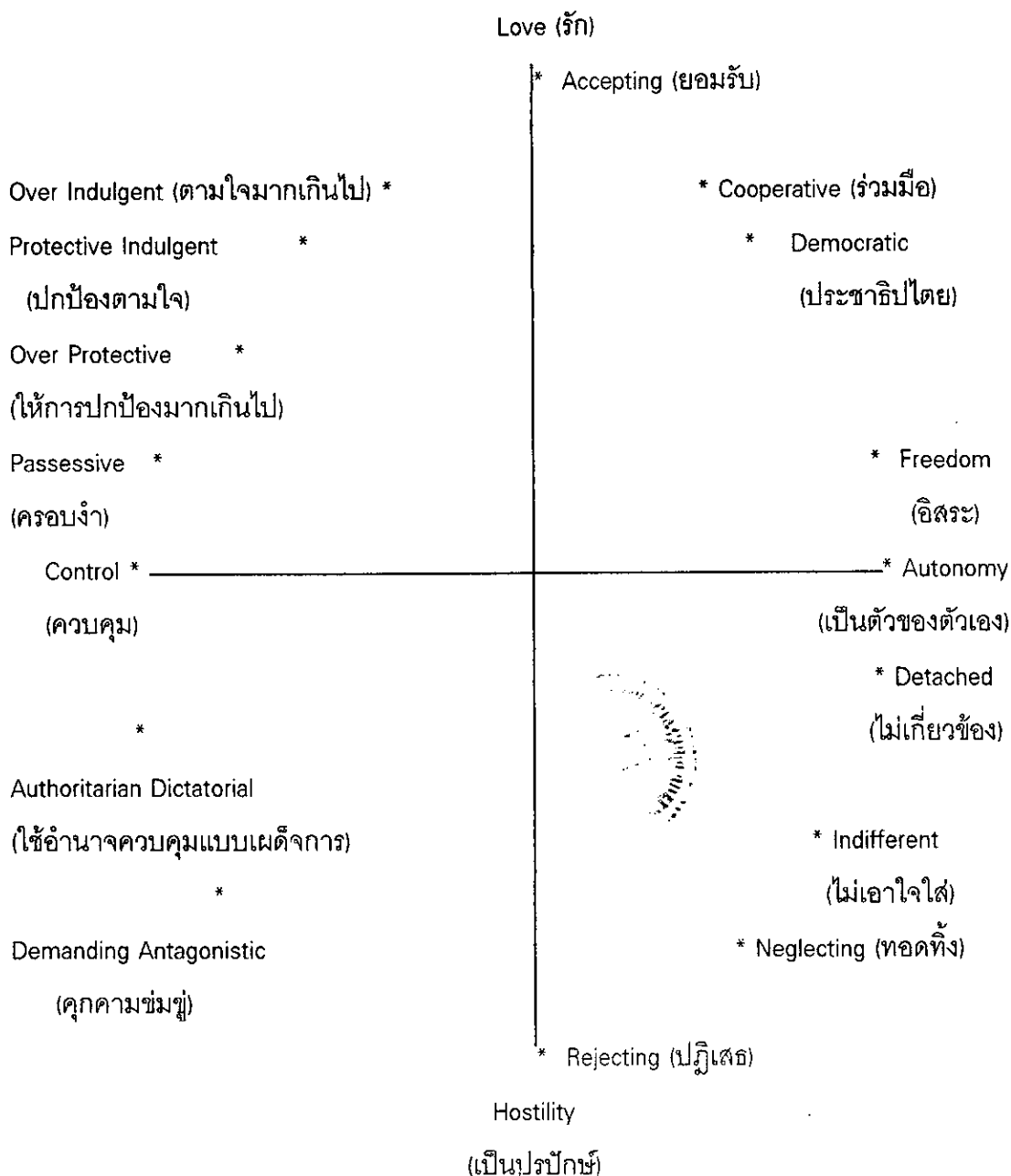
เบตวิน (Baldwin. 1948 : 127-136) ได้แบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 มิติ คือ

1. อบอุ่น-ไม่อบอุ่น (warm-cold) คือการที่มารดาให้ความรักความอบอุ่นกับการที่มารดาแสดงความเฉยเมยเย็นชาต่อเด็ก
2. ประชาธิปไตย-เข้มงวดกดขี่ (democratic- autocratic) คือการยอมรับฟังเหตุผลและการชี้แจงจากเด็ก ยอมให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจกับการออกคำสั่งและการใช้อำนาจบังคับโดยไม่สนใจต่อการชี้แจงจากเด็ก
3. อารมณ์เกี่ยวพัน-ไม่เกี่ยวพัน (emotionally involve-uninvolved) คือการที่พ่อแม่ยอมตามใจเด็กหรือปล่อยตามสบายกับไม่สนใจใยดีเด็ก

บรอนเฟอบเรนเนอร์ (Bronfrenbrenner. 1958 : 400-425) แบ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็กไว้

- 3 ประเภทคือ
1. แบบประชาธิปไตย คือการอบรมเลี้ยงดูที่ตัวเด็กมีความรู้สึกว่าได้ตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองให้ความรักความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับนับถือความ

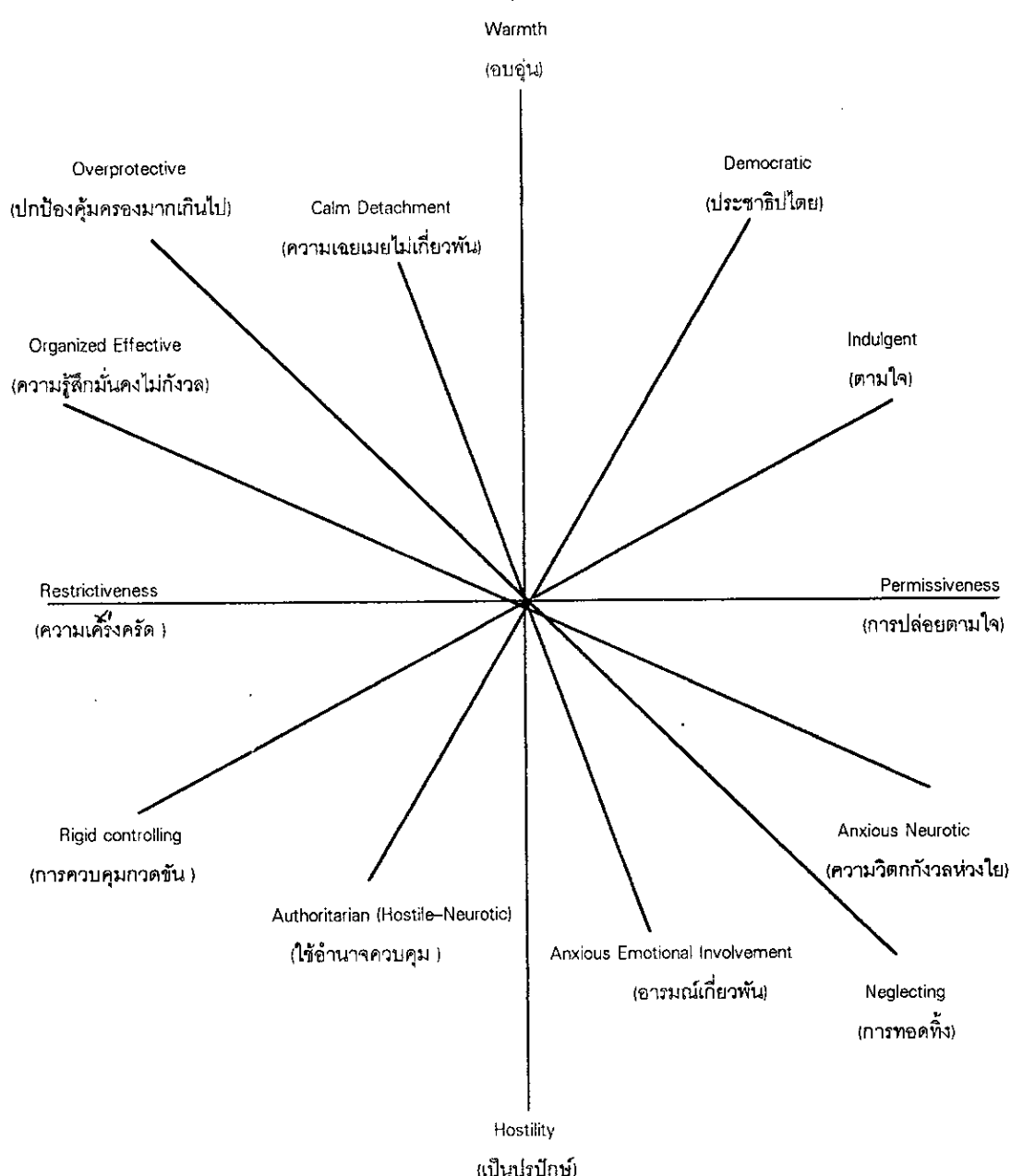
สามารถและความคิดเห็นของเด็ก ยอมให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจ 2. แบบเข้มงวดกวดขัน คือการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดามีอำนาจเหนือเด็ก ใช้เหตุผลของตนเองเป็นใหญ่ ไม่รับฟังความคิดเห็นของเด็ก ไม่ค่อยให้ความอบอุ่นหรือเป็นกันเอง ต้องการให้เด็กเชื่อฟังคำสั่งของตนเองอย่างเคร่งครัดโดยวางกฎเกณฑ์ให้ปฏิบัติตาม 3. แบบปล่อยปละละเลย (laissez-fair) คือการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กไม่ได้รับความสนใจ ไม่ได้รับความเอาใจใส่และคำแนะนำช่วยเหลือจากบิดามารดาเท่าที่ควร มักถูกปล่อยให้ทำอะไรตามใจชอบของตนและรู้สึกว่ามันโดดเดี่ยวห่างเหินกับบิดามารดา ต่อมา เซฟเฟอร์ (Schaefer, 1959 : 226-235) ได้นำเทคนิคในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เรียกว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) มาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมที่มารดาแสดงต่อบุตรในลักษณะที่แสดงออกต่างๆ กัน 14 ด้าน โดยใช้ข้อมูลในช่วง 20 กว่าปีที่ผ่านมา ในการวิเคราะห์ได้ทำการหมุนแกนแบบมุมฉาก (orthogonal) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่า พฤติกรรมที่มารดาแสดงออกนี้ สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 มิติ (dimensions) คือ มิติแบบรักกับปรปักษ์ (love versus hostility) และมิติแบบควบคุมกับความเป็นตัวของตัวเอง (control versus autonomy) ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 มิติการอบรมเลี้ยงดูของ เชีฟเฟอร์ (Schaefer)

การแบ่งประเภทพฤติกรรมที่มารดาแสดงต่อบุตรหรือการอบรมเลี้ยงดูของเชีฟเฟอร์ดังกล่าวมาจะเห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยหมายถึง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากและควบคุมค่อนข้างน้อย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดเผด็จการหมายถึง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยควบคุมมากและการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยหมายถึง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยควบคุมน้อย

ต่อจากนั้นเบคเกอร์ (Becker, 1964 : 169-208) ได้นำเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ มาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมที่มารดาแสดงต่อบุตรเช่นเดียวกับเซฟเฟอร์ แต่ผลการศึกษาของ เบคเกอร์พบว่าพฤติกรรมที่มารดาแสดงต่อบุตรจำแนกได้ 3 มิติคือ มิติอบอุ่นกับปรปักษ์ (warmth versus hostility) มิติเข้มงวดกวดขันกับปล่อยให้อำนาจ (restrictiveness versus permissiveness) และมิติอารมณ์เกี่ยวข้องกับความเฉยเมยไม่เกี่ยวข้อง (emotional involvement versus calm detachment) ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 มิติการอบรมเลี้ยงดูของเบคเกอร์ (Becker)

โมเดลของเบคเกอร์ต่างจากของเซฟเฟอร์ตรงที่ มีการแบ่งย่อยมิติด้านควบคุมกับความเป็นตัวของตัวเองออกไปเป็นมิติเข้มงวดกวดขันกับปล่อยให้ทำตามใจและมิตินิยมต้นตอวิตกกังวลกับอารมณ์เฉยเมยไม่เกี่ยวพัน ในภาพประกอบ 2 นี้เป็นการแสดงการจำแนกบิดามารดาประเภทต่างๆที่อธิบายโดยใช้โมเดลของเบคเกอร์ ตัวอย่างเช่น บิดามารดาแบบประชาธิปไตยและแบบยอมตามใจเด็ก (indulgent parent) มีลักษณะของมิตีอบอุนและปล่อยให้ทำตามใจสูงแต่บิดามารดาแบบยอมตามใจเด็กมีมิติแบบอารมณ์ต้นตอวิตกกังวลสูง ขณะที่บิดามารดาแบบประชาธิปไตยมีมิติในด้านนี้ต่ำ

หลังจากนั้นได้มีมิติใหม่ๆ เกิดขึ้นอีกเช่น ฮอฟแมน (Hoffman, 1970 : 261-360) แบ่งมิตีการอบรมเลี้ยงดูเป็น มิติทางด้านการลงโทษเด็กและมิติด้านการใช้เหตุผลกับเด็ก ส่วนโรเจอร์ (Rogers, 1972 : 117) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบคือ 1. แบบประชาธิปไตย 2. แบบทอดทิ้งหรือปฏิเสธคือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ไม่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ไม่ให้การสนับสนุนหรือคำแนะนำใดๆ ปล่อยให้ลูกทำอะไรได้ตามใจคล้ายกับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยตามที่กล่าวไปแล้ว 3. แบบให้ความคุ้มครองเกินไป บิดามารดาจะตัดสินใจและลงมือทำสิ่งต่างๆแทนเด็กหมด คล้ายกับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ส่วนบอมรินด์ (Baumrind) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบคล้ายกับบรอนเฟอบเรนเนอร์และโรเจอร์ คือ 1. แบบใช้อำนาจควบคุม 2. แบบเอาใจใส่ คือการอบรมเลี้ยงดูที่มีความสมดุลระหว่างแบบควบคุมกับแบบปล่อยไปตามธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกันพ่อแม่ก็ให้ความรัก ความอบอุ่นมีการติดต่อสัมพันธ์กับเด็กมีเหตุผลและยอมรับเด็ก 3. แบบปล่อยให้ทำตามใจและปฏิเสธ (rejection) หรือทอดทิ้ง (neglectful) ซึ่งการแบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวนี้ บอมรินด์ ได้ใช้มิติ 2 มิติของเซฟเฟอร์คือมิติด้านรักและด้านควบคุมเป็นเกณฑ์ในการจำแนก (Newcombe, 1996 : 356 citing Baumrind, 1988,1991) ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวของเฮิร์ลอค (Hurlock, 1987 : 402) ซึ่งแบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบเช่นกันคือ 1. แบบประชาธิปไตย 2. แบบเข้มงวดกวดขัน 3. แบบปล่อยปละละเลย

ส่วนในประเทศไทย ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2528 : 4) ได้ประมวลผลการวิจัยการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจิตใจและพฤติกรรมของเยาวชนไทยพบว่า มี 5 มิติคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล แบบลงโทษทางจิต แบบควบคุมและแบบให้พึ่งตนเองเร็ว จากการประมวลผลงานวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยโดยคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูที่มีการวิจัยในประเทศไทยมีมากมายหลายประเภทเช่น การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบควบคุม

แบบใช้เหตุผล แบบลงโทษทางจิต แบบประชาธิปไตย แบบอัตตาธิปไตย แบบปล่อยตามใจ แบบเข้มงวดกวดขัน แบบปล่อยปละละเลย แบบให้พึ่งตนเอง แบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป (คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการศึกษาและอบรม. 2526)

จากเอกสารทั้งหมดดังกล่าวมาจะเห็นว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูส่วนใหญ่ที่นำมาใช้ในการวิจัยเกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดที่ เช็ฟเฟอร์ เบคเกอร์ ฮอฟแมนและดวงเดือน พันธุมนาวิน จำแนกไว้ ซึ่งเป็นการนำมาใช้โดยตรงหรือนำมาปรับใช้ใหม่ เนื่องจากกรอบแนวคิดของเช็ฟเฟอร์และเบคเกอร์ มีหลักฐานการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งจำแนกการอบรมเลี้ยงดูด้วยวิธีการทางสถิติ แต่แนวคิดในการจำแนกประเภทการอบรมเลี้ยงดูของเบคเกอร์ โดยเฉพาะในมิติอารมณ์เกี่ยวข้องกับความเฉยเมยไม่เกี่ยวข้อง ขาดงานวิจัยที่นำมิตินี้มาใช้ในการทำวิจัยสนับสนุนแนวคิดของเบคเกอร์ คงมีเฉพาะงานวิจัยที่นำมิติด้านอบอุ่นกับปรักษ์และมิติเข้มงวดกวดขันกับปล่อยให้ทำตามใจมาใช้ในการศึกษา ซึ่งมิติทั้ง 2 นี้คล้ายกับมิติการอบรมเลี้ยงดูที่เช็ฟเฟอร์จำแนกไว้นั่นเอง การจำแนกประเภทการอบรมเลี้ยงดูของเช็ฟเฟอร์จึงน่าเชื่อถือมากที่สุด ประกอบกับลักษณะการอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาไทย

ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงใช้แนวทางของเช็ฟเฟอร์ในการแบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูเพราะ 1. ผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยวิธีการสถิติ 2. สอดคล้องกับแนวการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยที่นิยมใช้วิธีให้ความรักและความคุมเพื่อให้บุตรเป็นคนหัวอ่อนทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่และทำตามความต้องการของแม่ (ทิศนา แคมมณีและคณะ. 2536 : 9-12)

4. การอบรมเลี้ยงดูกับการเกิดวินัยในตนเอง

ในตอนเริ่มต้นของการวิจัยเกี่ยวกับวินัย (discipline) งานวิจัยส่วนมากได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) นักจิตวิเคราะห์โดยทั่วไป เชื่อว่าความคับข้องใจ (frustration) ที่เด็กได้รับจากครอบครัวจะนำไปสู่ความรู้สึกเป็นปรักษ์กับครอบครัว แต่ก็ต้องเก็บกดไว้ไม่กล้าแสดงออกเพราะกลัวว่าถ้า^{แล้ว}แสดงออกมาก็จะถูกลงโทษ โดยเฉพาะเด็กที่ได้รับการลงโทษในลักษณะของการยับยั้งความรักหรือถูกทอดทิ้ง ขณะเดียวกันเด็กก็ยังคงพยายามทำให้ครอบครัวพอใจ โดยการยอมรับระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อห้ามและสิ่งต่างๆ ที่ทางครอบครัวอบรมสั่งสอนโดยการเลียนแบบผลจากการเลียนแบบจะทำให้เด็กซึมซับ (internalization) ลักษณะและคุณค่าต่างๆ เข้าไปภายในตัวเด็ก การกระทำที่ไม่สอดคล้องกับคำแนะนำสั่งสอนของครอบครัว แต่ก่อนเคยถูกลงโทษหลังจากกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม แต่ในปัจจุบันได้

เปลี่ยนมาเป็นการลงโทษตัวเอง (self-punishment) หรือความรู้สึกละอายในความผิด (guilt) เด็กจะแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติตามที่เด็กซึมซับเอาไว้ จากการอบรมสั่งสอนของครอบครัว เด็กจะทำตามมาตรฐานดังกล่าวเพื่อให้รอดพ้นจากการลงโทษ

นักจิตวิเคราะห์พบว่า การเทียบเคียง (identification) เป็นวิธีการสำคัญของกระบวนการที่เด็กซึมซับสิ่งที่ได้รับการอบรมสั่งสอน จากครอบครัวเข้าสู่ภายในตัวเด็ก ซึ่งตรงข้ามกับ เซีย แม็คโคบีและเลวิน (Sears, Maccoby and Levin. 1957 : 301) ที่พบว่า การเลียนแบบ (imitation) เป็นวิธีการสำคัญที่เด็กใช้ในกระบวนการซึมซับสิ่งที่ได้รับจากการอบรมสั่งสอนของครอบครัวเข้าสู่ภายในตัวเด็ก

จากทฤษฎีจิตวิเคราะห์และทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) อธิบายการเกิดวินัยในตนเองว่า เกิดจากประสบการณ์ที่เด็กเคยได้รับการบำบัดความต้องการทางกายในวัยเด็ก ทำให้เด็กเกิดความรักความพอใจในตัวเอง ทำให้การทำตามคำแนะนำสั่งสอนของมารดาหรือครอบครัว เป็นเสมือนการเสริมแรงขั้นที่สองต่อพฤติกรรมที่ทำให้เด็กสามารถสร้างความพึงพอใจขึ้นมาใหม่เสมือนกับการมีมารดาหรือผู้ปกครองอยู่ด้วย

เซียและคณะ เป็นคนแรกที่ให้ความสนใจต่อเทคนิคในการฝึกวินัยโดยเฉพาะในแง่วิธีการที่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กกับประสิทธิผลของการฝึกวินัย เขาให้เหตุผลว่าเทคนิคในลักษณะที่เกี่ยวกับ ความรัก (love-oriented) เช่น การชม การแยกเด็กให้อยู่ตามลำพัง (social isolation) การพูดว่าจะไม่รัก การยับยั้งความรู้สึกที่แสดงออกถึงความรัก จะทำให้เด็กสามารถซึมซับมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติและคุณค่าต่างๆ จากครอบครัวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งภายในตัวเด็กได้มากกว่า เด็กที่ผู้ปกครองใช้เทคนิคที่เกี่ยวกับสิ่งของ (object-oriented) เช่น การให้รางวัลที่เป็นสิ่งของ การจำกัดหรือลดสิทธิในการเป็นเจ้าของสิ่งของนั้นๆ และการลงโทษทางกาย ตามแนวแรกพบว่าเด็กจะสามารถสร้างคุณค่าและมาตรฐานความประพฤติขึ้นมาใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติที่เคยได้รับการอบรมสั่งสอนจากครอบครัว เพื่อจะได้มั่นใจว่าจะได้รับความรักจากครอบครัวและได้รับการเสริมแรงขั้นที่สองจากพฤติกรรมที่กระทำ ส่วนในแนวที่สองเด็กจะซ่อนเร้นหลักหนีหรือหาวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ ซึ่งเป็นปฏิกิริยาที่ไม่สนับสนุนให้เกิดการรับเอาค่าอบรมสั่งสอน หรือมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติของครอบครัวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในตัวเด็ก

เซียและคณะยังพบอีกว่า เมื่อมารดาใช้เทคนิควิธีการถอนความรัก (withdrawal of love) เด็กจะแสดงการควบคุมตนเอง (self-control) พัฒนามาตรฐานการประพฤติปฏิบัติของตนเอง ดำเนินการกระทำของตนเอง สารภาพผิดและยอมรับผิดต่อการกระทำที่ตนเองได้กระทำไป

เชี้ยและคณะเสนอให้รวมเทคนิคการใช้เหตุผล (reasoning) และเทคนิคการถนอมความรักเพราะเทคนิคทั้งสองมักจะเกิดร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ฮอฟแมน (Grusec and Goodnow. 1994 : 5 citing Hoffman. 1970) ได้วิเคราะห์ความแตกต่างของเทคนิคทั้งสองดังกล่าวบนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้รับและข้อมูลอื่นๆ ฮอฟแมนแสดงให้เห็นว่า ครอบครัวที่ใช้เทคนิคเกี่ยวกับสิ่งของหรือใช้อำนาจ (power assertive) เช่น ถอนหรือลดสิทธิพิเศษ ใช้กำลังบังคับ ลงโทษทางกาย ช่มชู้ จะประสบความสำเร็จได้น้อยกว่า ในการส่งเสริมการต้านทานสิ่งล่อใจต่างๆ หรือเกิดความรู้สึกผิดเมื่อกระทำพฤติกรรมไม่เหมาะสม การขดเขยเมื่อกระทำผิด การให้ความเอื้ออาทรและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูง (ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นดัชนีบ่งชี้การซึมซับเข้าไปสู่ภายในของคุณค่าทางจริยธรรม) น้อยกว่าครอบครัวที่ใช้เทคนิคการถนอมความรัก เพิกเฉย การปล่อยให้อยู่ตามลำพัง หรือการชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ไม่ดีของเด็ก ครอบครัวที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด ในการถ่ายทอดคุณค่าทางจริยธรรมโดยให้ซึมซับเข้าไปภายในตัวเด็กคือ ครอบครัวที่ใช้เหตุผลมากหรือใช้การชี้แจงให้เหตุผลโดยผ่านการพิสูจน์ (induction) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชี้แจงเหตุผลให้เห็นถึงความสำคัญของบุคคลอื่นๆ ที่จะได้รับผลกระทบจากการกระทำที่เกิดขึ้นในภายหลัง

นอกจากการพิจารณาเทคนิคเฉพาะที่ผู้ปกครองใช้เกี่ยวกับวินัยแล้ว นักวิจัยบางคนยังให้ความสำคัญกับประเภทของการอบรมเลี้ยงดูที่ครอบครัวปฏิบัติต่อเด็ก เช่น เบคเกอร์ (Becker. 1964 : 169-208) ได้รวบรวมผลการวิจัยต่าง ๆ และรายงานว่ ครอบครัวที่ให้ความอบอุ่นสูงและเข้มงวดต่อเด็กจะทำให้เด็กยอมตามหรือว่านอนสอนง่าย ส่วนครอบครัวที่ให้ความอบอุ่นสูง แต่ปล่อยให้เด็กทำตามใจได้จะทำให้เด็กชอบออกสังคม เป็นอิสระและมีความคิดสร้างสรรค์ เบดวิน (Baldwin. 1948 : 127-136) เป็นอีกคนหนึ่งที่ได้แบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูไว้ก่อนหน้านี้ โดยแบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 มิติ คือ อบอุ่น-เฉยเมย (warm-cold) ประชาธิปไตย-เผด็จการ (democratic- autocratic) และอารมณ์เกี่ยวพัน-อารมณ์ไม่เกี่ยวพัน (emotionally involved-uninvolved) และนิยามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยว่าหมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองและเด็กร่วมกันในการตัดสินใจและกำหนดแบบแผนการประพฤติปฏิบัติ ผู้ปกครองไม่ใช้วิธีบังคับข่มขู่เด็ก การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้เป็นแบบที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด ในการสนองความต้องการของสังคมและเป็นผู้ที่มีความเจือยฉลาด แต่อาจสนองความต้องการของครอบครัวได้น้อยกว่า

บอมรินด์ (Grusec and Goodnow. 1994 : 5 citing Baumrind. 1971) แบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 ประเภทคือ แบบใช้อำนาจควบคุม (authoritarian) แบบเอาใจใส่ (authoritative) แบบปล่อยให้ทำตามใจ (permissive) บอมรินด์พบว่า ครอบครัวที่ใช้วิธีการ

อบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ โดยครอบครัวกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ที่เด็กต้องประพฤติปฏิบัติไว้ และเรียกร้องให้เด็กควบคุม พร้อมทั้งรับผิดชอบต่อระเบียบกฎเกณฑ์ดังกล่าวด้วยตัวเด็กเอง ยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็กและยอมปรับเปลี่ยนระเบียบกฎเกณฑ์ ถ้าเด็กให้เหตุผลที่เหมาะสม ประสบความสำเร็จสูงสุดในการส่งเสริมเด็กให้มีความสามารถทางสังคมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

เมื่อนำแนวคิดของฮอฟแมนมาวิเคราะห์งานของบอมรินดีในแง่ผลของการอบรมเลี้ยงดู จะเห็นว่า มีความสอดคล้องกันกล่าวคือ ครอบครัวที่กระทำการโดยปราศจากเหตุผลใช้การ บังคับข่มขู่ ซึ่งได้แก่ครอบครัวที่อบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมหรือแบบรวบอำนาจจะประสบความสำเร็จในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และส่งเสริมเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้น้อยกว่า ครอบครัวที่ใช้การอบรมเลี้ยงดูแบบที่แรงให้เหตุผลหรือแบบใช้เหตุผล

สำหรับในประเทศไทย มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับวินัยในตนเองและวินัยทางสังคม 6 เรื่อง กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาอยู่ในช่วงวัยเด็ก (บัณฑิตา ศักดิ์อุดม. 2523 ; ปฐม กลิ่นดอกไม้. 2525) และช่วงวัยรุ่น (วารินทร์ ม่วงสุวรรณ. 2517 ; วิภาวัน มูลสถาน. 2523 ; สุนารี เทชะโชควัฒน์. 2527 ; ชิดกมล สังข์ทอง. 2535) ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากจะมีวินัยทางสังคมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยมีวินัยทางสังคมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีความสัมพันธ์ทางลบกับวินัยทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (วารินทร์ ม่วงสุวรรณ. 2517 ; ปฐม กลิ่นดอกไม้. 2525) เมื่อเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและแบบควบคุมทั้งสองแบบดังกล่าวพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมน้อยมีวินัยทางสังคมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยควบคุมน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เด็กหญิงมีวินัยทางสังคมสูงกว่าเด็กชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เด็กหญิงได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากมีวินัยสูงกว่าเด็กชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 ดังนั้นการที่เด็กหญิงมีวินัยทางสังคมสูงกว่าเด็กชาย เป็นเพราะเด็กหญิงได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากกว่าเด็กชายซึ่งไม่ได้เป็นผลมาจากเพศโดยตรง (วารินทร์ ม่วงสุวรรณ. 2517) ผลการวิจัยดังกล่าวมา สอดคล้องกับผลการประมวลเอกสารของดวงเดือน พันธมนาวิน (2520 : 24-27) ที่พบว่า เด็กและวัยรุ่นไทยที่ได้รับความรักจากผู้เลี้ยงดูมาก มีวินัยทางสังคมสูงกว่าผู้ที่ได้รับความรักน้อยอย่างเชื่อมั่นได้ เด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย มีวินัยทางสังคมและมีการควบคุมตนเองสูงกว่าเด็กที่ถูกควบคุมมากอย่างเห็นได้ชัด และ

เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมน้อยหรือควบคุมปานกลางเป็นเด็กที่มีวินัยในตนเองสูงที่สุด ส่วนเด็กที่รายงานว่าได้รับความรักน้อยและถูกควบคุมมากมีวินัยในตนเองต่ำที่สุด

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งก็คือส่วนผสมของมิติการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากและความควบคุมค่อนข้างน้อยตามที่เซฟเฟอร์ได้จำแนกไว้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (กิวาห์วัน มูลสถาน. 2523 ; บัณฑิตา คักดีอุดม. 2523) นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีวินัยในตนเองสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบปล่อยปละละเลยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (บัณฑิตา คักดีอุดม. 2523) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย สามารถทำนายวินัยในตนเองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (กิวาห์วัน มูลสถาน. 2523 ; ชิดกมล สังข์ทอง. 2535) นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีวินัยในตนเองและความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (สุนารี เตชะโชควิวัฒน์. 2527) แม้ในการวิจัยของ สุนารี เตชะโชควิวัฒน์ จะกล่าวถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลแทนการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก แต่เมื่อพิจารณานิยามของวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลพบว่า หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาแสดงความรักความห่วงใยต่อเด็ก ให้ความสนิทสนมอบอุ่นใจแก่เด็ก ใช้เหตุผลในการลงโทษเด็กให้อิสระตามขอบเขตที่เหมาะสมและเคารพในสิทธิอันพึงมีของเด็ก ซึ่งจะเห็นว่าคล้ายกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความรัก จากผลการวิจัยทั้ง 6 เรื่องดังกล่าวมาและการประมวลเอกสารของ ดวงเดือน พันธมนาวิน ยืนยันตรงกันว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยและการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมค่อนข้างน้อย เป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมและสมควรนำไปใช้เป็นแบบแผนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย เพื่อให้เด็กเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองและมีวินัยทางสังคม ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกันทั้งงานวิจัยภายในประเทศและต่างประเทศ

ดังนั้นในการวิจัยนี้ จึงได้นำตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูเข้าร่วมในการศึกษา โดยเชื่อว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมค่อนข้างน้อย เมื่อได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขาจะเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองสูงที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความพร้อมในการพัฒนาตนเองมากที่สุด กล่าวคือเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมค่อนข้างน้อยจะเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองและมีวินัยทางสังคมสูง การเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองสูงจะทำให้สามารถควบคุมตนเองให้มีสมาธิและความสนใจในกิจกรรมที่ฝึกมากกว่าเด็กประเภทอื่น นอกจากนี้เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมค่อนข้างน้อย จะเป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยและชอบการชี้แจงให้เหตุผล สามารถเข้าใจในเหตุผลได้ดีกว่าเด็กประเภทอื่น โดยเฉพาะการฝึกอบรมวินัยในตนเอง

เองตามแนวทางไตรสิกขา เป็นการฝึกอบรมที่เน้นและให้ความสำคัญกับการชี้แจงให้เหตุผลเป็น อย่างมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่าเด็กในกลุ่มที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมค่อนข้าง น้อย จะได้รับผลดีจากการฝึกอบรมครั้งนี้มากที่สุด

การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์

การวิจัยนี้เป็นการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธศาสนา แต่ก็มีพัฒนาบาง ช่วงที่นำความรู้ในการพัฒนาตามแนวจิตวิทยามาใช้ด้วย ดังนั้นในหัวข้อต่อไปนี้จะได้กล่าวถึง การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวจิตวิทยาและแนวพุทธศาสนา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวจิตวิทยา

ก่อนที่จะกล่าวถึงพัฒนามนุษย์ตามแนวจิตวิทยา ควรที่จะทำความเข้าใจความ หมายของคำว่า พฤติกรรม และสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมก่อน ไพนุลย์ เทวรักษ์ (2537 : 3) กล่าวถึงพฤติกรรมว่า พฤติกรรมหมายถึงอากัปกริยาทั้งมวลของบุคคล ทั้งที่เราสังเกตได้ด้วย ประสาทสัมผัสโดยตรงหรือโดยอ้อมและทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2537 : 262) กล่าวถึงพฤติกรรมว่า พฤติกรรมหมายถึงสิ่งที่บุคคลกระทำ แสดงออก ตอบสนองหรือโต้ตอบสิ่ง ใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่ง ที่บุคคลทั่วไปสามารถสังเกตเห็นได้ ได้ยินได้ อีกทั้ง วัดได้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่มีความเที่ยง ไม่ว่าจะเป็นการกระทำ การแสดงออก การตอบสนองหรือ การโต้ตอบนั้นจะเกิดขึ้นภายในร่างกายหรือภายนอกร่างกายก็ตาม

นักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยม (behaviorism) มีความเชื่อว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ ของมนุษย์นั้นเกิดจากการเรียนรู้ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ใน 3 ลักษณะด้วยกันคือ การเรียน รู้ขึ้นเนื่องมาจากเงื่อนไขสิ่งเร้า (classical conditioning) การเรียนรู้จากเงื่อนไขผลกรรม (operant conditioning) และการเรียนรู้โดยการผ่านตัวแบบ (modeling) (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2533 : 108-109) การเรียนรู้ขึ้นเนื่องมาจากเงื่อนไขสิ่งเร้า คือการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม กับสิ่งเร้าที่มีเงื่อนไข หลังจากที่เคยวางเงื่อนไขความสัมพันธ์กับสิ่งเร้าที่ไม่มีเงื่อนไขมาก่อนแล้ว พฤติกรรมมนุษย์ที่เป็นผลของการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้จาก เวลาเห็นแสงฟ้าแลบก็ รู้สึกและสะดุ้งทั้งๆที่ยังไม่ได้ยินเสียง ทั้งนี้เพราะในอดีตแสงฟ้าแลบมักจะคู่กับเสียงฟ้าผ่า (ชัยพร วิชชาวุธ. 2537 : 200) การเรียนรู้จากเงื่อนไขผลกรรม เป็นการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติ กรรมที่ทากับผลที่เกิดขึ้น ผลกรรมที่ตามมาจะเป็นตัวกำหนดการเกิดขึ้นหรือการไม่เกิดขึ้นของ

พฤติกรรมนั้นอีกในสภาพที่คล้ายคลึงกัน ผลกระทบที่ทำให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นซ้ำอีกในสภาพที่คล้ายคลึงกันเรียกว่าตัวเสริมแรง ส่วนผลกระทบที่ไม่ทำให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นอีกเรียกว่าการลงโทษเช่น การที่เด็กทำการบ้านส่งครูตรงเวลาแล้วครูชมเด็ก การชมเป็นการให้ผลกระทบต่อพฤติกรรมการส่งงานตรงเวลา ผลปรากฏว่าเด็กส่งงานตรงเวลาตลอดมาแสดงว่าการชมคือการให้แรงเสริมนั่นเอง (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2533 : 109) ส่วนการเรียนรู้โดยการผ่านตัวแบบ เป็นการเรียนรู้ที่บุคคลสังเกตจากพฤติกรรมของตัวแบบ ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่มีความหมายต่อเด็ก เช่น ครู ผู้ปกครองหรือ แม่แต่เพื่อน ๆ ก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมบางอย่างแล้วได้รับการยกย่อง ก็มีแนวโน้มที่จะลอกเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบนั้น ในทางตรงกันข้ามถ้าตัวแบบแสดงพฤติกรรมบางอย่างแล้วได้รับการลงโทษ แนวโน้มที่จะลอกเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบดังกล่าวก็จะมีต่ำ

ส่วนการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ในทางจิตวิทยานั้นหมายถึง การเปลี่ยน การสร้าง การทะนุถนอมหรือการยุติ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2537 : 24) การเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นการปรับพฤติกรรมทั้งแนวตั้งและแนวนอน ในแนวตั้งหมายถึง การมีความรู้หรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้มากขึ้นตามลำดับขั้นของแนวคิดหรือทักษะความชำนาญเช่น บวกลบได้แล้วก็สามารถคูณหารได้ ในแนวนอนหมายถึง การขยายพฤติกรรมที่มีความละเอียดลุ่มลึกขึ้นเช่น สามารถหารได้ทั้งหารสั้น หารยาว หารเศษส่วน เป็นต้น การสร้างพฤติกรรมเป็นการทำให้พฤติกรรมที่ยังไม่มีในตัวเด็กคนนั้นให้เกิดมีขึ้นเป็นพฤติกรรมใหม่เช่น สมชายไม่เคยยกคำว่าขอโทษเลยเมื่อทำให้อื่นเดือดร้อนรำคาญ ครูก็ช่วยสอนให้สมชายรู้จักขอโทษ แสดงว่าพฤติกรรมใหม่ทางวาจาได้เกิดขึ้นแล้ว การทะนุถนอมพฤติกรรม เป็นการรักษาพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้คงอยู่หรือแข็งแกร่งขึ้นทั้งที่เป็นพฤติกรรมที่มีอยู่เดิมและพฤติกรรมที่ได้สร้างขึ้นมาใหม่ ส่วนการยุติพฤติกรรมเป็นการระงับปราบปรามพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้หยุดชะงักหรือไม่ให้เกิดขึ้น

การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวจิตวิทยาจึงเป็นการจัดกระทำต่อพฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยน การสร้าง การทะนุถนอมหรือการยุติ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยอาศัยความรู้ในเรื่องการเกิดขึ้นของพฤติกรรม ตามทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขสิ่งเร้าและการวางเงื่อนไขการกระทำ กับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) มาช่วยจัดเหตุการณ์ในสิ่งแวดล้อม (สิ่งเร้า ผลกระทบและตัวแบบ) เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

นอกจากการจัดกระทำโดยตรงต่อพฤติกรรมแล้ว การสร้างหรือการเปลี่ยนทัศนคติ

ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่นิยมนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ เป็นที่ยอมรับกันในวงวิชาการจิตวิทยามานานแล้วว่า ทักษะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2530 : 129) ทักษะ คือสภาวะแห่งความพร้อมทางด้านจิตใจ ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ สภาวะแห่งความพร้อมนี้เป็นแรงที่จะกำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่น วัตถุ สิ่งของ และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง (Allport. 1935 : 810) ทักษะเป็นจิตลักษณะประเภทหนึ่งของบุคคลที่อยู่ในรูปของความรู้เชิงประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่ามีประโยชน์หรือมีโทษมากน้อยเพียงใด จนเกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งจะนำไปสู่ความพร้อมที่จะกระทำต่อสิ่งนั้น ไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความชอบหรือไม่ชอบของบุคคล (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2530 : 125)

ทักษะของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นมี 3 องค์ประกอบคือ (Mcguire. 1969 : 155-156)

1. องค์ประกอบด้านความรู้เชิงประเมินค่า (The cognitive component) หมายถึงการที่บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งหนึ่งว่าดีมีประโยชน์มากน้อยเพียงใด หรือเลวมีโทษมากน้อยเพียงใดของทุกสิ่งย่อมมี 2 ด้านคือ ด้านดีและด้านไม่ดีหรือด้านประโยชน์และโทษ บุคคลสามารถจะรับรู้รับทราบเกี่ยวกับประโยชน์และโทษของสิ่งต่างๆ ได้ และอาจมีความรู้เพิ่มเติมมากขึ้นเป็นลำดับเนื่องจากองค์ประกอบความรู้เชิงประเมินค่าสิ่งหนึ่ง เป็นต้นกำเนิดของทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งนั้น ฉะนั้นการเปลี่ยนทัศนคติที่สำคัญคือ การปรับองค์ประกอบความรู้เชิงประเมินค่าในเรื่องนั้นให้ตรงกับความจริง โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับคุณหรือโทษต่อสิ่งนั้นเพิ่มเติมแก่บุคคลนั่นเอง

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The effective component) เมื่อบุคคลทราบว่ามีประโยชน์ บุคคลก็จะรู้สึกชอบพอใจสิ่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบด้านนี้ จึงเป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหลังจากที่บุคคลได้ประเมินค่าสิ่งนั้นแล้ว ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้นก็จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติและสอดคล้องกับความรู้เชิงประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งนั้น

3. องค์ประกอบด้านความพร้อมกระทำ (The conative(action,behavioral)component) หมายถึง การที่บุคคลมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริม สิ่งที่เขาชอบเขาพอใจ และพร้อมที่จะทำลายหรือทำเพิกเฉย ต่อสิ่งที่ไม่พอใจ องค์ประกอบนี้ก็ยังคงอยู่ภายในจิตใจของบุคคลและยังไม่ปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรม ความพร้อมกระทำจะปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะอื่น ๆ ของบุคคลและสถานการณ์ ผู้ที่มีลักษณะเป็นตัวของตัวเองและสามารถบังคับควบคุมตนเองได้จะเป็นผู้ที่กระทำตามทัศนคติของตน

การนำความรู้ในเรื่องทัศนคติมาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ จึงสามารถทำได้โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้เชิงประเมิน

ค่าเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หลังจากนั้นความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ และความพร้อมที่จะกระทำต่อสิ่งนั้นก็จะเกิดตามมาโดยอัตโนมัติเช่น การมีความรู้ว่าคุณงามความดีเป็นสิ่งที่ดีงาม มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น อีกทั้งเป็นคุณธรรมที่สำคัญเบื้องต้นของผู้ที่ปฏิบัติธรรมขั้นสูงต่อไป เมื่อเห็นว่าคุณงามความดีเป็นสิ่งที่ดีงามแล้ว บุคคลนั้นก็จะชอบและพอใจในคุณงามความดี และมีความพร้อมที่จะแสดงคุณงามความดีต่อผู้มีพระคุณ พร้อมทั้งจะปลูกฝังคุณธรรมนี้ให้แก่ลูกหลานต่อไป (ฉภาฯ ช่วยโต และดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2533 : 19)

ดังนั้นเพื่อให้การแสดงพฤติกรรมเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ควรนำหลักของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมาช่วยในการพัฒนาพฤติกรรม เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อไป

การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธศาสนา

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนา มนุษย์ในทางพุทธศาสนา คือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องกรรมและเรื่องสิกขา เรื่องกรรมคือ เรื่องที่ว่าด้วยพฤติกรรมทั้งหมดของมนุษย์ เช่น พฤติกรรมคืออะไรและเกิดขึ้นได้อย่างไร ส่วนเรื่อง สิกขา คือ เรื่องที่ว่าด้วยการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ ดังนั้นในการนำเสนอในหัวข้อนี้ จึงแบ่งการ นำเสนอออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ว่าด้วยเรื่องพฤติกรรมหรือ “กรรม” และส่วนที่ว่าด้วยเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์หรือ “สิกขา”

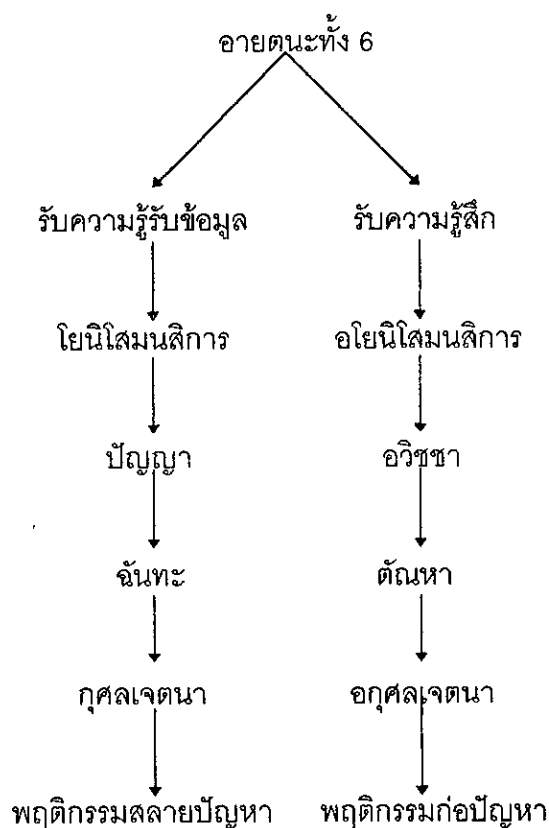
1. ความเข้าใจเกี่ยวกับ “กรรม” หรือ “พฤติกรรม” ในทางพุทธศาสนา

กรรมหรือพฤติกรรมในทางพุทธศาสนานั้นหมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ ทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏออกมาภายนอกไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางกาย ทางวาจาและทางจิตใจ เช่น ความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ที่ปรุงแต่งอยู่ภายใน โดยการกระทำดังกล่าวนี้ต้องมีเจตนาหรือ เจตจำนงค์เป็นตัวผลักดันให้เกิดการกระทำจึงจะถือว่าเป็น กรรม หรือเป็น พฤติกรรม ในความหมายทางพุทธศาสนา (พระเทพเวที. 2536 : 2-3)

พฤติกรรมในทางพุทธศาสนานั้นแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ (พระเทพเวที. 2534: 4)

1. พฤติกรรมทางกายหรือกายกรรม ได้แก่ การกระทำทางกาย เช่น การเคลื่อนไหวร่างกาย การใช้ร่างกายทำกิจกรรมต่างๆ
2. พฤติกรรมทางวาจาหรือวจีกรรม ได้แก่ การพูด การสื่อสาร การเขียนหนังสือต่างๆ
3. พฤติกรรมทางจิตหรือมโนกรรม ได้แก่ ความคิด ความเห็น ความเชื่อ การยึดถือ ทัศนคติ ค่านิยมต่างๆ

พฤติกรรมดังกล่าวนี้ มีเจตนาเป็นตัวผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกทาง
 ด้านต่างๆ เจตนาจึงเปรียบเสมือนแรงหรือพลังที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรม หากมีตัณหาเข้ามา
 ประกอบกับเจตนาทิศทางของพฤติกรรมที่มุ่งไป ก็จะมุ่งไปสู่การกระทำที่ก่อให้เกิดปัญหาหรือ
 สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น แต่ถ้ามีฉันทะเข้ามาประกอบกับเจตนา ทิศ
 ทางของพฤติกรรมที่มุ่งไปก็จะมุ่งไปสู่การกระทำที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรือความทุกข์ทั้งแก่ตนเอง
 และผู้อื่น สิ่งที่มาประกอบเข้ากับเจตนาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการกำหนดทิศทางของพฤติกรรม
 ฉันทะและตัณหาเกิดจากปัญญาและอวิชชาเป็นมูลเหตุ ปัญญาและอวิชชาเป็นผลที่เกิดขึ้นจาก
 วิธีการคิด ถ้าใช้วิธีคิดโดยแยกกายหรือวิธีโยนิโสมนสิการในการคิด ผลของการคิดก็จะเกิด
 ปัญญา แต่ถ้าใช้วิธีคิดแบบอโยนิโสมนสิการในการคิด ผลของการคิดก็จะเกิดอวิชชา วิธีคิดจึง
 เป็นมูลเหตุสำคัญที่จะทำให้เกิดปัญญาหรืออวิชชา ดังในภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงกระบวนการเกิดพฤติกรรม

จากภาพประกอบ 3 เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการคิดจะเห็นว่า วิธีการคิดแบบ โยนิโสมนสิการหรือวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการคิดที่นำไปสู่การเกิดปัญญาหรือ อริยชา เริ่มต้นจาก การรับรู้จากอายตนะทั้ง 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งทำหน้าที่ รับรู้ข้อมูลและรับรู้ความรู้สึก (พระธรรมปิฎก. 2538ก : 37) การทำหน้าที่ที่เกื้อกูลต่อการเกิดปัญญาก็คือการทำหน้าที่ในแง่การรับรู้ข้อมูลหรือเป็นทางรับความรู้ การทำหน้าที่ในแง่นี้มีความสำคัญมากเพราะ เป็นการทำหน้าที่ที่เกื้อกูลต่อการเกิดปัญญา ถ้าบุคคลมีจิตสำนึกในการศึกษา ก็เป็นที่มั่นใจได้ว่าจะให้อายตนะในการทำหน้าที่นี้ แต่ถ้าบุคคลยังไม่มีจิตสำนึกทางการศึกษาหรือยังอยู่ในช่วงวัยเด็ก ซึ่งกำลังเริ่มต้นการเรียนรู้ จำเป็นที่จะต้องอาศัยการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำหน้าที่ของอายตนะในแง่เช่น คัดสรรสื่อที่ให้ความรู้แก่เด็ก อาศัยกัลยาณมิตรเป็นผู้คอยชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม ความรู้ที่ได้รับผ่านอายตนะ ไม่ว่าจะเป็นความรู้เกี่ยวกับความจริงของสรรพสิ่งต่างๆ หรือความรู้เกี่ยวกับวิธีคิดโดยแยบคาย ถือว่าเป็นข้อมูลป้อนเข้าของระบบการคิด ดังนั้นถ้าเราจัดสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการทำหน้าที่ของอายตนะ ในแง่ที่เป็น การรับรู้ข้อมูลหรือเป็นทางรับความรู้โดยการคัดสรรสื่อต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่เด็ก จัดหา กัลยาณมิตรมาคอยให้คำแนะนำสั่งสอนสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิต รวมทั้งสอนวิธีการคิดที่เหมาะสมต่อสิ่งต่าง ๆ ข้อมูลป้อนเข้าเหล่านี้ จะผ่านเข้าไปสู่วิธีการคิดของเด็ก เมื่อเด็กใช้วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการซึ่งเด็กเคยได้รับการแนะนำสั่งสอนจากกัลยาณมิตร ผลลัพธ์จากวิธีการคิดก็จะทำให้เกิดปัญญา เมื่อเกิดปัญญาก็จะกระตุ้นให้เกิดความอยากประเภทที่เรียกว่า จันทะ จันทะซึ่งรวมประกอบเข้ากับเจตนาจะผลักดันให้เกิดพฤติกรรมทางกาย ทางวาจาหรือทางใจ ที่เป็นไปในทางที่ไม่ทำให้เกิดปัญหาหรือความทุกข์ทั้งแก่ตนเองและสังคม พฤติกรรมในลักษณะดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นพฤติกรรมอันพึงประสงค์

จากแนวคิดความเกี่ยวเนื่องของกระบวนการรับรู้และกระบวนการเกิดพฤติกรรมของ มนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา ได้ให้แนวคิดที่สำคัญทางจิตวิทยาในแง่ของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกล่าวคือ กระบวนการรับรู้เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงกระบวนการรับรู้ย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การพัฒนามนุษย์ให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และการแก้ไขพฤติกรรมที่มีปัญหา สามารถกระทำได้โดยการเปลี่ยนแปลงกระบวนการรับรู้ (เอมอร กฤษณรังสรรค์. 2537 : 38)

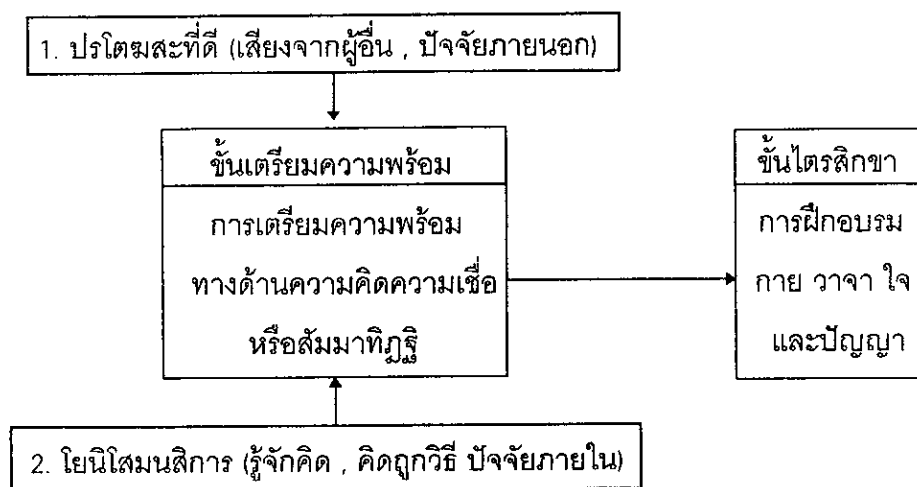
งานวิจัยนี้ ได้ยึดแนวคิดความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการรับรู้และพฤติกรรมเป็นแนวทางในการพัฒนาวิสัยในตนเอง โดยเน้นการทำหน้าที่ของอายตนะให้เป็นไปเพื่อ

การรับรู้ข้อมูลหรือเป็นทางรับความรู้และสร้างฉันทะ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่พฤติกรรมอันพึงประสงค์ต่อไป

2. การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์หรือศึกษา

การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนาแยกเป็นขั้นตอนในการดำเนินการ 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่หนึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านความคิดความเชื่อที่ถูกต้อง ซึ่งในทางพุทธศาสนาเรียกว่าสัมมาทิฐิ ให้เกิดกับบุคคลก่อนที่จะเข้าสู่ขั้นพัฒนา ขั้นตอนที่สองเป็นขั้นพัฒนาหรือขั้นศึกษาเป็นขั้นที่เน้นการฝึกตามหลักไตรสิกขา คือการฝึกอบรมกาย วาจา ใจและปัญญา เพื่อทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีคุณภาพ รายละเอียดในการพัฒนาแต่ละขั้นมีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมทางด้านความคิดความเชื่อที่ถูกต้องหรือสัมมาทิฐิ ขั้นนี้เป็นขั้นเตรียมความพร้อมทางด้านความคิด ความเชื่อที่ถูกต้อง ซึ่งในทางพุทธศาสนาเรียกว่า สัมมาทิฐิ ให้เกิดกับบุคคลที่จะเข้าสู่ขั้นศึกษา โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ทั่วไปที่เกิดมามีจะไม่สามารถคิดพิจารณาโดยแยกคายขึ้นได้เอง จะมีคนที่คิดได้ด้วยตนเองก็เพียงส่วนน้อยนิดเท่านั้น มนุษย์ส่วนมากจึงถูกกิเลสตัณหาเข้าครอบงำความคิด ทำให้ความคิดเป็นไปในทางที่ทำให้เกิดความทุกข์หรือปัญหาต่อตนเองและผู้อื่น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงวางหลักการในการพัฒนามนุษย์ ในลักษณะของกระบวนการดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธศาสนา(พระเทพเวที. 2537 :

เริ่มจากการเตรียมความพร้อมทางด้านความคิดความเชื่อที่ถูกต้องหรือสัมมาทิฐิ เมื่อบุคคลมีความคิดความเชื่อที่ถูกต้องจึงเข้าสู่ขั้นไตรสิกขา คือการฝึกอบรมกาย วาจา ใจและปัญญาให้หลุดรอดปลอดพ้นจากความทุกข์หรือปัญหา การเตรียมความพร้อมทางด้านความคิดความเชื่อที่ถูกต้องหรือสัมมาทิฐิเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ถ้าผู้ที่จะเข้ารับการพัฒนามีความคิดความเชื่อไม่ถูกต้องเช่น ไม่เชื่อในเรื่องหลักการแห่งเหตุปัจจัย คือไม่เชื่อว่าผลย่อมเกิดจากเหตุ แต่ไปเชื่อในเรื่องโชคเคราะห์ ความบังเอิญ หรือการดลบันดาลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คนประเภทนี้จะพัฒนาไม่ได้เพราะการพัฒนาเป็นการสร้างเหตุปัจจัยที่ดีเพื่อให้เกิดผลที่พึงประสงค์ คนที่จะพัฒนาได้จึงต้องเป็นผู้ที่เชื่อในเรื่องหลักการแห่งเหตุผล

ในทางพุทธศาสนาจึงถือว่า ความคิดความเชื่อที่ถูกต้องหรือสัมมาทิฐิเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะนำบุคคลเข้าไปสู่การฝึกฝนพัฒนาตนเองในขั้นไตรสิกขา และเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ที่จะทำให้การพัฒนาในขั้นไตรสิกขาประสบความสำเร็จ สำหรับการสร้างเสริมสัมมาทิฐินั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ปัจจัยเพื่อความเกิดขึ้นแห่งสัมมาทิฐิมี 2 ประการ คือ ปรโตโฆชะ และโยนิโสมนัสการ” (พระธรรมปิฎก. 2538 ก : 621) ปรโตโฆชะหรือเสียงจากผู้อื่นเป็นองค์ประกอบฝ่ายภายนอกที่กระตุ้นหรือชักจูงให้เกิดสัมมาทิฐิเช่น การแนะนำ การสั่งสอน การถ่ายทอดข่าวสารข้อเขียน คำชี้แจง อธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่น โดยที่การกระตุ้นหรือการชักจูงดังกล่าวจะต้องเป็นไปในทางที่ตรงตามถูกต้อง เป็นความจริงมีเหตุผลและเป็นประโยชน์ ซึ่งผู้ที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้จะต้องเป็นคนดีมีปัญญา และมีคุณธรรม จึงจะถือว่าเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่องทางหรือเป็นตัวช่วยให้ผู้อื่นดำเนินไปในแนวทางแห่งการฝึกฝนอบรมตนอย่างถูกต้อง ผู้ที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมคือเป็นคนดี เป็นคนมีปัญญาและเป็นคนมีคุณธรรม เมื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำ สั่งสอน ชักนำสัมมาทิฐิให้เกิดแก่ผู้อื่น ก็เรียกว่าเขาทำหน้าที่เป็น กัลยาณมิตร

นอกจากผู้ที่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรจะต้องมีคุณสมบัติคือเป็นคนดี เป็นคนมีปัญญาและเป็นคนมีคุณธรรมแล้ว สมควรมีคุณสมบัติพิเศษจำเพาะสำหรับการทำหน้าที่นั้นอีกส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะคุณสมบัติพื้นฐานที่เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการดังนี้ (พระเทพเวที. 2535 : 238)

1. ปิโย คือ น่ารักในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนมชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม

2. ครุ คือ นำเคารพในฐานะประพจน์สมควรแก่ฐานะให้เกิดความรู้สึกรอบอุณใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

3. ภาวนีโย คือ นำเจริญใจหรือน่ายกย่องในฐานะทรงคุณ คือความรู้และภูมิ ปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ่ยอ้าง ด้วยความซาบซึ้ง ภูมิใจ

4. วัตตา คือ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไหร่ควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดี

5. วณักขโม คือ อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา ชักถาม เสนอแนะวิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว

6. คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา คือ แฉลงเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

7. โน จัฏฐาเน นิโยชะเย คือ ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

นอกจากนั้น เมื่อกัลยาณมิตรต้องปฏิบัติหน้าที่ในการสั่งสอนโดยตรง ควรยึดหลักปฏิบัติเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายโดยสมบูรณ์ที่เรียกว่า ธรรมเทศกธรรม มี 5 ประการ คือ (พระธรรมปิฎก. 2538 ก : 637)

1. อนุพุทฺธิกา สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับความยากง่ายลุ่มลึก มีเหตุผล สัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

2. ปริยายทสฺสาวี จับจุดสำคัญมาขยายให้เข้าใจเหตุผล คือ ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจนในแต่ละแง่ แต่ละประเด็น อธิบายแยกย่อยไปต่างๆ ให้มองเห็นกระจ่างตามแนวเหตุผล

3. อนุทยตา ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือ สอนเข้าด้วยจิตเมตตา มุ่งให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน

4. อนามิสฺนฺตร ไม่มีจิตเพ่งเล็งมุ่งเห็นแก่อาภิส คือสอนเขาไม่ใช่มุ่งที่ตนจะได้ลาภ สินจ้าง หรือผลประโยชน์ตอบแทน

5. อนุพัหฺจจิ วาจจิตฺตง ไม่กระทบต่อตนเองและผู้อื่น คือสอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งแสดงอรรถแสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีชมผู้อื่น

ที่กล่าวมาเป็นลักษณะและวิธีการส่งเสริมของกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นส่วนของตัวผู้สอน ในส่วนของตัวผู้เรียนหรือตัวผู้รับการสั่งสอนนั้น จะต้องเปิดใจพร้อมที่จะรับการสั่งสอน การสั่งสอนนั้นจึงจะสามารถเข้าไปมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ จนทำให้เกิดความรู้ ความ

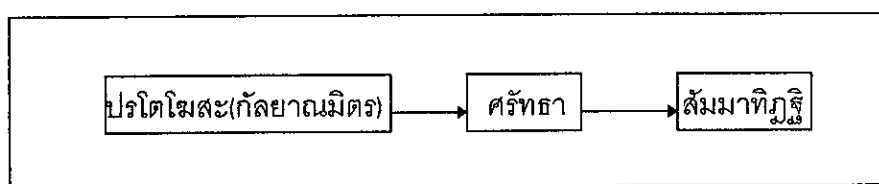
เข้าใจถูกต้องดีงาม ที่เรียกว่า สัมมาทิฐิได้ ถ้าผู้เรียนไม่เปิดใจรับการสั่งสอน สิ่งที่ถูกสั่งสอนก็จะไม่สามารถเข้าไปมีอิทธิพลต่อผู้เรียนได้ การที่จะทำให้ผู้เรียนเปิดใจพร้อมที่จะรับการสั่งสอนได้นั้น ผู้เรียนจะต้องศรัทธาในตัวผู้สอน ความศรัทธาดังกล่าวนี เกิดได้จากองค์ประกอบภายนอกได้แก่ (สุมน อมรวิวัฒน์. 2530 : 65)

1. บุคคลผู้สั่งสอนแนะนำอบรมนั้น พร้อมด้วยคุณสมบัติของกัลยาณมิตร
2. ผู้สั่งสอนอบรมมีความรู้จริง สามารถสั่งสอนอบรมด้วยวิธีการต่างๆ อย่างได้

ผล

3. ผู้อบรมสั่งสอนจัดสภาพแวดล้อม อุปกรณ์และตัวอย่างที่น่าสนใจ เราให้เกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน

สรุปการเกิดสัมมาทิฐิจากองค์ประกอบฝ่ายภายนอกได้ดังนี้

ภาพประกอบ 5 กระบวนการเกิดสัมมาทิฐิจากองค์ประกอบฝ่ายภายนอก

ปัจจัยฝ่ายภายนอกที่จะทำหน้าที่สั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยปอกช่องทางให้หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในแนวทางแห่งการเกิดสัมมาทิฐินั้นได้แก่ กัลยาณมิตร กัลยาณมิตรจะเป็น พ่อแม่ ครูอาจารย์ พระสงฆ์หรือบุคคลอื่นนอกเหนือจากนี้ก็ไม่ได้ ขอเพียงเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติของการเป็นกัลยาณมิตรคือ เป็นคนดี เป็นคนมีปัญญา เป็นคนมีคุณธรรม เป็นผู้ที่มีกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ก็ถือได้ว่าเป็นกัลยาณมิตร เพราะมีคุณสมบัติของการเป็นกัลยาณมิตร เมื่อรวมกับความสามารถในการสั่งสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ ความเป็นผู้มีความรู้จริง และความสามารถในการจัดการสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ย่อมทำให้ผู้เรียนหรือผู้ที่ถูกอบรมสั่งสอนเกิดศรัทธา เมื่อเกิดศรัทธาก็พร้อมที่จะรับการสั่งสอน อบรม ชี้ช่องทาง ให้มีความคิดความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามเป็นผู้ที่มีสัมมาทิฐิ

องค์ประกอบอีกตัวหนึ่งที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ โยนิโสมนสิการ โยนิโสมนสิการจัดว่าเป็นองค์ประกอบฝ่ายภายในเพราะมาจากปัจจัยภายในตัวบุคคล โยนิโสมนสิการถ้าแปลตามรูปศัพท์แล้วจะหมายถึง การทำในใจโดยแยบคาย เมื่อขยายความแล้วหมายถึงการใช้ความคิดถูกวิธี (การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายโดยมองตามที่สิ่งนั้นๆ มันเป็นอย่างมัน และโดยวิธีคิดหาเหตุผลสืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสายแยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ออกให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้านตณหา อุปทานของตนเข้าจับ) (พระธรรมปิฎก. 2538 ก : 621) โยนิโสมนสิการนี้เป็นวิธีสำคัญในการพัฒนาปัญญาและเป็นเป้าหมายสำคัญในขั้นเตรียมความพร้อม เพราะเมื่อบุคคลมีโยนิโสมนสิการก็เท่ากับว่า บุคคลสามารถหลุดรอดปลอดภัยจากการพึ่งพาผู้อื่น สามารถที่จะนำตัวเองได้ หรือสามารถที่จะพัฒนาตัวเองต่อไปได้

โยนิโสมนสิการเป็นการฝึกการใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดมีระเบียบ รู้จักคิดวิเคราะห์ไม่มองสิ่งต่างๆ อย่างตื้นๆ ผิดเพี้ยน วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเท่าที่พบในบาลีพอประมวลเป็นแบบใหญ่ๆ ได้ดังนี้ (พระเทพเวที. 2537 : 41-140)

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ
3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ
4. วิธีคิดแบบอริยสัจ/คิดแบบแก้ปัญหา
5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์
6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก
7. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม
8. วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม
9. วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน
10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยคือ การคิดพิจารณาปรากฏการณ์ให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริงโดยการสืบสาวไปยังสาเหตุต่างๆ ขณะเดียวกันก็มองต่อไปยังผลซึ่งอาจเป็นผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จากปรากฏการณ์ดังกล่าว การคิดในลักษณะที่มองไปยังผลที่เป็นผลกระทบที่เกิดจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเรียกว่า การคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ ส่วนการคิดในลักษณะที่มองย้อน

สืบสาวไปยังสาเหตุต่างๆ ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ขึ้นเรียกว่า การคิดแบบสืบสวนหรือตั้งคำถาม การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยนี้จัดเป็นวิธีโยนิโสมนสิการแบบพื้นฐาน

2. วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ

วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบหรือกระจายเนื้อหา เป็นการคิดที่มุ่งให้มอง และให้รู้จักสิ่งทั้งหลายตามสภาวะของมันเองอีกแบบหนึ่ง ในทางธรรมใช้พิจารณาเพื่อให้เห็น ความไม่มีแก่นสารหรือความไม่เป็นตัวตนที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย ให้นายยึดติดถือมั่นใน สมมุติบัญญัติ โดยเฉพาะการคิดพิจารณาเห็นสัตว์ บุคคลเป็นการประชุมกันเข้าขององค์ ประกอบต่างๆ ที่เรียกว่าขันธ 5 และขันธ 5 แต่ละอย่างก็เกิดขึ้นจากส่วนประกอบย่อยต่อไปอีก การพิจารณาข้อนี้ช่วยให้มองเห็นความเป็นอนัตตา แต่การที่จะมองเห็นสภาวะเช่นนี้ได้ชัดเจน มักต้องอาศัยวิธีคิดแบบที่ 1 หรือแบบที่ 3 ในข้อต่อไปเข้าร่วม

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา

วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา เป็นวิธีคิดแบบที่ มองสิ่งทั้งหลายตามสภาพเป็นจริงที่ตั้งอยู่บนกฎธรรมชาติคือไตรลักษณ์ได้แก่ สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยงแท้คงที่ ไม่ยั่งยืนเป็นอนิจจัง เมื่อสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยงแท้แปรปรวนเปลี่ยนไปก็ทำให้เกิด ความขัดแย้ง เมื่อเกิดความขัดแย้งก็เกิดสภาวะถูกบีบคั้น กดดัน เป็นทุกข์ และในเมื่อสิ่งทั้งหลายต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัย มันก็ไม่อาจเป็นตัวตนของมันได้ ไม่อาจมีอยู่โดยตัวของมันได้ และไม่อาจเป็นของใครได้เป็นอนัตตา วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์นี้แบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ขั้นที่หนึ่ง คือรู้เท่าทันและยอมรับความจริง ขั้นที่สองคือแก้ไขและทำการไปตามเหตุปัจจัย

4. วิธีคิดแบบอริยสัจ

วิธีคิดแบบอริยสัจหรือคิดแบบแก้ปัญหา เป็นวิธีคิดหลักที่สามารถครอบคลุมวิธีคิดแบบอื่นๆ ได้ทั้งหมด วิธีคิดแบบนี้มีลักษณะทั่วไป 2 ประการคือ 1) เป็นวิธีคิดตาม เหตุและผลเป็นไปตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุแล้วแก้ไขที่ต้นเหตุ 2) ต้องกำหนดรู้ และทำความเข้าใจปัญหาให้ชัดเจนและคิดแก้ไขเหตุของปัญหาให้ตรงจุด ตรงเรื่อง ตรงความมุ่ง หมาย ไม่ฟุ้งซ่านออกไปเรื่องอื่น และต้องเป็นการแก้ไขที่ปฏิบัติได้จริง วิธีคิดแบบแก้ปัญหานี้มี ขั้นตอนจัดเป็น 2 คู่คือ

คู่ที่หนึ่ง 1.1 กำหนดตัวปัญหา

1.2 กำหนดเหตุของปัญหา

คู่ที่สอง 2.1 จุดหมายซึ่งเป็นภาวะสิ้นปัญหา

2.2 วิธีปฏิบัติเพื่อแก้ไขสาเหตุและเพื่อบรรเทาภาวะสิ้นปัญหา

5. วิธีคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์

วิธีคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์หรือคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย คือ พิจารณาให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างธรรมหรือหลักการกับบรรทัดหรือความมุ่งหมาย เป็นความคิดที่มีความสำคัญมาก ในเมื่อจะลงมือปฏิบัติธรรมหรือทำการตามหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้ผลตรงตามความมุ่งหมายไม่กลายเป็นการกระทำที่เคลื่อนไหวคลาดเคลื่อนลยหรือมลาย ในการกระทำตามหลักการใดๆ ก็ตามจะต้องเข้าใจความหมายและความมุ่งหมายของหลักการนั้นๆ ว่า ปฏิบัติหรือทำไปเพื่ออะไร หลักการนั้นกำหนดวางไว้เพื่ออะไร จะนำไปสู่ผลหรือที่หมายใดบ้าง ทั้งจุดหมายสุดท้ายปลายทางและเป้าหมายท่ามกลางในระหว่างที่จะส่งทอดต่อไปยังหลักการข้ออื่นๆ ความเข้าใจถูกต้องในเรื่องหลักการและความมุ่งหมายนี้ นำไปสู่การปฏิบัติถูกต้อง เป็นไปเพื่อจุดหมายที่ต้องการ วิธีคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์ จึงเป็นวิธีคิดพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการหรือแนวทางที่จะประพฤติปฏิบัติ กับจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายก่อนที่จะลงมือปฏิบัติจริง เพื่อที่ว่าเมื่อปฏิบัติจริงแล้วจะได้บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมาย

6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก

วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออกเป็นการคิดที่มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงอีกแบบหนึ่งกล่าวคือ สิ่งทั้งหลายย่อมมีทั้งส่วนดีและส่วนเสียที่เป็นคุณและเป็นโทษ ดังนั้นการมองสิ่งทั้งหลายควรมองทั้ง 2 ด้าน และมองหาแนวทางที่จะปฏิบัติต่อสิ่งนั้นให้ได้ประโยชน์มากที่สุด การคิดแบบนี้มีลักษณะที่พึงกระทำ 2 ประการคือ 1. มองตามที่เป็นจริง การมองตามที่เป็นจริงนั้นจะต้องมองเห็นทั้งด้านดีและด้านเสียหรือทั้งคุณและโทษของสิ่งนั้นๆ ไม่ใช่มองแค่ด้านดีหรือคุณอย่างเดียวและไม่ใช้เห็นแต่ด้านเสียหรือโทษอย่างเดียว 2. เมื่อจะแก้ปัญหาปฏิบัติหรือดำเนินมรรควิธีออกไปจากภาวะที่ไม่พึงประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งนั้น เพียงรู้คุณ-โทษ ข้อดี-ข้อเสีย ของสิ่งที่เป็นปัญหาหรือภาวะที่ไม่ต้องการนั้นยังไม่เพียงพอ จะต้องมองเห็นทางออกมองเห็นจุดหมายและรู้ว่าจุดหมายหรือที่จะไปนั้นคืออะไร คืออย่างไร ดีกว่าส่วนเสียของสิ่งหรือภาวะที่เป็นปัญหายุ่งอย่างไร

7. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม

วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียมหรือการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สอยหรือบริโภคเป็นวิธีคิดแบบสกดหรือบรรเทาตัณหา ชัดเกลากิเลสหรือตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจวิธีการคิดแบบนี้ใช้มากในชีวิตประจำวัน เพราะเกี่ยวข้องกับการบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 และวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆ มีหลักโดยย่อว่า คนเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ เพราะเรามีความต้องการและเห็นว่าสิ่งนั้นๆ จะสนองความต้องการของเราได้ สิ่งใดสามารถสนองความต้องการของเราได้ สิ่งนั้นก็มีความค่าแก่เรา คุณค่านี้จำแนกได้เป็น 2 ประเภท ตามชนิดของความต้องการคือ 1. คุณค่าแท้ หมายถึงคุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายในแง่ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง คุณค่านี้อาศัยปัญญาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา จะเรียกว่าคุณค่าที่สนองปัญญาก็ได้ 2. คุณค่าเทียมหรือคุณค่าพอกเสริม หมายถึงคุณค่าที่มนุษย์พอกเพิ่มให้แก่สิ่งนั้น เพื่อปรนเปรอการเสพเสวยเวทนาหรือเพื่อเสริมราคา เสริมขยายความมั่นคงยิ่งใหญ่ของตัวตนที่ยึดถือไว้ คุณค่านี้อาศัยตัณหาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา จะเรียกว่าคุณค่าที่สนองตัณหาก็คือได้

8. วิธีคิดแบบปลุกเร้าคุณธรรม

วิธีคิดแบบปลุกเร้าคุณธรรมหรือเรียกง่ายๆ ว่าวิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม เป็นวิธีคิดที่นำเอาประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตมาปรุงแต่งไปในทางที่ดีงาม เป็นประโยชน์ เป็นกุศลเพื่อปลุกเร้าให้เกิดกำลังใจในการที่จะประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีงามต่อชีวิต การคิดตามวิธีนี้ มีความสำคัญทั้งในแง่ที่ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่ดีงามเป็นประโยชน์ในขณะนั้นๆ และในแง่ที่ช่วยแก้ไขนิสัยความเคยชินร้ายๆ ของจิตที่ได้สั่งสมไว้แต่เดิม พร้อมกับสร้างนิสัยความเคยชินใหม่ๆ ที่ดีงามให้แก่จิตไปในเวลาเดียวกันด้วย

9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน

วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน เป็นเพียงการมองอีกด้านหนึ่งของการการคิดแบบอื่นๆ จะว่าแทรกหรือคลุมวิธีคิดแบบก่อนๆ ที่กล่าวมาแล้วก็ได้ การคิดชนิดที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นการคิดในแนวทางของความรู้หรือคิดด้วยอำนาจปัญญา ถ้าคิดในแนวทางของปัญญาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เป็นอยู่ในขณะนี้หรือเรื่องล่วงไปแล้วหรือเป็นเรื่องของกาลภายหน้า ก็จัดเข้าในการเป็นอยู่ในปัจจุบันทั้งนั้น ดังนั้นการคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบันจึงเป็นการคิดในลักษณะของการมีสติสัมปชัญญะต่อสิ่งที่กำลังคิด

10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท

วิธีคิดแบบวิภาษวาทหมายถึง การมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็นแต่ละแง่แต่ละด้านครบทุกแง่ทุกด้าน ไม่ใช่จับเอาแง่หนึ่งแง่เดียวหรือบางแง่ขึ้นมาวินิจฉัยตีคลุมลงไปอย่างนั้นทั้งหมด วิธีคิดแบบวิภาษวาทเป็นวิธีคิดวิเคราะห์ในลักษณะต่างๆ กัน ดังต่อไปนี้

1. จำแนกสภาวะต่างๆ ออกเป็นด้านๆ ตามที่เป็นอยู่จริงแบ่งออกได้ 2 วิธีคือ

1.1 จำแนกไปที่ละด้านทีละประเด็น

1.2 จำแนกทีละด้านจนครบทุกด้านทุกประเด็น

2 จำแนกส่วนประกอบ เป็นวิธีคิดแบบเดียวกับวิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบที่ได้อธิบายในตอนต้น ๆ

3. จำแนกลำดับขณะ เป็นวิธีคิดวิเคราะห์แยกแยะตามลำดับสืบทอดแห่งเหตุปัจจัย ตามลำดับเวลา ลำดับขั้นตอน ลำดับเหตุ ลำดับผลแต่ละระยะของเหตุการณ์ ทำให้สามารถให้หรือได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง ไม่สรุปเหมาหรือเินเม คลุมเครืออันอาจทำให้การประเมินค่าและการตัดสินใจผิดพลาดได้

4. จำแนกโดยความสัมพันธ์แห่งปัจจัย วิธีคิดแบบนี้ตรงกับวิธีคิดแบบสืบค้นและสืบสาวเหตุปัจจัย แต่ละตัวที่เกี่ยวข้องเนื่องเป็นเหตุเป็นผลแก่กันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้อธิบายไว้แล้วในตอนต้น ๆ

5. จำแนกโดยเงื่อนไข เป็นการจำแนกเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนก่อน แล้วจึงจะเสนอข้อสรุป หรือวินิจฉัย

6. วิภาษวาทในการตอบปัญหา เป็นการคิดจำแนกแยกแยะแล้วชี้แจงแง่มุมต่างๆ จนผู้ถามเข้าใจแจ่มแจ้ง

โยนิโสมนสิการ เป็นการใช้ความคิดอย่างถูกวิธีตามความหมายที่กล่าวมาแล้ว เมื่อเทียบในกระบวนการพัฒนาปัญญา โยนิโสมนสิการอยู่ในระดับที่เหนือ ศรัทธา เพราะเป็นขั้นที่เริ่มใช้ความคิดของตนเองอย่างอิสระ ส่วนในระบบการศึกษาอบรม โยนิโสมนสิการเป็นการฝึกการใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ รู้จักวิเคราะห์ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างตื้น ๆ ผิดเพี้ยน เป็นขั้นสำคัญในการสร้างปัญญาที่บริสุทธิ์เป็นอิสระ ทำให้ทุกคนช่วยตนเองได้และนำไปสู่จุดหมายของพุทธธรรมอย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา

เมื่อบุคคลมีความคิดความเชื่อที่ถูกต้องหรือมีสัมมาทิฐิแล้ว บุคคลก็พร้อมที่จะพัฒนาตนเองต่อไปในขั้นศึกษา การพัฒนาในขั้นศึกษานี้ ทางพุทธศาสนาจัดวางเป็นหลักเรียกว่าไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา ไตรสิกขาแปลว่าสิกขา 3 ซึ่งคำว่าสิกขา แปลว่า ข้อที่จะต้องศึกษา คือศีล สมาธิ ปัญญา (สุชีพ ปุณฺณานุภาพ. 2537: 380) การศึกษา การสำเหนียก การฝึก ฝึกอบรม เป็นกระบวนการฝึกอบรมกาย วาจา ใจ และปัญญาที่ทำให้บุคคลพัฒนา อย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีคุณภาพ (พระธรรมปิฎก. 2538ก : 603)

ไตรสิกขา เป็นระบบการฝึกอบรมที่เป็นเชิงปฏิบัติในฐานะที่อยู่ในสังคมเป็นระบบการฝึกคนของสังคม จัดแบ่งขั้นตอนเป็นช่วงกว้างๆ และเรียงลำดับ โดยถือหลักการเรียงลำดับจากต่ำไปหาสูงคือ ศีล สมาธิ ปัญญา ท่านพุทธทาส (ม.ป.ป.ก.:198) ได้กล่าวว่าการเรียงลำดับในลักษณะ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้ถือว่าเป็นทฤษฎี ถ้าเป็นการปฏิบัติต้องเป็นปัญญา แล้วเป็นศีล แล้วเป็นสมาธิ แล้วสุดท้ายก็เป็นปัญญาอีก ซึ่งสอดคล้องกับที่ท่านพระธรรมปิฎก(2538ก : 612) กล่าวไว้ว่า ระบบการปฏิบัติธรรมของพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะมองในแง่ของมรรค หรือไตรสิกขาก็ตาม ล้วนเริ่มต้นด้วยปัญญาและจบลงด้วยปัญญา ดังนั้นจะเห็นว่าในขั้นเตรียม ความพร้อมนั้นก็คือการเตรียมปัญญาขั้นต้นนั่นเอง เมื่อผู้ปฏิบัติมีความรู้ความเข้าใจหรือความเชื่อถูกต้องเป็นพื้นฐานแล้ว จึงเริ่มการฝึกอบรมที่ความประพฤติทางกาย วาจา และอาชีวะ (ศีล) ก่อน เมื่อศีลดีพร้อมแล้ว ก็ฝึกขั้นประณีตคือฝึกอบรมจิต (สมาธิ) จนถึงขั้นสุดท้ายคือ การอบรมปัญญาให้แก่กล้าจนพ้นจากอวิชชา

ในการฝึกที่เรียกว่า ขั้นศีล ขั้นสมาธิ ขั้นปัญญา ไม่ได้หมายความว่า เมื่อฝึกในขั้นศีลแล้วจะละเลยในเรื่องสมาธิและปัญญา แต่หมายความว่าให้เน้นในเรื่องศีลมากกว่าสมาธิและปัญญา สมาธิและปัญญาก็ยังคงดำเนินอยู่ตามเดิม มิได้ยกเลิกหรือละทิ้ง ในทำนองเดียวกันที่เรียกขั้นสมาธิขั้นปัญญา ก็มีได้หมายความว่า จะยกเลิกหรือละทิ้งองค์ประกอบอื่น การดำเนินการฝึกจึงเป็นไปในลักษณะของบูรณาการที่ประกอบด้วยส่วนของ ศีล สมาธิ ปัญญา ต่อเนื่องตลอดกระบวนการฝึก

การฝึกอบรมศิลป์

ศิลป์คือความประพฤติดีทางกายและวาจา (พระเทพเวที. 2531 : 292) ความเป็นปกติทางกาย วาจา (สุชีพ ปุณฺณานุภาพ. 2537: 73) เป็นเรื่องของการฝึกในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมเคยชิน เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศิลป์ก็คือวินัย วินัยเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการศึกษาและการพัฒนามนุษย์ เพราะว่าวินัยเป็นตัวการจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยจัดระเบียบความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เหมาะสมกับการพัฒนาและให้เอื้อโอกาสในการที่จะพัฒนา เมื่อฝึกได้ผลจนคนมีพฤติกรรมเคยชินที่ดีตามวินัยนั้นแล้วก็เกิดเป็นศิลป์ ดังนั้นโดยสรุป วินัยจะมาในรูปของการฝึกพฤติกรรมเคยชินที่ดี และการจัดสภาพแวดล้อมที่จะป้องกันไม่ให้มีพฤติกรรมที่ไม่ดี แต่เอื้อต่อการมีพฤติกรรมที่ดีที่พึงประสงค์ (พระเทพเวที. 2536 : 37 - 38)

พระธรรมปิฎก (2538 ก : 768 - 769) กล่าวว่า การปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความถูกต้องดีงามทางกายและวาจานั้น บุคคลต้องปฏิบัติตามหลักที่เรียกว่าศิลปพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต 3 ด้านคือ ด้านสัมมาวาจา ด้านสัมมากัมมันตะและด้านสัมมาอาชีวะ ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1 สัมมาวาจา เจรจาชอบ ได้แก่

- 1.1) ละมุสสาวาท เว้นการพูดเท็จ รวมถึงสัจจวาจา พูดคำจริง
- 1.2) ละปิสุณาวาจา เว้นการพูดส่อเสียด รวมถึง พูดคำสमानสามัคคี
- 1.3) ละผรุสวาจา เว้นการพูดคำหยาบ รวมถึง พูดคำอ่อนหวานสุภาพ
- 1.4) ละสัมผัปปลาปะ เว้นการพูดเพ้อเจ้อ รวมถึง พูดคำมีประโยชน์

2 สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ ได้แก่

- 2.1) ละปาณาติบาต เว้นการทำลายชีวิต รวมถึงการกระทำที่ช่วยเหลือเกื้อกูล
- 2.2) ละอทินนาทาน เว้นการเอาของที่เขามิได้ให้ (คู่อยู่ที่สัมมาอาชีวะหรือทาน)
- 2.3) ละกาเมสุมิฉาจาร เว้นความประพฤติผิดในกาม รวมถึง การสันโดษ

3 สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ ละมิจฉาชีพ เลี้ยงชีวิตด้วยสัมมาชีพ

รวมถึง ความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพที่สุจริต เช่น ทำงานไม่ให้คั่งค้างอาгуล

การฝึกหัดศีลมี 2 ลักษณะคือ (พระธรรมปิฎก 2538ก : 741 - 742)

1. การฝึกศีลที่อาศัยความเคยชินและศรัทธา เป็นวิธีที่เน้นหนักด้านระเบียบวินัย โดยการฝึกปฏิบัติให้เกิดความคุ้นเคยและเคยชินเป็นนิสัย พร้อมกันนั้น ก็สร้างเสริมศรัทธาโดยให้กัลยาณมิตรแนะนำชักจูงให้เห็นว่า การประพฤติดีมีระเบียบวินัยเช่นนั้น มีประโยชน์หรือมีคุณค่าอย่างไร เมื่อพ้นจากขั้นประพฤติไปตามกรอบหรือตามบังคับ มาถึงขั้นเห็นคุณค่าใฝ่ฝืนยมิที่จะทำอย่างนั้น แล้วก็เข้าสู่ขั้นเป็นสัมมาทิฐิ

พระธรรมปิฎก (2538ข : 18-28) กล่าวว่า การฝึกศีลที่อาศัยความเคยชินและศรัทธา นี้ เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาวินัยในตนเองได้ การพัฒนาวินัยในตนเองโดยวิธีนี้ เป็นการพัฒนาที่อาศัยความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ที่ว่าเมื่อได้ทำอะไรไปแล้ว 3-4 ครั้งก็จะเกิดความเคยชินในพฤติกรรมที่ทำ เมื่อเกิดความเคยชินแล้วก็กลายเป็นพฤติกรรมถาวรยากแก่การแก้ไข ดังนั้นถ้าเรานำเสนอพฤติกรรมที่ดีตั้งแต่ตอนเริ่มแรกของการเริ่มต้นชีวิต การเข้าสู่สังคม การเข้าสู่ชีวิตใหม่ การเข้าสู่หมู่ใหม่ บุคคลก็จะเกิดความเคยชินเป็นพฤติกรรมที่ถาวรขึ้น เมื่อเกิดเป็นพฤติกรรมที่ถาวรก็ยากแก่การที่จะเปลี่ยนแปลงไปเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดีได้ พฤติกรรมที่ไม่ดีจึงยากที่จะเข้ามาแทนที่พฤติกรรมที่ดี

การพัฒนาวินัยโดยวิธีนี้ใช้ได้ผลดีกับเด็ก โดยเฉพาะเด็กเล็กๆ ที่ยังไม่มีพฤติกรรมเคยชินอะไรมาก่อน ถ้าพ่อแม่ ผู้ปกครอง คนในชุมชนประพฤติปฏิบัติตนอย่างมีระเบียบ วินัย เด็กก็จะทำตามอย่างนั้นเกิดเป็นพฤติกรรมเคยชินโดยไม่รู้ตัว ถ้าเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับวินัยก็จะกลายเป็นความมีวินัยขึ้นภายในบุคคล ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง คนในชุมชน คนในที่ทำงาน เก่า จึงเป็นต้นแบบที่สำคัญที่จะเป็นต้นแบบพฤติกรรมให้กับสมาชิกใหม่ กล่าวคือถ้า พ่อแม่ ผู้ปกครอง คนในชุมชน คนในที่ทำงานเก่าประพฤติปฏิบัติอย่างไร สมาชิกใหม่ก็จะประพฤติปฏิบัติอย่างนั้น ฉะนั้นถ้าพ่อแม่ผู้ปกครอง คนในชุมชน คนในที่ทำงานเก่าเป็นคนมีปัญญามีสติสัมปชัญญะดีควรรับนำทางพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในตอนแรก สมาชิกใหม่นั้นก็จะติดเกิดเป็นพฤติกรรมที่เคยชิน ถ้าเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับวินัย ก็จะกลายเป็นบุคคลที่มีวินัยในตนเอง ผู้ที่เป็นตัวอย่างหรือเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่ดีงามก็คือ กัลยาณมิตร กัลยาณมิตร หมายถึงบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชักจูง ชี้แจง ช่วยบอกช่องทาง และเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินชีวิต ไปในแนวทางแห่งการฝึกฝนอบรมตนอย่างถูกต้องดีงาม (พระธรรมปิฎก. 2538ก : 623) เราสามารถใช้กัลยาณมิตรมาช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมเคยชินที่ดีในเรื่องของวินัยได้เช่น ครูอาจารย์ ถ้าครูอาจารย์น่ารัก ทำให้เด็กมีความอบอุ่น สบายใจ เด็กก็อยากจะทำดีฟังครูอาจารย์ที่เขารักเคารพและศรัทธา เมื่อครูพูดอะไรศิษย์ก็อยากทำและมีความ

สุขที่จะทำตามด้วย ถ้าครูอาจารย์แนะนำ สั่งสอน ในด้านการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนมีระเบียบวินัย เด็กก็จะเชื่อฟังและปฏิบัติตามด้วยความสุขความสบายใจ เพราะครูอาจารย์มีความเป็นกัลยาณมิตรซึ่งเด็กมีความรักมีความศรัทธา

เราสามารถให้ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นตัวเสริมในการสร้างวินัยจากพฤติกรรมที่เคยชินได้โดยใช้ความเป็นกัลยาณมิตร หนูนองค์ประกอบทั้งสามด้านของไตรสิกขาคือ

1. กัลยาณมิตร ทำหน้าที่เป็นต้นแบบที่ดีของพฤติกรรม (ศีล) 2. กัลยาณมิตรทำให้เกิดความรัก ความอบอุ่น ความเป็นกันเองพร้อมทั้งศรัทธาและความสุข (จิตใจ) 3. กัลยาณมิตรเป็นผู้ที่รู้เหตุรู้ผลสามารถบอกได้ว่า ทำอย่างนั้นแล้วมีผลอย่างไร ทำให้เด็กเข้าใจเหตุผลและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ (ปัญญา)

ดังนั้นจะเห็นว่า ปัจจัยที่ช่วยเสริมในการสร้างควมมีวินัยด้านกัลยาณมิตรสามารถที่จะ นำไปใช้ในการช่วยเสริมการพัฒนาควมมีวินัยได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการสร้างวินัย โดยใช้ระบบสัมพันธ์ขององค์กรวม (ระบบการฝึกที่เน้นการทำหน้าที่ร่วมกันของ ศีล สมาธิ ปัญญา) กัลยาณมิตรจะช่วยหนุนให้ระบบสัมพันธ์ขององค์กรวมทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. การฝึกศีลที่ใช้โยนิโสมนสิการกำกับ เป็นวิธีที่เน้นความเข้าใจในความหมายของการกระทำหรือการปฏิบัติ ผู้กระทำจะมีความมั่นใจในการกระทำของตนเป็นการปฏิบัติอย่างมั่นใจด้วยปัญญา ทำให้เกิดความเข้าใจ เป็นสัมมาทิฐิเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อยไป พร้อมกันกับการฝึกศีลและปิดช่องที่จะกลายเป็นความประพฤติปฏิบัติศีลด้วยความงมงายที่เรียกว่า สิลล์พตปราคาส การฝึกศีลวิธีนี้เป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากใช้ได้เฉพาะกับคนที่มีสติปัญญาสูงจริงๆ จึงจะสามารถเข้าใจความหมายของการกระทำหรือการปฏิบัติศีลได้อย่างกระจ่างชัด

ในระบบของการฝึกอบรมของไตรสิกขา ศีลยังไม่ใช่อุปนิสัยให้ถึงจุดหมายสูงสุดโดยตัวของมันเอง แต่เป็นวิธีการเพื่อก้าวหน้าไปสู่ความเจริญขั้นต่อไป คือ สมาธิ หรือกล่าวได้ว่า การประพฤติปฏิบัติในขั้นศีล มีวัตถุประสงค์เฉพาะคือเพื่อเป็นบาทฐานของสมาธิ เมื่อมีจิตใจสงบเป็นสมาธิแล้วก็เกิดการคล่องตัวในการที่จะใช้ปัญญาคิดหาเหตุผลและหาทางดำเนินการสร้างสรรค์ความดีต่างๆ ให้ได้ผลในขั้นต่อไป (พระธรรมปิฎก. 2538 ก : 762 - 764)

การนำองค์ประกอบด้านศีลมาเป็นแนวทางในการฝึกวินัยนั้น เป็นการนำมาใช้ในลักษณะของมิติด้านพฤติกรรมโดยการสร้างพฤติกรรม เช่นการกำหนดให้ผู้เข้ารับการฝึกต้องมีการเรียนรู้ถึงวิธีปฏิบัติและได้ปฏิบัติจริงในสิ่งที่ฝึก เมื่อฝึกความรับผิดชอบ ฝึกความเชื่อมั่นในตนเอง ฝึกความซื่อสัตย์ ฝึกความอดทน ก็ต้องให้ผู้เข้ารับการฝึกได้เรียนรู้ถึง วิธีปฏิบัติตนให้

เป็นผู้มีลักษณะดังกล่าว มีการสำรวจตนเองถึงข้อบกพร่องและปฏิบัติการแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าว พร้อมทั้งจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีพฤติกรรมอันพึงประสงค์เหล่านี้

การฝึกอบรมสมาธิ

สมาธิแปลว่า ความตั้งมั่นของจิต หรือภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด ไม่ฟุ้งซ่าน หรือหายไป (พระเทพเวที. 2534 : 1) ความตั้งใจมั่นหรือความสงบแห่งจิต (สุชีพ ปุณฺณานุภาพ. 2537: 49,92) สมาธิเป็นเรื่องของการฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่การพัฒนาคุณสมบัติด้านต่างๆ ของจิต ทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความแน่วแน่มั่นคง ความมีสติ สมาธิและในด้านความสุขเช่น ความอิ่มใจ ความร่าเริงเบิกบานใจ ความสดชื่นผ่องใส ความรู้สึกพอใจ พุดสัน ๆ ว่าพัฒนาคุณภาพ สมรรถภาพและสุขภาพจิตใจ (พระเทพเวที. 2536 : 38)

พระเทพเวที (2534. : 22 - 39) ได้แบ่งประเภทของการเจริญสมาธิไว้ 4 ประเภทคือ

1. การเจริญสมาธิตามวิธีธรรมชาติ คือการปฏิบัติตามหลักการเกิดขึ้นของสมาธิในกระบวนการที่เป็นไปเองตามธรรมชาติ สาละสำคัญของกระบวนการธรรมนี้คือ กระทำสิ่งที่ตั้งตามอย่างใดอย่างหนึ่งให้เกิดปราโมทย์ขึ้น จากนั้นก็จะเกิดมีปีติ ซึ่งตามมาด้วย ปัสสัทธิ สุข และสมาธิในที่สุด พุดเป็นคำไทยว่า เกิดความปลาบปลื้มบันเทิงใจ จากนั้นก็จะเกิดความอิ่มเอิบใจ ร่างกายผ่อนคลายสงบ จิตใจสบายมีความสงบ แล้วสมาธิก็จะเกิดขึ้นได้ เขียนให้ดูง่ายดังนี้

ปราโมทย์ -> ปีติ -> ปัสสัทธิ -> สุข -> สมาธิ

2. การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท อิทธิบาท แปลว่า ธรรมเครื่องให้ถึง อิทธิฤทธิ์(หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ หรือแปลง่าย ๆ ว่า ทาง แห่งความสำเร็จ มี 4 อย่างคือ จันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่า มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝน ใช้ปัญญาสอบสวน

สาระของการสร้างสมาธิตามหลักอิทธิบาท ก็คือเอางาน สิ่งที่ทำ หรือจุดหมายที่ต้องการเป็นอารมณ์ของจิต แล้วปลูกใจระดมจันทะ วิริยะ จิตตะ หรือวิมังสา เข้านำหนุนสมาธิก็เกิดขึ้นและมีกำลังแข็งแกร่ง ช่วยให้งานอย่างมีความสุขและบรรลุผลสำเร็จด้วยดี

โดยนัยนี้ในการปฏิบัติธรรม ในการเล่าเรียนศึกษา หรือประกอบกิจการงาน
อื่นๆเมื่อต้องการสมาธิ เพื่อให้กิจที่ทำนั้นดำเนินไปอย่างได้ผลจะต้องกระตุ้นและชักนำให้เกิด
อิทธิบาท 4 อย่างน้อยให้เกิดมีเด่นนำขึ้นมาสักข้อหนึ่ง แล้วสมาธิความสุขความสบายใจและการ
ทำงานที่ได้ผลก็เป็นอันหวังได้ว่าจะเกิดมีตามมา ตัวอย่างเช่น เมื่อจะสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือ
เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ครูก็ทำตนเป็นกัลยาณมิตร โดยอาจชี้แจงให้นักเรียนเห็นคุณค่าความดีของ
วิชานั้น ให้มองเห็นว่าวิชานั้นมีประโยชน์อย่างไร อาจเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนเองเกี่ยวกับการ
หางานทำ การได้รับผลตอบแทนหรือความเจริญก้าวหน้าในชีวิตเป็นต้น หรือเป็นประโยชน์ต่อ
ส่วนรวมต่อเพื่อนมนุษย์ จนทำให้นักเรียนเกิดความรัก ความพอใจ สนใจเรียนเพราะอยากรู้วิชา
นั้น ถือว่าเป็นการปลุกจันตะให้เกิดขึ้น หรืออาจพูดปลุกเร้าในแง่ที่เป็นสิ่งท้าทายสติปัญญา
ความสามารถ ทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน บางครั้งอาจกล่าวถึงการกระทำที่ประสบ
ความสำเร็จของผู้อื่นเพื่อให้เกิดกำลังใจ เรียกว่าปลุกเร้าวิริยะ หรืออาจปลุกเร้าในแง่ของความ
รู้สึกเกี่ยวกับหน้าที่หรือความรับผิดชอบ ให้เห็นความเกี่ยวข้องและความรับผิดชอบต่อชีวิตและ
สังคม ซึ่งแม้นักเรียนจะไม่ได้ชอบ แต่ก็จะต้องใส่ใจมีจิตจดจ่อต่อการเรียนอย่างแน่วแน่ เรียกว่า
ทำจิตตะให้เกิดมีขึ้น หรือครูอาจสอนตามแนวของการสำรวจตรวจสอบสืบสวนทดลอง หรือค้น
คว้าหาเหตุผลเช่น ตั้งเป็นปัญหาหรือคำถาม ซึ่งทำให้นักเรียนต้องใช้วิมิงสาตรวจสอบ นักเรียน
ก็จะเรียนอย่างมีสมาธิได้เหมือนกัน เรียกว่าใช้วิธีแห่งวิมิงสา ยิ่งถ้าครูจับลักษณะนิสัยของ
นักเรียนได้จะยิ่งง่ายในการปลุกเร้าอิทธิบาทให้ได้ผล นอกจากนี้ ผู้เรียนหรือผู้ทำงานที่ฉลาดอาจ
ใช้โยนิโสมนสิการ ปลุกเร้าอิทธิบาทขึ้นมาใช้สร้างผลสำเร็จในการทำงานได้ด้วยตนเอง
(พระธรรมปิฎก : 2538ก : 846)

3. การเจริญสมาธิอย่างเป็นแบบแผน

การเจริญสมาธิอย่างมีแบบแผนในที่นี้ หมายถึง วิธีฝึกอบรมเจริญสมาธิอย่างที่ได้
ปฏิบัติสืบๆ กันมา ในประเพณีการปฏิบัติธรรมของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทตามที่ท่านนำ
ลงเขียนอธิบายไว้ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถา เฉพาะอย่างยิ่งคัมภีร์วิสุทธิมรรค เป็นวิธีการที่ปฏิบัติกัน
อย่างเอาจริงเอาจังเป็นการเป็นงาน โดยมุ่งฝึกจำเพาะแต่ตัวสมาธิแท้ๆ ภายในขอบเขตที่เป็น
ระดับโลกีย์ทั้งหมด ซึ่งกำหนดวางกันไว้เป็นรูปแบบ มีขั้นตอนที่ดำเนินไปตามลำดับ เริ่มตั้งแต่
การเตรียมตัวเบื้องต้นก่อนฝึก จนได้รับผลในขั้นต่าง ๆ ตลอดถึงฌานสมาบัติและโลกีย์
อภิญาทั้งหลาย วิธีฝึกอบรมเจริญสมาธิในหนังสือพุทธธรรม (พระธรรมปิฎก : 2538ก : 849-853)
กล่าวไว้ว่า สิ่งที่ใช้ฝึกสมาธิกรรมฐานเท่าที่พระอรรถกถาจารย์รวบรวมแสดงไว้มี 40 อย่างคือ
กสิณ 10 อสุภะ 10 อนุสติ 10 อัปปมัญญา 4 อาหารปฏิรูปกุศลสัญญา จตุธาตุววัฏฐาน อรูป 4 ส่วน

ในหนังสือวิมุตติมรรค (พระเมธีธรรมาภรณ์. 2538 : 63) กล่าวถึงการฝึกกัมมัฏฐานว่ามี 38 อย่าง ไม่มีอาภาสอันญายตนะและวิญญูณญายตนะอย่างหนึ่งซึ่งพุทธธรรมรวบรวมไว้

กรรมฐานเหล่านี้แตกต่างกันเพื่อความเหมาะสมแก่ผู้ปฏิบัติ จะได้เลือกให้เหมาะสมกับลักษณะนิสัยความโน้มเอียงของแต่ละบุคคล ถ้าเลือกได้ถูกกันเหมาะกันก็ปฏิบัติได้ผลดีและรวดเร็ว ถ้าเลือกผิดก็อาจทำให้ปฏิบัติได้ล่าช้าหรือไม่สำเร็จผล

4. การเจริญสมาธิโดยใช้สติเป็นตัวนำ

ในการดำเนินชีวิตทั่วไป คนเรามักต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ มากมาย ไม่มีฐานที่ตั้งของสมาธิที่แน่นอนหรือตายตัว ในกรณีเช่นนี้ สิ่งที่เหมาะสมที่จะใช้เป็นเครื่องชักนำ หรือฝึกให้เกิดสมาธิในขณะเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ คือ องค์ธรรมพื้นฐานที่เรียกว่า สติ

สติ หมายถึง ความระลึกได้ (สุชีพ ปุณฺณานุภาพ. 2537: 92) ความระลึกได้นี้ได้ สำนึกอยู่ไม่ปล่อย ความตื่นตัวต่อหน้าที่ (พระธรรมปิฎก. 2538 ก : 804) เมื่อใช้สติคุมจิตไว้กับอารมณ์หรือตั้งอารมณ์ไว้กับจิต เพียงเพื่อให้จิตเพ่งแน่วแน่มั่นหรือจับแนบสนิทอยู่กับอารมณ์นั้น นิ่งสงบไม่ส่าย ไม่ซ่านไปที่อื่น เมื่อจิตแน่วแน่มั่นสนิทอยู่กับอารมณ์นั้นเป็นหนึ่งเดียวต่อเนื่องไปสม่ำเสมอก็เรียกว่าเป็นสมาธิ (พระธรรมปิฎก. 2538ก : 822) สติจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจิตให้มีสมาธิ จิตใจที่ขาดสติจะมีสมาธิขึ้นไม่ได้ (พระสาสนโสภณ. 2512 : 35 ; จำนงค์ ทองประเสริฐ. 2516 : 160)

ดังนั้นการฝึกสมาธิโดยใช้สติเป็นตัวนำ ก็คือการใช้สติคุมจิตไว้กับอารมณ์ หรือตั้งอารมณ์ไว้กับจิต ให้จิตเพ่งแน่วแน่มั่นอยู่กับอารมณ์นั้น นิ่งสงบไม่ส่ายไม่ซ่านไปที่อื่น เมื่อจิต แน่วแน่มั่นสนิทอยู่กับอารมณ์นั้นเป็นหนึ่งเดียวต่อเนื่องไปสม่ำเสมอก็เรียกว่าจิตเป็นสมาธิ

การฝึกสมาธิโดยอาศัยสติเป็นหลัก แยกได้เป็น 2 วิธี ใหญ่ ๆ คือ

4.1 การฝึกเพื่อสร้างสมาธิล้วนๆ (เจริญสมถะ) หรือมุ่งลึกลงไปในทางสมาธิเพียงด้านเดียว ได้แก่ การใช้สติคอยจับอารมณ์ไว้ให้จิตอยู่กับอารมณ์นั้นไม่คลาดจากกันหรือตรึงจิตให้อยู่กับอารมณ์ที่กำลังกำหนดนั้นเรื่อยไปเป็นวิธีการที่เน้นสมาธิโดยตรง เช่นเอาสติจับอยู่กับลมหายใจเข้าออกก็เรียกว่าทำอานาปานสติหรือกำหนดอิริยาบถคือเมื่อ ยืน เดิน นั่ง นอนหรือร่างกายอยู่ในอาการอย่างไร ก็รู้ชัดในอาการที่เป็นอยู่นั้น ๆ การฝึกลักษณะนี้เช่น การฝึกการเจริญสติของหลวงพ่อกุศล ที่ฝึกยกมือสร้างจิ้งหะ โดยให้ผู้ฝึกนั่งอยู่ในท่าสบาย ๆ เช่นนั่งบนเก้าอี้หรือนั่งอยู่ในท่าใดก็ได้ เมื่อนั่งเรียบร้อยแล้วให้ยกมือและแขนทั้งหมด 15 จังหวะด้วยกันคือ (เทียน จิตตสุโก. 2527 : 95-100)

1. วางฝ่ามือทั้งสองไว้บนหัวเข่า

2. พลิกมือขวาตะแคงขึ้น รู้สึกรัดตัวและหยุด
3. ยกมือขวาขึ้น รู้สึกรัดตัวและหยุด
4. ลดมือขวามาไว้ที่สะดือ รู้สึกรัดตัวและหยุด
5. พลิกมือซ้ายตะแคงขึ้น รู้สึกรัดตัวและหยุด
6. ยกมือซ้ายขึ้น รู้สึกรัดตัวและหยุด
7. ลดมือซ้ายมาไว้ที่สะดือ รู้สึกรัดตัวและหยุด
8. เคลื่อนมือขวาขึ้นมาที่หน้าอก รู้สึกรัดตัวและหยุด
9. เคลื่อนมือขวาออก รู้สึกรัดตัวและหยุด
10. ลดมือขวาลงไว้ที่หัวเข่า รู้สึกรัดตัวและหยุด
11. คว่ำมือขวาลง รู้สึกรัดตัวและหยุด
12. เคลื่อนมือซ้ายขึ้นมาที่หน้าอก รู้สึกรัดตัวและหยุด
13. เคลื่อนมือซ้ายออก รู้สึกรัดตัวและหยุด
14. ลดมือซ้ายลงที่หัวเข่า รู้สึกรัดตัวและหยุด
15. คว่ำมือซ้ายลง รู้สึกรัดตัวและหยุด และทำการเคลื่อนไหวตั้งแต่เริ่มต้นมาอีกให้ต่อเนื่องกันไป

4.2 การฝึกเพื่อใช้งานทางปัญญา (เจริญวิปัสสนา) หรือมุ่งประโยชน์ทางปัญญา ได้แก่ การใช้สตินำทางให้แก่ปัญญา หรือทำงานร่วมกับปัญญา โดยคอยจับอารมณ์ ส่งเสนอให้ปัญญารู้หรือพิจารณา (พูดอีกอย่างหนึ่งว่า สติตั้งหรือคุมจิตอยู่กับอารมณ์ แล้วปัญญาก็พิจารณาหรือรู้เข้าใจอารมณ์นั้น) ตามวิธีฝึกแบบนี้สมาธิไม่ใช่ตัวเน้น แต่พลอยได้รับการฝึกไปด้วย พลอยเจริญไปด้วย พร้อมกับที่พลอยช่วยส่งเสริมการใช้ปัญญา ให้ได้ผลดียิ่งขึ้นด้วย การฝึกแบบนี้ได้แก่ วิธีการสวนใหญ่ของสติปัฏฐาน และเรียกได้ว่าเป็นการเจริญสมาธิในชีวิตประจำวัน

สติปัฏฐาน แปลว่า ที่ตั้งของสติ การที่สติเข้าไปตั้งอยู่ ว่าโดยหลักการก็คือ การใช้สติหรือวิธีปฏิบัติเพื่อใช้สติให้บังเกิดผลดีที่สุด (พระธรรมปิฎก. 2538ก : 810) ว่าโดยสาระสำคัญ สติปัฏฐาน 4 บอกให้ทราบชีวิตของเรามีจุดที่ควรใช้สติคอยกำกับดูแลทั้งหมดเพียง 4 แห่งเท่านั้นคือ ร่างกายและพฤติกรรม 1 เวทนาคือความรู้สึกสุขทุกข์ต่างๆ 1 ภาวะจิตที่เป็นไปต่าง ๆ 1 ความนึกคิดไตรตรอง 1 ถ้าดำเนินชีวิตโดยมีสติคุ้มครอง ณ จุดทั้งสี่นี้แล้ว ก็จะช่วยให้เป็นอยู่อย่างปลอดภัย ไร้ทุกข์ มีความสุข ผ่องใสและเป็นปฏิปทานำไปสู่ความรู้แจ้งอริยสัจธรรม

กระบวนการเจริญสติปัฏฐาน ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ (พระธรรมปิฎก.

2538 ก : 815 - 816)

1. องค์ประกอบหรือสิ่งที่รวมอยู่ในกระบวนการปฏิบัติ มี 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่ทำ (ตัวการที่คอยกำหนดหรือคอยสังเกตเพ่งพิจารณา) กับฝ่ายที่ถูกทำ (สิ่งที่ถูกกำหนดหรือถูกสังเกต เพ่งพิจารณา)

2. องค์ประกอบฝ่ายที่ถูกทำหรือถูกกำหนดเพ่งพิจารณา ก็คือสิ่งธรรมดาสามัญที่มีอยู่กับตัวของทุกคนนั่นเองเช่น ร่างกาย การเคลื่อนไหวของร่างกาย ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ เฉพาะที่เป็นอยู่ปัจจุบัน คือที่กำลังเกิดขึ้น เป็นไปอยู่ในขณะนั้นๆ เท่านั้น

3. องค์ประกอบฝ่ายที่ทำคือ คอยกำหนด คอยเพ่งพิจารณา เป็นตัวการหลักของสติปัฏฐาน ได้แก่ สติ กับ สัมปชัญญะ สติเป็นตัวเกาะจับสิ่งที่จะพิจารณาเอาไว้ สัมปชัญญะ เป็นตัวปัญญา ตระหนักรู้สิ่งหรืออาการที่ถูกพิจารณานั้นว่าคืออะไร มีจุดมุ่งหมายอย่างไร เช่นเมื่อกำหนดพิจารณาการเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น การเดิน ก็รู้ตัวว่า เดินทำไม เพื่อไปไหน เป็นต้น และเข้าใจสิ่งนั้นหรือการกระทำนั้นตามความเป็นจริง โดยไม่เอาความรู้สึกเป็นตัวของตนเข้าเคลือบ

มีข้อควรระวัง ที่ควรยำเกี่ยวกับความเข้าใจผิด คือ ไม่ใช่การเอาสมาธิมากำหนดตัวตน (ว่าฉันทำนั่นทำนี่) แต่ให้นึกถึงงาน (สิ่งที่ทำ) ไม่ใช่ถึงตัว (ผู้ทำ) ให้สติตามกำหนดอยู่กับสิ่งที่กำลังกระทำหรือกำลังเป็นไป จนไม่มีโอกาสนึกถึงตนเองหรือตัวผู้ทำเลย คือ ใจอยู่กับสิ่งที่ทำนั้น จนกระทั่งความรู้สึกว่าตัวฉันหรือความรู้สึกต่อตัวผู้ทำไม่มีโอกาสเกิดขึ้นได้เลย

4. อาการที่กำหนดเพ่งพิจารณานั้น มีสาระสำคัญอยู่ที่ให้เห็นตามที่เป็นไป ในขณะนั้นคือ ดู-เห็น-เข้าใจ ว่าอะไร กำลังเป็นไปอย่างไร ปรากฏผลอย่างไร เข้าเผชิญหน้า รับรู้ พิจารณา เข้าใจ ตามดูมันไปให้ทันทุกอย่างขณะเท่านั้น ไม่สร้าง ปฏิกริยาใด ๆ ขึ้นในใจ ไม่มีการคิดกำหนดค่า ไม่มีการคิดวิจารณ์ ไม่มีการวินิจฉัยว่า ดีชั่ว ถูกผิด เป็นต้น ไม่ใช้ความรู้สึก ความโน้มเอียงในใจ ความยึดมั่นต่าง ๆ ลงไปว่า ถูกใจ ไม่ถูกใจ ชอบ ไม่ชอบ เป็นต้น เพียงเห็น เข้าใจตามที่มันเป็นของสิ่งนั้น อาการนั้น แ่งนั้นๆ เองโดยเฉพาะ ไม่สร้างความคิดผวนกว่า ของเรา ของเขา ตัวเรา ตัวเขา นาย ก. นาย ข. เป็นต้น เช่น พิจารณาเวทนาในใจของตนเอง ขณะนั้นมีทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์นั้นเกิดขึ้นอย่างไร กำลังจะหมดสิ้นไปอย่างไร หรือพิจารณาธรรมารมณ์ เช่น มีความกังวลใจเกิดขึ้น เกิดความกลัวใจขึ้น ก็จับเอาความกลัวหรือความกังวลใจนั้น ขึ้นมาพิจารณาว่ามันเกิดขึ้นอย่างไร เป็นมาอย่างไร หรือเวลา

เกิดความโกรธ พอนึกได้ รู้ตัวว่าโกรธ ความโกรธหายไป จับเอาความโกรธนั้นขึ้นมาพิจารณาคุณโทษ เหตุเกิด และอาการที่มันหายไป เป็นต้น เป็นการดูแบบสภาวะวิสัย (objective) ไม่ใช่สภาวะวิสัย (subjective)

การฝึกสมาธิโดยใช้สติเป็นตัวนำในวิธีที่ 2 คือการเจริญสติปัฏฐานนั้น เราสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น เมื่อต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้มีจิตใจแน่วแน่อยู่ว่าสิ่งที่ทำติดต่อกันและรู้เท่าทันกระบวนการรับรู้ของตน ซึ่งได้แก่ การรู้เท่าทันความรู้สึก ความคิดและการแสดงออกทางการกระทำและวาจาของตนเอง

การนำองค์ประกอบด้านสมาธิมาเป็นแนวทางในการพัฒนาวิสัยในตนเองนั้น ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในมิติด้านจิตใจ กล่าวคือในการพัฒนาวิสัยในตนเอง จะต้องทำให้ผู้เข้ารับการฝึกมีจิตจดจ่อแน่วแน่อยู่กับการฝึกมีความสนใจในการฝึก และมีความรู้สึกที่ดีต่อการฝึก

การฝึกอบรมปัญญา

ปัญญาแปลว่า ความรอบรู้ตามความเป็นจริง (สุชีพ ปุณฺณานุภาพ. 2537: 122) ความรู้ทั่ว หรือรู้ชัด ได้แก่ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล หรือความรู้ประเภทแยกคัด จัดสรรและวินิจฉัยคือ แยกแยะวินิจฉัยได้ว่า จริง เท็จ ดี ชั่ว ถูก ผิด ควร ไม่ควร คุณ โทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ รู้ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล หรือปัจจัยต่าง ๆ รู้ภาวะตามเป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ รู้ว่าจะนำไปใช้ปฏิบัติอย่างไรจึงจะแก้ปัญหาได้ หรือสำเร็จผลที่มุ่งหมาย เป็นความรู้ที่ทำให้รู้จักดำเนินชีวิตให้ถูกต้องดีงาม ไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรือเป็นที่มาของความทุกข์ (พระธรรมปิฎก. 2538ก : 422 - 423)

ปัญญาที่ทำงานร่วมกับสติในกิจทั่ว ๆ ไป เรียกว่า สัมปชัญญะ ซึ่งเป็นความรู้ความเข้าใจตระหนักชัดในสิ่งที่สติกำหนดไว้หรือในการกระทำว่า มีความมุ่งหมายอย่างไร สิ่งที่ทำนั้นเป็นอย่างไร ปฏิบัติต่อสิ่งนั้นอย่างไร และไม่เกิดความหลงหรือการเข้าใจผิดใดๆ ในสิ่งนั้นๆ (พระธรรมปิฎก. 2538ก : 821 - 813)

ปัญญา หรือความรู้ ในพุทธศาสนามีแหล่งที่มา 3 ประการ ปัญญาจึงมี 3 ประเภท ตามแหล่งที่มาคือ (พระเมธีธรรมาภรณ์. 2533 : 126 - 128)

1. สุตมยปัญญา หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียน หรือรับการถ่ายทอดต่อๆ กันมาจากผู้อื่น
2. จินตามยปัญญา หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากการคิดพิจารณาหาเหตุผล
3. ภวานามยปัญญา หมายถึง ความรู้จากประสบการณ์ตรง

ส่วนการพัฒนาสติปัญญา ทิศนา แชมมณีและคณะ (2536:30-32) กล่าวถึง การพัฒนาปัญญาทางพระพุทธศาสนาไว้ว่า การพัฒนาปัญญาทางพุทธศาสนานั้น ต้องใช้ทั้ง ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกหรือปรโตโฆสะนั้นต้องอาศัยกัลยาณมิตรช่วย สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดความสุขความสบายใจอันจะเอื้อต่อการเรียนรู้และ กระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ ตลอดจนให้ความรู้และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิต ส่วนปัจจัย ภายในนั้นมีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาปัญญา ปัจจัยภายในที่เกี่ยวกับการพัฒนาปัญญา คือ โยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ คือการรู้จักคิดพิจารณาโดยแยบคายซึ่งหมายถึง การคิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผลและคิดเร้ากุศล วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมี 10 วิธีคือ 1. คิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย 2. คิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ 3. คิดแบบสามัญลักษณ์ 4. คิดแบบอริยสัจ หรือแบบแก้ปัญหา 5. คิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ 6. คิดแบบคุณโทษและทางออก 7. คิดแบบ คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม 8. คิดแบบปลุกเร้าคุณธรรม 9. คิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน 10. คิดแบบวิภาษวาท

ในการนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้ในการพัฒนาปัญญานั้น การที่จะ เลือกวิธีการใดมาใช้ในการพัฒนาปัญญานั้น ควรคำนึงถึงความเหมาะสม 2 ประการ คือ 1. ความสามารถในการคิดของบุคคล วิธีคิดทั้ง 10 วิธีนั้น มีความลุ่มลึกและความละเอียดซับซ้อน แตกต่างกัน จึงมีความเหมาะสมในการนำมาใช้กับบุคคลที่มีความสามารถในการคิดต่างกันเช่น ในกลุ่มเด็กถ้าฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ควรฝึกโดยเลือกวิธีการคิดที่ไม่ซับซ้อนมากนัก ส่วน ในกลุ่มผู้ใหญ่ทั่วไปที่มีความสามารถในการคิดที่ซับซ้อน สามารถฝึกโดยเลือกวิธีการคิดที่ซับซ้อนมาใช้ในการฝึกได้ 2. เป้าหมายที่ต้องการบรรลุ ควรเลือกวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการบรรลุเช่น ถ้าต้องการให้ผู้ฝึกมีความสามารถในการคิดแบบสืบสวน สอบสวนก็ควรใช้วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเป็นวิธีคิดในการฝึก ถ้าต้องการให้ผู้ฝึกมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก็ควรใช้วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ หรือถ้าต้องการให้ผู้ฝึกมีความสามารถในการคิดแบบแก้ปัญหาก็ควรใช้วิธีคิดแบบอริยสัจ 4 เป็นวิธีคิดในการฝึกเป็นต้น

ในงานวิจัยนี้ เป็นการฝึกอบรมในกลุ่มนักเรียน ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วง 10-11 ปี ซึ่งยังเป็นช่วงที่มีความสามารถในการคิดในขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม (concrete operational stage 7-11 ปี) เด็กสามารถรับรู้เกี่ยวกับรูปธรรมได้ดี สามารถใช้เหตุผลกับสิ่งที่มองเห็นได้ เริ่มรู้จักสร้างกฎเกณฑ์ จัดหมวดหมู่ แบ่งพวก และเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น เริ่มคิดเป็นนามธรรมได้บ้าง (Piaget, 1969 : 92-129)

ดังนั้นวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ที่เหมาะกับนักเรียนในวัยนี้ จึงควรเป็นวิธีคิดแบบที่มีความสลับซับซ้อนน้อย ขณะเดียวกันก็ต้องสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการให้บรรลุคือเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดถึงผลกระทบจากการกระทำหรือปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถคิดถึงคุณโทษหรือผลดี ผลเสีย จากการกระทำของตนได้ ซึ่งการคิดที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนวัยนี้และสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ ได้แก่การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยกับการคิดแบบคุณโทษและทางออก ตัวอย่างการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบจากการที่ผู้ใช้รถใช้ถนนไม่มีวินัยจราจร เพราะผู้ใช้รถใช้ถนนไม่ปฏิบัติตามวินัยจราจร ทำให้เกิดปัญหามานท่องถนนเช่น ปัญหารถติด เกิดอุบัติเหตุ รถยนต์ที่ติดขัดบนท้องถนนต้องเผาผลาญน้ำมันไปโดยเปล่าประโยชน์ รัฐบาลต้องจ่ายเงินเป็นจำนวนมากในการซื้อน้ำมันและเวชภัณฑ์ในการรักษาพยาบาลผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ ส่งผลต่อการขาดดุลการค้าและปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ สรุปความคิดได้ว่า แค่ปัญหาการขาดวินัยจราจรซึ่งคนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย แท้จริงแล้วสามารถส่งผลกระทบต่อบุคคล สังคมและประเทศชาติได้อย่างมากทีเดียว

ส่วนตัวอย่างการคิดแบบคุณโทษและทางออกในกรณีการขาดวินัยจราจร เมื่อมองในด้านคุณอาจจะเห็นว่าทำให้ไปถึงที่หมายได้เร็วขึ้นในบางครั้ง แต่เมื่อมองในด้านโทษแล้วจะเห็นว่า ทำให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด ทำให้เกิดอุบัติเหตุ ทำให้สูญเสียน้ำมันไปโดยเปล่าประโยชน์และการเผาผลาญน้ำมันดังกล่าวทำให้เกิดมลพิษจำนวนมากบนท้องถนน ทำให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพพลานามัย มีผู้ที่เจ็บป่วยเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจเพิ่มขึ้น ทำให้ต้องสูญเสียเงินในการรักษาพยาบาลผู้ป่วยมากขึ้นและผู้ป่วยเหล่านี้ก็จะเป็นผู้ที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพลดลง

ทางออก ปฏิบัติตามวินัยจราจรอย่างเคร่งครัด เมื่อพบอุบัติเหตุบนท้องถนนควรแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบโดยเร็วที่สุด หลีกเลี่ยงการใช้เส้นทางที่มีอุบัติเหตุ

การนำองค์ประกอบด้านปัญญามาเป็นแนวทางในการพัฒนาวินัยในตนเองนั้น ผู้วิจัยนำมาใช้ในมิติทางด้านการคิด โดยเชื่อว่าการคิดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาวินัยในตนเอง การที่บุคคลจะมีวินัยในตนเองนั้น จะต้องมีความรู้ชัดถึงประโยชน์ คุณค่า และความสำคัญของการมีวินัยที่ดี เห็นว่าวินัยเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตเจริญก้าวหน้า ดังนั้นการจัดกิจกรรมการพัฒนาวินัยในตนเอง จะต้องคำนึงถึงการให้ผู้เข้ารับการศึกษาได้มีโอกาสคิดพิจารณาจนเกิดความรู้ชัดในสิ่งที่ตนเองฝึก นอกจากนั้น เมื่อผู้เข้ารับการศึกษาได้เห็นประโยชน์ คุณค่า และความสำคัญของการฝึกแล้ว ยังก่อให้เกิดผลพลอยได้โดยอัตโนมัติต่อมิติทางด้านจิตใจและมิติทางด้านพฤติกรรมให้ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า กระบวนการพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา ซึ่งก็คือ ไตรสิกขานั้นเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมการพัฒนามนุษย์ในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางกายและสังคม (ศีลสิกขา) การพัฒนาทางอารมณ์ (จิตสิกขา) และการพัฒนาทางปัญญา (ปัญญาสิกขา) หลักไตรสิกขา จึงนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนามนุษย์ได้ในทุกๆ ด้าน ดังนั้นการวิจัยนี้ จึงเลือกการพัฒनावินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา เนื่องจากเป็น การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์แบบองค์รวมและครอบคลุมการพัฒนามนุษย์ในทุกๆ ด้าน รวมทั้ง ไตรสิกขา สอดคล้องกับการเกิดและการพัฒनावินัยในตนเองมากที่สุดดังที่ได้กล่าวมา

การจัดการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา

จากการวิเคราะห์ทฤษฎีเกี่ยวกับการเกิดและการพัฒनावินัยในตนเอง เช่น ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเอง ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมและทฤษฎีควบคุมพบว่า การเกิดและการพัฒनावินัยในตนเองนั้นเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ 1. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม 2. องค์ประกอบด้านจิตใจ 3. องค์ประกอบด้านปัญญา กล่าวคือ การเกิดและการพัฒनावินัยในตนเองนั้น จะต้องมีการฝึกหัดในด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวินัย จะต้องทำให้ผู้เข้ารับการฝึกมีความสนใจ มีความพอใจที่ได้ทำพฤติกรรมนั้นและจะต้องมีการพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผล จนสามารถที่จะเข้าใจถึงเหตุผลในการทำพฤติกรรมนั้นทั้งผลดีและผลเสียอย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถพัฒनावินัยในตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ในทางพุทธศาสนาเรียกว่า ไตรสิกขา

ไตรสิกขาเป็นระบบการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ที่เน้นการบูรณาการขององค์ประกอบทั้ง 3 ได้แก่ องค์ประกอบด้านพฤติกรรม(ศีล) องค์ประกอบด้านจิตใจ(สมาธิ) องค์ประกอบด้านปัญญา(ปัญญา) การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์นั้นจะต้องพัฒนาองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านไปพร้อมๆ กัน ในกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนานั้น แบ่งขั้นตอนในการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์เป็น 2 ขั้นตอนคือ ขั้นเตรียมความพร้อมและขั้นพัฒนา แต่จากการศึกษาเรื่องกรรมหรือพฤติกรรมทั้งในทางพุทธศาสนาและทางจิตวิทยาพบว่า พฤติกรรมเป็นผลมาจากการรับรู้ ซึ่งการรับรู้นี้มี 2 อย่างคือ การรับรู้ความรู้สึกและการรับรู้ข้อมูล การรับรู้ข้อมูลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากต่อการเกิดปัญญา

ดังนั้นในการนำแนวทางพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒनावินัยในตนเอง ผู้วิจัยจึงได้วางระบบขั้นตอนในการพัฒनावินัยในตนเอง โดยเริ่มจากการปูพื้นฐานในขั้นต้นก่อน คือการจัด

สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เกื้อกูลต่อการมีพฤติกรรมที่ดี โดยอาศัยกัลยาณมิตร ชักชวนให้นักเรียนช่วยกันจัดสภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการฝึกวินัยในตนเอง เช่น 1. จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สวยงามสะอาดสะอ้านเป็นระเบียบเรียบร้อย 2. ครูและนักเรียนปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด มีกิริยามารยาทเรียบร้อย แต่งกายสุภาพเรียบร้อย 3. จัดบอร์ดและป้ายต่างๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกในการปฏิบัติตามระเบียบวินัย 4. ประกาศเกียรติคุณให้รางวัลและยกย่องชมเชยผู้ที่ปฏิบัติตามอยู่ในระเบียบวินัย 5. จัดห้องเรียนให้เรียบร้อยสะอาดสะอ้าน เพื่อให้เกิดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ดี บริเวณที่ผาผนังของห้องเรียน ควรมีการตกแต่งป้ายนิเทศแสดงผลงานนักเรียนและแสดงความรู้ประกอบบทเรียน

นอกจากนั้น ควรสร้างบรรยากาศของความเป็นชุมชนกัลยาณมิตรคือ ให้ทุกคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นครูหรือนักเรียน ต้องช่วยกันหนุนให้เกิดความมีระเบียบวินัยโดย 1. ด้านพฤติกรรมต้องนำพฤติกรรมและเป็นตัวอย่างในเรื่องพฤติกรรมเกี่ยวกับวินัย 2. ด้านจิตใจควรแสดงความชื่นชม เมื่อนักเรียนหรือเพื่อนมีพฤติกรรมอยู่ในระเบียบวินัยและให้กำลังใจนักเรียนหรือเพื่อนที่ยังมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม 3. ด้านปัญญาช่วยชี้แจงให้เห็นคุณค่าประโยชน์ของการปฏิบัติตามระเบียบวินัย และโทษของการไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่มีต่อตนเองและสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในลักษณะดังกล่าวจะช่วยเอื้อต่อการทำหน้าที่ของอายตนะในแง่การรับข้อมูล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพฤติกรรม จิตใจและปัญญาของมนุษย์ในขั้นต่อไป

หลังจากปูพื้นฐานในขั้นต้นแล้ว ในขั้นต่อไปเป็นการฝึกการเตรียมความพร้อม โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการฝึกเกิดสัมมาทิฐิหรือปัญญาขั้นต้น คือมีความเชื่อในเรื่องหลักการแห่งเหตุปัจจัย เพราะการพัฒนาเป็นการสร้างเหตุที่ดีเพื่อให้เกิดผลที่ดี คนที่จะพัฒนาได้จึงต้องเป็นผู้ที่เชื่อในเรื่องหลักการแห่งเหตุปัจจัย การเตรียมความพร้อมนั้นจะเน้นในเรื่องของการฝึกการคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามหลักเหตุผลโดยเน้นวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยอาศัยกัลยาณมิตรเป็นคนคอยช่วยคัดเลือกสถานการณ์และนำเข้าสู่กระบวนการคิด สำหรับวิธีการคิดที่นำมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมในตอนนี ผู้วิจัยได้เลือกวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยกับวิธีคิดแบบคุณโทษและทางออกมาเป็นแนวทางในการฝึก เนื่องจากเหมาะสมกับผู้ฝึกและสอดคล้องกับเป้าหมายในการฝึกวินัยในตนเอง โดยเนื้อหาที่มีในกิจกรรมฝึกจะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับวินัยในสังคมและวินัยในโรงเรียน เช่นการไม่ปฏิบัติตามวินัยจราจร วินัยในการเข้าแถว เป็นต้น เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม

มีความสามารถในการคิดตามหลักเหตุผลก็ถือว่าผู้เข้ารับการฝึกเกิดสัมมาทิฐิขั้นต้น พร้อมทั้งจะเข้าสู่ขั้นพัฒนาหรือขั้นไตรสิกขาได้

ท่านพระธรรมปิฎก (เทพคำบรรยาย ณ วัดญาณเวศกวัน. 2539) เสนอแนะว่าก่อนการฝึกวินัยควรมีการเปลี่ยนทัศนคติต่อวินัย เพราะคนทั่วไปมักจะมองวินัยในแง่ลบคือมองว่า วินัย เป็นสิ่งที่บังคับบีบคั้นให้เกิดความคับข้องใจ เป็นการมองวินัยในแง่บวกคือมองว่า วินัยเป็นการ จัดสรรโอกาสให้ชีวิตสะดวกสบายและปลอดภัยขึ้น ผู้เข้ารับการฝึกจึงจะมีท่าทีที่ดีต่อการฝึก มีความสนใจต่อการฝึก มีความสบายใจในการฝึก เมื่อผู้เข้ารับการฝึกยอมรับการฝึกอบรม ก็เท่ากับว่า เขายอมให้การจัดกระทำ (treatment) ของการฝึกอบรมผ่านเข้าไปสู่ตัวเขา ดังนั้นจึง เป็นเรื่องง่ายที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เข้ารับการฝึก มากกว่าผู้ที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อ วินัย ซึ่งคอยคิดที่จะต่อต้านไม่ยอมรับการฝึกและไม่ยอมให้มีการจัดกระทำจากการฝึกผ่านเข้าไป สู่ตัวเขา

ในการเปลี่ยนทัศนคติต่อวินัย จะใช้แนวทางในการสร้างทัศนคติของแมคโดวล์ (อ้อมเดือน สดมณี. 2540 : 1-3 อ้างอิงจาก McGuire. 1969 : 155-156) เพราะมีขั้นตอนที่ง่ายต่อการฝึกและมีผู้นำไปใช้แล้วได้ผลเป็นอย่างดี แนวทางดังกล่าวคือในการทำกิจกรรมในส่วนของ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวินัยทุกครั้งให้เน้นหลัก 3 ประการดังนี้

1. ให้ข้อมูลที่กล่าวถึงผลดีหรือผลเสีย ซึ่งเกิดจากการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สิ่งที่ให้ข้อมูลอาจเป็นบทความ เทป วิดีโอ โพรทัศน์หรือมีผู้บรรยาย ซึ่งจะได้ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับ

- 1.1 บุคคลที่จะโน้มน้าวจิตใจ
- 1.2 สารที่มีเนื้อหาและรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึก
- 1.3 ประโยชน์ที่ตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึก
- 1.4 กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ

2. แสดงความรู้สึกนึกคิดต่อกิจกรรมหรือการกระทำ โดยการทำกิจกรรมภายใต้ บรรยากาศที่ดี เช่น นำโคลงกลอน บทเพลง นิทาน มาประกอบการทำกิจกรรม

3. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกโดยการเขียน พูด วาดภาพ ฯลฯ ทำให้เกิด กำลังใจในการทำพฤติกรรมนั้นๆ

เมื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อวินัยแล้ว จึงเข้าสู่ขั้นที่มุ่งหมายเพื่อการพัฒนาวินัยในตนเอง โดยตรงคือขั้นไตรสิกขา ที่เรียกว่าขั้นไตรสิกขาเพราะเป็นขั้นที่ใช้แนวทางไตรสิกขาอย่างเต็มรูปแบบในการพัฒนาวินัยในตนเอง โดยเน้นหลัก 3 ประการในการทำกิจกรรมทุกครั้งดังนี้

1. ถ้าเขายังไม่มีพฤติกรรมที่ต้องการฝึก ก็ให้เขาทำพฤติกรรมนั้น ถ้าเขามีพฤติกรรมนั้นแล้วก็ให้เขาทำให้เป็นความเคยชิน (ศีล)

2. สร้างบรรยากาศที่ทำให้เขามีจิตใจแน่วแนจดจ่ออยู่กับกิจกรรมที่ฝึก มีความสุข มีความพอใจและมีความสนใจในการทำกิจกรรมหรือพฤติกรรมนั้น จะต้องคอยดูว่าทำอะไร จะทำให้เขามีความสนใจในการทำพฤติกรรมนั้นและทำพฤติกรรมนั้นด้วยจิตจดจ่อ (สมาธิ)

3. ให้เขามีความรู้มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ มองเห็นคุณค่า มองเห็นประโยชน์ มองเห็นโทษหรือผลเสียของการกระทำหรือพฤติกรรมนั้นอย่างถ่องแท้ (ปัญญา)

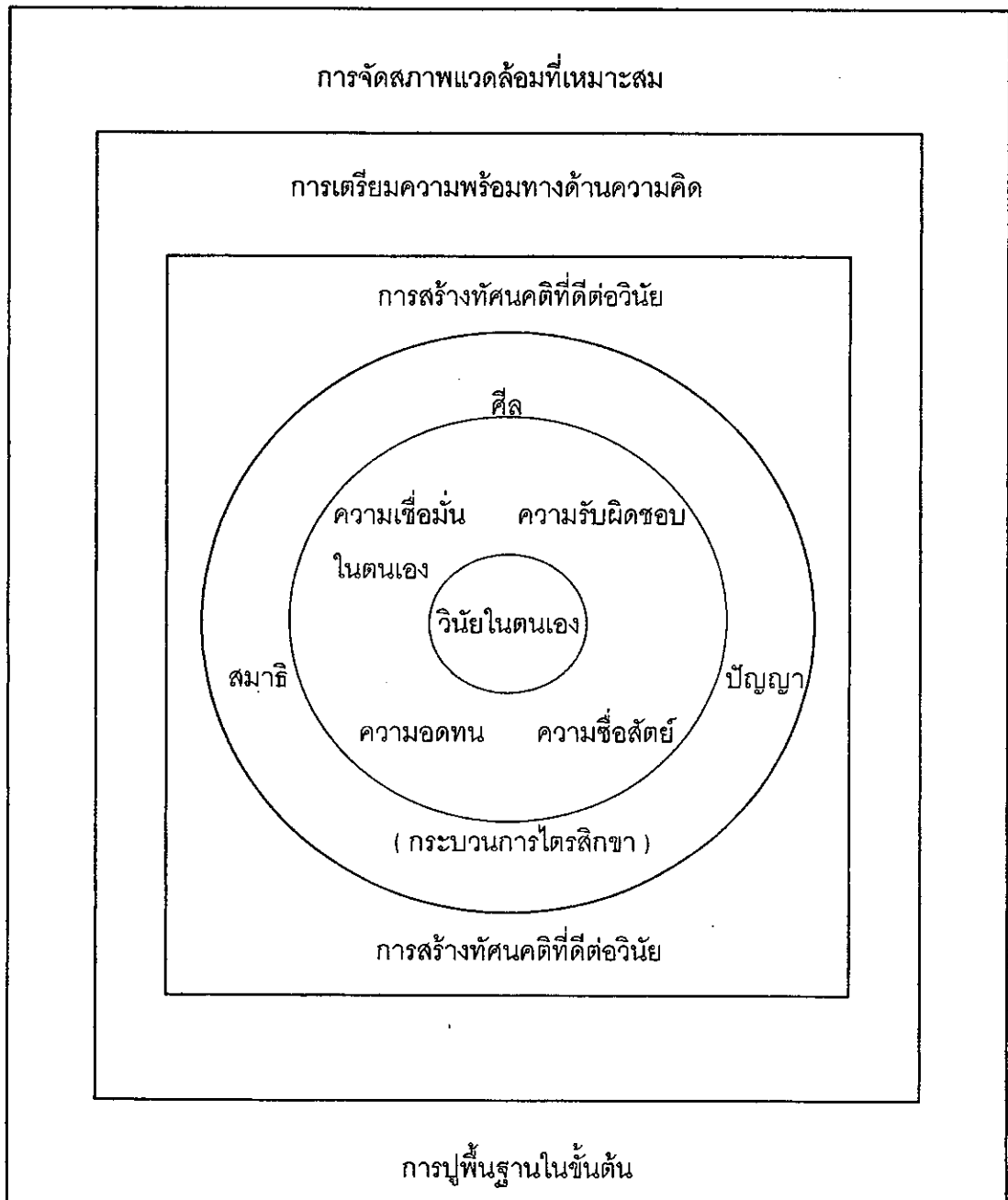
เมื่อมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ก็จะมาหนุนองค์ประกอบทางด้านจิตใจ ทำให้ยิ่งมีความพึงพอใจมากขึ้นและมีความสุขในการปฏิบัติตามพฤติกรรมนั้นยิ่งขึ้นไปอีก นั่นคือถ้าบุคคลมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในการกระทำนั้น มองเห็นประโยชน์มองเห็นคุณค่าของการกระทำนั้น บุคคลก็จะยิ่งมีความสุข มีความพอใจที่ได้ทำพฤติกรรมนั้น เมื่อมีความสุขมีความพอใจที่ได้ทำพฤติกรรมนั้น บุคคลก็จะยิ่งทำพฤติกรรมนั้นมากขึ้นไปอีก ฉะนั้นองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้จึงเสริมซึ่งกันและกัน พฤติกรรม จิตใจและปัญญา สามอย่างนี้จะต้องพัฒนาด้วยกัน

ในการฝึกวินัยในตนเองในชั้นไตรสิกขานี้ ผู้วิจัยทำการฝึกวินัยในตนเองตามองค์ประกอบของวินัยในตนเอง 4 ด้านคือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ ความอดทน โดยจัดการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา คือ ในการฝึกแต่ละด้านทุกด้าน ผู้ดำเนินการฝึกจะต้องเน้นหลัก 3 ประการในการทำกิจกรรมทุกครั้งคือ 1. สร้างพฤติกรรม(ศีล) 2. สร้างความสนใจ (สมาธิ) 3. สร้างความเข้าใจ (ปัญญา)

การนำแนวทางการพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒनावินัยในตนเองตามแนวไตรสิกขาดังกล่าวมา สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒनावินัยในตนเองได้ดังภาพประกอบ 6

สรุปการพัฒनावินัยในตนเอง ควรเริ่มจากการจัดสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการทำหน้าที่ของประสาทรับสัมผัส ในแง่การรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒनावินัยในตนเอง ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมทางด้านวัตถุหรือทางด้านบุคคลดังกล่าวมา แล้วเตรียมความพร้อมทางด้านความคิดความเชื่อที่ถูกต้อง คือเชื่อว่าผลย่อมเกิดจากเหตุ ถ้าสร้างเหตุที่ดีย่อมทำให้เกิดผลที่ดีเช่นกัน หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนทัศนคติต่อวินัย เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกเกิดความชอบ ความพอใจและเกิดความสนใจในการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีวินัย แล้วจึงนำหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางในการพัฒनावินัยในตนเอง โดยพัฒนาตามองค์ประกอบของวินัยในตนเอง 4 ด้านคือ

ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน ความซื่อสัตย์ โดยเน้นหลัก 3 ประการในการจัดกิจกรรมทุกครั้งคือ 1. สร้างพฤติกรรม 2. สร้างความสนใจ 3. สร้างความเข้าใจ

ภาพประกอบ 6 กรอบแนวคิดในการพัฒนาวินัยในตนเอง

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการสร้างชุดฝึกอบรม

ชุดฝึกอบรมนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของงานวิจัยนี้ ดังนั้นในหัวข้อนี้จึงได้กล่าวถึงแนวคิดและหลักการในการสร้างชุดฝึกอบรม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างชุดฝึกอบรมสำหรับงานวิจัยนี้ ในหัวข้อนี้ จะได้กล่าวถึงความหมายของการฝึกอบรมและชุดฝึกอบรม องค์ประกอบของชุดฝึกอบรม และขั้นตอนต่างๆ ในการสร้างชุดฝึกอบรมซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ความหมายของการฝึกอบรมและชุดฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาบุคคล ในปัจจุบันกำลังได้รับความนิยมน้อยอย่างแพร่หลายทั้งในวงการราชการและวงการธุรกิจเอกชน ในการนำมาใช้เพิ่มคุณภาพการทำงานของบุคลากรหรือเตรียมความพร้อมให้บุคลากรพร้อมที่จะทำงานในหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่ง นอกจากนั้น ยังมีการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจิตลักษณะด้านต่างๆ เช่น ความเชื่ออำนาจในตน (อ้อมเดือน สดมณี. 2536) ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน (แสง ทวีคุณ. 2538 ; บุญรับ ศักดิ์มณี. 2532) ความรับผิดชอบ (เอมอร กฤษณะรังสรรค์. 2537) จากการศึกษาความหมายของการฝึกอบรมพบว่า มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

การฝึกอบรมหมายถึง กระบวนการในการเสริมสร้างสมรรถภาพบุคคล ให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะและทัศนคติต่อการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งเพิ่มขึ้น อันมีผลต่อความสำเร็จขององค์กร (ฐิระ ประवालพฤกษ์. 2538 : 4 ; บุญเลิศ ไพรินทร์. 2538 : 210 ; สมหวัง คุรุรัตน์. 2539 : 7 ; Nadler. 1970 : 60 ; Green. 1971 : 23-27 ; Chitty. 1990 : 37) การฝึกอบรมโดยทั่วไปมักจะจัดในลักษณะของการพัฒนาทักษะเฉพาะหรือกลุ่มของทักษะ ในการให้การฝึกทางด้านอาชีพและการทำงาน (Neilson. 1993 : 2424) โดยหวังว่าผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมจะเกิดความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามจนกลายเป็นความเคยชิน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ 2525. 2538 : 571,916)

จากความหมายของการฝึกอบรมดังกล่าวมาจะเห็นว่า การฝึกอบรมนั้นมีความหมายกว้างขวาง ครอบคลุมการพัฒนาคนทุกทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การฝึกอบรมนั้นจะเน้นเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยมากมักจะมีผู้นิยมนำมาใช้ในการพัฒนาบุคคลในการทำงาน แต่ในปัจจุบันมีการนำรูปแบบการฝึกอบรมมาใช้ในการพัฒนาทางด้านจิตใจมากขึ้น ส่วนชุดฝึกอบรมนั้นหมายถึง สื่อการฝึกอบรมแบบประสมที่กำหนดวิธีการสอนของวิทยากร และกิจกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวมทั้งระบุเอกสาร วัสดุ

อุปกรณ์และแบบทดสอบที่ใช้ประเมินผลการฝึกอบรมแต่ละวิชา โดยมีขั้นตอนในการสร้างอย่างมีระบบ (ขนาด พงศ์พนรัตน์. 2526 : 1) งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยหนึ่ง ที่นำชุดฝึกอบรมมาใช้ในการพัฒนาวินัยในตนเอง ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจถึงแนวทางในการสร้างชุดฝึกอบรม ผู้วิจัยจึงขอกล่าวถึง รายละเอียดที่จำเป็นต้องทราบก่อนการสร้างและการจัดการฝึกอบรมดังนี้

หลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดฝึกอบรม

สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อิมหม์พรรย์ (2523 : 52-62) กล่าวถึงการสร้างชุดฝึกอบรมไว้ว่า การสร้างชุดฝึกอบรมนั้นต้องยึดหลักทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยา ดังนี้

1. กฎการเรียนรู้ของธอร์นไดก์เกี่ยวกับกฎแห่งการฝึก (law of exercise) ซึ่งกล่าวว่า สิ่งใดที่มีการฝึก จะมีความคล่องตัวและสามารถทำได้ดี ในทางตรงกันข้ามสิ่งใดที่ไม่ได้รับการฝึกหรือทอดทิ้งไปนานแล้วย่อมจะทำได้ไม่ดี

2. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ควรคำนึงว่านักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความถนัด และความสนใจแตกต่างกัน ฉะนั้น ในการสร้างชุดฝึกจึงควรพิจารณาถึงความเหมาะสม คือไม่ยากหรือง่ายจนเกินไปและควรมีหลายๆ แบบ

3. การจูงใจผู้เรียนโดยการจัดชุดฝึกจากง่ายไปหายาก เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดผลสำเร็จในการฝึกแล้ว ยังช่วยยั่วให้อยากฝึกต่อไป

4. ใช้แบบฝึกสั้น ๆ เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย

นิตยา ปานทิพย์ (2527 : 26-27) กล่าวถึงการสร้างชุดฝึกอบรมว่า ต้องอาศัยหลักสำคัญตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยา ประกอบด้วย

1. ความใกล้ชิด (contiguities) การใช้สิ่งเร้าและการตอบสนองที่เกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกัน จะสร้างความพอใจให้กับผู้เรียน

2. แบบฝึกหัด (practice) คือการให้ผู้เรียนได้กระทำกิจกรรมที่ซ้ำ ๆ เพื่อช่วยสร้างความแม่นยำชำนาญ

3. กฎแห่งผล (law of effect) คือการให้ผู้เรียนได้ทราบผลการทำงานของตนโดยรวดเร็ว ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้เรียนได้ทราบว่า การกระทำของตนเป็นไปอย่างไรแล้ว ยังเป็นการสร้างความพอใจให้กับผู้เรียนอีกด้วย

4. แรงจูงใจ (motivation) คือการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนชุดฝึกจากง่ายไปหายาก และจากชุดฝึกที่สั้นไปสู่ชุดฝึกที่ยาวขึ้น ทั้งนี้เนื้อเรื่องที่จะนำมาสร้างชุดฝึก ควรมีหลายรูปแบบ ตลอดจนมีภาพประกอบเรื่อง เพื่อเร้าความสนใจของผู้เรียนมากขึ้น

สรุปหลักทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยา เป็นหลักการสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้มวลประสบการณ์จากการจัดการอบรมได้เป็นอย่างดี ถ้าผู้สร้างและผู้จัดการฝึกอบรมคำนึงถึงหลักทฤษฎีดังกล่าวในการจัดการฝึกอบรม โดยการสร้างและจัดการฝึกอบรมที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการฝึกอบรม รู้สึกสนุกสนาน ไม่เบื่อหน่ายในการฝึก และสามารถทราบผลการกระทำของตนเองได้ในทันที

หลักในการสร้างชุดฝึกอบรม

ในการสร้างชุดฝึกอบรมที่ดีนั้น ผู้สร้างนอกจากจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ หลักทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยาแล้ว จะต้องมีความรู้ในเรื่องหลักการในการสร้างชุดฝึกอบรมดังนี้ บัทท์ (Butt, 1974 : 85) เสนอหลักการสร้างชุดฝึกอบรมไว้ดังนี้

1. ก่อนที่จะสร้างชุดฝึก จะต้องกำหนดโครงร่างไว้คร่าว ๆ ก่อนว่าจะเขียนชุดฝึกเกี่ยวกับเรื่องอะไร มีวัตถุประสงค์อย่างไร
2. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำ
3. เขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและเนื้อหาให้สอดคล้องกัน
4. แจกวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมออกเป็นกิจกรรมย่อย ๆ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียน

5. กำหนดอุปกรณ์ที่จะใช้ในเกมแต่ละตอนให้เหมาะสม
 6. กำหนดเวลาที่ใช้ในเกมแต่ละตอนให้เหมาะสม
 7. มีการประเมินผลทั้งก่อนฝึกและหลังฝึก
- วรนาถ พ่วงสุวรรณ (2518 : 34-37) ได้กล่าวถึงหลักในการสร้างชุดฝึกอบรม เพื่อให้ได้ชุดฝึกอบรมที่ดีและสามารถนำไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ตั้งวัตถุประสงค์
2. ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหา
3. ขั้นตอนในการสร้างชุดฝึกอบรม
 - 3.1 ศึกษาปัญหาในการสอน
 - 3.2 ศึกษาจิตวิทยาเกี่ยวกับการเรียนการสอนและจิตวิทยาพัฒนาการ
 - 3.3 ศึกษาเนื้อหาวิชา
 - 3.4 ศึกษาลักษณะของชุดฝึกอบรม
 - 3.5 วางโครงเรื่องและกำหนดรูปแบบของการฝึกให้สัมพันธ์กับโครงเรื่อง

3.6 เลือกเนื้อหาต่างๆ ที่เหมาะสมมาบรรจุในแบบฝึกให้ครบตามที่กำหนดไว้

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำความรู้ที่ได้จากแนวคิดและหลักการในการสร้างชุดฝึกอบรมดังกล่าวมา มาประยุกต์ใช้ในการสร้างชุดฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา พอที่จะจำแนกงานวิจัยดังกล่าวออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ประเภทแรก เป็นการศึกษาผลของการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา เป็นการฝึกอบรมที่เน้นทั้ง 3 ด้านคือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในการฝึกอบรมประเภทที่สอง เป็นการศึกษาผลของการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาที่เน้นเฉพาะด้านสมาธิเพียงด้านเดียวในการฝึกอบรม ซึ่งรายละเอียดของงานวิจัยทั้ง 2 ประเภท มีดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยที่เน้นองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านของไตรสิกขาในการฝึกอบรม

ในกลุ่มนี้ ยังสามารถจำแนกงานวิจัยออกได้เป็นอีก 2 แบบ แบบแรกเป็นการศึกษาผลของการปฏิบัติธรรมที่มีการจัดขึ้นโดยทั่วไปที่เน้น การรักษาศีล การฝึกสมาธิ และการบรรยายธรรม ไม่ได้มีเป้าหมายเฉพาะในการจัดเพื่อพัฒนาจิตลักษณะหรือพฤติกรรมใดโดยเฉพาะ แต่ผู้ที่ทำวิจัยในกลุ่มนี้เชื่อว่าการฝึกอบรมแบบนี้ จะส่งผลดีต่อการพัฒนาจิตลักษณะบางด้านของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมด้วย จึงทำการศึกษาผลของการฝึกอบรมที่มีต่อจิตลักษณะของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรม พบผลดีที่เกิดขึ้นในผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมในหลายกลุ่มเช่น ในกลุ่มเด็กประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 พบว่า ผู้ที่เข้ารับการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนมีวินัยในตนเอง มีทัศนคติต่อพุทธศาสนาและการรับรู้ต่อการละเมิดศีล 5 สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญ (สำราญ วรเทศะคงคา. 2534) ในกลุ่มวัยรุ่นซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผู้ที่เข้าฝึกโปรแกรมพัฒนาจิตใจโดยเน้นหลักไตรสิกขามีคะแนนสภาวะแท้จริงแห่งตน (self-actualization) ด้านความสามารถอยู่กับปัจจัยด้านการชี้นำตนเอง ด้านความไวในการตอบสนองความรู้สึกด้านความเป็นธรรมชาติและด้านการยอมรับความก้าวร้าว สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึก (สมใจ เกียรติพิณิจกุล. 2535) ส่วนในกลุ่มนิสิตนักศึกษาและผู้ใหญ่พบว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมจริยธรรม มีเหตุผลเชิงจริยธรรมและทัศนคติต่อคุณธรรมสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญ (ฉกาจ ช่วยโต. 2521) ไม่เพียงเฉพาะในกลุ่มนิสิตนัก

ศึกษาเท่านั้นที่พบผลดังกล่าว ในกลุ่มพระสงฆ์ที่มีงานวิจัยที่ศึกษาถึงผลของการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาด้วย โดยพบว่า พระสงฆ์ที่มีจิตลักษณะเชิงพุทธหลายประการในปริมาณที่สูงกว่าเพื่อนของท่านที่ไม่ได้บวช เช่น ความเชื่อและค่านิยมทางพุทธ เป้าหมายในการบวช เหตุผลในการบวช และการรับรู้สภาพที่ดีในการบวช นอกจากนั้นยังพบว่า พระสงฆ์ที่ขณะบวชได้รับการอบรมมากจากพระผู้ใหญ่ในวัด ได้ฝึกสำรวจตนทางด้านศีลมาก ได้ฝึกปฏิบัติตามมรรคมีองค์แปดและได้ปฏิบัติกิจสงฆ์ในวัดและชุมชนอย่างเหมาะสมมาก เป็นพระสงฆ์ที่มีลักษณะทางพุทธมามกะที่สมบูรณ์มากกว่า มีทัศนคติที่ดีต่อคุณธรรมด้านต่างๆ มากกว่าและมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงกว่าพระสงฆ์ที่ได้รับการประสมการณ 4 ด้านดังกล่าวในขณะบวชน้อย (ฉกาจ ช้วยโต. 2533)

จากผลการวิจัยดังกล่าวมาจะเห็นว่า การฝึกอบรมแบบไตรสิกขานั้น สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้ที่เข้ารับการฝึกในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ทัศนคติที่ดีต่อคุณธรรม วินัยในตนเอง สัจจการแห่งตน ดังนั้นจึงมีผู้เห็นว่าถ้ามีการนำหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคคลที่เน้นเฉพาะการพัฒนาลักษณะใดลักษณะหนึ่ง น่าจะทำให้ได้ผลการพัฒนาที่ดี

ดังนั้นจึงมีงานวิจัยอีกแบบหนึ่งในกลุ่มนี้ที่สร้างชุดฝึกอบรมขึ้นมา เพื่อพัฒนาลักษณะใดลักษณะหนึ่งโดยเฉพาะเช่น พัฒนาความรับผิดชอบของนิสิตนักศึกษา โดยเน้นองค์ประกอบทั้ง 3 ของไตรสิกขาในการจัดการฝึกอบรม ผลการฝึกอบรมพบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบในหน้าที่สูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุม ทั้งพฤติกรรมความรับผิดชอบในหน้าที่ในชั้นเรียนที่ได้จากการสังเกตโดยผู้ช่วยวิจัยและคะแนนความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้จากการตอบแบบวัดความรับผิดชอบในหน้าที่ โดยนักศึกษาเป็นผู้ตอบ ทั้งในระยะทดลองและระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (एमอร กฤษณะรังสรรค์. 2537)

จากงานวิจัยทั้งหมดดังกล่าวมาแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์หลายด้านสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับที่พระเทพเวทีกล่าวไว้ว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นสามารถทำได้โดยใช้หลักไตรสิกขา (พระเทพเวที. 2536 : 55) นอกจากนั้นยังสามารถนำหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาลักษณะเฉพาะที่ต้องการจะให้เกิดได้ด้วย

2. งานวิจัยที่เน้นเฉพาะองค์ประกอบด้านสมาธิเพียงด้านเดียวในการจัดการฝึกอบรม

งานวิจัยในประเภทนี้ถึงแม้จะเน้นเฉพาะองค์ประกอบด้านสมาธิในการฝึกอบรม แต่ก็มีการจัดการในการฝึกสมาธิและเป้าหมายของการฝึกอบรมแตกต่างกันเช่น มีการฝึกสมาธิโดยวิธีที่เรียกว่า การฝึกสติภาวนาอำไพเทคนิค ซึ่งวิธีการฝึกสมาธิแบบนี้ยึดหลักการปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 คือ 1. การนำสติไปพิจารณากาย 2. การนำสติไปพิจารณาเวทนา 3. การนำสติไปพิจารณาความคิด 4. การนำสติพิจารณาดูความเป็นไปของธรรมชาติ โดยฝึกในกลุ่มนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาเพิ่มขึ้น (เรณู นุ่มอาชา. 2533) ส่วนในกลุ่มเด็กประถมปีที่ 2 พบว่า หลังการทดลองนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ การเกื้อกูลและการจุนเจือ สูงขึ้นทั้งจากการประเมินโดยตนเองและการประเมินโดยครูประจำชั้น (สุภาพร ตันนากัย. 2535)

นอกจากการฝึกสมาธิตามวิธีดังกล่าวมาแล้ว ยังมีการฝึกสมาธิโดยวิธีที่เรียกว่า อานาปานสติสมาธิ ในกลุ่มนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่เข้ารับการฝึกอานาปานสติสมาธิมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นกว่าตอนก่อนเข้ารับการฝึก และสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้ารับการฝึก (อวยชัย โรจนนิรันดร์กิจ. 2526) นอกจากนี้จะทำให้ผู้ที่เข้ารับการฝึกมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นแล้ว ยังมีผู้วิจัยพบว่าการฝึกสมาธิโดยวิธีดังกล่าวทำให้ผู้ที่เข้ารับการฝึกมีความวิตกกังวลลดลง (ชมชื่น สมประเสริฐ. 2526 ; สมทรง เฟ่งสุวรรณ. 2528)

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้แก่ พฤติกรรมความมีระเบียบวินัย ความอดทน และความเมตตากรุณา ระหว่างนักเรียนที่ฝึกสมาธิด้วยการเพ่งพิจารณา กับนักเรียนที่ฝึกสมาธิด้วยการเจริญสติภาวนา กลุ่มที่ฝึกสมาธิด้วยการเพ่งพิจารณาประกอบด้วย กิจกรรมการเพ่งมองวัตถุ การนับลมหายใจและ กิจกรรมเกี่ยวกับการรับรู้ทางประสาทหูและตา โดยกิจกรรมเหล่านี้มุ่งให้นักเรียนเกิดความสงบ มีจิตใจจดจ่ออยู่ที่สิ่งเดียวในขณะนั้น ส่วนกลุ่มที่ฝึกด้วยวิธีการเจริญสติภาวนา ประกอบด้วย กิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนมีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลาในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีพฤติกรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้นทุกด้าน (เบญจา รุ่งประพันธ์. 2534)

จากงานวิจัยดังกล่าวมาจะเห็นว่า ถึงแม้จะเน้นความสำคัญด้านสมาธิเพียงด้านเดียว แต่ผลการวิจัยก็แสดงให้เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม นั้นแสดงให้เห็นว่าหลักไตรสิกขา สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาของบุคคลได้ ในบางกรณีอาจจะเน้นเฉพาะด้านสมาธิเพียงด้านเดียวก็สามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของผู้จัดการฝึกอบรมได้

การนำหลักไตรสิกขามาใช้เพียงบางด้าน อาจทำให้การนำมาใช้ในการพัฒนามนุษย์ ไม่ได้ผลหรือถ้าได้ผลก็อาจจะเป็นผลที่ไม่ถาวร เพราะส่วนที่สำคัญส่วนอื่น ๆ ยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกัน ผลที่สุดก็จะเกิดการขัดแย้งกันในองค์ประกอบ แล้วถดถอยไปสู่สภาวะเดิมก่อนการพัฒนา การพัฒนาที่จะให้ได้ผลสมบูรณ์ควรนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการพัฒนาให้ครบทั้ง 3 ด้านคือ ศีล สมาธิ ปัญญา การพัฒนาที่เกิดขึ้นจึงจะได้ผลดีที่สุดและถาวรที่สุด

ดังนั้นในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำหลักไตรสิกขา มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาวินัยในตนเอง โดยใช้ครบทั้ง 3 ด้านคือ ศีล สมาธิและปัญญา และกำหนดเนื้อหาและจุดมุ่งหมายในการสร้างชุดฝึกอบรมที่มีเป้าหมายเฉพาะคือ เพื่อพัฒนาวินัยในตนเอง จึงเป็นการนำเอาหลักไตรสิกขามาใช้ในการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เพราะใช้หลักไตรสิกขาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์และมีการเชื่อมโยงสิ่งที่ฝึกไปยังเป้าหมายในการฝึกอย่างชัดเจน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาของการฝึกตามหลักไตรสิกขา

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับระยะเวลาของการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา พบว่างานวิจัยที่ผ่านมามีการฝึกใน 3 ลักษณะคือ การฝึกแบบต่อเนื่องติดต่อกันไป การฝึกเป็นรายสัปดาห์และการฝึกแบบต่อเนื่องและต่อด้วยการฝึกเป็นรายสัปดาห์

งานวิจัยที่ศึกษาผลของการเข้ารับการฝึกอบรมแบบต่อเนื่อง มีระยะเวลาของการฝึกอบรม อยู่ในช่วง 2 วัน ถึง 30 วัน เช่น ฉกาจ ช่วยโต (2521) ใช้เวลาในการฝึกอบรม 2 วัน เก็จกนก เอื้อวงศ์ (2532) และสมใจ เกียรติพิณิจกุล (2535) ใช้เวลาในการฝึกอบรม 7 วัน อโนชา จริงจัง (2529) ใช้เวลาในการฝึกอบรม 15 วัน ลำรวย วรเทศะคงคา (2534) ใช้เวลาในการอบรม 30 วัน และฉกาจ ช่วยโต (2533) ใช้เวลาในการฝึกอบรม 10 วัน

การฝึกอบรมอีกลักษณะหนึ่งที่มีการฝึกเป็นรายสัปดาห์นั้นมีระยะเวลาของการฝึกอยู่ในช่วง 6.6 - 62.5 ชั่วโมง เช่น ชมชื่น สมประเสริฐ (2526) ฝึกวันละ 30 นาที สัปดาห์ละ 5 วัน เป็นเวลา 55 วัน รวมเวลาในการฝึก 27.5 ชั่วโมง อวยชัย โรจนนิรันดร์กิจ (2526) ใช้เวลาในการฝึก 8 สัปดาห์ ฝึกประมาณ 25 ครั้ง ครั้งละประมาณ 25 นาที รวมเวลาในการฝึก 10.41 ชั่วโมง เรณู นุ่มอาชา (2533) ฝึกสัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที เป็นเวลา 25 สัปดาห์ รวมเวลาในการฝึก 62.5 ชั่วโมง ดาราวรรณ ต๊ะปิ่นตา (2534) ฝึกเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน วันละประมาณ 25 นาที รวมเวลาในการฝึก 6.6 ชั่วโมง

ส่วนการฝึกอบรมแบบต่อเนื่องและต่อด้วยการฝึกเป็นรายสัปดาห์นั้น เอมอร์ กฤษณะรังสรรค์ (2537) ได้จัดการฝึกอบรมโดยมีการจัดการฝึกอบรมแบบต่อเนื่องเป็นเวลา 7 วัน วันละ 7 ชั่วโมง รวมเป็นเวลาในการฝึก 49 ชั่วโมง และต่อด้วยการฝึกเป็นราย สัปดาห์อีก 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 1 ชั่วโมง รวมเป็นเวลาในการฝึก 14 ชั่วโมง ซึ่งเมื่อรวมเวลาในการฝึกทั้งสองลักษณะแล้วใช้เวลาในการฝึกทั้งหมด 63 ชั่วโมง

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาผลของการประยุกต์หลักไตรสิกขามาใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียน เช่น ดุษฎี สีตลวรารักษ์ (2524) สอนสัปดาห์ละ 2 คาบ เป็นเวลา 5 สัปดาห์ รวมเวลาในการสอน 10 ชั่วโมง เยาวภา ประคองศิลป์ (2530) สอนสัปดาห์ละ 3 คาบ เป็นเวลา 5 สัปดาห์ รวมเวลาในการสอน 15 ชั่วโมง และนิภาพรรณ แดงโรจน์ (2530) สอนสัปดาห์ละ 2 คาบ เป็นเวลา 9 สัปดาห์ รวมเวลาในการสอน 18 ชั่วโมง การจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกษาดังกล่าวนี้นี้ ใช้ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในช่วง ระหว่าง 10 - 18 ชั่วโมง

จากการศึกษาระยะเวลาของการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกษาดังกล่าวมาสรุปได้ว่า 1. ในกรณีจัดการฝึกอบรมแบบต่อเนื่องจะมีระยะเวลาในการฝึกอยู่ในช่วง 2 - 30 วัน 2. ในกรณีการจัดการฝึกอบรมเป็นรายสัปดาห์ จะมีชั่วโมงในการฝึกอบรมอยู่ในช่วง 6.6 - 62.5 ชั่วโมง และ 3. ในกรณีของการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะมีชั่วโมงในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในช่วง 10 - 18 ชั่วโมง

นิยามปฏิบัติการของตัวแปร

เพื่อความเข้าใจและเป็นข้อตกลงสำหรับการวิจัยนี้ จึงได้กำหนดนิยามปฏิบัติการของตัวแปรต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรัก หมายถึงพฤติกรรมที่แม่ปฏิบัติต่อลูกของตนเองในลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

- 1.1 มองลูกในแง่ดีหรือประเมินตัวลูกในทางที่ดี (Positive Evaluation)
- 1.2 ให้ลูกมีส่วนร่วมในการคิดและการกระทำกิจกรรมต่างๆ (Sharing)
- 1.3 แสดงความรักลูกออกมาให้เห็น (Expression of Love)
- 1.4 สนับสนุนและเข้าใจอารมณ์ของลูก (Emotional Support)

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึงพฤติกรรมของแม่ที่ปฏิบัติต่อลูกของตนเองในลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

2.1 ก้าวร้าวเรื่องส่วนตัวของลูก (Intrusiveness)

2.2 ยับยั้งการก้าวร้าวของลูก (Suppression of Aggression)

2.3 ทำให้ลูกรู้สึกผิดเมื่อแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (Control Through Guilt)

2.4 ให้ลูกทำตามความต้องการของตัวเอง (Parental Direction)

2.5 ใช้คำพูดที่ทำให้ลูกรู้สึกอายโดยเปรียบเทียบว่าลูกคนอื่นดีกว่าลูกของตัวเอง

การวิจัยนี้จำแนกการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก ควบคุมมาก การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมน้อย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยควบคุมมาก และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยควบคุมน้อย การอบรมเลี้ยงดูทั้ง 4 แบบ เกิดจากการรวมมิติ การอบรมเลี้ยงดู 2 มิติ คือ มิตรรักและมิติควบคุมเข้าด้วยกัน กล่าวคือการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมมาก เกิดจากการรวมมิติการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและแบบควบคุม ในส่วนของระดับ รักมากและควบคุมมากเข้าด้วยกัน ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากหมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนจาก แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักที่ได้คะแนนเหนือเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 72 และการอบรมเลี้ยงดู แบบควบคุมมากหมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมที่ได้คะแนน เหนือเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 72 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมน้อย เกิดจากการรวมมิติการอบรม เลี้ยงดูแบบรักและแบบควบคุมในส่วนของระดับรักมากและควบคุมน้อยเข้าด้วยกัน ซึ่งการอบรม เลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยหมายถึงผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมที่ได้ คะแนนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 27 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยควบคุมมาก เกิดจากการรวมมิติ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและแบบควบคุม ในส่วนของระดับรักน้อยและควบคุมมากเข้าด้วยกัน ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยหมายถึงผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความ รักที่ได้คะแนนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 27 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยควบคุมน้อย เกิดจากการ รวมมิติการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและแบบควบคุมในส่วนของระดับรักน้อยและควบคุมน้อยเข้าด้วย กัน แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักและแบบควบคุมนี้ ผู้วิจัยใช้แบบวัดของ ประณต เล็กสวาสดี(2517)และวารินทร์ ม่วงสุวรรณ(2517) ร่วมกันสร้างขึ้นจำนวน 90 ข้อแต่ละข้อมี ลักษณะเป็นประโยคประกอบมาตรา 4 หน่วย ข้อที่ 1- 38 ใช้วัดการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ส่วนข้อที่ 39 - 90 ใช้วัดการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม ผู้ที่ได้คะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความ รักสูงคือ ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักเหนือเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 72 ผู้ที่ได้ คะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักต่ำคือ ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบให้

ความรักต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ 27 ส่วนผู้ที่ได้คะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมสูงคือ ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมเหนือเปอร์เซ็นต์ 72 ผู้ที่ได้คะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมต่ำคือ ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ 27

3. การฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา หมายถึง การจัดการฝึกอบรมที่ใช้หลักไตรสิกขาเป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรม กล่าวคือในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมนั้นจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้านคือ ด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) ด้านปัญญา (ปัญญา) ทั้ง 3 ด้านนี้จะต้องบูรณาการประสานสอดคล้องกันตลอดเวลาในช่วงของการฝึก บางขั้นตอนของกิจกรรมอาจจะเน้นด้านใดด้านหนึ่งมากกว่าอีกสองด้าน แต่เป็นการเน้นเพื่อต้องการให้องค์ประกอบด้านนั้นซึ่งมีน้อยกว่าด้านอื่นให้มีเพิ่มมากขึ้น แต่ในที่สุดก็จะเกิดการบูรณาการขององค์ประกอบทั้ง 3 ด้านอย่างแยกออกจากกันไม่ได้

ในการฝึกวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา ผู้วิจัยได้ใช้หลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการฝึก โดยมีขั้นตอนในการฝึก 3 ขั้นตอน ซึ่งขั้นตอนทั้ง 3 นี้ ได้ประยุกต์มาจากแนวทางในการพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา คือ ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นเตรียมพื้นฐานในการฝึกคนให้มีวินัยและขั้นไตรสิกขามาใช้เป็นแนวทางในการฝึกวินัยในตนเอง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะจัดเป็นกิจกรรมแบบต่อเนื่องสัปดาห์ละ 2 ครั้ง โดยเรียงกิจกรรมในการฝึกตามลำดับขั้นคือ ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นเตรียมพื้นฐานในการฝึกคนให้มีวินัย และขั้นไตรสิกขา

ในขั้นเตรียมความพร้อมนั้นมีวัตถุประสงค์ในการฝึกคือ ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกมีความสามารถในการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพราะการคิดในลักษณะนี้เป็นการคิดที่ทำให้เกิดปัญญา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญมากในการที่จะพัฒนาตนเองในทางพุทธศาสนา ขั้นเตรียมพื้นฐานในการฝึกให้มีวินัยมีวัตถุประสงค์ในการฝึกคือ ต้องการสร้างทัศนคติที่ดีต่อวินัย เพื่อให้ผู้ที่เข้ารับการฝึกมีความพอใจต่อการที่จะฝึกตนเองให้เป็นผู้มีวินัย โดยที่ไม่รู้สึกว่าการถูกบังคับหรือต้องฝืนใจในการฝึก ขั้นไตรสิกขามีวัตถุประสงค์ในการฝึกคือ ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกมีวินัยในตนเอง ซึ่งวินัยในตนเองนั้นจะพบได้ในบุคคลที่มีความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความซื่อสัตย์ และมีความอดทน ดังนั้นในการฝึกวินัยในตนเองในขั้นไตรสิกขา จึงเป็นการฝึกเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะทั้ง 4 คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ และความอดทน ตามแนวทางไตรสิกขาโดยเน้นหลัก 3 ประการในการทำกิจกรรมทุกครั้งคือ 1. สร้างพฤติกรรม (ศีล) 2. สร้างความสงบแน่วแน่อยู่ในกิจกรรมที่ฝึก (สมาธิ) 3. สร้างความเข้าใจ (ปัญญา) โดยจะมีการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมประมาณ 24 กิจกรรม รวม 24 ครั้ง แต่แต่ละครั้งจะ

ใช้เวลาในการฝึกอบรมประมาณ 60 นาที โดยจัดให้มีกิจกรรมสัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวมเวลาในการฝึกอบรม 12 สัปดาห์หรือประมาณ 3 เดือน

4. ไตรสิกขา หมายถึง กระบวนการฝึกอบรมบุคคล ที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งในการวิจัยนี้ หมายถึง กระบวนการฝึกอบมนักเรียน 3 ประการดังนี้

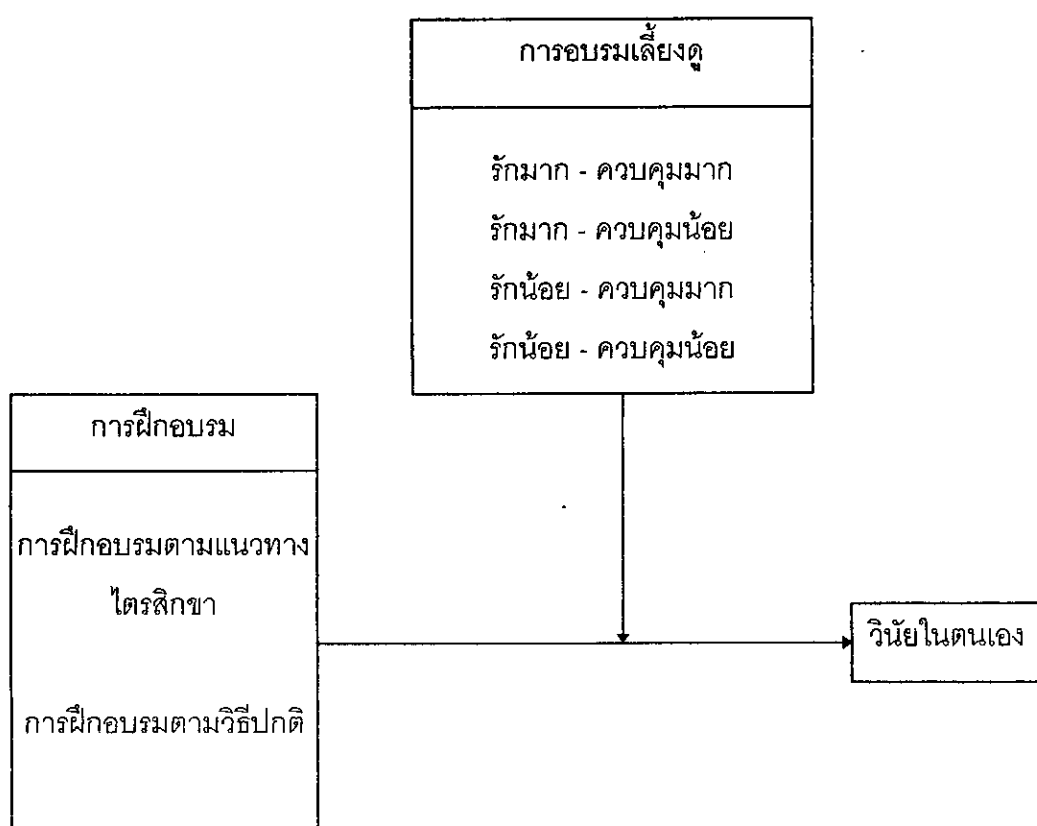
4.1 การสร้างพฤติกรรม หมายถึง การทำให้มีพฤติกรรมที่ดีเกิดขึ้น ทำได้โดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้นว่ามีวิธีปฏิบัติได้อย่างไร โดยให้ข้อมูลผ่าน การสรุปจากกรณีตัวอย่าง การอ่านจากบทความ การฟังจากวิทยุหรือดูจากโทรทัศน์ การสังเกตจากตัวแบบ

4.2 การสร้างความสงบแน่วแน่อยู่ในกิจกรรมที่ฝึก หมายถึง การทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสงบแน่วแน่อยู่ในกิจกรรมที่ฝึก มีความสนใจในกิจกรรมที่ทำ ทำได้โดยการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติและการฝึกสติโดยการยกมือสร้างจังหวะแล้วน้อมนำสติกำหนดแน่วแน่อยู่ในกิจกรรมที่ฝึก นอกจากนั้นผู้ฝึกยังได้สร้างบรรยากาศแห่งความสุข โดยครูแสดงความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดจาไพเราะอ่อนหวาน ห้องที่ทำกิจกรรมสวยงามสะอาดสะอ้านเป็นระเบียบเรียบร้อย มีดนตรีประกอบขณะทำกิจกรรม มีสื่อการสอนที่น่าสนใจเช่น เนื้อเรื่องที่นำเสนอรูปภาพที่มีสีสันสวยงามนักเรียนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและในการวางแผนการทำงานของตนเอง

4.3 การสร้างความเข้าใจ หมายถึง การทำให้ผู้ที่เข้าอบรม มีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในเนื้อหาที่ฝึก ทำได้โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกใช้วิธีคิดพิจารณาตามหลักโยนิโสมนสิการ มาใช้ในการคิดพิจารณากรณีตัวอย่างหรือเนื้อหาที่ฝึก โดยมีครูเป็นผู้ถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมได้ฝึกการคิด

5. วินัยในตนเอง หมายถึง คุณลักษณะที่นำไปสู่ความสามารถของบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ให้เป็นไปตามที่ตนเองมุ่งหวัง โดยที่การควบคุมพฤติกรรมของตนเองนั้นเกิดจากแรงกระตุ้นภายใน และพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นจะต้องสอดคล้องกับระเบียบกฎเกณฑ์อันดีงามของสังคม วินัยในตนเองวัดโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบวัดของ ดวงใจ เนตรโรจน์ (2527) และกัลยา สุวรรณรอด (2537) จำนวน 40 ข้อ เป็นข้อความประกอบมาตรา 4 หน่วย แบบวัดนี้ประกอบด้วยการวัดคุณลักษณะของบุคคล 4 ด้านคือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน และความซื่อสัตย์ ผู้ตอบแต่ละคนจะได้คะแนนระหว่าง 40 - 160 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนรวมสูงแสดงว่าเป็นผู้มีวินัยในตนเองสูง ส่วนผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำแสดงว่าเป็นผู้ที่ไม่มีวินัยในตนเองต่ำ ทั้งนี้จะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Framework)

ภาพประกอบ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

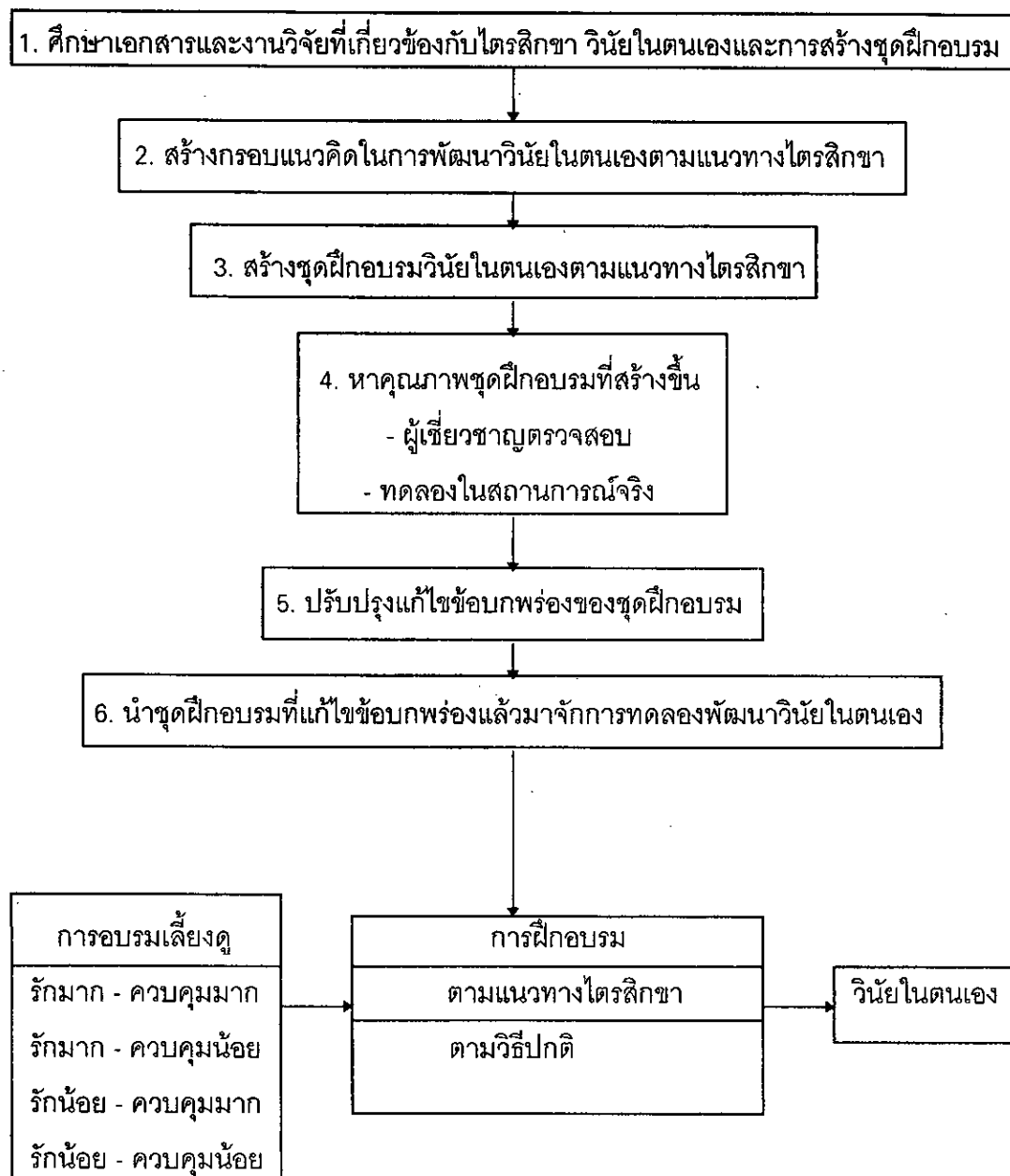
จากการประมวลทฤษฎีและผลการวิจัยต่าง ๆ ทำให้สามารถตั้งสมมติฐานได้ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา มีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยตามแนวทางการจัดการเรียนปกติ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม และเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน
2. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมน้อย เมื่อได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา จะมีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมมาก แบบรักน้อยควบคุมมากและแบบรักน้อยควบคุมน้อย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒनावินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นี่เป็นการวิจัยเชิงทดลองในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (research and development) คือเป็นการวิจัยเพื่อสร้างชุดฝึกอบรม เมื่อสร้างชุดฝึกอบรมเสร็จแล้วจึงนำชุดฝึกอบรมไปทดลองใช้ หลังจากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไข เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงนำไปทดลองพัฒनावินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังนั้นในการวิจัยนี้จึงต้องมีการจัดการทดลอง 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นการทดลองเพื่อปรับปรุงแก้ไขชุดฝึกอบรมและครั้งที่สองเป็นการทดลองเพื่อพัฒनावินัยในตนเอง ในการดำเนินการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังภาพประกอบ 8 คือ

ภาพประกอบ 8 แสดงขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

การสร้างชุดฝึกอบรมและการหาประสิทธิผลชุดฝึกอบรม

ในการสร้างชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขานั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง แนวคิดในการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธศาสนา แนวทางในการพัฒนาวินัยในตนเองตามแนวพุทธศาสนา สามารถประมวลเป็นแนวทางในการพัฒนาวินัยในตนเองได้ดังนี้

1.1 สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีวินัยในห้องเรียน โดย 1. จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อยสะอาดสะอ้าน 2. ครูและนักเรียนปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของห้องเรียนและโรงเรียนอย่างเคร่งครัด 3. จัดบอร์ดและป้ายต่าง ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ 4. ประกาศเกียรติคุณ ยกย่อง ให้รางวัลแก่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติอยู่ในระเบียบวินัยของห้องเรียนและโรงเรียนอย่างเคร่งครัด

1.2 สร้างชุมชนกัลยาณมิตร โดยให้ทุกคนในห้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นครูหรือนักเรียน ต้องช่วยกันหนุนให้เกิดพฤติกรรมความมีระเบียบวินัย เช่น นำพฤติกรรมและเป็นตัวอย่างพฤติกรรม การปฏิบัติตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด แสดงความชื่นชมเมื่อนักเรียนหรือเพื่อนปฏิบัติตามระเบียบวินัยและให้กำลังใจ แก่ผู้ที่ยังมีพฤติกรรมที่ยังไม่เหมาะสมให้ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ชี้แจงให้นักเรียนหรือเพื่อนเห็นประโยชน์ของการปฏิบัติตามระเบียบวินัยและโทษของการไม่ปฏิบัติอยู่ในระเบียบวินัยต่อตนเองและสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

1.3 จัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเข้าสู่ขั้นพัฒนา โดยการฝึกการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบสืบสาวเหตุปัจจัยและแบบคุณโทษและทางออก เพื่อให้ผู้ที่เข้าฝึกอบรมเชื่อในเรื่องหลักแห่งเหตุผล เพราะการพัฒนาเป็นการสร้างเหตุที่ดี ถ้าผู้ที่เข้าฝึกอบรมไม่เชื่อในเรื่องหลักแห่งความเป็นเหตุเป็นผลแล้ว ก็จะไม่เกิดการยอมรับการฝึกอบรมที่จัดขึ้น ซึ่งถ้าผู้เข้าฝึกอบรมไม่ยอมรับการฝึกอบรมแล้ว การฝึกอบรมก็จะได้ไม่ผล

1.4 เตรียมพื้นฐานในการฝึกคนให้มีวินัยในตนเอง โดยการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อวินัย เพื่อให้ผู้เข้าฝึกอบรมมีท่าทีและความรู้สึกที่ดีต่อวินัย

1.5 กำหนดองค์ประกอบของวินัยในตนเอง หรือคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเอง ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน ความซื่อสัตย์ ซึ่งองค์ประกอบ

เหล่านี้ได้จาก การทดสอบและการวิเคราะห์องค์ประกอบของ ดวงใจ เนตรโรจน์(2527) และ กัลยา สุวรรณรอด(2537)

1.6 จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาองค์ประกอบทั้ง 4 ในข้อ 1.5 โดยให้กิจกรรมที่จัดนี้เป็นไปตามแนวทางไตรสิกขาที่เน้นระบบสัมพันธ์ขององค์รวม คือ พุทธิกรรม จิตใจและปัญญา ต้องประสานไปด้วยกันสิ่งที่ฝึกนั้นจึงจะกลายเป็นชีวิตจริงของเขา (พระธรรมปิฎก.2538ข :18-28) กล่าวคือ ในการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรม ต้องเน้นหลัก 3 ประการในการจัดทุกครั้งคือ 1. สร้างพุทธิกรรม 2. สร้างความสนใจ 3. สร้างความเข้าใจ

2. กำหนดรูปแบบการพัฒนาวิสัยในตนเอง เป็นการฝึกในเวลาเรียนสัปดาห์ละ 2 ครั้งๆ ละ 60 นาที เป็นเวลา 11 สัปดาห์ วิธีการจัดกิจกรรมเน้นวิธีอภิปรายกลุ่ม

3. เขียนกิจกรรมให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาวิสัยในตนเอง ซึ่งประกอบด้วย 1. การเตรียมความพร้อมทางด้านความคิดความเชื่อ 5 กิจกรรม 2. การเตรียมพื้นฐานในการฝึกให้มีวินัยหรือการสร้างทัศนคติที่ดีต่อวินัย 3 กิจกรรม 3. การพัฒนาวิสัยในตนเอง 14 กิจกรรม

4. นำชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางศาสนา 3 ท่าน ทางหลักสูตรการสอน 1 ท่าน ทางการสร้างและการจัดการฝึกอบรม 1 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา กับแนวคิดทฤษฎีตลอดจนการนำแนวทางไตรสิกขามาใช้ในการจัดการฝึกอบรม โดยนำเทคนิคเดลฟาย (delphi method) (ชมรมผู้สนใจงานวิจัยทางการศึกษา. ม.ป.ป. 175-179) มาประยุกต์ใช้ในการหาคุณภาพ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้

4.1 คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

4.2 ส่งชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นชุดที่ 1 ไปให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม

4.3 รวบรวมความคิดเห็นที่ได้ทั้งหมดเข้าด้วยกัน ตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออก นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับมาดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเพื่อสร้างชุดฝึกชุดที่ 2

4.4 ส่งชุดฝึกชุดที่ 2 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมใหม่ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านประเมินระดับความพึงพอใจในชุดฝึกในรูปของมาตรวัดแบบลิเคิท (likert scale) แบบ 6 ระดับ คือ พึงพอใจอย่างยิ่ง พึงพอใจ ค่อนข้างพึงพอใจ ค่อนข้างไม่พึงพอใจ ไม่พึงพอใจ ไม่พึงพอใจอย่างยิ่ง ถ้าประเมินฝ่ายไม่พึงพอใจให้บอกเหตุผลและแนวทางแก้ไขปรับปรุงใหม่

4.5 เมื่อได้รับชุดฝึกอบรมทั้งหมดกลับคืนมาแล้ว รวบรวมความคิดเห็นทั้งหมดของผู้เชี่ยวชาญเข้าด้วยกันตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออก ปรับปรุงแก้ไขแล้วสร้างเป็นชุดฝึกชุดที่ 3

4.6 ส่งชุดฝึกชุดที่ 3 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมพิจารณา ถ้าผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด ประเมินว่าพึงพอใจแล้วจึงถือว่าเป็นชุดฝึกอบรมที่ผ่านการพิจารณาความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว แต่ถ้ามีผู้เชี่ยวชาญประเมินว่า ยังไม่พึงพอใจให้บอกเหตุผลและแนวทางแก้ไข เพื่อปรับปรุงแก้ไขใหม่เป็นชุดฝึกชุดที่ 4 แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมพิจารณา จนกว่าจะได้ จินตามติจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในระดับพอใจจึงจะหยุดทำการแก้ไขปรับปรุงและถือว่าชุดฝึกชุดนั้น ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงนำไปทดลองใช้

5. การทดลองใช้ชุดฝึกอบรม

1. วัตถุประสงค์ของการทดลองใช้ชุดฝึกอบรม

1.1 เพื่อประเมินการใช้ชุดฝึกอบรมว่ามีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคในการใช้ชุดฝึกอบรมอย่างไร โดยการประเมินในด้าน ต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 ประเมินความเหมาะสมของระยะเวลา สถานที่ เนื้อหาวิชา วิธีการ ฝึกอบรม

1.1.2 ประเมินถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้ชุดฝึกอบรม

1.2 เพื่อเปรียบเทียบวินัยในตนเองก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยผู้วิจัยคาดว่า ผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมจะมีคุณลักษณะดังกล่าวสูงกว่าก่อนได้รับการฝึกอบรม

1.3 เพื่อประเมินชุดฝึกอบรมจากข้อมูลในสถานการณ์จริง

2. แบบแผนการทดลองและการดำเนินการทดลอง

2.1 แบบแผนการทดลอง

ในการทดลองหาประสิทธิผลของชุดฝึกอบรม ใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Design (Campbell and Stanley, 1963 : 7) ดังแสดงในแผนการทดลอง ดังนี้

ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
-----------	-------	-----------

T ₁	X	T ₂
----------------	---	----------------

เมื่อ X แทน การจัดทำทำการทดลอง

T₁ แทน การสอบที่จัดทำก่อนการทดลอง

T₂ แทน การสอบที่จัดทำหลังการทดลอง

2.2 การดำเนินการทดลอง

2.2.1 ทำการทดสอบก่อนการทดลอง

2.2.2 การดำเนินการทดลองโดยใช้ชุดฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.2.3 ทำการทดสอบเมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการทดลองนี้ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน

วัดตะกล้า แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยสุ่มเลือกห้องเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนวัดตะกล้ามาใช้ในการทดลองชุดฝึกอบรมจำนวน 1 ห้องเรียนจากจำนวนทั้งหมดที่มี 5 ห้องเรียน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้ชุดฝึกอบรม

4.1 คู่มือวิทยากร ประกอบด้วยความเป็นมาของชุดฝึกอบรม เนื้อหา กิจกรรม การฝึกอบรม คู่มือดังกล่าวจัดทำเป็นเล่ม

4.2 อุปกรณ์การฝึกอบรม สื่อ กิจกรรมต่าง ๆ

4.3 แบบวัดวินัยในตนเอง

4.4 แบบประเมินความเหมาะสมของชุดฝึกอบรมซึ่งประกอบด้วย ระยะเวลาในการฝึกอบรม สถานที่ฝึกอบรม กระบวนการในการฝึกอบรม และปัญหาอุปสรรคในการใช้ชุดฝึกอบรม โดยประเมินจากผู้ดำเนินการฝึกอบรมและผู้เข้ารับการฝึกอบรม

6. การประเมินผลชุดฝึกอบรม

ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการในการประเมินผลชุดฝึกอบรม โดยพิจารณาจากเกณฑ์ ดังนี้

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความคิดเห็นที่มีต่อการใช้ชุดฝึกอบรมจากผู้ฝึกอบรมและผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความเหมาะสมหรือมีความพอใจในระดับไม่ต่ำกว่าปานกลาง

7. การปรับปรุงแก้ไขชุดฝึกอบรม

หลังจากนำชุดฝึกอบรมไปทดลองใช้และได้ประเมินผลการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล มาพิจารณาปรับปรุงชุดฝึกอบรมเพื่อให้มีความถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ฝึกอบรมนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรและการหาคุณภาพเครื่องมือวัด

แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักและแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

เป็นแบบสอบถามที่ ประณต เล็กสวัสดิ์ (2517) และวารินทร์ ม่วงสุวรรณ (2517) ร่วมกันสร้างขึ้น โดยอาศัยแนวในการสร้างแบบสอบถามวัดการรับรู้ของเด็กในเรื่องการให้ความรักของแม่ของเซฟเฟอร์ (Shaefer) และแนวในการสร้างแบบสอบถามเรื่องการให้ความรักและการให้สถานภาพแก่ลูกของไฟ (Fao) ศึกษาและวิเคราะห์แนวในการสร้างแบบสอบถามวัดการรับรู้ของเด็กต่อการควบคุมของแม่ซึ่งเซฟเฟอร์เป็นผู้สร้างขึ้น รวมทั้งศึกษาพฤติกรรมวิกฤติ(Critical Incident) จากนิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาสังคม ปีการศึกษา 2516 โดยให้ยกสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมของแม่เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ภายใต้การควบคุมของ ดร.นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ และ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน แบบสอบถามนี้ถือว่าเป็นต้นแบบที่สำคัญของแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักและแบบควบคุม ที่มีผู้นำมาใช้ในงานวิจัยต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

แบบสอบถามฉบับนี้มีข้อคำถามทั้งหมด 90 ข้อ ข้อที่ 1 - 38 ใช้วัดการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ส่วนข้อ 39 - 90 ใช้วัดการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม โดยแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 2.08 - 8.89 มีค่าความเชื่อมั่น .8709 มีพิสัยของคะแนนอยู่ในช่วง 38 - 152 คะแนน ส่วนแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 2.13 - 5.89 มีค่าความเชื่อมั่น .90 มีพิสัยของคะแนนอยู่ในช่วง 52 - 208 คะแนน ลักษณะของแบบวัดเป็นข้อคำถามมีคำตอบให้เลือกโดยใช้สเกล 4 สเกล ดังตัวอย่าง

(ก) แม่มักจะทำในสิ่งที่ฉันชอบ

ทุกครั้ง บ่อยครั้ง ทำบางครั้ง ไม่เคยทำเลย

ทุกครั้ง

บ่อยครั้ง

ทำบางครั้ง

ไม่เคยทำเลย

(ข) แม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับการจัดห้องส่วนตัวของฉัน

ทุกครั้้ง บ่อยครั้้ง ทำบางครั้้ง ไม่เคยทำเลย

ทุกคนจึง

บ่อยครั้ง

ทำบางครึ่ง

ไม่เคยทำเลย

ผู้วิจัยจะได้นำแบบสอบถามฉบับนี้มาให้ครูที่สอนเด็กในระดับชั้นป. 5 ช่วยปรับปรุงในด้านภาษาและสถานการณ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นจะขอให้เด็กชั้นป. 5 จำนวน 3 - 4 คนช่วยอ่านแบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในด้านภาษาเป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปทดลองหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น

หลังจากนำมาหาคุณภาพพบว่ามีข้อคำถามที่ใช้ได้จริงทั้งหมด 71 ข้อ คือข้อ 1-35 ใช้วัดการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมีค่าความเชื่อมั่น .92 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 2.19 - 8.35 (ตาราง 1 ภาคผนวก ก) ส่วนข้อ 36 - 71 ใช้วัดการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมีค่าความเชื่อมั่น .90 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 2.11 - 7.23 (ตาราง 2 ภาคผนวก ก)

สำหรับแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูนี้ ผู้สร้างได้กำหนดให้ผู้ที่ถูกจัดว่ามีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากและควบคุมมาก ได้แก่ผู้ที่ได้คะแนนเหนือเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 72 ของแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแต่ละฉบับ ส่วนผู้ที่ถูกจัดว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยและควบคุมน้อย ได้แก่ผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 27 ของแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแต่ละฉบับ

เมื่อทราบคะแนนที่เป็นจุดแบ่งการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบแล้ว ผู้วิจัยจะได้นำคะแนนจุดแบบดังกล่าวมาใช้ในการแบ่งการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูที่ศึกษามี 4 แบบคือ แบบรักมากควบคุมมาก แบบรักมากควบคุมน้อย แบบรักน้อยควบคุมมาก แบบรักน้อยควบคุมน้อย

แบบสอบถามวินัยในตนเอง

แบบสอบถามวินัยในตนเอง เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจาก แบบสอบถามวินัยในตนเองของดวงใจ เนตรโรจน์ (2527) และกัลยา สุวรรณรอด (2537) ซึ่งทำการสร้างแบบสอบถามความมีวินัยในตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับ แบบสอบถามของดวงใจ เนตรโรจน์ เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อใช้วัดอารมณ์ พฤติกรรมและความรู้สึกที่บุคคลแสดงออกมาประกอบด้วยองค์ประกอบของผู้ที่มีวินัยในตนเอง 6 องค์ประกอบคือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความตั้งใจ ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความเป็นผู้นำ แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 100 ข้อ เป็นข้อความประกอบมาตร 2 หน่วยคือ ใช่ กับ ไม่ใช่ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 0 - 100 คะแนน ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 3.11- 13.048 ค่าความเชื่อมั่น 0.928 และมีการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (discriminant validity) ของแบบสอบถามโดยอาศัยกลุ่มที่มีลักษณะสอดคล้องกับตัวแปรทางจิตวิทยา (known-group technique) และใช้ t-test เป็นสถิติในการทดสอบพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .01 แสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ส่วนแบบสอบถามของ กัลยา สุวรรณรอด เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามที่วัดความรู้สึกและการกระทำของนักเรียน 6 องค์ประกอบคือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา ความเป็นผู้นำ ความอดทน จำนวน 50 ข้อ แต่ละข้อเป็นข้อความประกอบมาตรา 4 หน่วยคือ บ่อยที่สุด บ่อย นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 50-200 คะแนน ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 1.81- 7.12 ค่าความเชื่อมั่น 0.9198 และมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis)

จากผลการวิจัยของ ดวงใจ เนตรโรจน์และกัลยา สุวรรณรอดเห็นว่าลักษณะความรับผิดชอบและการตรงต่อเวลาน่าจะรวมเป็นลักษณะเดียวกันได้ ส่วนความอดทนและความตั้งใจก็น่าจะรวมเป็นลักษณะเดียวกันได้ จึงทำให้เหลือลักษณะที่เป็นองค์ประกอบของผู้ที่มีวินัยในตนเอง 5 องค์ประกอบคือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความเป็นผู้นำ แต่จากการศึกษานิยามของความเป็นผู้นำพบว่า ลักษณะความเป็นผู้นำมีลักษณะที่ซ้ำซ้อนกับลักษณะขององค์ประกอบทั้ง 4 ดังกล่าวมา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกเฉพาะ 4 องค์ประกอบคือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ ความอดทน มาใช้ในการวัดและการพัฒนานิสัยในตนเองในงานวิจัยนี้ โดยผู้วิจัยจะขอให้ผู้เชี่ยวชาญที่สอนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีระยะเวลาในการสอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 2 ท่าน ช่วยคัดเลือกข้อคำถามในแต่ละด้านที่รวบรวมมาจากแบบวัดของดวงใจ เนตรโรจน์และกัลยา สุวรรณรอดที่มีความเหมาะสมกับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้านละ 15 ข้อแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรง หลังจากนั้นจะนำไปให้เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3-4 คน ช่วยอ่านเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในข้อคำถามเป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่จะนำมาหาคุณภาพในกลุ่มตัวอย่างประมาณ 500 คน โดยหาค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

หลังจากนำมาหาคุณภาพพบว่า มีข้อคำถามที่ใช้ได้จริงทั้งหมด 23 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .79 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 2.17 - 6.17 (ตาราง 3 ภาคผนวก ก)

ตัวอย่างลักษณะข้อคำถามด้านความรับผิดชอบ

1. เมื่อฉันไม่สามารถไปโรงเรียนได้ ฉันก็จะติดตามบทเรียนจากเพื่อนและทำการบ้านส่งอาจารย์

บ่อยที่สุด

บ่อสุดท้าย

น้อย

น้อย

นาน ๆ ครั้ง

นาน ๆ ครั้ง

ไม่เคยเลย

ไม่เคยเลย

2. ฉันช่วยดูแลข้าวของที่บ้านเมื่อพ่อแม่ไม่อยู่

บ่อยที่สุด บ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

ตัวอย่างลักษณะข้อคำถามด้านความเชื่อมั่นในตนเอง

1. เมื่อต้องตัดสินใจทำงานใด ๆ ฉันมักจะเกิดความวิตกกังวลว่าจะทำได้ไม่ดี

บ่อยที่สุด บ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

2. เวลาที่ฉันต้องออกไปพูดหน้าชั้น ฉันมักจะพูดได้อย่างคล่องแคล่วไม่เคยกะเขิน

บ่อยที่สุด บ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

ตัวอย่างลักษณะข้อคำถามด้านความซื่อสัตย์

1. เมื่อแม่ค้าทอนเงินเกิน ฉันจะไม่คืนส่วนที่เกินให้กับแม่ค้าเพราะเป็นความบกพร่องของแม่ค้าเอง

บ่อยที่สุด บ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

2. ถ้าฉันทำของผู้อื่นเสียหาย ฉันจะแก้ไขให้เหมือนเดิมหรือซื้อคืนให้

บ่อยที่สุด บ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

ตัวอย่างลักษณะข้อคำถามด้านความอดทน

1. แม้ว่าจะงานที่ครูให้ทำจะน่าเบื่อหน่าย ฉันก็พยายามทำจนเสร็จเรียบร้อย

บ่อยที่สุด บ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

2. ฉันโกรธที่ถูกเพื่อนดูถูก

บ่อยที่สุด บ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

การจัดการฝึกอบรมวินัยในตนตามแนวทางไตรสิกขาและตามวิถีปกติ

หลังจากได้พัฒนาชุดฝึกอบรมจนมีคุณภาพดีแล้ว ผู้วิจัยจะนำชุดฝึกอบรมมาใช้ในการจัดการทดลองพัฒनावินัยในตนเองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการทดลองดังนี้

ประชากร

ประชากรในการทดลองครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดตะกล้า แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำนวน 176 คน ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้คือ รักมาก-ควบคุมมาก รักมาก-ควบคุมน้อย รักน้อย-ควบคุมมาก รักน้อย-ควบคุมน้อย ตามคะแนนจากแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและแบบควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ประกอบด้วยนักเรียนชายหญิงระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนวัดตะกล้า แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำนวน 48 คน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่ม 4 กลุ่มที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบได้แก่ กลุ่มรักมาก-ควบคุมมาก 16 คน กลุ่มรักมาก-ควบคุมน้อย 8 คน กลุ่มรักน้อย-ควบคุมมาก 8 คน กลุ่มรักน้อย-ควบคุมน้อย 16 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 48 คน

การจัดเข้ากลุ่ม (Randomization)

จากนักเรียนที่แบ่งเป็น 4 กลุ่มดังกล่าวแล้ว สุ่มนักเรียนในแต่ละกลุ่ม ให้ได้รับการฝึกและไม่ได้รับการฝึกกลุ่มละครึ่ง ทำเช่นนี้ไปจนครบ 4 กลุ่ม ดังนั้นจะได้นักเรียนในกลุ่มต่างๆ ที่ได้รับการฝึกและไม่ได้รับการฝึกดังตาราง 1

แบบแผนการทดลอง (Research Design)

แบบแผนการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ Generalized Randomized Block Design (ผจงจิต อินทสุวรรณ, 2539 : 164) โดยมีการสุ่มตัวแปรจัดกระทำ หลังจากสุ่มจัดหน่วยทดลองออกเป็นสี่กลุ่มตามการอบรมเลี้ยงดูสี่แบบ และมีการวัดตัวแปรตามก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมสิ้นสุดลงและวัดตัวแปรตามอีกครั้งหลังจากการฝึกอบรมสิ้นสุดลงประมาณ 1 เดือน

แบบแผนการทดลองแบบ Generalized Randomized Block Design (G R B - J)

	การฝึกอบรมความมีวินัย ในตนตามแนวไตรสิกขา		รวม	
	ฝึก	ไม่ฝึก		
การอบรม เลี้ยงดู	แบบรักมาก-ควบคุมมาก	8	8	16
	แบบรักมาก-ควบคุมน้อย	4	4	8
	แบบรักน้อย-ควบคุมมาก	4	4	8
	แบบรักน้อย-ควบคุมน้อย	8	8	16
รวม		24	24	48

โครงสร้างของการทดลอง

การวิจัยนี้เป็นแบบทดลองซึ่งมีตัวแปรอิสระ 2 ประเภท ประเภทแรกคือ ตัวแปร อิสระที่ ถูกจัดกระทำ (manipulated variable) ได้แก่ การฝึกอบรม ตัวแปรอิสระประเภทที่สองเป็นตัวแปร จัดประเภทซึ่งเป็นลักษณะภูมิหลังของผู้รับการฝึกได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู ตัวแปรตามนั้นเป็น คุณลักษณะที่มุ่งหวังว่าจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายหลังจากได้มีการทดลองหรือฝึกไปแล้ว นั่นคือวินัยในตนเอง โครงสร้างของการทดลองจึงเป็นดังนี้

โครงสร้างการทดลอง

ลักษณะภูมิหลังของผู้รับการฝึก	วิธีการฝึก	ลักษณะที่วัดหลังการฝึก
แบบรักมาก-ควบคุมมาก การอบรมเลี้ยงดู แบบรักมาก-ควบคุมน้อย แบบรักน้อย-ควบคุมมาก แบบรักน้อย-ควบคุมน้อย	การฝึกวินัยในตนเอง ตามแนวทางไตรสิกขา การฝึกวินัยตาม วิธีปกติ	วินัยในตนเอง

การดำเนินการทดลอง

1. ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ นักเรียนกลุ่มนี้ยังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เทอมสุดท้าย ดังนั้นเมื่อนักเรียนกลุ่มนี้ขึ้นไปเรียน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทางผู้วิจัยได้ขอให้ทางโรงเรียนจัดห้องเรียนใหม่ โดยให้ห้องเรียนที่ 1 และห้องเรียนที่ 2 ประกอบด้วยหน่วยทดลองที่ผู้วิจัยจำแนกไว้คือ ห้องเรียนที่ 1 ประกอบด้วย นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมมาก 8 คน แบบรักมาก-ควบคุมน้อย 4 คน แบบรักน้อย-ควบคุมมาก 4 คน แบบรักน้อย-ควบคุมน้อย 8 คน รวม 24 คน และห้องเรียนที่ 2 ประกอบด้วย นักเรียนที่มีคุณสมบัติเหมือนกับนักเรียนในห้องเรียนที่ 1 จำนวน 24 คน
2. ทำการวัดตัวแปรตามคือ วินัยในตนเอง ก่อนเริ่มการทดลองทั้ง 2 ห้อง
3. ในการดำเนินการฝึกอบรม จะใช้ผู้ดำเนินการฝึกอบรม 2 คนซึ่งเป็นครูประจำการ ของโรงเรียนวัดตะกล้า คนแรกเป็นผู้ดำเนินการฝึกอบรมห้องที่ 1 ซึ่งเป็นห้องที่ได้รับการจัดการ ฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวไตรสิกขา ใช้เวลาในการฝึกอบรม 11 สัปดาห์ ๆ ละ 2 วัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง (ทำการฝึกอบรมในวันอังคารและพุธ เวลา 14.30 - 15.30 น ในแต่ละสัปดาห์) คนที่ สองเป็นผู้ดำเนินการฝึกอบรมห้องที่ 2 ซึ่งเป็นห้องที่ได้รับการฝึกวินัยตามวิธีปกติของโรงเรียน การฝึกวินัยตามวิธีปกติของโรงเรียน เป็นการฝึกวินัยโดยใช้ชุดฝึกที่ ผู้วิจัยจัดทำขึ้นโดยรวบรวม เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกวินัยในตนเองที่อยู่ในแบบเรียนวิชาจริยศึกษาซึ่งเป็นวิชาหนึ่งในกลุ่ม สร้างเสริมลักษณะนิสัย ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ใช้เวลาในการฝึกอบรม 11 สัปดาห์ ๆ ละ 2 วัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง (ทำการฝึกอบรม ในวันอังคาร และพุธ เวลา 14.30 - 15.30 น ในแต่ละสัปดาห์)

4. หลังจากสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว จะทำการวัดวินัยในตนเองของนักเรียนทุกคนในทั้ง 2 ห้อง

5. ทำการวัดวินัยในตนเองทั้ง 2 ห้องซ้ำอีกครั้ง หลังจากสิ้นสุดการฝึกอบรมไปแล้ว ประมาณ 1 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการทดลองนี้ ถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมุติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำ [Three-way ANOVA ,Repeated measures (two between-subject factors and one within subject factor)] (Rosenthal and Rosnow. 1991: 407-414) เพื่อทดสอบสมมุติฐานข้อ 1 และข้อ 2 โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS/win V 7.51 ในการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

M แทน ค่าเฉลี่ย

SD แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

N แทน จำนวนคนในกลุ่ม

df แทน ระดับของความเป็นอิสระ(Degree of freedom)

SS แทน ผลรวมของกำลังสอง(Sum of Square)

MS แทน ค่าเฉลี่ยของกำลังสอง(Mean of Square)

F แทน ค่า F ใน F - distribution

I แทน วิธีการฝึกอบรม

1= การฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา

2= การฝึกอบรมตามวิธีปกติ

j แทน ครั้งของการวัด

1= ก่อนการฝึกอบรม

2= เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม

3= เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

ในการศึกษาผลของการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีจุดประสงค์ที่สำคัญคือต้องการศึกษาผลของการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบวินัยในตนเองตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 48 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา 24 คน ประกอบด้วยนักเรียนชาย 12 คน นักเรียนหญิง 12 คน กลุ่มสองเป็นกลุ่มฝึกอบรมตามวิธีปกติ 24 คน ประกอบด้วยนักเรียนชาย 12 คน นักเรียนหญิง 12 คน ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรวินัยในตนเองของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาและกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติก่อนการฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและ เมื่อการฝึกอบรมสิ้นสุดลงแล้ว 1 เดือน แสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย(M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD) ของตัวแปรวินัยในตนเองของกลุ่มที่ได้รับ การฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาและกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติ จำแนกตามวิธี การฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดู และครั้งของการวัด

กลุ่ม	จำนวน	ก่อนฝึกอบรม		สิ้นสุดการฝึกอบรม		การฝึกอบรมสิ้นสุด ลงแล้ว 1 เดือน	
		N	M SD	M SD		M SD	
กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรม ตามแนวทางไตรสิกขา	24		72.34 7.71	79.74 5.09		83.75 4.26	
- รักมาก-ควบคุมมาก	8		74.12 5.81	79.87 4.51		81.50 4.78	
- รักมาก-ควบคุมน้อย	4		65.25 15.39	78.00 8.24		86.50 4.12	
- รักน้อย-ควบคุมมาก	4		74.50 3.10	80.75 4.57		83.50 4.35	
- รักน้อย-ควบคุมน้อย	8		75.50 3.42	80.37 4.89		83.50 3.42	
กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรม ตามวิธีปกติ	24		73.03 7.15	72.87 7.82		73.37 8.53	
- รักมาก-ควบคุมมาก	8		75.50 7.67	74.00 10.28		75.87 11.77	
- รักมาก-ควบคุมน้อย	4		76.75 3.59	76.75 6.55		76.25 4.92	
- รักน้อย-ควบคุมมาก	4		68.75 3.77	71.50 6.24		71.75 9.53	
- รักน้อย-ควบคุมน้อย	8		71.12 8.27	69.25 5.89		69.62 4.68	

ตาราง 1 กล่าวโดยรวมเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา มีคะแนนเฉลี่ยวินัยในตนเองเพิ่มสูงขึ้น ($79.74 - 72.34 = 7.40$ คะแนน) ส่วนกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติมีคะแนนเฉลี่ยลดลงเล็กน้อย ($72.87 - 73.03 = - 0.16$) เมื่อพิจารณากลุ่มย่อยทั้ง 8 กลุ่มพบว่า ทุกกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีแนวโน้มของคะแนนเฉลี่ยวินัยในตนเองเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมสูงขึ้น ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติยังมีแนวโน้มเท่าเดิมหรือเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย

นอกจากนั้นหลังจากการฝึกอบรมสิ้นสุดลงแล้ว 1 เดือนพบว่า การเพิ่มขึ้นในกลุ่มทดลองนี้มีอยู่ต่อไป โดยมีกลุ่มที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อย มีคะแนนเฉลี่ย

วินัยในตนเองสูงที่สุดและมีคะแนนการเปลี่ยนแปลงวินัยในตนเองสูงที่สุดคือมีคะแนนการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น $(86.50 - 78.00 = 8.50$ คะแนน) ส่วนกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติทั้งกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกับเมื่อวัดก่อนการฝึกอบรมและวัดเมื่อการฝึกอบรมสิ้นสุดลงแล้ว

ตอนที่ 2 การทดสอบตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 1 กล่าวว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขามีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม และเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

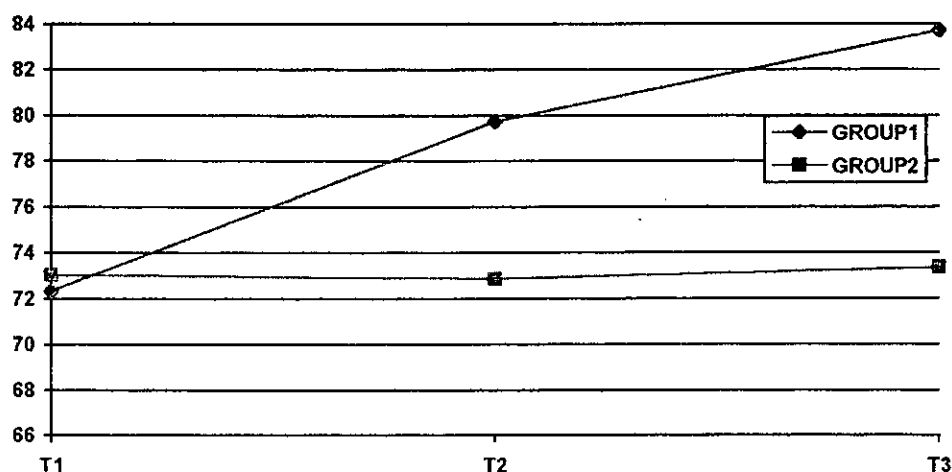
ตาราง 2 แสดงผลของการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนวินัยในตนเอง โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด

Source of Variance	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม				
วิธีการฝึกอบรม (ก)	1	975.34	975.34	9.86**
การอบรมเลี้ยงดู (ข)	3	113.68	37.89	<1
กxข	3	521.68	173.89	1.75
ความคลาดเคลื่อนระหว่างกลุ่ม	40	3955.33	98.88	
ภายในกลุ่ม				
ครั้งของการวัด (ค)	2	749.77	374.88	17.62***
ก x ค	2	682.02	341.01	16.02***
ข x ค	6	166.95	27.82	1.30
ก x ข x ค	6	182.87	30.47	1.43
ความคลาดเคลื่อนภายในกลุ่ม	80	1702.66	21.28	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากผลในตาราง 2 พิจารณาแหล่งความแปรปรวนภายในกลุ่ม พบปฏิสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ($F=16.02$) ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับครั้งของการวัด นั่นคือผลของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อวินัยในตนเองของนักเรียนแปรเปลี่ยนไปตามครั้งของการวัด ความสัมพันธ์นี้แสดงด้วยภาพประกอบ 9

GROUP 1 = การฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา GROUP 2 = การฝึกอบรมตามวิธีปกติ
T1=ก่อนการฝึกอบรม T2=เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม T3= เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

ภาพประกอบ 9 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามวินัยในตนเองซ้ำสามครั้ง

จากภาพจะเห็นได้ว่า กลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติมีคะแนนเฉลี่ยวินัยในตนเองพอๆกันในการวัดทั้งก่อนฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อการฝึกอบรมสิ้นสุดลงแล้ว 1 เดือน ส่วนกลุ่มที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากก่อนการฝึกอบรมถึงเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนยังมีการเพิ่มอยู่อีกชัดเจน

เมื่อนำค่าเฉลี่ยคะแนนวินัยในตนเองในแต่ละกลุ่มในแต่ละครั้งของการวัดมาเปรียบเทียบรายคู่(ตาราง 3) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 มีวินัยในตนเองสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทำนองเดียวกันนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 3 มีวินัยในตนเองสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัย

สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 2 ในกลุ่มเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้นแสดงว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยวินัยในตนเองเมื่อการฝึกอบรมสิ้นสุดลงสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลจากการวิเคราะห์ยืนยันสมมติฐานที่ 1

ตาราง 3 การเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยวินัยในตนเอง โดยวิธีการของเชฟเฟหลังจากพบ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัด

Mij	M11	M22	M21	M23	M12	M13
	72.34	72.87	73.03	73.37	79.74	83.75
M11 72.34 -	—	0.53	0.69	1.03	7.40**	11.41**
M22 72.87 -		—	0.16	0.5	6.87**	10.88**
M21 73.03 -			—	0.34	6.71**	10.72**
M23 73.37 -				—	6.37**	10.38**
M12 79.74 -					—	4.01*
M13 83.75 -						—

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมมติฐานที่ 2 กล่าวว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยเมื่อได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขาจะมีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมมาก แบบรักน้อย-ควบคุมมากและแบบรักน้อย-ควบคุมน้อย

จากผลในตาราง 2 พิจารณาแหล่งความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับการอบรมเลี้ยงดู ผลจากการวิเคราะห์ไม่ยืนยันสมมติฐานที่ 2 แต่พบว่าวิธีการฝึกอบรมมีผลต่อความแปรปรวนของคะแนนวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=9.86$ $P<.01$) นั้นแสดงว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมโดยวิธีการต่างกันมีคะแนนวินัยในตนเองต่างกัน โดยกลุ่มนักเรียนที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยวินัยในตนเองสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติ (คะแนน เฉลี่ย 78.78 และ 72.91 ตามลำดับ) ผลนี้ช่วยยืนยันสมมติฐานส่วนที่ 1

เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด จึงนำคะแนนเฉลี่ยวินัยในตนเองของกลุ่มย่อย 8 กลุ่มมาเขียนกราฟดังภาพประกอบ 10

จากภาพประกอบ 10 จะเห็นว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุม น้อยเมื่อได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีแนวโน้มว่ามีคะแนนวินัยในตนเองสูงขึ้นเด่นชัดและสูงขึ้นอีกเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมมาก แบบรักน้อย-ควบคุมมากและแบบรักน้อย-ควบคุมน้อย (แต่ผลการทดสอบความแตกต่างไม่มีนัยสำคัญ) ส่วนในกลุ่มย่อยทุกกลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติ ไม่มีแนวโน้มที่คะแนนวินัยในตนเองจะเพิ่มสูงขึ้นไม่ว่าจะในการวัดเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

สรุปได้ว่า เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งยืนยันสมมติฐานที่ 1

ส่วนสมมติฐานที่ 2 กล่าวว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อย เมื่อได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขาจะมีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมมาก แบบรักน้อย-ควบคุมมากและแบบรักน้อย-ควบคุม น้อยอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์ไม่ยืนยันสมมติฐานที่ 2

หน้าที่มีการแก้ไข 95, 99, 103, 107, 112

GROUP 11= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 12= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักมาก-ควบคุมน้อย

GROUP 13= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักน้อย-ควบคุมมาก

GROUP 14= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักน้อย-ควบคุมน้อย

GROUP 21= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 22= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 23= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 24= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

แก้เป็น

GROUP 11= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 12= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักมาก-ควบคุมน้อย

GROUP 13= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักน้อย-ควบคุมมาก

GROUP 14= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักน้อย-ควบคุมน้อย

GROUP 21= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 22= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมน้อย

GROUP 23= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักน้อย-ควบคุมมาก

GROUP 24= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักน้อย-ควบคุมน้อย

เนื่องจากคะแนนวินัยในตนเองประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 ด้านซึ่งมีความเป็นอิสระกันพอสมควร (ตาราง 1 ภาคผนวก ข) ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความอดทนและด้านความซื่อสัตย์ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ซ้ำในองค์ประกอบย่อยเหล่านี้อีกด้วย ผลที่แสดงในตาราง 4 - 11

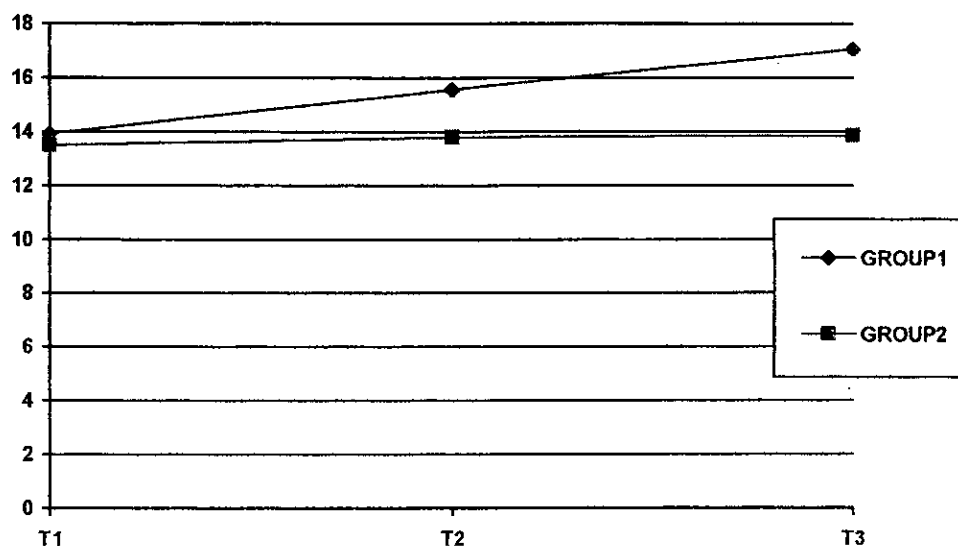
ตาราง 4 แสดงผลของการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความรับผิดชอบ โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด

Source of Variance	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม				
วิธีการฝึกอบรม (ก)	1	102.72	102.72	7.62**
การอบรมเลี้ยงดู (ข)	3	55.72	18.57	1.37
กxข	3	65.45	21.81	1.61
ความคลาดเคลื่อนระหว่างกลุ่ม	40	539.08	13.47	
ภายในกลุ่ม				
ครั้งของการวัด (ค)	2	65.58	32.79	11.17***
ก x ค	2	40.36	20.18	6.88**
ข x ค	6	26.04	4.34	1.48
ก x ข x ค	6	16.98	2.83	<1
ความคลาดเคลื่อนภายในกลุ่ม	80	234.66	2.93	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากผลในตาราง 4 พิจารณาแหล่งความแปรปรวนภายในกลุ่ม พบปฏิสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($F=6.88$) ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับครั้งของการวัด นั่นคือผลของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนแปรปรวนไปตามครั้งของการวัด ความสัมพันธ์นี้แสดงด้วยภาพประกอบ 11

GROUP 1 = การฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา GROUP 2 = การฝึกอบรมตามวิธีปกติ
 T1=ก่อนการฝึกอบรม T2=เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม T3= เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

ภาพประกอบ 11 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความรับผิดชอบซ้ำสามครั้ง

จากภาพจะเห็นได้ว่า กลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติมีคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบพอกๆกันในการวัดทั้งก่อนฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน ส่วนกลุ่มที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากก่อนการฝึกอบรมถึงเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนยังมีการเพิ่มอยู่อีกชัดเจน

เมื่อนำค่าเฉลี่ยคะแนนความรับผิดชอบในแต่ละกลุ่มในแต่ละครั้งของการวัดมาเปรียบเทียบรายคู่(ตาราง 5) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 มีความรับผิดชอบสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทำนองเดียวกันนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 3 มีความรับผิดชอบสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1,2 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้นแสดงว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบเมื่อการฝึกอบรมสิ้นสุดลงสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 5 การเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบ โดยวิธีการของเชฟเฟหลังจากพบ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัด

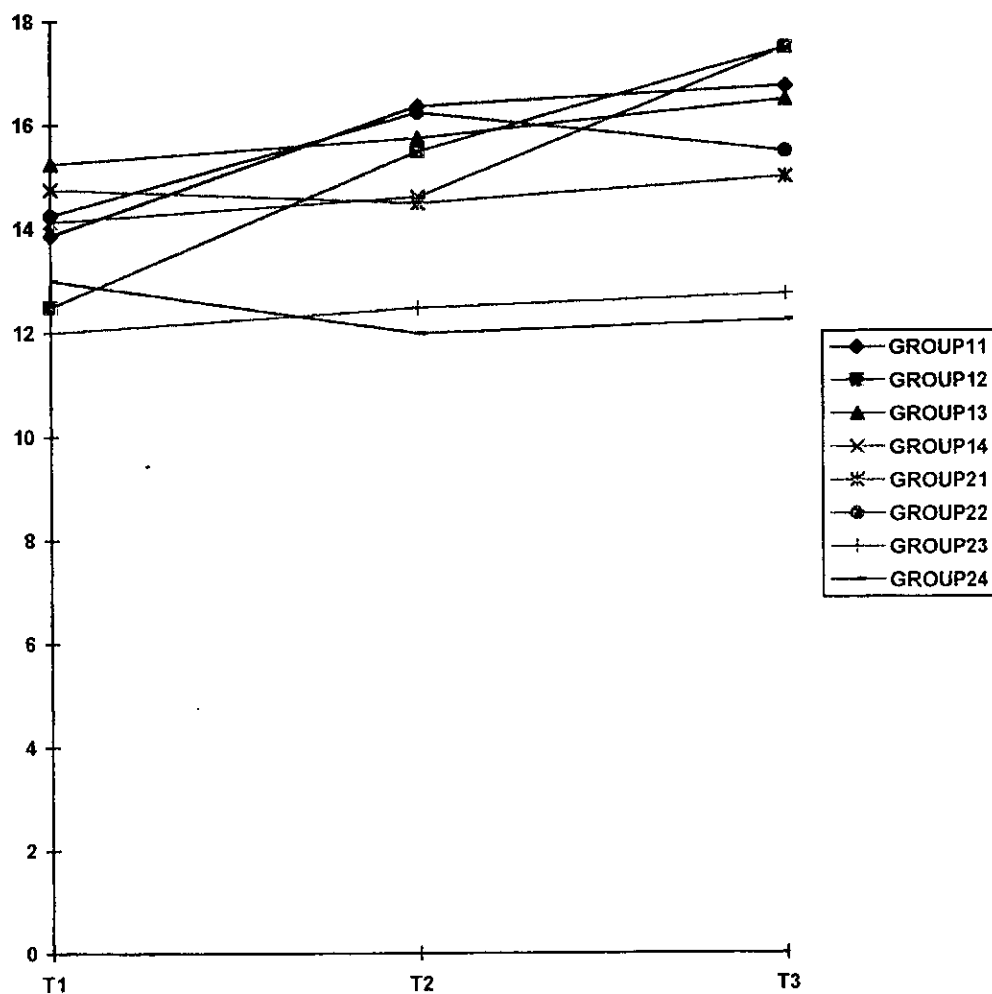
Mij	M21	M22	M23	M11	M12	M13
	13.50	13.81	13.87	13.93	15.56	17.06
M21 13.50	—	0.31	0.37	0.43	2.06**	3.56**
M22 13.81		—	0.06	0.12	1.75**	3.25**
M23 13.87			—	0.06	1.69**	3.19**
M11 13.93				—	1.63**	3.15**
M12 15.56					—	1.50**
M13 17.06						—

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลในตาราง 4 พิจารณาแหล่งความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับการอบรมเลี้ยงดู แต่พบว่าวิธีการฝึกอบรมมีผลให้เกิดความแตกต่างของคะแนนความรับผิดชอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=7.62$ $P<.01$) นั้นแสดงว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมโดยวิธีต่างกันมีคะแนนความรับผิดชอบต่างกัน โดยกลุ่มนักเรียนที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติ (คะแนนเฉลี่ย 15.52 และ 13.67 ตามลำดับ)

เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด จึงนำคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบของกลุ่มย่อย 8 กลุ่มมาเขียนกราฟดังภาพประกอบ 12

จากภาพประกอบ 12 จะเห็นว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมมากในกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมมีคะแนนความรับผิดชอบสูงสุด แต่เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อย แบบรักน้อย-ควบคุมน้อยมีคะแนนความรับผิดชอบสูงสุด ส่วนในกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติไม่มีแนวโน้มแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนมีคะแนนความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นแตกต่างจากตอนก่อนฝึกอบรม ยกเว้นนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยเพียงกลุ่มเดียวที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น

GROUP 11= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 12= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักมาก-ควบคุมน้อย

GROUP 13= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักน้อย-ควบคุมมาก

GROUP 14= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักน้อย-ควบคุมน้อย

GROUP 21= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 22= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 23= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 24= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

ภาพประกอบ 12 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความรับผิดชอบซ้ำสามครั้ง

สรุปได้ว่า 1. เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2. ผลของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อความรับผิดชอบไม่ได้แปรปรวนไปตามการอบรมเลี้ยงดู แต่มีแนวโน้มว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยและแบบรักน้อย-ควบคุมน้อยจะมีคะแนนความรับผิดชอบเพิ่มสูงขึ้นเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

ตาราง 6 แสดงผลของการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเอง โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด

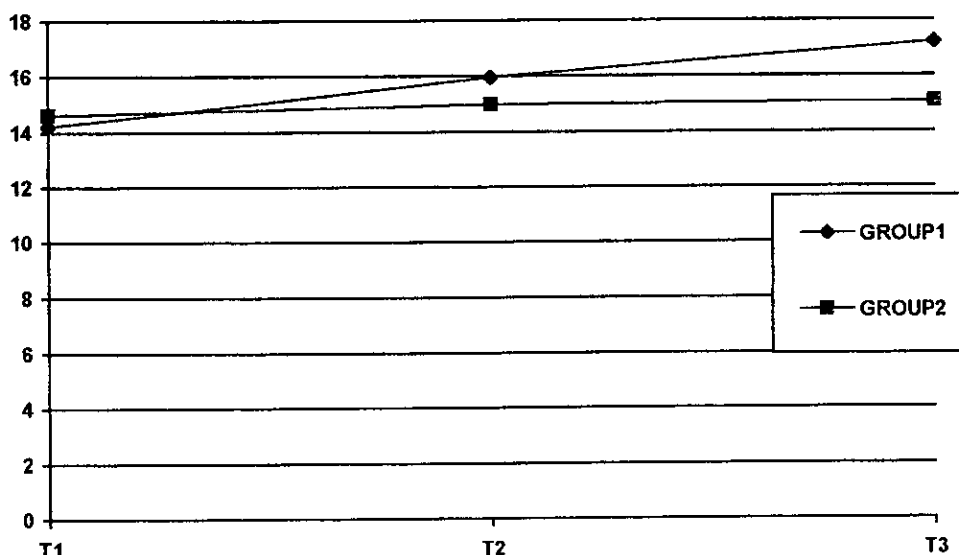
Source of Variance	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม				
วิธีการฝึกอบรม (ก)	1	25.68	25.68	2.18
การอบรมเลี้ยงดู (ข)	3	10.88	3.63	<1
กxข	3	19.38	6.46	<1
ความคลาดเคลื่อนระหว่างกลุ่ม	40	470.91	11.77	
ภายในกลุ่ม				
ครั้งของการวัด (ค)	2	65.25	32.62	7.59***
ก x ค	2	34.25	17.12	3.98*
ข x ค	6	31.48	5.24	1.22
ก x ข x ค	6	26.65	4.44	1.03
ความคลาดเคลื่อนภายในกลุ่ม	80	343.58	4.29	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากผลในตาราง 6 พิจารณาแหล่งความแปรปรวนภายในกลุ่ม พบปฏิสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($F=3.98$) ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับครั้งของการวัด นั่นคือผลของวิธีการฝึก

อบรมที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนแปรปรวนไปตามครั้งของการวัด ความสัมพันธ์นี้แสดงด้วยภาพประกอบ 13

GROUP 1 = การฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา GROUP 2 = การฝึกอบรมตามวิธีปกติ
T1=ก่อนการฝึกอบรม T2=เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม T3= เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

ภาพประกอบ 13 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความเชื่อมั่นในตนเองซ้ำสามครั้ง

จากภาพจะเห็นได้ว่า กลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติมีคะแนนเฉลี่ยความเชื่อมั่นในตนเองพอๆกันในการวัดทั้งก่อนฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน ส่วนกลุ่มที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากก่อนการฝึกอบรมถึงเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนยังมีการเพิ่มอยู่อีกชัดเจน

เมื่อนำค่าเฉลี่ยคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองในแต่ละกลุ่มในแต่ละครั้งของการวัดมาเปรียบเทียบรายคู่(ตาราง 7) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ในทำนองเดียวกันนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัด ครั้งที่ 3 มีความเชื่อมั่นในตนเอง

สูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

ตาราง 7 การเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นในตนเอง โดยวิธีการของเชฟเฟห์หลังจากพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัด

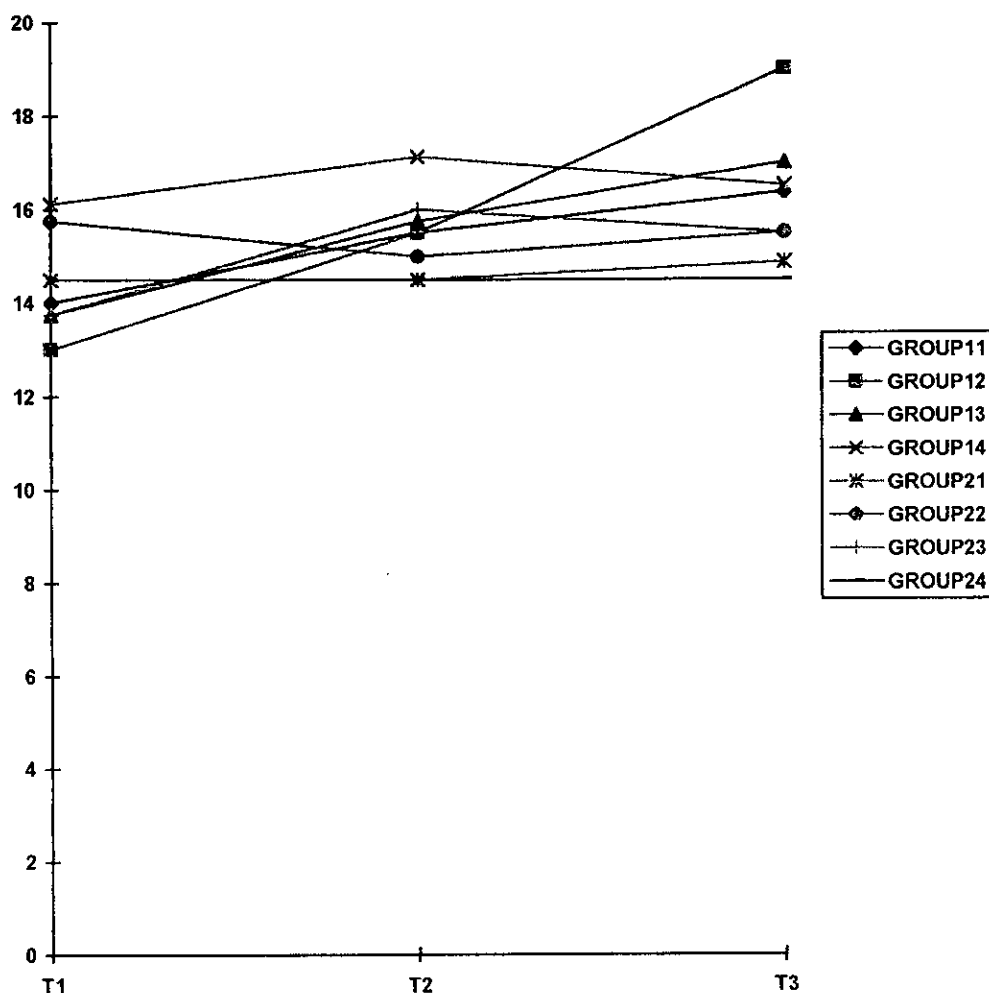
Mij	M11	M21	M22	M23	M12	M13
	14.21	14.62	15.00	15.09	15.96	17.21
M11 14.21	—	0.41	0.79	0.88	1.75**	3.00**
M21 14.62		—	0.38	0.47	1.34**	2.59**
M22 15.00			—	0.09	0.96	2.21**
M23 15.09				—	0.87	2.12**
M12 15.96					—	1.25
M13 17.21						—

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลในตาราง 6 พิจารณาแหล่งความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและไม่พบว่าวิธีการฝึกอบรมมีผลต่อความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด จึงนำคะแนนเฉลี่ยความเชื่อมั่นในตนเองของกลุ่มย่อย 8 กลุ่มมาเขียนกราฟดังภาพประกอบ 14

จากภาพประกอบ 14 จะเห็นว่าถึงแม้จะไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกกับการอบรมเลี้ยงดูแต่เมื่อพิจารณาจากภาพประกอบจะเห็นว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยมีแนวโน้มว่ามีคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นอย่างเด่นชัดเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน ส่วนในกลุ่มย่อยทุกกลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติไม่มีแนวโน้มที่คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองจะเพิ่มสูงขึ้นไม่ว่าจะในการวัดเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

GROUP 11= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 12= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักมาก-ควบคุมน้อย

GROUP 13= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักน้อย-ควบคุมมาก

GROUP 14= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักน้อย-ควบคุมน้อย

GROUP 21= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 22= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 23= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 24= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

ภาพประกอบ 14 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความเชื่อมั่นในตนเองซ้ำสามครั้ง

สรุปได้ว่า 1. นักเรียนที่ได้รับวิธีการฝึกอบรมต่างกันมีคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2. เมื่อเปรียบเทียบภายในกลุ่มพบว่าเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกๆ ครั้งของการวัด ส่วนในกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 กับ 3 ไม่พบว่ามี ความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 3. ผลของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองไม่ได้แปรปรวนไปตามการอบรมเลี้ยงดู แต่มีแนวโน้มว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยมีคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มสูงขึ้นกว่ากลุ่มอื่นๆ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

ตาราง 8 แสดงผลของการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความอดทน โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด

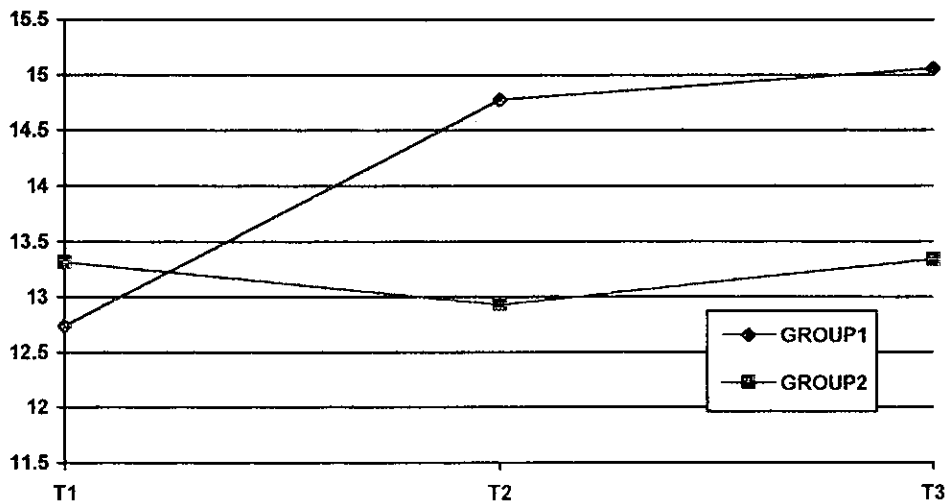
Source of Variance	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม				
วิธีการฝึกอบรม (ก)	1	32.00	32.00	7.09*
การอบรมเลี้ยงดู (ข)	3	9.72	3.24	<1
กxข	3	9.72	3.24	<1
ความคลาดเคลื่อนระหว่างกลุ่ม	40	180.41	4.51	
ภายในกลุ่ม				
ครั้งของการวัด (ค)	2	30.96	15.48	5.95**
ก x ค	2	39.14	19.57	7.52***
ข x ค	6	7.06	1.17	<1
ก x ข x ค	6	13.56	2.26	<1
ความคลาดเคลื่อนภายในกลุ่ม	80	208.08	2.60	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากผลในตาราง 8 พิจารณาแหล่งความแปรปรวนภายในกลุ่ม พบปฏิสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ($F=7.52$) ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับครั้งของการวัด นั่นคือผลของวิธีการฝึกอบรมมีผลต่อความอดทนของนักเรียนแปรปรวนไปตามครั้งของการวัด ความสัมพันธ์นี้แสดงด้วยภาพประกอบ 15

GROUP 1 = การฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา GROUP 2 = การฝึกอบรมตามวิธีปกติ
T1=ก่อนการฝึกอบรม T2=เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม T3= เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

ภาพประกอบ 15 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความอดทนซ้ำสามครั้ง

จากภาพจะเห็นได้ว่า กลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติมีคะแนนเฉลี่ยความอดทนพอๆกันในการวัดทั้งก่อนฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน ส่วนกลุ่มที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากก่อนการฝึกอบรมถึงเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนยังมีการเพิ่มอยู่อีก

เมื่อนำค่าเฉลี่ยคะแนนความอดทนในแต่ละกลุ่มในแต่ละครั้งของการวัดมาเปรียบเทียบรายคู่ (ตาราง 9) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 มีความอดทนสูงกว่า ในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทำนองเดียวกันนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 3 มีความอดทนสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของ

กลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 9 การเปรียบเทียบรายค่าของค่าเฉลี่ยความอดทน โดยวิธีการของเซฟเฟ่นหลังจากพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและระยะเวลาในการฝึกอบรม

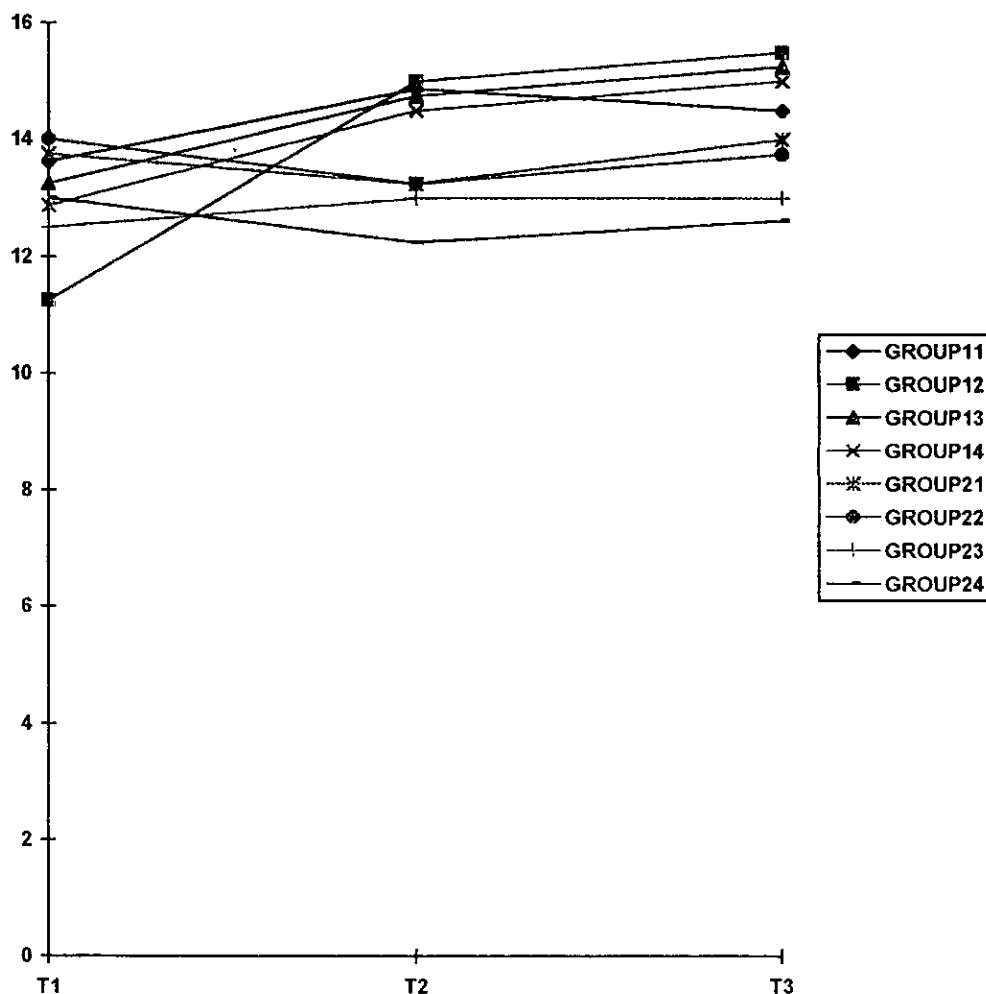
Mij	M11	M22	M21	M23	M12	M13
	12.74	12.93	13.31	13.34	14.78	15.06
M11 12.74	—	0.19	0.57	0.60	2.04**	2.32**
M22 12.93		—	0.38	0.41	1.85**	2.13**
M21 13.31			—	0.03	1.47**	1.75**
M23 13.34				—	1.44**	1.72**
M12 14.78					—	0.28
M13 15.06						—

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลในตาราง 8 พิจารณาแหล่งความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับการอบรมเลี้ยงดู แต่พบว่าวิธีการฝึกอบรมมีผลต่อความแปรปรวนของคะแนนความอดทนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=7.09$ $P<.05$) นั้นแสดงว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมโดยวิธีการต่างกันมีคะแนนความอดทนต่างกัน โดยกลุ่มนักเรียนที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยความอดทนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติ (คะแนนเฉลี่ย 14.20 และ 13.17 ตามลำดับ)

เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด จึงนำคะแนนเฉลี่ยความอดทนของกลุ่มย่อย 8 กลุ่มมาเขียนกราฟดังภาพประกอบ 16

จากภาพประกอบ 16 จะเห็นว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุม น้อย มีแนวโน้มว่าเมื่อได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาแล้วมีคะแนนความอดทนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่นๆ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนก็ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ส่วนในกลุ่มย่อยทุกกลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติไม่มี

GROUP 11= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 12= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักมาก-ควบคุมน้อย

GROUP 13= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักน้อย-ควบคุมมาก

GROUP 14= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักน้อย-ควบคุมน้อย

GROUP 21= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 22= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 23= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 24= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

ภาพประกอบ 16 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความอดทนซ้ำสามครั้ง

แนวโน้มที่คะแนนความอดทนจะเพิ่มสูงขึ้นเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

สรุปได้ว่า 1. เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา มีความอดทนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 กับ 3 ไม่พบว่ามีคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 2. ผลของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อความอดทนไม่ได้แปรปรวนไปตามการอบรมเลี้ยงดู แต่มีแนวโน้มว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อย เมื่อได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา มีคะแนนความอดทนเพิ่มสูงขึ้นกว่ากลุ่มอื่นๆ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

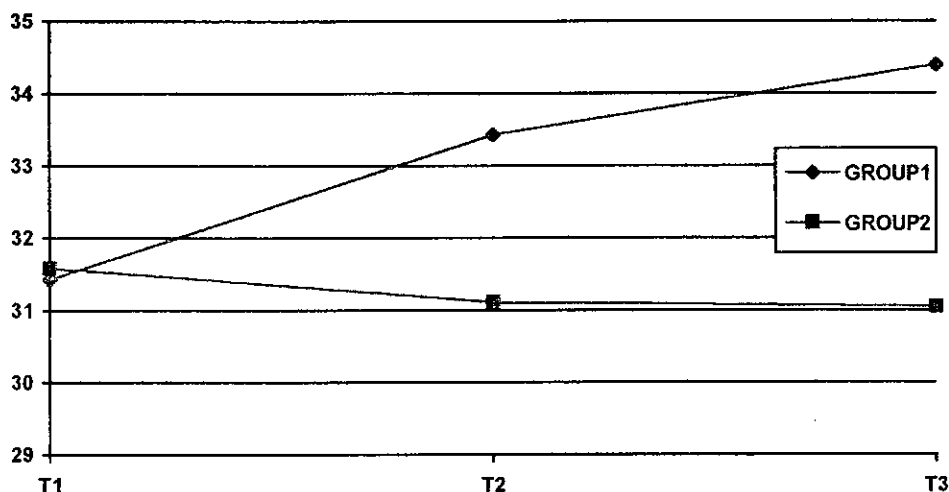
ตาราง 10 แสดงผลของการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความซื่อสัตย์ โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด

Source of Variance	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม				
วิธีการฝึกอบรม (ก)	1	107.55	107.55	6.34*
การอบรมเลี้ยงดู (ข)	3	12.51	4.17	<1
กxข	3	77.59	25.86	1.52
ความคลาดเคลื่อนระหว่างกลุ่ม	40	677.75	16.94	
ภายในกลุ่ม				
ครั้งของการวัด (ค)	2	32.38	16.19	3.30*
ก x ค	2	69.00	34.50	7.03**
ข x ค	6	14.02	2.33	<1
ก x ข x ค	6	23.19	3.86	<1
ความคลาดเคลื่อนภายในกลุ่ม	80	392.50	4.90	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลในตาราง 10 พิจารณาแหล่งความแปรปรวนภายในกลุ่ม พบปฏิสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($F=7.03$) ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับครั้งของการวัด นั่นคือผลของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อความซื่อสัตย์ของนักเรียนแปรปรวนไปตามครั้งของการวัด ความสัมพันธ์นี้แสดงด้วยภาพประกอบ 17

GROUP 1 = การฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา GROUP 2 = การฝึกอบรมตามวิธีปกติ
T1=ก่อนการฝึกอบรม T2=เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม T3= เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

ภาพประกอบ 17 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความซื่อสัตย์ซ้ำสามครั้ง

จากภาพจะเห็นได้ว่า กลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติมีคะแนนเฉลี่ยความซื่อสัตย์พอกันในการวัดทั้งก่อนฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน ส่วนกลุ่มที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากก่อนการฝึกอบรมถึงเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนยังมีการเพิ่มอยู่อีกชัดเจน

เมื่อนำค่าเฉลี่ยคะแนนความซื่อสัตย์ในแต่ละกลุ่มในแต่ละครั้งของการวัดมาเปรียบเทียบรายคู่ (ตาราง 11) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 มีความซื่อสัตย์สูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทำนองเดียวกันนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 3 มีความซื่อสัตย์สูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1

ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้นแสดงว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยความซื่อสัตย์เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติ

ตาราง 11 การเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความซื่อสัตย์ โดยวิธีการของเชฟเฟนหลังจากพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัด

Mij	M23	M22	M11	M21	M12	M13
	31.06	31.12	31.43	31.59	33.43	34.40
M23 31.06	—	0.06	0.37	0.53	2.37**	3.34**
M22 31.12		—	0.31	0.47	2.31**	3.28**
M11 31.43			—	0.16	2.00**	2.97**
M21 31.59				—	1.84**	2.81**
M12 33.43					—	0.97
M13 34.40						—

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

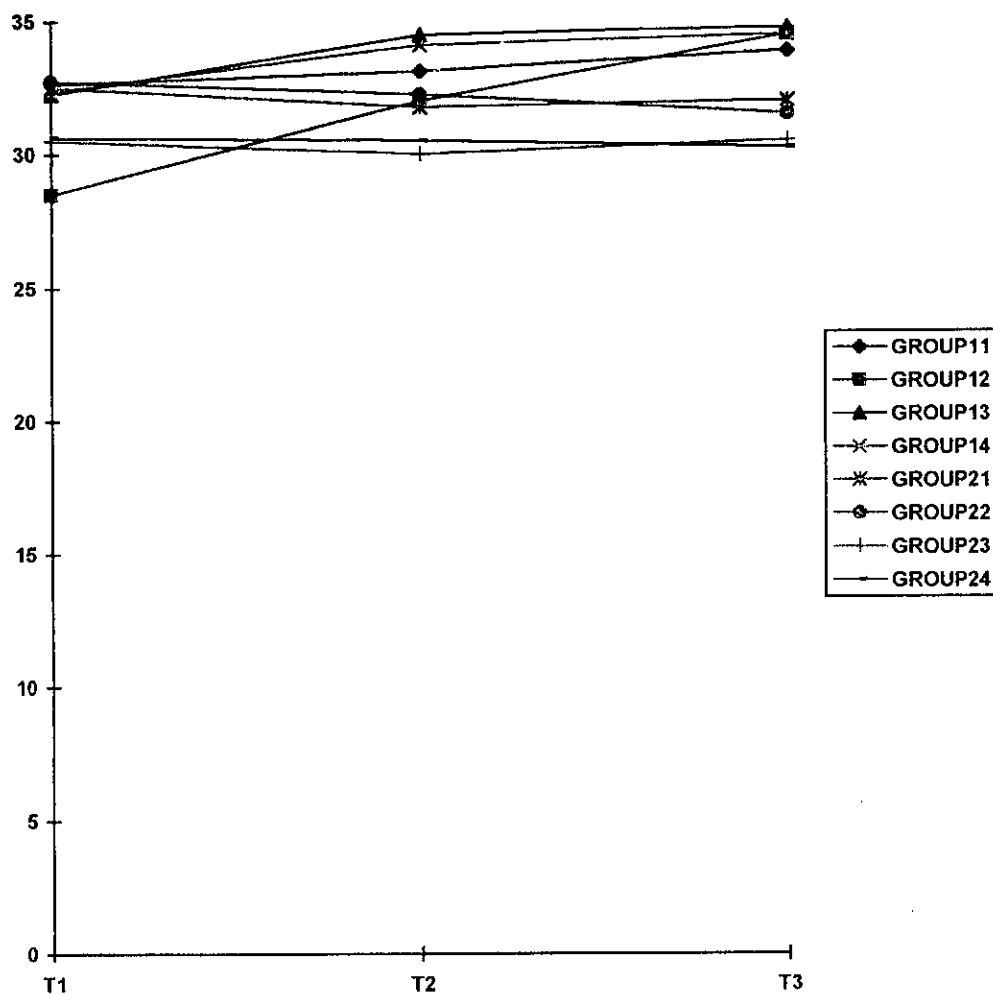
จากผลในตาราง 10 พิจารณาแหล่งความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับการอบรมเลี้ยงดู แต่พบว่าวิธีการฝึกอบรมมีผลต่อความแปรปรวนของคะแนนความซื่อสัตย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=6.34$ $P<.05$) นั้นแสดงว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมโดยวิธีการต่างกันมีคะแนนความซื่อสัตย์ต่างกัน โดยกลุ่มนักเรียนที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติ (คะแนนเฉลี่ย 33.20 และ 31.26 ตามลำดับ)

เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด จึงนำคะแนนเฉลี่ยความซื่อสัตย์ของกลุ่มย่อย 8 กลุ่มมาเขียนกราฟดังภาพประกอบ 18

จากภาพประกอบ 18 จะเห็นว่าเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมนักเรียนกลุ่มฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อย-ควบคุมมากและแบบรักน้อย-ควบคุมน้อยมีคะแนนความซื่อสัตย์สูงสุด แต่เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนนักเรียนกลุ่มฝึกอบรมตาม

แนวทางไตรสิกขาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของคะแนนความซื่อสัตย์มากที่สุด ส่วนกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนไม่มีแนวโน้มว่าจะมีการเพิ่มขึ้นของคะแนนแตกต่างไปจากตอนก่อนฝึกอบรม

สรุปได้ว่า 1. เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 กับ 3 ไม่พบว่ามีคะแนนความซื่อสัตย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 2. ผลของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อความซื่อสัตย์ไม่ได้แปรปรวนไปตามการอบรมเลี้ยงดู แต่มีแนวโน้มว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยมีการเพิ่มขึ้นของคะแนนความซื่อสัตย์จากก่อนการฝึกอบรมถึงเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่นๆ

GROUP 11= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 12= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักมาก-ควบคุมน้อย

GROUP 13= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักน้อย-ควบคุมมาก

GROUP 14= ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา รักน้อย-ควบคุมน้อย

GROUP 21= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 22= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 23= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

GROUP 24= ฝึกอบรมตามวิธีปกติ รักมาก-ควบคุมมาก

ภาพประกอบ 18 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูและครั้งของการวัด เมื่อวัดตัวแปรตามความซื่อสัตย์ซ้ำสามครั้ง

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ทั้งหมดที่กล่าวมาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน มีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกๆ ครั้งของการวัด ผลดังกล่าวนี้พบในองค์ประกอบย่อยของวินัยในตนเองทั้ง 4 องค์ประกอบด้วยยกเว้นองค์ประกอบของวินัยในตนเองด้านความเชื่อมั่นในตนเองที่พบว่า เฉพาะคะแนนวินัยในตนเองที่วัดเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนเท่านั้นที่ นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกๆ ครั้งของการวัด องค์ประกอบของวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบพัฒนาขึ้น ส่วนด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความอดทนและด้านความซื่อสัตย์ไม่พัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมถึงเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน ส่วนการอบรมเลี้ยงดูไม่พบว่ามีปฏิสัมพันธ์กับวิธีการฝึกอบรม ทั้งในการวิเคราะห์ตัวแปรวินัยในตนเองและในการวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยของวินัยในตนเองด้วย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาวินัยในตนเอง โดยวิธีการฝึกอบรม 2 วิธี คือ การฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาและการฝึกอบรมตามวิถีปกติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน สรุปการดำเนินการทดลองและผลการทดลองมีดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดฝึกอบรมสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาผลของการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

สมมติฐานในการวิจัย

จากการประมวลทฤษฎีและผลการวิจัยต่าง ๆ ทำให้สามารถตั้งสมมติฐานได้ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา มีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยตามแนวทางการจัดการเรียนปกติ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน
2. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อย เมื่อได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา จะมีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมมาก แบบรักน้อย-ควบคุมมากและแบบรักน้อย-ควบคุมน้อย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรในการทดลองครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดตะกล้า แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำนวน 176 คน ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้คือ รักมาก-ควบคุมมาก รักมาก-ควบคุมน้อย รักน้อย-ควบคุมมาก รักน้อย-ควบคุมน้อย ตามคะแนนจากแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและแบบควบคุม

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ประกอบด้วยนักเรียนชายหญิงระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนวัดตะกล้า แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำนวน 48 คน ซึ่งประกอบด้วยนักเรียน 4 กลุ่มที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ ได้แก่ กลุ่มรักมาก- ควบคุมมาก 16 คน กลุ่มรักมาก- ควบคุมน้อย 8 คน กลุ่มรักน้อย-ควบคุมมาก 8 คน กลุ่มรักน้อย-ควบคุมน้อย 16 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 48 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ชุดฝึกอบรมวินัยในตนเอง

3.1.1 ชุดฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา

3.1.2 ชุดฝึกอบรมวินัยในตนเองตามวิถีปกติ

3.2 แบบสอบถาม

3.2.1 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักและแบบควบคุม เป็นแบบสอบถามที่ถามถึงลักษณะพฤติกรรมของพ่อแม่ที่ปฏิบัติต่อนักเรียนในเรื่องต่างๆที่แสดงถึงการแสดงความรักและการควบคุม แบบสอบถามฉบับนี้มีข้อความทั้งหมด 71 ข้อ ข้อที่ 1 - 35 ใช้วัดการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมีค่าอำนาจจำแนกของข้อซึ่งเป็นค่าสถิติที่ (t) อยู่ในช่วง 2.19 - 8.35 มีค่าความเชื่อมั่น .92 ส่วนข้อ 36 - 71 ใช้วัดการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมีค่าอำนาจจำแนกของข้อซึ่งเป็นค่าสถิติที่ (t) อยู่ในช่วง 2.11 - 7.23 มีค่าความเชื่อมั่น .90

3.2.2 แบบสอบถามวินัยในตนเอง เป็นแบบสอบถามที่วัดพฤติกรรมและความรู้สึกที่นักเรียนแสดงออกต่อเรื่องต่างๆเช่น เรื่องเกี่ยวกับการเรียนแบบสอบถามฉบับนี้มีข้อความทั้งหมด 23 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกของข้อซึ่งเป็นค่าสถิติที่ (t) อยู่ในช่วง 2.17-6.17 มีค่าความเชื่อมั่น .79

4. การดำเนินการทดลอง

4.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและแบบควบคุม ตั้งแต่เด็กเรียนกลุ่มนี้ยังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 เมื่อนักเรียนกลุ่มนี้ขึ้นไปเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จึงขอให้ทางโรงเรียนจัดห้องเรียนให้ 2 ห้อง โดยที่แต่ละห้องมีนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมมาก 8 คน แบบรักมาก-ควบคุมน้อย 4 คน แบบรักน้อย-ควบคุมมาก 4 คน แบบรักน้อย-ควบคุมน้อย 8 คน รวม 24 คน

4.2 ทำการวัดตัวแปรตามคือ วินัยในตนเอง ก่อนเริ่มการทดลองทั้ง 2 ห้อง

4.3 ในการดำเนินการฝึกอบรม มีผู้ดำเนินการฝึกอบรม 2 คนซึ่งเป็นครูประจำการของโรงเรียนวัดตะกล้า แล้วสุ่มให้คนแรกเป็นผู้ดำเนินการฝึกอบรมห้องที่ 1 ซึ่งเป็นห้องที่ได้รับ

การสุ่มให้ได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวไตรสิกขาใช้เวลาในการฝึกอบรม 11 สัปดาห์ ๆ ละ 2 วัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง (ทำการฝึกอบรมในวันอังคารและพุธ เวลา 14.30 - 15.30 น ในแต่ละสัปดาห์) คนที่สองเป็นผู้ดำเนินการฝึกอบรมห้องที่ 2 ซึ่งเป็นห้องที่ได้รับการฝึกวินัยตามวิธีปกติของโรงเรียน การฝึกวินัยตามวิธีปกติของโรงเรียน เป็นการฝึกวินัยในตนเองโดยใช้ชุดฝึกที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นโดยรวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกวินัยในตนเองที่อยู่ในแบบเรียนวิชาจริยศึกษาซึ่งเป็นวิชาหนึ่งในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ตามหลักสูตรประถมศึกษาพหุศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ใช้เวลาในการฝึกอบรม 11 สัปดาห์ ๆ ละ 2 วัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง โดยทำการฝึกอบรมในวันอังคารและพุธระหว่างเวลา 14.30 - 15.30 น ในแต่ละสัปดาห์

4.4 หลังจากสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว ทำการวัดวินัยในตนเองของนักเรียนทุกคนในห้องทั้ง 2 ห้อง

4.5 ทำการวัดวินัยในตนเองทั้ง 2 ห้องซ้ำอีกครั้ง หลังจากสิ้นสุดการฝึกอบรมไปแล้ว 1 เดือน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการทดลองนี้ ได้รับการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำ [Three-way ANOVA ,Repeated measures (two between-subject factors and one within subject factor)] (Rosenthal and Rosnow. 1991: 407-414) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1 และข้อ 2 โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS/win V 7.51 ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

ในบทที่ 4 ได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อทดสอบผลของวิธีการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาโดยเทียบกับวิธีการฝึกอบรมตามวิธีปกติ ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นได้วิเคราะห์เป็น 2 ลักษณะคือ การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน โดยวิเคราะห์ตามคะแนนวินัยในตนเองและวิเคราะห์แยกตามองค์ประกอบย่อยเพื่อแสดงรายละเอียดของตัวแปรซึ่งมี 4 ด้านคือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทนและความซื่อสัตย์ฉะนั้น ในการสรุปและอภิปรายผลจึงเริ่มต้นด้วยการสรุปและอภิปรายตามสมมติฐานสำหรับคะแนนวินัยในตนเองเป็นอันดับแรก เพื่อที่จะได้ทราบว่าข้อมูลจากการวิจัยนี้ให้ผลสนับสนุนการทํานายที่ได้ทำนายไว้ล่วงหน้าหรือไม่ หลังจากนั้นจะสรุปและอภิปรายตามองค์ประกอบย่อยในด้านต่างๆ ต่อไป

การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานไว้ 2 ข้อ โดยแต่ละข้อได้อาศัยทฤษฎีและผลการวิจัยต่างๆ มาเป็นพื้นฐานในการทำนาย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนี้มีทั้งที่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้และไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 กล่าวว่า “นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา มีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยตามวิธีปกติ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน”

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐานนี้ได้นำมาวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตาราง 2-3 พบนัยสำคัญทางสถิติของปฏิสัมพันธ์ ($F=16.02, P<.001$) นั่นคือกลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติมีคะแนนเฉลี่ยวินัยในตนเองพอๆกันในการวัดทั้งก่อนฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อการฝึกอบรมสิ้นสุดลงแล้ว 1 เดือน ส่วนกลุ่มที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากก่อนการฝึกอบรมถึงเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนยังมีการเพิ่มอยู่อีกชัดเจน (ภาพประกอบ 9)

จากการเปรียบเทียบรายคู่ (ตาราง 3) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 มีวินัยในตนเองสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทำนองเดียวกันนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 3 มีวินัยในตนเองสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 2 ในกลุ่มเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ย วินัยในตนเองเมื่อการฝึกอบรมสิ้นสุดลงและเมื่อการฝึกอบรมสิ้นสุดลงแล้ว 1 เดือนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลจากการวิเคราะห์ยืนยันสมมติฐานที่ 1

ผลของการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาสามารถพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้สูงขึ้นได้อย่างเด่นชัด การที่นักเรียนมีวินัยในตนเองสูงขึ้นเนื่องมาจากเหตุผลดังนี้

1. มีการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้สวยงามสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดป้ายนิเทศ์และป้ายต่างๆ ที่กระตุ้นจิตสำนึกของควมมีระเบียบวินัย ประกาศเกียรติคุณ ยกย่องชมเชยผู้ที่ปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยและให้กำลังใจผู้ที่พยายามปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย

2. มีการเตรียมความพร้อมทางด้านความคิดความเชื่อก่อนการทดลอง โดยการฝึกให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลและคิดในเชิงคุณโทษและทางออกซึ่งใช้เป็นพื้นฐานของการคิดถึงประโยชน์ของการปฏิบัติตามระเบียบวินัยและโทษของการไม่ปฏิบัติตามตามระเบียบวินัยหรือผลดีของการปฏิบัติตามระเบียบวินัยและผลเสียของการไม่ปฏิบัติตามตามระเบียบวินัย

3. มีการสร้างทัศนคติที่ดีต่อวินัย โดยการให้ข้อมูลที่กล่าวถึงผลดีหรือผลเสีย ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยในลักษณะของภาพประกอบคำบรรยายและใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียน แสดงความรู้สึกนึกคิดต่อกิจกรรมหรือการกระทำ โดยการทำกิจกรรมภายใต้บรรยากาศที่ดี เช่น นำโคลงกลอน บทเพลงบรรเลง มาประกอบการทำกิจกรรม และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกโดยการเขียน พุด วาดภาพ ฯลฯ ทำให้เกิด กำลังใจในการทำพฤติกรรมนั้นๆ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวินัยนี้จะทำให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะรับสาระความรู้ที่เกิดจากการฝึกอบรม มีความพอใจและมีความสนใจที่จะเข้าร่วมการอบรม

4. มีการบูรณาการหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาเป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรม โดยเน้นหลัก 3 ประการเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมดังนี้คือ

4.1 สร้างข้อตกลงร่วมกันในการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นข้อตกลงที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม โดยการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้น หลักข้อนี้เป็นหลักที่อยู่ในแนวของศีลคือ ความเป็นปกติทางกาย วาจา ไม่เบียดเบียนหรือทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (การสร้างพฤติกรรมที่ดีงาม) การสร้างพฤติกรรมที่ดีงาม(ศีล) คือ การทำให้มีพฤติกรรมที่ดีงามเกิดขึ้น เริ่มจากการควบคุมกาย วาจา ให้อยู่ในภาวะปกติ สำรวจตรวจสอบตนเองว่าไม่ได้เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน ลักษณะพฤติกรรมดังกล่าวในการฝึกอบรมนี้คือการปฏิบัติตามข้อตกลงที่กลุ่มกำหนดขึ้นร่วมกันว่าในขณะที่ทำการเรียนการสอน พฤติกรรมใดที่ควรปฏิบัติ พฤติกรรมใดที่ไม่ควรปฏิบัติ ผู้เข้าอบรมจะต้องสำรวจตรวจสอบตนเองว่า ตนเองได้ปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าวหรือไม่ ข้อตกลงที่กำหนดขึ้นอาจเรียกว่าเป็นข้อตกลงของห้องเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อความสงบสุขของห้องเรียน

4.2 สร้างบรรยากาศที่ทำให้ผู้เข้าอบรมมีจิตใจแน่วแน่จดจ่ออยู่กับกิจกรรมการฝึก มีความสุข มีความพอใจและมีความสนใจในกิจกรรมการฝึก หลักข้อนี้เป็นหลักที่อยู่ในแนวของสมาธิคือการทำให้จิตใจจดจ่อแนบแน่นอยู่กับสิ่งที่กำหนด (การสร้างความสนใจ) การสร้างความสนใจ(สมาธิ)คือ การทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีจิตใจแน่วแน่จดจ่ออยู่กับกิจกรรมการฝึก โดยปกติจะเกิดขึ้นหลังจากที่กาย วาจา อยู่ใน ภาวะปกติหรือหลังจากที่บุคคลมีศีลแล้วสมาธิก็จะเกิดตามมานั้นคือเมื่อบุคคลมีกาย วาจาปกติ สมาธิก็พร้อมที่จะเกิดกับสิ่งที่มาเร้าความสนใจในที่นี้ก็คือกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยมาช่วย

เสริมเพื่อให้มีสมาธิอยู่กับการเรียนการสอนอีกคือ เช่น การนำเข้าสู่บทเรียนที่น่าสนใจ การใช้สื่อ การสอนที่น่าสนใจ(เนื้อเรื่องของกิจกรรมที่น่าสนใจ รูปภาพที่น่าสนใจ สีสันที่ สวยงาม) นอกจากนั้นยังมีการสร้างบรรยากาศแห่งความสุขโดยครูแสดงความเป็นมิตร ยิ้มแย้ม แจ่มใส พุดจา ไพเราะอ่อนหวาน ห้องที่ทำกิจกรรมสวยงามสะอาดสะอ้านเป็นระเบียบเรียบร้อยมี ดนตรีบรรเลง ประกอบขณะทำกิจกรรม นักเรียนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและในการวางแผนการทำงานของตนเอง

4.3 กระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมคิดพิจารณากิจกรรมที่ทำจนเกิดความรู้ความเข้าใจในเหตุ และผลของการกระทำ มองเห็นคุณค่ามองเห็นประโยชน์ มองเห็นผลดีผลเสียของการกระทำนั้น หลักข้อนี้เป็นหลักที่อยู่ในแนวของปัญญา (การสร้างความรู้ความเข้าใจ) การสร้างความรู้ความเข้าใจ(ปัญญา) คือ การทำให้ผู้ที่เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในเนื้อหาที่ฝึก ทำได้โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมใช้วิธีคิดพิจารณาตามหลักโยนิโสมนสิการที่เคยเรียนรู้มา(การคิดแบบสืบสาวเหตุ ปัจจัยและการคิดแบบคุณโทษและทางออก) มาใช้ในการคิดพิจารณากรณีตัวอย่างหรือการกระทำของตัวแบบที่แสดงผ่านละครหรือละครประกอบภาพการ์ตูน โดยครูถามเพื่อกระตุ้นให้ใช้ วิธีคิดตามหลักโยนิโสมนสิการที่เคยฝึกฝนมาคิดพิจารณาจนเข้าใจสาเหตุ เข้าใจผลกระทบที่เกิดขึ้น ตลอดจนผลดี ผลเสียจากการกระทำของตัวแบบ

โดยเน้นเนื้อหาที่เป็นองค์ประกอบของวินัยในตนเองทั้ง 4 ด้านคือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทนและความซื่อสัตย์ เป็นเนื้อหาในการจัดกิจกรรม กิจกรรมที่ใช้ในการฝึกแต่ละกิจกรรมเน้นให้นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องและเป็นกิจกรรมที่นักเรียน มีความสนใจและเน้นให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมที่ฝึกอย่างชัดเจน นอกจากนั้น ในกระบวนการพัฒนาข้อที่ 2 และ 3 ดังกล่าวมาเป็นกระบวนการที่ให้ผลเสริมกระบวนการในข้อที่ 4 ในส่วนของไตรสิกขาด้านสมาธิและปัญญา กล่าวคือเมื่อนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวินัย นักเรียนจะมีความสนใจในการฝึกอบรม เมื่อมีความสนใจในการฝึกอบรมก็จะเกิดสมาธิแน่วแน่ อยู่กับการฝึกอบรม เมื่อมีสมาธิแน่วแน่อยู่กับการฝึกอบรมประกอบกับมีความสามารถในการคิด พิจารณาส่งต่างๆ ตามหลักโยนิโสมนสิการก็จะทำให้มีความรู้ชัดในสาระของกิจกรรมที่ฝึกอบรม เมื่อมีปัญหาแล้ว(ความรู้ชัดในสาระของกิจกรรมที่ฝึกอบรม)ก็จะทำให้เกิดความต้องการที่จะทำ พฤติกรรมที่ดีงามโดยไม่ต้องมีการบังคับจากภายนอกคือหรือความมีวินัยในตนเองก็จะเกิดตาม มา เมื่อทำพฤติกรรมที่ดีงามก็จะได้รับผลดีจากการกระทำนั้น เมื่อได้รับผลดีจากการกระทำนั้นก็ จะยังมีความสุขมีความสุขพอใจที่จะทำพฤติกรรมนั้น เมื่อมีความสุขมีความสุขมากขึ้นก็จะยังทำ พฤติกรรมที่ดีงามนั้นมากขึ้นไปอีกโดยไม่ต้องมีใครมาบังคับควบคุมวนเวียนไปอย่างนี้

การฝึกอบรมครั้งนี้มีผลต่อจิตใจและอารมณ์ของนักเรียนในทางดีเช่น นักเรียน

รายงาน ว่า รู้สึกดีใจที่ได้ทำกิจกรรมต่างๆ และได้รับความสนุกสนานจากการฝึกอบรมครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสุข มีความสนใจและมีความพอใจในกิจกรรมที่ฝึกอบรมที่จัดขึ้น ในครั้งนี้ นอกจากนี้นักเรียนยังได้รายงานว่าได้ประโยชน์จากการฝึกอบรมได้แก่ การปรับปรุงตนเองและประพฤติตนตามที่สังคมต้องการ เช่น ช่วยเหลือเพื่อน ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนด้วยความสามัคคี มีความตั้งใจในการเรียนหนังสือ แต่งกายสุภาพเรียบร้อยและพูดจาสุภาพเรียบร้อยกว่าเดิม นอกจากนี้ ในเรื่องความรู้ความเข้าใจต่อระเบียบวินัยนักเรียนได้รายงานว่ายพยายามปฏิบัติตามกฎระเบียบที่สำคัญ การฝึกอบรมดังกล่าวทำให้นักเรียนเป็นคนดีมีระเบียบวินัยมีความสามัคคีและร่วมมือกันในการทำงาน (ภาคผนวก ค) จากการรายงานของนักเรียนดังกล่าวแสดงถึงผลจากการฝึกอบรมที่เกิดขึ้นกับนักเรียนทั้งทางด้านความรู้ ด้านอารมณ์ความรู้สึก และด้านการปรับพฤติกรรมของตนเองซึ่งเป็นไปตามแนวทางที่พระเทพเวทีกล่าวไว้ว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นสามารถทำได้โดยใช้หลักไตรสิกขา (พระเทพเวที ป.อ. ปยุตโต 2536 : 55) ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลวิจัยของสำราญ วรเดชะคงคา (2534) ที่ทำการศึกษาลงมือของการฝึกอบรมทางศาสนาที่มีต่อจิตลักษณะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โดยทำการวัดวินัยในตนเองของนักเรียนที่เข้าบรรพชาภาคฤดูร้อนพบว่า ผู้ที่เข้ารับการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนมีวินัยในตนเอง มีทัศนคติต่อพุทธศาสนาและการรับรู้ต่อการละเมิดศีล 5 สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญ และอินชา จริงจัง (2529) ศึกษาพบว่าผลของการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาโดยการจัดการบวชชีพรหมณ์ช่วยให้นักศึกษาที่ เข้ารับการฝึกอบรมมีระเบียบวินัยสูงขึ้น

การฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา สามารถทำให้เกิดการพัฒนาวินัยในตนเองในตัวผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรม ชุดฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขามีประสิทธิภาพในการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาวินัยในตนเองสำหรับนักเรียนระดับ ประถมศึกษาปีที่ 5

สมมติฐานข้อที่ 2 กล่าวว่า “นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อย เมื่อได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา จะมีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมมาก แบบรักน้อย-ควบคุมมาก และแบบรักน้อย-ควบคุมน้อย”

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐานนี้ได้ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตาราง 2-3 จากผลในตาราง 2 พิจารณาแหล่งความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับการอบรมเลี้ยงดู ($F=1.75, P=.171$) ผลจากการวิเคราะห์ไม่ยืนยันสมมติฐานที่ 2

ถึงแม้ผลการทดสอบจะไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามสมมติฐานที่ 2 ที่ตั้งไว้ นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยเมื่อได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีแนวโน้มว่ามีคะแนนวินัยในตนเองสูงขึ้นเด่นชัดและสูงขึ้นอีกเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมมาก แบบรักน้อย-ควบคุมมากและแบบรักน้อย-ควบคุมน้อย ส่วนในกลุ่มย่อยทุกกลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติ ไม่มีแนวโน้มที่คะแนนวินัยในตนเองจะเพิ่มสูงขึ้นไม่ว่าจะในการวัดเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน (ภาพประกอบ 10) นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อย เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนมีการเพิ่มของคะแนนวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างเด่นชัด

ผลการทดลองแสดงว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อย มีความสามารถในการควบคุมตนเองให้มีสมาธิและความสนใจในกิจกรรมที่ฝึกมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูประเภทอื่น สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยมีแนวโน้มจะมีความคุ้นเคยและชอบการชี้แจงให้เหตุผลสามารถเข้าใจเหตุผลได้ดีกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น (วารินทร์ ม่วงสุวรรณ. 2517 ; ปฐมกลั่นดอกไม้. 2525 บัณฑิตา คักดีอุดม. 2523 วิวาทวัน มูลสถาน. 2523 ; สุনারี เตชะโชค วิวัฒน์. 2527 ; ชิดกมล สังข์ทอง. 2535) การฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขาเป็นการฝึกอบรมที่ให้ความสำคัญกับการชี้แจงให้เหตุผลเป็นอย่างมาก ดังนั้นนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยจึงได้รับผลดีจากการฝึกอบรมครั้งนี้มากที่สุด แต่เนื่องจากการเกิดวินัยในตนเองเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลง หลังจากนั้นนักเรียนได้รับการชี้แจงให้เหตุผลนักเรียนจะต้องนำเหตุผลที่ได้รับมาคิดพิจารณาจนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (เกิดปัญญา) หลังจากนั้นจึงมีการพัฒนาพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์อันดีงามของสังคม กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยซึ่งเป็นผู้ที่ชอบการชี้แจงให้เหตุผลจึงได้รับผลดีจากการฝึกอบรมมากที่สุด แต่เหตุที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมากเพียงพอเป็นเพราะการเกิดวินัยในตนเองเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาดังที่กล่าวมาแล้ว

ผลการวิจัยดังกล่าวนอกจากจะแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยเป็นกลุ่มที่ได้รับผลดีจากการฝึกอบรมมากที่สุดแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่าการชี้แจงให้เห็นผลของการกระทำเป็นวิธีการที่มีความสำคัญในการพัฒनावินัยในตนเอง ดังที่พบว่า นักเรียนที่ชอบการชี้แจงให้เหตุผลจะได้รับผลดีจากการฝึกอบรมมากที่สุด การที่จะพัฒनावินัยในตนเองให้ได้ผลนั้นจะต้องมีการชี้แจงให้เหตุผลเป็นส่วนหนึ่งประกอบในการพัฒนาการพัฒनावินัยในตนเองจึงจะได้ผล

แนวโน้มดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยแบบสำรวจของ บัณฑิตา ศักดิ์อุดม (2523) ปฐม กลิ่นดอกไม้ (2525) วารินทร์ ม่วงสุวรรณ (2517) วิภาวัน มูลสถาน (2523) สุณารี เตชะโชควัฒน์ (2527) ชิดกมล สังข์ทอง (2535) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากมีวินัยทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยมีวินัยทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 นอกจากนี้มีงานวิจัยที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมีความสัมพันธ์ทางลบกับวินัยทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (วารินทร์ ม่วงสุวรรณ. 2517 ; ปฐม กลิ่นดอกไม้. 2525) เมื่อพิจารณารอบรมเลี้ยงดูแบบรักและแบบควบคุมทั้งสองแบบดังกล่าวพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมน้อยมีวินัยทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยควบคุมน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (วารินทร์ ม่วงสุวรรณ. 2517)

ผลการวิจัยดังกล่าวมาสอดคล้องกับผลการประมวลเอกสารของดวงเดือน พันธมนาวิน (2520 : 24-27) ที่พบว่า เด็กและวัยรุ่นไทยที่ได้รับความรักจากผู้เลี้ยงดูมาก มีวินัยทางสังคมสูงกว่าผู้ที่ได้รับความรักน้อยอย่างเชื่อมั่นได้ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย มีวินัยทางสังคมและมีการควบคุมตนเองสูงกว่าเด็กที่ได้รับการควบคุมมากอย่างเห็นได้ชัด และเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมน้อยหรือควบคุมปานกลางเป็นเด็กที่มีวินัยในตนเองสูงที่สุด (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2520) การอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วยมิติการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากและความคุมค่อนข้างน้อยตามที่เซฟเฟอร์ได้จำแนกไว้ และพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (วิภาวัน มูลสถาน. 2523 ; บัณฑิตา ศักดิ์อุดม. 2523) นอกจากนี้ นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบปล่อยปละละเลยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (บัณฑิตา ศักดิ์อุดม. 2523) ในงานวิจัยของสุณารี เตชะโชควัฒน์ (2527) ได้พบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล(นิยามคล้ายกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก) มีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

สรุปได้ว่า ในช่วงของการวัดทั้ง 3 ครั้งไม่พบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน เมื่อได้รับการฝึกอบรมโดยวิธีต่างกันมีคะแนนเฉลี่ยวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบมีแนวโน้มว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยมีคะแนนวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างเด่นชัดเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม

การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลนอกเหนือสมมติฐาน ในการวิจัยนี้ได้แบ่งวินัยในตนเองออกตามองค์ประกอบย่อย 4 ด้านคือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทนและความซื่อสัตย์ ซึ่งรายละเอียดจะได้เสนอตามลำดับต่อไปนี้

การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความรับผิดชอบ ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตาราง 4-5 เมื่อพิจารณาแหล่งความแปรปรวนภายในกลุ่ม พบนัยสำคัญทางสถิติของปฏิสัมพันธ์ ($F=6.88, P<.01$) นั่นคือผลของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนแปรปรวนไปตามครั้งของการวัด กลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติมีคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบพอกันในการวัดทั้งก่อนฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน ส่วนกลุ่มที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากก่อนการฝึกอบรมถึงเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนยังมีการเพิ่มอยู่อีกชัดเจน (ภาพประกอบ 11)

จากการเปรียบเทียบรายคู่ (ตาราง 5) พบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 มีความรับผิดชอบสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทำนองเดียวกันนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 3 มีความรับผิดชอบสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1,2 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นแสดงว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลในตาราง 4 พิจารณาแหล่งความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับการอบรมเลี้ยงดู ($F=1.61, P=.20$) แต่พบว่าวิธีการฝึกอบรมมีผลให้เกิดความแตกต่างของคะแนนความรับผิดชอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=7.62, P<.01$) แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมโดยวิธีต่างกันมีคะแนนความรับผิดชอบแตกต่างกัน โดยกลุ่มนักเรียนที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติ (คะแนนเฉลี่ย 15.52 และ 13.67 ตามลำดับ)

นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมมากในกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมมีคะแนนความรับผิดชอบสูงสุด แต่เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อย แบบรักน้อย-

ควบคุมน้อยมีคะแนนความรับผิดชอบสูงสุด ส่วนในกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติไม่มีแนวโน้มแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนมีคะแนนความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นแตกต่างจากตอนก่อนฝึกอบรม ยกเว้นนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยเพียงกลุ่มเดียวที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น (ภาพประกอบ 12) สรุปได้ว่า

1. เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ผลของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อความรับผิดชอบไม่ได้แปรปรวนไปตามการอบรมเลี้ยงดู แต่มีแนวโน้มว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยและแบบรักน้อย-ควบคุมน้อยจะมีคะแนนความรับผิดชอบเพิ่มสูงขึ้นเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของ วินัยในตนเองเนื่องจากความรับผิดชอบเป็นองค์ประกอบย่อยของวินัยในตนเองและในการจัดการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหากิจกรรมที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของความรับผิดชอบและปฏิบัติตนเป็นตนมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้จากการรายงานของนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมรายงานถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมว่า ทำให้มีความรับผิดชอบ ทำให้มีความตั้งใจในการเรียนหนังสือและได้ช่วยเหลือเพื่อน ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีความตระหนักและเห็นคุณค่าของความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น การที่นักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นนั้นสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมการฝึกอบรมในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบว่าสามารถพัฒนาความรับผิดชอบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอมอร กฤษณะรังสรรค์ (2537) ที่ศึกษาผลของการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาต่อความรับผิดชอบในหน้าที่ พบว่านักศึกษากลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบในหน้าที่สูงกว่ากลุ่มควบคุมทั้งในระยะทดลองและในระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มัญชรี บุญนา (2513) และปราณีต สุขอุดม (2514) พบว่าบิดามารดาที่ฝึกลูกให้มีระเบียบวินัยและฝึกให้ระงับพฤติกรรมก้าวร้าวมีผลให้เด็กมีความรับผิดชอบสูง ส่วนครอบครัวที่ฝึกลูกในด้านต่างๆ เหล่านี้้น้อยจะมีความรับผิดชอบต่ำ กฤตยา กฤษฏาวิวัฒน์ (2513) พบเช่นเดียวกันว่าการฝึกวินัยแก่เด็กทำให้เด็กมีความรับผิดชอบสูง อนุวัติ คุณแก้ว (2538) ศึกษาการพัฒนาความรับผิดชอบในเด็กมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกอบรม

มีความรับผิดชอบตามโปรแกรมการฝึกอบรมมีพฤติกรรมความรับผิดชอบมากขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ เพคและแฮวิกเฮสต์ (1960 : 347-350) พบว่าความรับผิดชอบในหน้าที่การงานขึ้นอยู่กับการฝึกวินัยและการฝึกวินัยที่อยู่บนพื้นฐานของความรักจะทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านความรับผิดชอบในหน้าที่การงานสูงขึ้น

ส่วนนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยมีคะแนนความรับผิดชอบเพิ่มสูงขึ้นอย่างเด่นชัดเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูประเภทอื่นๆ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน อาจเป็นเพราะนักเรียนในกลุ่มนี้มีความสามารถในการควบคุมตนเองสูงและชอบการชี้แจงให้เหตุผล จึงทำให้นักเรียนกลุ่มนี้ได้รับผลดีจากการฝึกอบรมมากกว่านักเรียนกลุ่มอื่นๆ แต่เนื่องจากการเกิดความรับผิดชอบเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลง หลังจากที่นักเรียนได้รับการชี้แจงให้เหตุผลนักเรียนจะต้องนำเหตุผลที่ได้รับมาคิดพิจารณาจนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (เกิดปัญญา) หลังจากนั้นจึงมีการพัฒนาพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์อันดีงามของสังคม กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยซึ่งเป็นผู้ที่ชอบการชี้แจงให้เหตุผลจึงได้รับผลดีจากการฝึกอบรมมากที่สุด แต่เหตุที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมากเพียงพอเป็นเพราะการเกิดความรับผิดชอบเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาดังที่กล่าวมาแล้ว

แนวโน้มของผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของดเนีย จามมานะ (2518) พบว่านักเรียนในระดับประถมปลายที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความรับผิดชอบน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ สมพงษ์ ติรพัฒน์ (2517) พบว่าเด็กที่พ่อแม่เลี้ยงดูแบบเข้มงวดน้อยและแบบประชาธิปไตยน้อยมีความรู้สึกรับผิดชอบต่ำกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดน้อยและประชาธิปไตยมาก

การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตาราง 6-7 เมื่อพิจารณาแหล่งความแปรปรวนภายในกลุ่ม พบนัยสำคัญทางสถิติของปฏิสัมพันธ์ ($F=3.95, P<.05$) นั่นคือผลของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนแปรปรวนไปตามครั้งของการวัด กลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติมีคะแนนเฉลี่ยความเชื่อมั่นในตนเองพอๆกันในการวัดทั้งก่อนฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน ส่วนกลุ่มที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากก่อนการฝึกอบรมถึงเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนยังมีการเพิ่มอยู่อีกชัดเจน (ภาพประกอบ 13)

จากการเปรียบเทียบรายคู่ (ตาราง 7) พบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ในทำนองเดียวกันนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัด ครั้งที่ 3 มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลในตาราง 6 พิจารณาแหล่งความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F < 1, P = .14$) และไม่พบว่าวิธีการฝึกอบรมมีผลต่อความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 2.18, P = .14$) แม้จะไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกกับการอบรมเลี้ยงดู แต่จะเห็นว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยมีแนวโน้มว่ามีคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นอย่างเด่นชัดเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน ส่วนในกลุ่มย่อยทุกกลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติไม่มีแนวโน้มที่คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองจะเพิ่มสูงขึ้นไม่ว่าจะในการวัดเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน (ภาพประกอบ 14) สรุปได้ว่า

1. นักเรียนที่ได้รับวิธีการฝึกอบรมต่างกันมีคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองไม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. เมื่อเปรียบเทียบภายในกลุ่มพบว่าเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกๆ ครั้งของการวัด ส่วนในกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 กับ 3 ไม่พบว่ามีคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3. ผลของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองไม่ได้แปรปรวนไปตามการอบรมเลี้ยงดู แต่มีแนวโน้มว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยมีคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มสูงขึ้นกว่ากลุ่มอื่นๆ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โดยภาพรวมนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติ (คะแนนเฉลี่ยกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 1,2,3 และเฉลี่ย 3 ครั้งดังนี้ 14.21, 15.96, 17.21, 15.79 และกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติ 14.62, 15.00, 15.09, 14.90 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาภายในกลุ่มจะเห็นว่าคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาค่อยๆ เพิ่มขึ้นและเพิ่มสูงขึ้น

อีกในการวัดครั้งที่ 3 แสดงให้เห็นว่าความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งเป็นองค์ประกอบย่อยของวินัยในตนเองนั้นค่อยๆ มีการพัฒนาขึ้นอย่างช้าๆ เมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบของวินัยในตนเองย่อยด้านอื่นๆ อีก 3 ด้าน ความเชื่อมั่นในตนเองมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นช้าที่สุด อาจเป็นเพราะลักษณะการพัฒนาขององค์ประกอบนี้เองหรืออาจเป็นเพราะรูปแบบการอบรมเพื่อพัฒนายังไม่ได้รับการเน้น ความเชื่อมั่นในตนเองอย่างเพียงพอ จากการรายงานของนักเรียนเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมีนักเรียนรายงานว่า ทำให้มีความกล้าที่จะออกไปพูดหน้าชั้นแสดงให้เห็นว่าการฝึกอบรมนี้ทำให้นักเรียนบางส่วนมีความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้นหลังจากสิ้นสุดการทดลอง ส่วนนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยมีคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มสูงขึ้นอย่างเด่นชัดเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูประเภทอื่นๆ เป็นเพราะนักเรียนในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่สามารถควบคุมตนเองได้ดีและเป็นผู้ที่ชอบการชี้แจงให้เหตุผล จึงได้รับผลดีจากการฝึกอบรมมากกว่านักเรียนกลุ่มอื่นๆ แต่เนื่องจากการเกิดความเชื่อมั่นในตนเองเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลง หลังจากทีนักเรียนได้รับการชี้แจงให้เหตุผล นักเรียนจะต้องนำเหตุผลที่ได้รับมาคิดพิจารณาจนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (เกิดปัญญา) หลังจากนั้นจึงมีการพัฒนาพฤติกรรมของตนเอง กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยซึ่งเป็นผู้ที่ชอบการชี้แจงให้เหตุผลจึงได้รับผลดีจากการฝึกอบรมมากที่สุด แต่เหตุที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมากเพียงพอเป็นเพราะการเกิดวินัยในตนเองเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาดังที่กล่าวมาแล้ว

แนวโน้มของผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุวรรณี จิตวิริยะยังยง (2540) ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองพบว่า นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม สมพงษ์ ศิริพัฒน์ (2517) พบว่าเด็กที่พ่อแม่อบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดน้อย-ประชาธิปไตยมาก มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กที่พ่อแม่อบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมาก-ประชาธิปไตยน้อย อัญญรัตน์ จิรรุ่งศฤงคาร (2525) พบว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักจะเป็นบุคคลที่มีความมั่นใจในตนเอง มีเหตุผล รู้จักใคร่ครวญถึงผลที่เกิดขึ้นกับตนเองว่าเป็นผลเนื่องมาจากการกระทำของตนเองมากกว่าที่จะโทษถึงบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นๆ ส่วนเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมไม่เข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นกับตนเองว่ามีเหตุเนื่องจากอะไรเพราะไม่ว่าตนเองจะทำอะไรก็อยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ตลอดเวลา

การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความอดทน ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตาราง 8 - 9 เมื่อพิจารณาแหล่งความแปรปรวนภายในกลุ่ม พบนัยสำคัญทางสถิติของปฏิสัมพันธ์

($F=7.52, P<.001$) นั่นคือผลของวิธีการฝึกอบรมมีต่อความอดทนของนักเรียนแปรปรวนไปตามครั้งของการวัด กลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติมีคะแนนเฉลี่ยความอดทนพอกันใน การวัดทั้งก่อนฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน ส่วนกลุ่มที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากก่อนการฝึกอบรมถึงเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนยังมีการเพิ่มอยู่อีก (ภาพประกอบ 15)

จากการเปรียบเทียบรายคู่ (ตาราง 9) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 มีความอดทนสูงกว่า ในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทำนองเดียวกันนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 3 มีความอดทนสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาแหล่งความแปรปรวนระหว่างกลุ่มไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับการอบรมเลี้ยงดู ($F<1, P=.54$) แต่พบว่าวิธีการฝึกอบรมมีผลต่อความแปรปรวนของคะแนนความอดทนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=7.09, P<.05$) แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมโดยวิธีการต่างกันมีคะแนนความอดทนต่างกัน โดยกลุ่มนักเรียนที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยความอดทนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติ (คะแนนเฉลี่ย 14.20 และ 13.17 ตามลำดับ) นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยมีแนวโน้มว่า เมื่อได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาล้วนแล้วมีคะแนนความอดทนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่นๆ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนก็ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ส่วนในกลุ่มย่อยทุกกลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติไม่มีแนวโน้มที่คะแนนความอดทนจะเพิ่มสูงขึ้นเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน (ภาพประกอบ 16) สรุปได้ว่า

1. เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีความอดทนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 กับ 3 ไม่พบว่ามีความอดทนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

2. ผลของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อความอดทนไม่ได้แปรปรวนไปตามการอบรมเลี้ยงดู แต่มีแนวโน้มว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อย เมื่อได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนความอดทนเพิ่มสูงขึ้นกว่ากลุ่มอื่นๆ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน

ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของ วินัยในตนเอง เนื่องจากความอดทนเป็นองค์ประกอบย่อยของวินัยในตนเองและในการจัดการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหากิจกรรมที่เกี่ยวกับความอดทนเพื่อให้ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของความอดทนและปฏิบัติตนเป็นคนมีความอดทน นอกจากนี้จากการรายงานของนักเรียนได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกอบรมว่า ทำให้มีความอดทน ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีความตระหนักและเห็นคุณค่าของความอดทน การที่นักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความอดทนเพิ่มขึ้นนั้นสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาความอดทนว่าสามารถพัฒนาความอดทนในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของเบญจา รุ่งประพันธ์ (2534) ที่ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความอดทนระหว่าง นักเรียนที่ฝึกสมาธิด้วยการเพ่งพิจารณา กับนักเรียนที่ฝึกสมาธิด้วยการเจริญสติภาวนา กลุ่มที่ฝึกสมาธิด้วยการเพ่งพิจารณาประกอบด้วย กิจกรรมการเพ่งมองวัตถุ การนับลมหายใจและกิจกรรมเกี่ยวกับการรับรู้ทางประสาทหูและตา โดยกิจกรรมเหล่านี้มุ่งให้นักเรียนเกิดความสงบมีจิตใจจดจ่ออยู่ที่สิ่งเดียวในขณะนั้น ส่วนกลุ่มที่ฝึกด้วยวิธีการเจริญสติภาวนา ประกอบด้วยกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนมีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลาในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีพฤติกรรมจริยธรรมด้านความอดทนเพิ่มขึ้น

ส่วนนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อย มีคะแนนความอดทนเพิ่มสูงขึ้นอย่างเด่นชัดเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนประเภทอื่นๆ เป็นเพราะนักเรียนในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการควบคุมตนเองได้ดีจึงสามารถควบคุมตนเองให้มีความอดทนได้ อีกทั้งเป็นผู้ที่ชอบการชี้แจงให้เหตุผลจึงทำให้ได้รับผลดีจากการฝึกอบรมมากกว่านักเรียนกลุ่มอื่นๆ แต่เนื่องจากการเกิดความอดทนเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลง หลังจากนักเรียนได้รับการชี้แจงให้เหตุผลนักเรียนจะต้องนำเหตุผลที่ได้รับมาคิดพิจารณาจนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (เกิดปัญญา) หลังจากนั้นจึงมีการพัฒนาพฤติกรรมของตนเอง กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยซึ่งเป็นผู้ที่ชอบการชี้แจงให้เหตุผลจึงได้รับผลดีจากการฝึกอบรมมากที่สุด แต่เหตุที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมากเพียงพอเป็นเพราะการเกิดความอดทนเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาดังที่กล่าวมาแล้ว

การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความซื่อสัตย์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตาราง

10-11 เมื่อพิจารณาแหล่งความแปรปรวนภายในกลุ่ม พบนัยสำคัญทางสถิติของปฏิสัมพันธ์ ($F=7.03, P<.01$) นั่นคือผลของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อความซื่อสัตย์ ของนักเรียนแปรปรวนไปตาม ครั้งของการวัด กลุ่มที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติมีคะแนนเฉลี่ยความซื่อสัตย์พอๆ กันในการวัดทั้ง ก่อนฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน ส่วนกลุ่มที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากก่อนการฝึกอบรม ถึงเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนยังมีการเพิ่มอยู่อีกชัดเจน (พิจารณาภาพประกอบ 17)

จากการเปรียบเทียบรายคู่ (ตาราง 11) พบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 มีความซื่อสัตย์สูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทำนองเดียวกันนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 3 มีความซื่อสัตย์สูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1 ของกลุ่มเดียวกันและในการวัดครั้งที่ 1,2,3 ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้นแสดงว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยความซื่อสัตย์เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติ

จากผลในตาราง 10 พิจารณาแหล่งความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับการอบรมเลี้ยงดู ($F=1.52, P=.22$) แต่พบว่าวิธีการฝึกอบรมมีผลต่อความแปรปรวนของคะแนนความซื่อสัตย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=6.34, P<.05$) นั้นแสดงว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมโดยวิธีการต่างกันมีคะแนนความซื่อสัตย์ต่างกัน โดยกลุ่มนักเรียนที่ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ฝึกอบรมตามวิธีปกติ (คะแนน เฉลี่ย 33.20 และ 31.26 ตามลำดับ) เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมนักเรียนกลุ่มฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อย-ควบคุมมากและแบบรักน้อย-ควบคุมน้อยมีคะแนนความซื่อสัตย์สูงสุด แต่เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนนักเรียนกลุ่มฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของคะแนนความซื่อสัตย์มากที่สุด ส่วนกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนไม่มีแนวโน้มว่าจะมีการเพิ่มขึ้นของคะแนนแตกต่างไปจากตอนก่อนฝึกอบรม (ภาพประกอบ 18) สรุปได้ว่า

1. เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาในการวัดครั้งที่ 2 กับ 3 ไม่พบว่ามีคะแนนซื่อสัตย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

2. ผลของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อความซื่อสัตย์ไม่ได้แปรปรวนไปตามการอบรมเลี้ยงดู แต่มีแนวโน้มว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยมีการเพิ่มขึ้นของความซื่อสัตย์จากก่อนการฝึกอบรมถึงเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่นๆ

ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของ วินัยในตนเอง เนื่องจากความซื่อสัตย์เป็นองค์ประกอบย่อยของวินัยในตนเองและในการจัดการ ฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหากิจกรรมที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์เพื่อให้ผู้ เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์และปฏิบัติตนเป็นคนมี ความซื่อสัตย์ นอกจากนั้นจากการรายงานของนักเรียนเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึก อบรมนักเรียนรายงานว่า ทำให้มีความซื่อสัตย์ ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ได้รับการฝึก อบรมตามแนวทางไตรสิกขามีความตระหนักและเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์เพิ่มขึ้น การที่ นักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีความซื่อสัตย์เพิ่มขึ้นนั้นสะท้อนให้เห็นถึง ประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาความซื่อสัตย์ว่าสามารถพัฒนา ความซื่อสัตย์ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของทิพย์รัตน์ บรรจงเขียน (2525) ศึกษาวิธี กลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบธรรมดาในกลุ่มนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครพบว่า กลุ่ม ที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติต่อการแสดงความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่ม ที่สอนโดยวิธีธรรมดา ถาวร รอดเทพ (2523) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดหาเหตุผลตาม หลักตรรกศาสตร์กับความซื่อสัตย์ของเด็กไทยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการคิดหาเหตุผลตาม หลักตรรกศาสตร์กับความซื่อสัตย์ของเด็กไทยเป็นไปในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ (2524) ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 พบว่ากลุ่มที่ได้รับเทคนิคแม่แบบมีจริยธรรมด้านความ ซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มควบคุม

ส่วนนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยมีคะแนนความซื่อสัตย์ เพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัดเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูประเภทอื่นๆ เป็น เพราะนักเรียนในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการควบคุมตนเองสูงจึงทำให้สามารถควบคุมตนเองให้มีความซื่อสัตย์ได้ อีกทั้งเป็นผู้ที่ชอบการชี้แจงให้เหตุผลจึงทำให้ได้รับผลดีจากการ ฝึกอบรมมากกว่านักเรียนกลุ่มอื่นๆ แต่เนื่องจากการเกิดความซื่อสัตย์เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ เวลาในการเปลี่ยนแปลง หลังจากทีนักเรียนได้รับการชี้แจงให้เหตุผลนักเรียนจะต้องนำเหตุผลที่ได้รับ มาคิดพิจารณาจนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (เกิดปัญญา) หลังจากนั้นจึงมีการพัฒนา พฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์อันดีงามของสังคม กระบวนการดังกล่าว

เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อยซึ่งเป็นผู้ที่ชอบการชี้แจงให้เหตุผลจึงได้รับผลดีจากการฝึกอบรมมากที่สุด แต่เหตุที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมากเพียงพอเป็นเพราะการเกิดความซื่อสัตย์เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาดังที่กล่าวมาแล้ว

แนวโน้มของผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุบลรัตน์ โพธิโกสม (2533) พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลกับความซื่อสัตย์มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างเห็นได้ชัด ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ทางลบกับความซื่อสัตย์ มลินทร์ สำเภากิน (2524) พบว่าพฤติกรรมความซื่อสัตย์มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี (2524) ได้ศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากมีความซื่อสัตย์มากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อย ส่วนนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากมีลักษณะดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ทั้งหมดที่กล่าวมาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขา เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนมีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวนี้พบในองค์ประกอบย่อยของวินัยในตนเองทั้ง 4 ด้านคือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน และความซื่อสัตย์ ยกเว้นองค์ประกอบของวินัยในตนเองด้านความเชื่อมั่นในตนเองที่พบว่า เฉพาะคะแนนวินัยในตนเองที่วัดเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือนเท่านั้นที่นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขามีความเชื่อมั่นใน ตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมถึงเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน องค์ประกอบของวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ พัฒนาขึ้น ส่วนด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความอดทนและด้านความซื่อสัตย์ไม่ พัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูไม่พบว่ามีปฏิสัมพันธ์กับวิธีการฝึกอบรม ทั้งในการวิเคราะห์ตัวแปรวินัยในตนเองและในการวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยของวินัยในตนเองด้วย

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. ไม่สามารถจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดของการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากโรงเรียนที่เข้าไปดำเนินการทดลองเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ถึงแม้การศึกษาครั้งนี้จะได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารเป็นอย่างดี ดังนั้นควรมีการจัดการฝึกอบรมในโรงเรียนที่มีขนาดเล็กซึ่งมีความสะดวกคล่องตัวในการจัดสภาพแวดล้อมทั้งหมดได้ง่ายกว่า

2. นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากการจัดกิจกรรมนี้เป็นการจัดเสริมการเรียนการสอนตามปกติซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ ที่นักเรียนต้องทำอยู่แล้ว ไม่เพียงเฉพาะนักเรียนเท่านั้น ผู้ฝึกอบรมซึ่งเป็นครูประจำของโรงเรียนก็มียานประจำที่ต้องทำอยู่ด้วยจึงทำให้ไม่สามารถทุ่มเทเวลาให้กับการฝึกอบรมได้เต็มที่

3. ในการวัดการอบรมเลี้ยงดูควรมีการวัดจากทั้ง 2 ด้านคือจากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนและจากการตอบแบบสอบถามของผู้ปกครองและดูความสอดคล้องในการตอบเพื่อสรุปลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่นักเรียนได้รับหรืออาจจะให้นักเรียนตอบแบบสอบถามฉบับเดิม 2 ครั้งเพื่อดูความสอดคล้องในการตอบเพื่อให้การสรุปผลการอบรมเลี้ยงดูถูกต้องมากที่สุด แต่เนื่องจากการวิจัยนี้มีระยะเวลาในการดำเนินการน้อยจึงวัดการอบรมเลี้ยงดูจากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนเพียงครั้งเดียว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการนำชุดฝึกอบรมนี้ไปทดลองใช้กับนักเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อขยายผลการวิจัยไปสู่วงกว้าง
2. ควรนำชุดฝึกอบรมชุดนี้ไปทดลองทำการวิจัยอีกครั้งโดยการปรับปรุงในส่วนของกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลของการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขาระหว่างนักเรียนในชนบทและนักเรียนในเมืองว่าจะมีการพัฒนาวินัยในตนเองแตกต่างกันหรือไม่
4. ควรศึกษาผลของการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 , 5 , 6 เพื่อหาระดับของนักเรียนที่เหมาะสมกับชุดฝึกอบรมชุดนี้มากที่สุด
5. ควรมีการติดตามผลระยะยาว เพื่อดูว่าวินัยในตนเองของนักเรียนที่พัฒนาไปแล้วยังคงอยู่กับนักเรียนในระยะเวลานานเพียงใด

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1. ควรมีการจัดโครงการสนับสนุนให้นักเรียนมีวินัยในตนเองเป็นระยะๆ เพื่อให้วินัยในตนเองคงอยู่หรือพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ
2. ควรมีการจัดการฝึกอบรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาวินัยในตนเองอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยปีละ 1-2 ครั้ง เพื่อให้นักเรียนและครูได้มีประสบการณ์ด้านการส่งเสริมวินัยในตนเองอย่างเต็มที่ โดยการจัดการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง 3 วันหรือ 5 วันในช่วงปิดเทอม เพื่อให้ผู้ฝึกอบรมซึ่งเป็นครูประจำของโรงเรียนสามารถทุ่มเทเวลาให้กับการฝึกอบรมได้อย่างเต็มที่และนักเรียนก็สามารถฝึก

ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องกังวลกับการเรียนการสอนในเวลาปกติ

3. ควรมีการอบรมครูทุกคนในโรงเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาวินัยในตนเอง เพื่อทุกคนจะได้ปฏิบัติอย่างสอดคล้องกันในการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนในโรงเรียน

4. ในการนำชุดฝึกอบรมไปใช้ต้องนำไปใช้ทั้งหมดจะนำไปใช้เพียงบางส่วนหรือบางส่วนประกอบไม่ได้ เพราะจะทำให้การพัฒนาวินัยในตนเองไม่ได้ผล

5. สำหรับผู้ฝึกอบรม นอกจากการศึกษาชุดฝึกอบรมอย่างละเอียดแล้ว ควรเป็นผู้มีพื้นฐานความรู้ทางด้านจิตวิทยาเนื่องจากลักษณะการจัดกิจกรรมส่วนมากเป็นกิจกรรมกลุ่ม

6. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยถือว่าการพัฒนาวินัยในตนเองเป็นการพัฒนาศักยภาพที่สำคัญของนักเรียน

7. ผู้ปกครองที่ต้องการส่งเสริมให้บุตรของตนเองเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองหรือต้องการให้ได้รับผลดีจากการฝึกอบรมวินัยในตนเองมากที่สุดควรอบรมเลี้ยงดูโดยใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤตยา กฤษฏาวุฒิ. การศึกษาเปรียบเทียบสังคมประกิตและบุคลิกภาพของบุตรที่บิดามารดามีการศึกษาต่างกัน วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513.
 อัดสำเนา.
- กัญญา แสงพินิจ. วิธีการและผลของวิธีการที่ครูใช้ลงโทษพฤติกรรมผิดวินัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน, 2532. อัดสำเนา.
- กันยา ประสงค์เจริญ. ผลการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาวินัยในตนเองด้านความรู้สึกรับผิดชอบ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- กัลยา สุวรรณรอด. การวิเคราะห์องค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- เก็จกนก เอื้อวงศ์. ผลของการปฏิบัติธรรมภายใต้การนำของ สิริ กรินชัย ต่อภาวะสังการแห่งตน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532. อัดสำเนา.
- กาญจนา มีพลัง. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนม.3 ที่เรียนสังคมศึกษาโดยการเรียนรู้แบบเป็นทีมกับการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- กรรณา กิจขยัน. ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายในภายนอกตน และคุณธรรมแห่งพลเมืองดี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517. อัดสำเนา.
- ขวัญใจ บุญฤทธิ์. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบ TAI กับการสอนตามคู่มือครูของ สสวท. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ,สำนักงาน. การเสริมสร้างวินัย คู่มือแนะแนวทางการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2537.

คณะกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการเลี้ยงดูและอบรม. ประมวลผลงานวิจัยในประเทศไทย
เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
 สำนักนายกรัฐมนตรี, 2526.

จรูญรัตน์ เทียมก้อน. การศึกษาเปรียบเทียบความมีวินัยทางสังคมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
และทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 ที่มีการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง.
 ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.
 อัดสำเนา.

แจ่มจันทร์ เกียรติคุณ. การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองและวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการเลี้ยงดูแตกต่างกัน. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. ธรรมประยุกต์. กรุงเทพฯ ฯ : แพรวพิทยา, 2516.

จกาศ ช่วยโต. การศึกษาผลของการฝึกอบรมตามโครงการจริยธรรมสำหรับนักศึกษา
วิทยาลัยครูสงขลา. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
 2521. อัดสำเนา.

จกาศ ช่วยโต และดวงเดือน พันธุมนาวิน. ลักษณะจิตสังคมที่เกี่ยวกับการบวชในพุทธศาสนา
ของชาวไทยในภาคใต้. รายงานการวิจัยฉบับที่ 43 สถาบันวิจัยพุทธธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

ฉันทนา ภาคบงกชและคณะ. การสำรวจคุณลักษณะทางวินัยที่พึงประสงค์ในสังคมไทย. ราย
 งานการวิจัยฉบับที่ 56 สถาบันวิจัยพุทธธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร, 2539.

ชมชื่น สมประเสริฐ. ผลของการฝึกสมาธิต่อระดับความวิตกกังวล. วิทยานิพนธ์ วท.ม.
 กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526. อัดสำเนา.

ชมนาด พงศ์พนรัตน์. การสร้างชุดฝึกอบรม. สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.,
 2526.

ชมรมผู้สนใจงานวิจัยทางการศึกษา. รวมบทความที่เกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา (เล่ม 2).
 กรุงเทพฯ ฯ : กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.

ชาลินี แสงพินิจ. พฤติกรรมกระทำผิดวินัยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประ
ถมศึกษาจังหวัดตราด. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.

ชัยพร วิชชาวุธ. “เด็กกับการเรียนรู้,” : เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 6.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. “เด็กกับสังคม,” : เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก.

พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537.

ชาวลี นาคทัต. อิทธิพลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรม

และความมีวินัยแห่งตน. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.

ชิตกมล สังข์ทอง. การศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวินัยของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ ค.ม.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535. อัดสำเนา.

ฐิระ ประवालพุกษ์. การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. ตำรา - เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 83

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานสภา สถาบันราชภัฏ, 2538.

ดนัย งามมานะ. ความรู้สึกรับผิดชอบ ความอยากรู้อยากเห็นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ

นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกับแบบเอาใจใส่เกินไป.

ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518.

อัดสำเนา.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. จริยธรรมของเยาวชนไทย. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520 .

..... จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. เอกสารโรเนียว.

..... “จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน,” วารสารแนะแนว 91 (กุมภาพันธ์-มีนาคม 2527) :

58 - 71, 2527.

..... ปัจจัยทางจิตวิทยานิเทศ ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย. รายงานการ

วิจัยฉบับที่ 32 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2528.

..... ประมวลบทความทางวิชาการตอน 1. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.

..... ชุดฝึกอบรม : การเสริมสร้างคุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน. สถาบันพัฒนา

ข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ., 2530.

- ดวงใจ เนตรโรจน์. การสร้างแบบทดสอบบุคลิกภาพด้านความมีวินัยในตนเอง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 3 กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- ดารารวรรณ ต๊ะปิ่นดา. การลดความวิตกกังวลของพยาบาลประจำการที่ดูแลผู้ป่วยโรคเอดส์ด้วยวิธีการปรับเปลี่ยนความคิดร่วมกับการฝึกสติ... วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. อัดสำเนา.
- ดุษฎี สัตตวรารักษ์. การเปรียบเทียบวิธีสอนแบบไตรสิกขาและธรรมสัจจาในการสอนเบญจศีล และฆราวาสธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- ถาวร รอดเทพ. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์กับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- ทิพย์รัตน์ บรรจงเขียน. การทดลองสอนเรื่องความซื่อสัตย์แก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- ทศนา เขมมณีนและคณะ. หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- เทียน จิตตสุโก.(พันธ์ อินทนิล) แต่เธอผู้รักตัว. กรุงเทพฯ : จักรานุกูลการพิมพ์, 2527.
- นิตยา ปานทิพย์. การทดลองสอนอ่านภาษาไทยโดยการใช้แบบฝึกเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีอาชีวศึกษา วิทยาเขตบพิตรพิมุข พุ่มพวง กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- นิภาพรรณ แดงโรจน์. การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาจริยศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบไตรสิกขากับวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. อัดสำเนา.
- นิภาพรรณ ไสมนะพันธ์. เปรียบเทียบบุคลิกภาพของบุตรตามลำดับการเกิด การอบรมเลี้ยงดู และสถานภาพทางเศรษฐกิจ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

- บุญพา มลิณทสูตร. วินัยของนักศึกษาอาชีวศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนและนัก
ศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. ปรินฎานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- บุญรับ ศักดิ์มณี. การเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานราชการ. ปรินฎา
นิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532.
อัดสำเนา.
- บุญเลิศ ไพรินทร์. พฤติกรรมการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน
สำนักงาน ก.พ., 2538.
- บัณฑิตา ศักดิ์อุดม. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็กกับความมีวินัยในตนเองตามการ
รับรู้ของนักเรียน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
อัดสำเนา.
- เบญจา รุ่งประพันธ์. การเปรียบเทียบจริยธรรมระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ฝึกสมาธิ
ด้วยการเพ่งพิจารณากับการเจริญสติภาวนา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. อัดสำเนา.
- ปฐม กลิ่นดอกไม้. การศึกษความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับวินัยทางสังคม โดยศึกษา
ในเด็กที่มีมารดาเลี้ยงดูและเด็กที่มีผู้อื่นเลี้ยงดู. ปรินฎานิพนธ์บัณฑิต สาขาจิตวิทยา
สังคม กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2525. อัดสำเนา.
- ปราณีต สุขอุดม. การศึกษานเปรียบเทียบสังคมประกิตและบุคลิกภาพระหว่างคนไทยและคนจีน.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514. อัดสำเนา.
- ปิ่น มุกกันต์. มงคลชีวิต ภาคที่ 1. อนุสรณ์ นายปรีชมา เกรพพานิช. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรือง
ธรรม, 2502.
- ประณต เล็กสวาสดี. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบให้ความรักและแบบควบคุม
ความเอื้อเฟื้อ และวินัยทางสังคม. ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517. อัดสำเนา.
- ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์. การทดลองใช้เทคนิค “แม่แบบ” เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความ
ซื่อสัตย์. ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- ผจงจิต อินทสุวรรณ. แบบแผนเชิงสถิติของการทดลอง. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539.

ภัทรา นิคมานนท์. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีลห้า ความรู้สึกรับผิดชอบ

วินัยในตนเอง ความเกรงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517. อัดสำเนา.

มณี เหมทานนท์. การปฏิบัติตามระเบียบวินัยของนักศึกษาวิทยาลัยครูตามทัศนะของนักศึกษา

อาจารย์และผู้บริหาร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระอภิธรรมปิฎก วิภังค์ ภาคที่ 2 และอรรถกถาฉบับแปล. เล่มที่ 78

กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิพพร, 2525.

มัณชีร์ บุณนาค. การศึกษาเปรียบเทียบสังคมประเพณีของบิดามารดา และบุคลิกภาพของเด็กใน

จังหวัดพระนครและต่างจังหวัด. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2513. อัดสำเนา.

มิลินทร์ ลำภาเงิน. การศึกษาริยะนิยมเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนจากการประเมิน

ผลหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 และ 2521. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.

ยุพดี เตชะอังกูร. การทดลองเชิดหุ่นซึ่งเป็นสื่อกลางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน ป.5

ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517.

อัดสำเนา.

เยาวภา ประคองศิลป์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเห็นชอบตามหลัก

← พุทธศาสนา (สัมมาทิฐิ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบ

ปจฺจาวชิสนา การสอนแบบไตรสิกขาและการสอนตามคู่มือครู. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา. //

เรณู นุ่มอาษา. ผลการฝึกสมาธิด้วย "การเจริญสติภาวนาอัมโพ-เทคนิค" สำหรับเด็กปฐมวัย

วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. อัดสำเนา.

รังสิมัน สุนทรไชยา. ผลของตัวแปรที่มีต่อพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนของนักเรียนวัย

ย่างเข้าสู่วัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

อัดสำเนา.

รัตนานการรัตน์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยให้การสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครูแนวการ
สอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.

โรจนา ศุขพันธ์. ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา
ปริญญาบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.

✓ ละมัย กาญจนประโชติ. การพัฒนาจริยธรรมด้านวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
6 โดยใช้กิจกรรมกลุ่มส่งเสริมการอ่าน. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. การศึกษาผลการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความมีวินัยในตน
เองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาศลักษณ์ ชั่ววัลลี. ครอบคลุมกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิต
ใจของไทย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 25 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.

วรรณถ พ่วงสุวรรณ. การสร้างแบบฝึกการผันวรรณยุกต์สำหรับมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์
ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518. อัดสำเนา.

วรภัทร ชัยเลิศ. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองในการเรียน
วิชาที่สอนโดยให้หลักการเรียนเพื่อรอบรู้กับการสอนตามคู่มือครูของ สสวท.
ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.
อัดสำเนา.

วรรณวิภา ทองงอก. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อวิชาชีพครู วินัยในตนเอง ผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนและการสอนของนิสิตฝึกสอนวิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก.
ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517.
อัดสำเนา.

วรัญญา ธีรธรรมากร. ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพในการแก้ปัญหาระเบียบวินัย
ในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.

วารินทร์ ม่วงสุวรรณ. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักและแบบควบคุม
ความเชื่อเพื่อและวินัยทางสังคม. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517. อัดสำเนา.

วิจิตร อาวะกุล. “ระเบียบวินัยเป็นหัวใจของการพัฒนา,” วารสารไทย, 9(36) :45 - 48 ;
ตุลาคม - ธันวาคม 2532.

วิชาการ, กรม. รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยในการทำงานของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กระทรวงศึกษาธิการ,
2530.

วิวัฒน์ อัคราณิชย์. ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย.
ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.
อัดสำเนา.

วิภาวัน มุลสถาน. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความมีวินัยในตนเอง.
ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.
อัดสำเนา.

สมใจ เกียรติพินิจกุล. ผลของการฝึกโปรแกรมการพัฒนาวิจิตโดยเน้นไตรสิกขาตามหลัก
พระพุทธศาสนาต่อสภาวะจริงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.
ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.
อัดสำเนา.

สมใจ สุริยะกุล. การสร้างบทเรียนสื่อประสมในวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ใน
อำเภอประโคนชัย จังหวัดตรัง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.

สมชาย สิงห์พันธ์. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเอง
ในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการสอนแบบซินดิเคตและ
การสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปรินญาณิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.

สมทรง เพ็งสุวรรณ. ผลของการฝึกสมาธิต่อการลดความวิตกกังวลและความซึมเศร้าใน
ผู้ป่วยมะเร็งปากมดลูกที่ได้รับรังสีรักษา. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
มหิดล, 2528. อัดสำเนา.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. จิตวิทยา : การปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2533.

_____. การพัฒนาพฤติกรรมเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช, 2537.

สมพงษ์ เกษมสินธุ์. การบริหารงานบุคคลแผนใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
2523.

สมพงษ์ ตีรพัฒน์. ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู ความเชื่อมั่นในตนเองและความ
รู้สึกกับผิดชอบ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2517. อัดสำเนา.

สมศักดิ์ คำศรี. การสร้างชุดฝึกอบรมมินิคอร์สเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูสอน
พระปริยัติธรรม. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.

สมหวัง คุรุรัตน์. การฝึกอบรม : หลักการและแนวปฏิบัติ. ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539.

สุโขทัยธรรมาธิราช,มหาวิทยาลัย. การบริหารงานบุคคล. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช, 2537.

สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์ทรัพย์. วิธีการสอนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา.
กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

สุชา จันทรเอม และสุรางค์ จันทรเอม. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา,
2516.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราช
วิทยาลัย, 2537.

สุนารี เตชะโชติวัฒน์. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู วินัยในตนเอง และ
ความภาคภูมิใจในตนเอง. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.

สุภาพร จันทรศิริโยธิน. ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเอง
ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบางกะปิ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.

สุภาพร ตันนากัย. ผลการใช้กิจกรรมตามแบบฝึกสติภาวนาอำไพ-เทคนิคเพื่อส่งเสริม

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. อัดสำเนา.

สุมน อมรวิวัฒน์. การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2530.

สุมนมาลย์ นิมนต์พันธุ์. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร, 2527.

สุวรรณี จิตวิริยะยังยง. การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อ

ความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิสุทธิกษัตริ์ จังหวัด

สมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2540. อัดสำเนา

สำรวย วีระตะคงคา. ผลของการฝึกอบรมทางศาสนาที่มีต่อการพัฒนาจิตลักษณะของนักเรียน

ที่เข้าโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่วัดม่วง เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร.

วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.

อัดสำเนา.

แสง ทวีคุณ. การฝึกเพื่อเสริมสร้างจิตลักษณะในการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาทในนักเรียน

อาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.

อรประไพ จันทร์นวล. การใช้ตัวแบบในการเสริมสร้างระเบียบวินัยในโรงเรียนสำหรับนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลประทานอนุเคราะห์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529. อัดสำเนา.

อรพินท์ ชูชมและคณะ. ความสัมพันธ์ระหว่างกรอบมเลี้ยงดู ความพร้อมทางการเรียนและผล

สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. รายงานการวิจัยฉบับที่ 30

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.

อนุวัติ คุณแก้ว. การวัดและกวดขันพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.

วิทยานิพนธ์ ค.ศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538.

อัดสำเนา.

อนุชิต สงแพง. การศึกษาวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดชลบุรี.

วิทยานิพนธ์ ค.ศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.

อัดสำเนา.

- อุทัย หิรัญโต. หลักการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2523.
- อุบลรัตน์ โพธิโกสม. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความซื่อสัตย์ของเด็กไทย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- อ้อมเดือน สดมณี. ผลของการฝึกอบรมทางพุทธพฤติกรรมศาสตร์ต่อจิตลักษณะและประสิทธิผลของครู. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- “การพัฒนาจิตพิสัยในมิติของพฤติกรรมศาสตร์,” เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการพัฒนาจิตพิสัยในระบบการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540.
- อำพร กาทอง. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการสอนแบบซินติเคท สอนโดยการให้บทเรียนโปรแกรมและสอนตามคู่มือครูของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- เอมอร ฤกษ์ระวี. ผลของการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาต่อความรับผิดชอบในหน้าที่ของนักศึกษาวิชาชีพครู สถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537. อัดสำเนา.
- อโนชา จริงจัง. ผลของการบวชชีพราหมณ์ต่อระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาในจังหวัดภาคกลาง. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- อวยชัย โรจนนิรันดร์กิจ. ผลของการฝึกอานาปานสติสมาธิในพุทธศาสนาต่อการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526. อัดสำเนา.
- อัจฉรา สุขารมณและคณะ. การอบรมเลี้ยงดูกับพัฒนาการทางสติปัญญาด้านเหตุผลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. รายงานการวิจัยฉบับที่ 31 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

อัญญรัตน์ จิรวงศ์ถนอม. การเปรียบเทียบความเชื่อในอัตลักษณ์ของนักเรียนที่มีเพศ ระดับการศึกษาของบิดามารดาและการอบรมเลี้ยงดูตามการรายงานของตนเองต่างกัน.

วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. อัดสำเนา.

Allport, G.W. "Attitude," In C. Murchison (Ed) , A Handbook of Social Psychology. p. 810 ,
Norchester , Mass : Clark University Press, 1935.

Arthur S.R. The Penguin Dictionary of Psychology. Penguin group Inc. England, 1985.

Ausubel, D.P. Education Psychology ; A Cognitive view. New York : Rinehart and Wonston
Ince, 1968.

Baldwin, A.L. "Socialization and the parent child relationship," Child Development. 19 : 127 -
136 ; September, 1948.

Baumrind, D. "Current patterns of parental authority," Developmental Psychology
Monographs.4, 1971.

Baumrind, D. "Some thoughts about childrearing," In U. Bronfenbrenner and M.Mahoney(eds.)
Influences on human development. Illinois : The Dryden Press, 1975.

Baumrind, D. Familial antecedents of social competence in middle childhood. Unpublished
manuscript, 1988.

Baumrind, D. Effective parenting during the early adolescent transition. In P. A. Cowan &
E. M. Hetherington (Esd), Family transition:Advance in family research transition.
Hillsdale,NJ:LEA,1991.

Becker, W.C. "Consequences of different kinss of parental discipline," In M.L. Hoffman &
L.W. Hoffman (Eds.), Review of child development research. New York :Connecticut
Printers, Inc., 1964.

Bernard S. Cayne. New Webster's Dictionary and Thesaurus. Lexicon Publications. Inc., 1992.

Brisbane, H.E. The Developing Child. Sixth Edition Glencoe Division Macmillan / McGraw-Hill
New York : 1994.

Bronfenbrenner, U. Socialization and social class through time and space. in Maccoby, E.E. ;
Newcomb, T.M., & Hartley, E.L. (eds) Reachings in Social Psychology.NewYork:Holt,
Rinehart & Winston, 1958.

- Butt, D. The Teaching of Science A Self directed Planning Guide. New York : Harper & Row Publisher, 1974.
- Campbell,D.T. and JultanC.S. Experiment Quasi - experimental and Quasi - experimental Designs for Research. Chicago : Rand McNally College, 1963.
- Chitty, C. Education and Training : Handbook of Education Ideas and Practices. General Editor, Noel Entwistle. New York : Routledge, Chapman and Hall, Inc., 1990.
- Day, B. Early Childhood Education. Macmillan College Publishing Company. U.S.A , 1994
- English, H.B. and Engliksh, A.C.ed. A Comprehensive Dictuionary of Psychology and Psychoanalytical terms. DavidMcKay Company, Inc., 1958.
- Freud, S. An Outline of psychoanalysis. New York : W.W. Norton 4 Company, Inc., 1949.
- Glasser, w. The quality school : Managing students without coercion. New York : Harper & Row, 1990.
- Good, C.V.ed. Dictionary of Education. 3rd.ed. New York : McGraw-Hill Book Company,Inc., 1970.
- Gordon, T. Teaching Children Self- Discipline. 1st.ed. New York : Random House,Inc., 1989.
- Green, T.F. The Activity of Teaching. New York : McGraw-Hill Book Company,Inc., 1971.
- Grusec, J.E. and Goodnow, J.J. Impact of Parental Discipline Methods on the Child's Internalization of Values : A Reconceptualization of Current Points of View. Developmental Psychology. 30(1) : 4 - 19 ; 1994.
- Guralnik, D.B. Webster's New World Dictionary of the American Language. New York : The World Publishing Company, 1970.
- Hoffman, M.L. "Moral development," in P.H. mussen (ed). Carmichael's Manual of child Psychoiology. 3rd.ed. Vol. 2 : p. 261- 360 ; New York : John Wiley & Sons, 1970. New York : Wiley 2(1970b).
- Hurlock, E.B. Child Development. New York : McGraw-Hill Book Company, 1987.
- Kingbury, J.B. Personnal Administration for Thai Students. Bangkok : Institute of Public Administration, Thammasat University, 1957.
- Megginson, L.C. Personnel : A Behavioral Approach to Administration. Homewood, Illinois : Richard D. Irwin, Inc., 1972.

- Mcguire, W.J. "The Nature of Attitude and Attitude Change," The Handbook of Social Psychology. V.3,. G. Lindzey, G & E. Aronson. Addison Wesley, 1969.
- Mowrer, O.H. Learning theory and personality dynamics. New York : The Ronald Press Company, 1950.
- Nedler, L. Development Humans Resources. Houston : Gulf Publishing Company, 1970.
- Neilson, W. A. Webster's New International Dictionary of the English Language.
Unabridged, with Seven Language Dictionary. Chicago : Encyclopedia Britanica, 1993.
- Newcombe, N. Child Development. 8th.ed. New York : Harpercollins College, 1996.
- Peck, R.F. and Havighurst, R.J. The Psychology of Character Development. New York : John Wiley Inc., 1960.
- Piaget, J. and Inhelder, B. The Psychology of the Child. New York : Basic Books, 1969.
- Robert M. Longman Dictionary of Psychology and Psychiatry. Longman Inc. N.Y., 1984.
- Rogers, D. Issues in Adolescent Psychology. New York : Meredith Coorporation, 1972.
- Rosenthal, R. & Rosnow, R.L. Essentials of behavioral research : Methods and data analysis.
2nd.ed. New York : Mcgraw-Hill, 1991.
- Schaefer, E.S. "A Circumplex Model for Maternal Behavior," Journal of Abnormal & Social Psychology. 59(2) : 226 - 235 ; September, 1959.
- Sears, R.R., Maccoby, E.E., & Levin, H. Patterns of Child Rearing. Evanston, Illinois : Row, Peterson and Company, 1957.
- Wiggins, J.S. and Others. The Psychology of Presonality. Massachusetts : Addison-Wesley Publishing Company, 1971.
- Wright, D. The Psychological of Moral Behavior. Middlesesey : Renuin Book, 1981.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

คำอธิบายจำแนกรายชื่อของแบบสอบถาม

แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก-ควบคุม

คำชี้แจงในการทำแบบสอบถาม

- 1. แบบสอบถามนี้ ต้องการทราบความรู้สึกหรือการรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับการกระทำของแม่ ในช่วงใดก็ได้ที่อยู่ในความทรงจำของนักเรียนในขณะนี้ ว่าแม่เคยปฏิบัติต่อนักเรียน ในสถานการณ์ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด
- 2. แบบสอบถามนี้ แต่ละข้อจะเป็นสถานการณ์ระหว่างแม่กับตัวนักเรียน และจะมีคำตอบให้นักเรียนเลือก 4 คำตอบ ซึ่งแสดงถึงการปฏิบัติของแม่ต่อนักเรียนตั้งแต่ ทุกครั้ง บ่อยครั้ง ทำบางครั้ง ไม่เคยทำเลย ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยกาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างซึ่งแทนคำตอบที่นักเรียนเลือก
- 3. ขอให้นักเรียนทำให้ครบทุกข้อ

ขอขอบคุณในความร่วมมือ
สุรพงษ์ ชูเดช

ตัวอย่าง

แม่เคยปฏิบัติต่อนักเรียนในสถานการณ์ต่อไปนี้ บ่อยครั้งเพียงใด	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	ทำบาง ครั้ง	ไม่เคย ทำเลย
ก. เมื่อทำผิด แม่จะชี้แจงให้เหตุผลว่าสิ่งที่ทำนั้นไม่ดี อย่างไร	/			
ข. แม่ไม่อนุญาต ถ้าฉันขออนุญาตไปเที่ยวบ้านเพื่อน		/		

แม่เคยปฏิบัติต่อนักเรียนในสถานการณ์ต่อไปนี้ บ่อยครั้งเพียงใด	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	ทำบาง ครั้ง	ไม่เคย ทำเลย
1. แม่ทำในสิ่งที่ฉันชอบ				
2. แม่พาฉันไปไหนมาไหนด้วย				
3. แม่เอาใจใส่คอยช่วยฉันทำงานต่างๆ				
4. เวลาที่แม่มีเรื่องในใจจะบอกให้ฉันทราบ				
5. แม่ชมเชยในงานที่ฉันทำ				
6. เวลาที่ฉันต้องการให้แม่ช่วยทำงานบางอย่าง แม่ไม่ ยอมช่วยเหลือหรือไม่ยอมให้คำแนะนำแก่ฉันเลย				
7. แม่ชมว่าฉันเป็นคนดี				
8. เมื่อฉันแก้ปัญหาได้ แม่ชมว่าฉันเก่ง				
9. เมื่อฉันอยู่ใกล้แม่ แม่จะทำงานด้วยความ เพลิดเพลินและมีอารมณ์ดี				
10. แม่ทำอาหารที่ฉันชอบให้ทาน				
11. เวลาที่ฉันอดงานบางอย่างที่ฉันทำด้วยตนเอง แม่ ไม่แสดงความสนใจเลย				
12. แม่พูดตำหนิว่า ฉันไม่เคยทำอะไรที่เป็นประโยชน์เลย				
13. แม่พูดคุยกับฉันด้วยความสนุกสนาน				
14. แม่ขอให้อฉันมีส่วนร่วมในการจัดงานบางอย่างหรือ ขอฟังความคิดเห็นจากฉัน				
15. แม่สนใจการเรียนของฉันมากและคอยให้กำลังใจฉัน				
16. แม่ไม่เคยสนใจทุกข์สุขของฉันเลย				
17. แม่ชอบพูดกับฉันว่า “ขายหน้าที่มีลูกแบบนี้”				
18. แม่ชอบยกย่องลูกคนอื่นว่าดีกว่าฉัน				
19. แม่พูดเสมอว่า “แม่ภูมิใจที่มีลูกอย่างฉัน”				
20. แม่พูดถึงการกระทำที่ดีของฉัน				
21. แม่เต็มใจที่จะพูดคุยกับฉัน เมื่อฉันมีเรื่องที่จะปรึกษา				
22. แม่ชอบทำงานร่วมกับฉัน หรือพาฉันไปเที่ยวนอกบ้าน				

แม่เคยปฏิบัติต่อนักเรียนในสถานการณ์ต่อไปนี้ บ่อยครั้งเพียงใด	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	ทำบาง ครั้ง	ไม่เคย ทำเลย
23. แม่พูดกับฉันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะน่าฟัง				
24. แม่ยิ้มแย้มกับฉันเสมอ				
25. เมื่อฉันมีเรื่องกลุ้มใจ ถ้าได้คุยกับแม่แล้วฉันจะรู้สึก สบายใจ				
26. แม่เข้าใจและเห็นใจฉันมากกว่าผู้อื่น				
27. เวลาฉันไม่สบายเมื่อใด แม่จะสังเกตเห็นก่อนคนอื่น				
28. ถ้าฉันพูดกับแม่ว่า ตัวฉันไม่มีอะไรดีเลย แม่จะทัก ท้วงเสมอว่าลูกดีกว่าคนอื่นหลายอย่าง				
29. เมื่อฉันเจ็บป่วย แม่จะวิตกกังวลมากและคอยดูแลอยู่ ตลอดเวลา				
30. เวลาที่ฉันทำของเสียหาย แม่ไม่เคยดุเลยนอกจาก ตักเตือนให้คอยระวังให้มากขึ้น				
31. แม่บอกให้ฉันทราบเรื่องการใช้จ่ายภายในบ้าน				
32. เวลาที่ฉันไม่สบายใจ แม่จะเป็นทุกข์ไปด้วย				
33. แม่เล่าถึงความสามารถบางอย่างของฉันให้คนอื่นฟัง				
34. แม่ซื้อของใช้ต่างๆ เช่น เสื้อผ้า กระเป๋าและอื่นๆ ให้ แก่ฉัน				
35. แม่ยกย่องฉัน				
36. แม่ไม่ยอมให้ฉันโต้แย้งคำพูดของแม่				
37. แม่เป็นคนเลือกเสื้อผ้าและของใช้ให้ฉันด้วยตนเอง				
38. แม่จะชอบพูดเปรียบเทียบว่า “ลูกคนอื่นเขามีความ ประพฤติเรียบร้อย ทำไมลูกไม่เรียบร้อยแบบเขาบ้าง”				
39. แม่จะเศร้าและเสียใจ เมื่อฉันบอกว่าจะไปเที่ยว กับเพื่อนๆ				
40. แม่พูดว่า สิ่งที่คุณจะทำนั้น แม่ไม่เห็นด้วยเลย				
41. แม่ไม่พอใจที่ฉันไปทะเลาะกับคนอื่น				

แม่เคยปฏิบัติต่อนักเรียนในสถานการณ์ต่อไปนี้ บ่อยครั้งเพียง ได	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	ทำบาง ครั้ง	ไม่เคย ทำเลย
42. แม่ไม่พอใจที่ฉันแสดงความรู้สึกออกมาให้เห็น				
43. แม่ต้องการให้ฉันแต่งตัวตามคำแนะนำของแม่				
44. แม่พูดกับฉันว่า “ลูกไม่รักแม่หรือจึงทำในสิ่งที่แม่ไม่ชอบ”				
45. แม่ไม่ยอมให้ฉันปิดประตูเสียงดังเวลาที่ฉันโกรธ				
46. แม่ให้ฉันเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ในช่วงที่ฉันออกนอกบ้านให้ฟังอย่างละเอียด				
47. แม่ไม่ให้ฉันเดินหนีหรือสะบัดหน้าใส่เวลาที่แม่ดูว่าสั่งสอน				
48. แม่พูดกับฉันว่า “ลูกคนอื่นเขาเชื่อฟังพ่อแม่เขามากทำไมลูกไม่เอาอย่างเขาบ้าง”				
49. เวลาที่ฉันขออนุญาตไปเที่ยวไกลๆ แม่บอกว่าแม่ไม่สบายใจเพราะเป็นห่วง				
50. แม่เสียใจ เมื่อฉันไม่ทำตามความคิดเห็นหรือคำแนะนำของแม่				
51. แม่พูดว่า “ลูกไม่รักแม่เหมือนลูกบ้านอื่นเลย”				
52. ถ้าฉันไม่ทำตามที่แม่บอก แม่โกรธฉัน				
53. แม่พูดว่า “ลูกไม่ยอมทำตามคำแนะนำของแม่เพราะลูกไม่รักแม่เลยใช่ไหม”				
54. เวลาที่ฉันออกไปธุระนอกบ้าน แม่จะบอกให้ฉันกลับบ้านตามเวลาที่กำหนด				
55. แม่ไม่ต้องการให้ฉันคบกับบุคคลที่แม่ไม่ชอบ				
56. แม่เกรงว่าฉันจะดูแลรักษาตัวเองไม่ได้				
57. แม่ไม่ชอบให้ฉันคุยโวหรือโอ้อวดเรื่องต่างๆ กับใครๆ				
58. แม่ไม่ชอบให้ฉันทำเสียงดังเอะอะ ทั้งภายในบ้านหรือนอกบ้าน				

แม่เคยปฏิบัติต่อนักเรียนในสถานการณ์ต่อไปนี้ บ่อยครั้งเพียง ใด	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	ทำบาง ครั้ง	ไม่เคย ทำเลย
59. แม่พูดว่า แม่ไม่สบายใจที่ลูกกลับบ้านผิดเวลา เพราะ แม่กลัวลูกจะเป็นอันตราย				
60. แม่ไม่ชอบให้ฉันไปเที่ยวในที่แปลกๆ ใหม่ๆ เพราะแม่ เกรงว่าฉันจะไม่ปลอดภัย				
61. แม่ไม่อนุญาตให้ฉันไปเที่ยวไกลๆ เพราะกลัวว่า ฉันจะได้รับอันตราย				
62. แม่ต้องการทราบรายละเอียดว่า ฉันจะใช้เงินซื้ออะไร บ้าง				
63. แม่ยืนยันว่า ฉันต้องได้รับอนุญาตก่อนไปเที่ยว				
64. แม่ไม่ชอบให้ฉันทำหน้าที่ขณะที่แม่ดูว่าสั่งสอน				
65. แม่ไม่ชอบให้ฉันโต้เถียงหรือกล่าวคำไม่สุภาพต่อผู้อื่น				
66. แม่ไม่ยอมให้ฉันเลือกเสื้อผ้าหรือของใช้ โดยไม่ได้ รับความเห็นชอบจากแม่ก่อน				
67. แม่พูดว่า “ลูกคนอื่นเขาขยันทำงานไม่เที่ยวเก่งเหมือน ลูกเลย”				
68. แม่จะดูเวลาที่ฉันพูดเสียงดังมาก				
69. ไม่ว่าฉันจะทำอะไร จะต้องอยู่ในสายตาของแม่ตลอด เวลา				
70. แม่คอยสอดส่องดูแลอยู่เสมอ ไม่ว่าฉันจะคบกับใคร				
71. ไม่ว่าแม่จะทำอะไรก็ตาม แม่มักจะคิดว่าแม่ทำถูก เสมอและต้องการให้ฉันทำตามด้วย				

แบบสอบถามวินัยในตนเอง

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อที่จะศึกษาพฤติกรรมบางอย่างของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จึงใคร่ขอความร่วมมือจากนักเรียน กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง เพราะผลการตอบของนักเรียน จะเป็นตัวกำหนดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเยาวชนไทย
2. แบบสอบถามนี้ไม่มีข้อใดถูกหรือผิด เป็นเพียงแสดงถึงความจริงของนักเรียนเท่านั้น จึงใคร่ ขอให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม แต่ละข้ออย่างจริงจังที่สุด
3. ในการตอบให้นักเรียนขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างทางขวามือที่มีอยู่ 4 ช่อง คือ บ่อยที่สุด บ่อย นานๆ ครั้ง ไม่เคย ซึ่งตรงตามความเป็นจริงของนักเรียนเพียงข้อละ 1 ช่องเท่านั้น
4. คำตอบของนักเรียนจะเก็บไว้เป็นความลับที่สุด

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

สุรพงษ์ ชูเดช

ตัวอย่าง

ข้อความ	บ่อยที่สุด	บ่อย	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย
ก. จัดวางแผนการใช้จ่ายเงิน	/			
ข. จัดดูแลร่างกายให้แข็งแรง		/		

ข้อความ	บ่อยที่สุด	บ่อย	นานๆครั้ง	ไม่เคย
1. ฉันจะเอาใจจดจ่ออยู่กับงานจนกว่างานจะเสร็จ				
2. ฉันส่งงานที่ได้รับมอบหมายจากครูตรงตามกำหนดเวลา				
3. ฉันรีบแก้ไขการบ้านที่บกพร่องส่งครูทันที				
4. แม้ครูผู้สอนไม่ตรวจสอบฉันก็ส่งการบ้านตรงเวลา				
5. เมื่อครูให้ทำงานกลุ่ม ฉันจะช่วยทำงานสำเร็จ				
6. เวลาเดินผ่านกลุ่มคนมากๆ ฉันมีความรู้สึกใจสัน				
7. ฉันใจสัน พูดไม่ค่อยออก เวลาออกไปพูดต่อหน้าคนมากๆ				
8. ฉันรู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง				
9. ฉันรู้สึกลำบากใจ ถ้าต้องตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง				
10. ฉันทำผิดเพราะคล้ายตามเพื่อนๆ				
11. เมื่อฉันทำโจทย์คณิตศาสตร์ไม่ได้ ฉันจะเลิกทำทันที				
12. เมื่ออากาศหนาวฉันจะไม่อ่านหนังสือ แม้จะกำหนดเวลาไว้ล่วงหน้าแล้ว				
13. ฉันมีเรื่องกับผู้อื่นเพราะเขาพูดไม่ถูกใจฉัน				
14. เมื่อฉันพยายามทำความดีแล้วยังไม่ได้ดี ฉันจะเลิกทำ				
15. เมื่อฉันเก็บของได้ถ้าไม่มีใครเห็นฉันจะเก็บไว้เอง				
16. การลอกเพื่อนในเวลาสอบเป็นการผิดกติกา แต่ถ้าครูไม่เห็นฉันก็จะทำ				
17. เมื่อฉันได้รับมอบหมายให้แจกของ ฉันคิดว่าแจกให้ไม่ครบตามจำนวนก็ได้เพราะไม่มีใครมาตรวจสอบ				
18. ฉันชอบลัดคิวในการรับบริการต่างๆ เพราะประหยัดเวลา				
19. ฉันชอบแอบหยิบเงินของพ่อแม่โดยไม่ต้องขออนุญาต				
20. ฉันบอกครูว่าทำงานเสร็จแล้วแต่ลืมนำเอามาทั้งๆ ที่ยังทำไม่เสร็จ				
21. เมื่อถูกจับได้ว่าทำความผิดฉันจะปฏิเสธไว้ก่อน แล้วค่อยหาวิธีแก้ไขภายหลัง				

ข้อความ	บ่อยที่สุด	บ่อย	นานๆครั้ง	ไม่เคย
22. ฉันอ้างว่าป่วยเพื่อที่จะได้ไม่ต้องไปโรงเรียน				
23. ฉันลอกการบ้านเพื่อน				

ตาราง 1 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	6.24***
2	3.67***
3	5.07***
4	5.22***
5	7.93***
6	2.77**
7	5.98***
8	5.57***
9	6.26***
10	4.10***
11	2.73**
12	3.08**
13	8.35***
14	4.30***
15	6.52***
16	3.03**
17	2.22*
18	2.81**
19	5.95***
20	7.71***
21	6.26***
22	6.66***
23	6.52***
24	7.09***
25	7.08***
26	7.33***

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
27	4.67***
28	7.95***
29	6.34***
30	4.40***
31	2.19**
32	6.24***
33	6.35***
34	6.68***
35	5.27***

ค่าความเชื่อมั่น = .92

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ตาราง 2 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
36	5.07***
37	2.47**
38	3.41***
39	3.97***
40	2.77**
41	5.19***
42	5.05***
43	5.79***
44	2.81**
45	5.64***
46	5.39***
47	7.23***
48	3.31***
49	4.34***
50	5.01***
51	2.30**
52	3.78***
53	2.17**
54	3.97***
55	2.65**
56	3.45***
57	2.40**
58	4.48***
59	3.95***
60	4.22***
61	5.13***

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
62	2.76**
63	3.56***
64	2.32**
65	3.33***
66	2.11**
67	2.12**
68	2.55**
69	3.20**
70	3.94***
71	2.26**

ค่าความเชื่อมั่น = .90

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ตาราง 3 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดวินัยในตนเอง

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	6.17***
2	5.68***
3	2.96***
4	3.42***
5	4.29***
6	2.48*
7	2.63*
8	2.42*
9	4.38***
10	2.17*
11	5.68***
12	4.09***
13	2.46*
14	3.80***
15	2.89**
16	2.41*
17	3.36**
18	2.20*
19	3.09**
20	3.62***
21	2.73**
22	3.05**
23	3.96***

ค่าความเชื่อมั่น = .79

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ภาคผนวก ข
ตารางค่าสถิติต่างๆ

ตาราง 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยของวินัยในตนเอง 4 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทนและความซื่อสัตย์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาจำนวน 24 คน เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม

ตัวแปร	ความรับผิดชอบ	ความเชื่อมั่นในตนเอง	ความอดทน	ความซื่อสัตย์
ความรับผิดชอบ	1	.078	.376	.030
ความเชื่อมั่นในตนเอง		1	.308	.306
ความอดทน			1	.319
ความซื่อสัตย์				1

ภาคผนวก ค
ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขาเมื่อวันที่ 26 พ.ย 2541 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน ประกอบด้วยชาย 12 คน หญิง 12 คน จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

1. จากคำถามที่ว่า “นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรที่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมในครั้งนี้” สรุปคำตอบได้ดังนี้
 1. รู้สึกดีใจที่ได้มาฝึกอบรมครั้งนี้
 3. รู้สึกสนุกสนานตื่นเต้นและดีใจที่ได้เข้าร่วมฝึกอบรม
 2. ดีใจและภูมิใจ
2. จากคำถามที่ว่า “นักเรียนคิดว่าตนเองได้รับประโยชน์อะไรบ้าง จากการได้เข้าร่วมฝึกอบรม” สรุปคำตอบได้ดังนี้
 1. ได้ความรู้เพิ่มเติม
 2. ได้ทำรายงาน
 3. ได้ปรับปรุงตนเองและประพฤติตนเองตามที่สังคมเขาต้องการเกี่ยวกับระเบียบวินัยและการพูดจา
 4. ได้รับการอบรมในเรื่องระเบียบวินัย
 5. ทำให้มีความกล้าที่จะออกไปพูดหน้าห้อง
 6. ได้รับความสนุกสนาน
 7. ได้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัย
 8. ทำให้มีความตั้งใจในการเรียนหนังสือ
 9. ทำให้มีมารยาทมากขึ้นกว่าเดิม
 10. ได้ช่วยเหลือเพื่อนต่างๆ
 11. ได้รับการตักเตือนในสิ่งที่เราทำผิด
 12. ได้เอาสิ่งทีอบรมมาฝึกที่บ้าน
 13. ทำให้เรามีระเบียบวินัยในตัวเอง
 14. ทำให้มีความสามัคคี
 15. ทำให้เราเป็นคนมีระเบียบวินัย

16. ทำให้มีความรับผิดชอบ
17. ทำให้มีความอดทน
18. ทำให้มีความซื่อสัตย์
19. ทำให้มีความขยัน
20. ทำให้แต่งกายสุภาพเรียบร้อย

3. จากคำถามที่ว่า “นักเรียนคิดว่าการฝึกอบรมที่ผ่านมา ควรมีการแก้ไขปรับปรุงในเรื่องใดบ้าง” สรุปคำตอบได้ดังนี้

1. ไม่มี
2. ควรแก้ไขในเรื่องความสามัคคีในกลุ่ม
3. การทำงานกลุ่ม
4. คุณครูไม่ค่อยดู

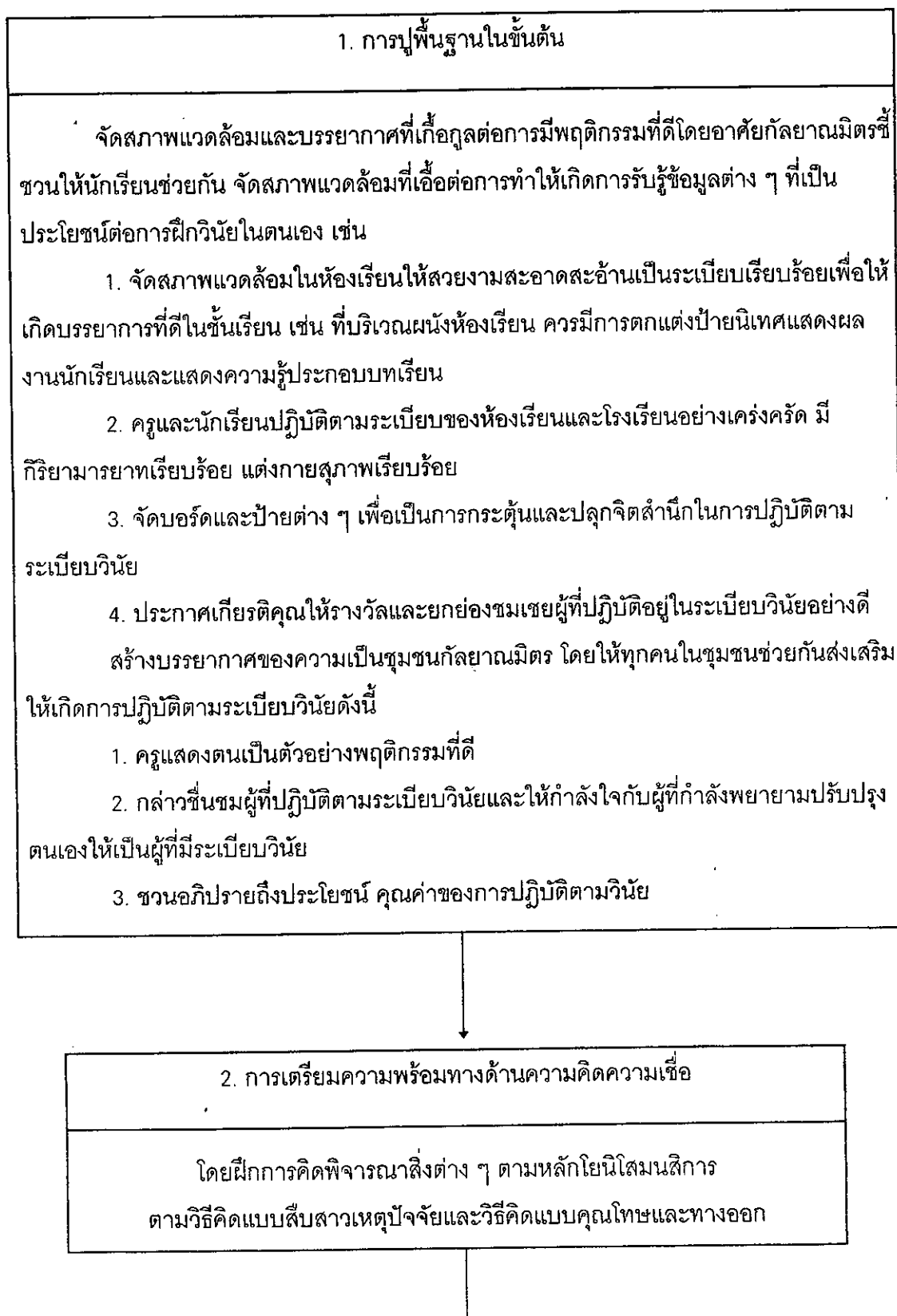
4. จากคำถามที่ว่า “นักเรียนคิดว่าควรนำการฝึกอบรมแบบนี้ไปใช้กับนักเรียนในโรงเรียนอื่นหรือไม่ เพราะเหตุใด” สรุปคำตอบได้ดังนี้

1. ควร เพราะนักเรียนคนอื่นจะได้มีระเบียบวินัยมากขึ้น
2. ควร เพราะคนอื่นจะได้รับความรู้แบบเราด้วย
3. ควร เพราะโรงเรียนต้องอบรมระเบียบวินัย
4. ควร เพราะเป็นประโยชน์ต่อคนทุกคน
5. ควร เพราะจะได้รู้ว่าการฝึกอบรมจะเหมือนโรงเรียนอื่นหรือเปล่า
6. ควรนำไปใช้ เพราะกฎระเบียบเป็นเรื่องสำคัญอยู่ที่ไหนต้องปฏิบัติ
7. ควรมีและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
8. ควรใช้เพราะเป็นสิ่งที่จะต้องทำในชีวิตประจำวัน
9. ควร เพราะได้รับความสนุกสนานและได้รับความรู้หลายๆอย่าง
10. ควรใช้ เพราะเป็นการฝึกให้นักเรียนเป็นคนดีมีระเบียบวินัย
11. ควรเพราะจะทำให้นักเรียนโรงเรียนอื่นมีความซื่อสัตย์
12. ควร เพราะจะทำให้นักเรียนโรงเรียนอื่นรู้จักความสามัคคีและร่วมมือกันในการทำงาน

ภาคผนวก ง

- ชุดฝึกอบรบวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา

ขั้นตอนในการพัฒนานิพนธ์ในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา

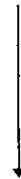

3. สร้างทัศนคติที่ดีต่อวินัย

โดยเน้นหลัก 3 ประการเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมดังนี้คือ

1. ให้ข้อมูลที่กล่าวถึงผลดีหรือผลเสีย ซึ่งเกิดจากการกระทำหรือไม่ กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
2. ทำกิจกรรมภายใต้บรรยากาศที่ดี เช่น นำโคลงกลอน บทเพลง นิทาน มาทำให้นักเรียนมีความสุขขณะทำกิจกรรม นอกจากนั้นควรถามเพื่อให้นักเรียนแสดงความรู้สึกนึกคิดต่อกิจกรรมหรือการกระทำนั้น
3. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกด้วยการเขียน พูด วาดภาพ หรือ ชักจูงให้เพื่อนเกิดกำลังใจในการทำพฤติกรรมนั้น ๆ

4. ขั้นไตรสิกขา

โดยเน้นหลัก 3 ประการเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมดังนี้

1. สร้างข้อตกลงร่วมกันในการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นข้อตกลงที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม โดยการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้น
2. สร้างบรรยากาศที่ทำให้ผู้เข้าอบรมมีสมาธิจดจ่ออยู่กับกิจกรรมที่ฝึก มีความพอใจและมีความสนใจในกิจกรรมที่ทำ
3. กระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมพิจารณากิจกรรมที่ทำจนเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ มองเห็นคุณค่ามองเห็นประโยชน์ มองเห็นผลดีผลเสียของการกระทำนั้น

โปรแกรมการฝึกอบรมวินัยในตนเองของกลุ่มที่ได้รับการอบรมตามแนวทางไตรสิกขา

สัปดาห์ที่	ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ขั้นตอนการพัฒนา	เวลา (นาที)
สัปดาห์ที่ 1	1	1. การคาดคะเนผลของการกระทำ	กิจกรรมที่ 1 - 5 การเตรียมความพร้อมทางด้าน ความคิดความเชื่อ	60
	2	2. การคิดหาสาเหตุ		60
สัปดาห์ที่ 2	1	3. รู้เหตุ รู้ผล รู้จริง		60
	2	4. การคิดที่มองทั้งสองด้าน		60
สัปดาห์ที่ 3	1	5. ฉันควรทำอะไร		60
	2	6. ทำไมจึงต้องมีวินัย		60
สัปดาห์ที่ 4	1	7. วินัยสำคัญอย่างไร	กิจกรรมที่ 6 - 8 การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวินัย	60
	2	8. มาช่วยกันประชาสัมพันธ์ว่าทำไมจึงต้องมีวินัย		60
สัปดาห์ที่ 5	1	9. ห้องเรียนแห่งความสุข	กิจกรรมที่ 9 - 22 การฝึกในชั้น ไตรสิกขา	60
	2	10. ฉันก็เก่งเหมือนกัน 1		60
สัปดาห์ที่ 6	1	11. ฉันก็เก่งเหมือนกัน 2		60
	2	12. ดูกตายนอดรัก		60
สัปดาห์ที่ 7	1	13. ปรีชาตื่นสาย		60
	2	14. ซื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน		60
สัปดาห์ที่ 8	1	15. ทัศนศึกษาของพีท		60
	2	16. บำเพ็ญประโยชน์		60
สัปดาห์ที่ 9	1	17. ธรรมกับศรเทพ		60
	2	18. ช่างคนใหม่		60
สัปดาห์ที่ 10	1	19. สู้ชีวิต		60
	2	20. ลำดับดีมีความหมาย		60
สัปดาห์ที่ 11	1	21. คนไทยตัวอย่าง		60
	2	22. ความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย		60

ชุดฝึกเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการไตรสิกขา

จุดประสงค์ของชุดฝึก

1. เพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านความคิดความเชื่อที่ถูกต้องในเรื่องหลักการแห่งเหตุ

ปัจจัย

2. เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยและการคิดแบบคุณโทษและทางออก ซึ่งการคิดดังกล่าวนี้ เป็นการคิดแบบโยนิโสมนสิการ
3. เพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกับกิจกรรมการฝึกอบรม

แนวความคิด

1. การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือการคิดพิจารณาปรากฏการณ์ให้รู้จักสภาวะที่แท้จริง โดยการสืบสาวไปยังสาเหตุต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็มองต่อไปยังผลซึ่งอาจเป็นผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ดังกล่าว การคิดในลักษณะที่มองไปยังผลที่เป็นผลกระทบที่เกิดจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเรียกว่าการคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ ส่วนการคิดในลักษณะที่มองย้อนสืบสาวไปยังสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ขึ้นเรียกว่า การคิดแบบสืบสวนหรือตั้งคำถาม

2. การคิดแบบคุณโทษและทางออก คือการคิดที่มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงอีกแบบหนึ่ง กล่าวคือ สิ่งทั้งหลายย่อมมีทั้งส่วนดีและส่วนเสียที่เป็นคุณและเป็นโทษ ดังนั้นการมองสิ่งทั้งหลายควรมองทั้ง 2 ด้าน และมองหาแนวทางที่จะปฏิบัติต่อสิ่งนั้นให้ได้ประโยชน์มากที่สุด การคิดแบบนี้มีลักษณะที่พึงกระทำ 2 ประการคือ 1. การที่จะเรียกว่ามองเห็นตามเป็นจริงนั้นจะต้องมองทั้งด้านดีและด้านเสียหรือทั้งคุณและโทษของสิ่งนั้น ไม่ใช่มองแค่ด้านดีหรือคุณอย่างเดียว และไม่ใช่เห็นแต่ด้านเสียหรือโทษอย่างเดียว 2. เมื่อจะแก้ปัญหา ปฏิบัติหรือดำเนินมรรควิธีออกไปจากภาวะที่ไม่พึงประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงรู้คุณโทษ ข้อดี-ข้อเสีย ของสิ่งที่เป็นปัญหาหรือภาวะที่ไม่ต้องการนั้นยังไม่เพียงพอ จะต้องมองเห็นทางออกมองเห็นจุดหมายและรู้ว่าจุดหมายหรือที่จะไปนั้นคืออะไร คืออย่างไร ดีกว่าส่วนเสียของสิ่งหรือภาวะที่เป็นปัญหาอยู่นี้อย่างไร

3. นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ โดยใช้วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยและแบบคุณ

โทษและทางออก

วิธีการฝึกอบรม

1. เสนอกรณีตัวอย่าง 2. ระดมความคิด 3. อภิปรายกลุ่ม

เวลา 5 ชม.

กิจกรรมที่ 1

1.ชื่อกิจกรรม การคาดคะเนผลของการกระทำ

2.วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมนี้แล้วจะมีความสามารถในการคาดคะเนผลของการกระทำ

3.แนวความคิด การคิดแบบมองผลที่เกิดขึ้นจากปัญหาที่กระทบสัมพันธ์กันไปเรื่อยๆจนเข้าใจผลที่เกิดขึ้นจากปัญหาย่างถ่องแท้ในทางพุทธศาสนาเรียกว่าการคิดแบบ ปัจจัยสัมพันธ์ การคิดแบบนี้สามารถพัฒนาขึ้นได้ โดยให้นักเรียนฝึกการคาดคะเนผลของการกระทำบ่อยๆ ในการฝึกเริ่มแรกครูควรแสดงตัวอย่างการคาดคะเนผลของการกระทำให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่างก่อนที่จะฝึกคาดคะเนด้วยตัวเอง

4.สื่อที่ใช้ 1. ภาพประกอบจำนวน 3 ภาพ
2. กระดาษเปล่า สำหรับแจกให้กลุ่มละ 2 แผ่น

5.ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (15 นาที)

1. ครูถามนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสภาพแวดล้อมที่พบเห็นในชีวิตประจำวันว่ามีปัญหาอะไรบ้าง

2. สรุปปัญหาที่พบว่ามีอะไรบ้าง

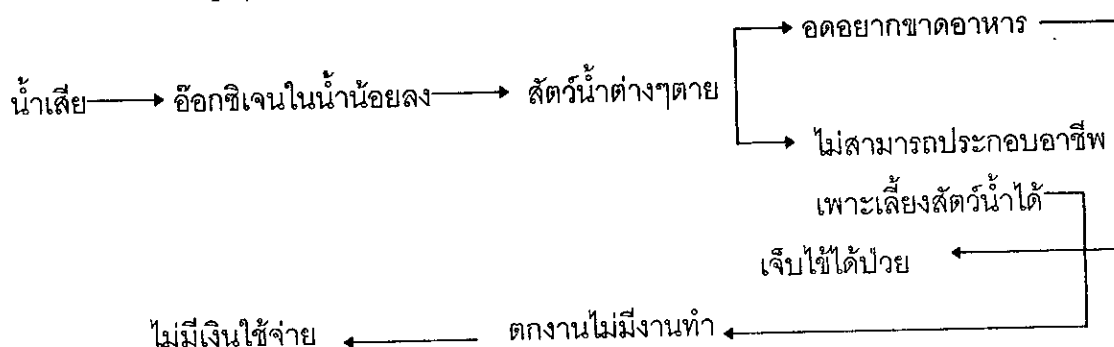
3. ครูและนักเรียนร่วมกันร้องเพลงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 1 เพลง

5.2 ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

1. แบ่งกลุ่มโดยให้นักเรียนนับ 1-7 (เท่าจำนวนกลุ่มที่ต้องการแบ่ง) แล้วให้นักเรียนเข้าประจำกลุ่มตามหมายเลขที่ตนนับ

2. ครูให้นักเรียนช่วยกันคิดว่า "อะไรคือผลอันเกิดจากน้ำเสีย"(ค้นหาผลที่ตามมา)

3. ครูสรุปการคาดคะเนผลอันเกิดจากน้ำเสียให้นักเรียนดูได้ดังนี้

4. ให้นักเรียนดูภาพ การจราจรติดขัดและป่าไม้ถูกทำลาย

5. ให้นักเรียนช่วยกันคาดคะเนถึงผลที่อาจเกิดตามมาจากภาพที่นักเรียนเห็น ให้คิดให้ได้มากที่สุด (4-6 ประการ) ในขณะที่นักเรียนคิดครูจะต้องโชว์ภาพให้นักเรียนดูตลอดเวลา

5.3 ขั้นอภิปรายสรุป (15 นาที)

1. ให้นักเรียนทุกกลุ่มช่วยกันสรุป การคาดคะเน ผลที่อาจเกิดตามมาจากภาพที่นักเรียนเห็นทั้ง 2 ภาพบนกระดานโดยครูเป็นคนเขียนแผนภาพให้

2. ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

2.1 ผลอันเกิดจากปัญหาน้ำเสียมีอะไรบ้าง

2.2 นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อเห็นน้ำเสีย และป่าไม้ถูกทำลาย

2.3 การที่นักเรียนรู้ผลของการกระทำที่ตามมาให้ผลดีอย่างไร

สรุปวิธีคิดที่นักเรียนคิด คือวิธีคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ การคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์เป็นการคิดที่มองถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นที่กระทบต่อกันไปเป็นลูกโซ่จากสิ่งหนึ่งกระทบต่อกันไปได้มากมาย การคิดแบบนี้จะทำให้เราเข้าใจถึงผลที่จะเกิดขึ้นเมื่อเกิดปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง

6. ประเมินผล

6.1 การสังเกต

1. การทำกิจกรรมกลุ่ม

2. การอภิปรายในชั้น

6.2 การตอบแบบทดสอบที่ 1

กิจกรรมที่ 2

1. ชื่อกิจกรรม การคิดหาสาเหตุ

2. วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมนี้แล้วจะมีความสามารถในการค้นหาสาเหตุของปัญหา

3. แนวความคิด การคิดแบบมองไปข้างหลังเพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาในทางพุทธศาสนาเรียกว่าการคิดแบบสอบสวนหรือตั้งคำถาม การคิดแบบนี้เป็นการคิดที่มองว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นมามีสาเหตุและสาเหตุนั้นก็ย่อมมีสาเหตุที่ทำให้เกิดสาเหตุนั้นต่อเนื่องกันไปได้อีก ดังนั้นการคิดในลักษณะนี้จึงทำให้เราเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้

4. สื่อที่ใช้ 1. ภาพประกอบจำนวน 3 ภาพ

2. กระดาษเปล่า สำหรับแจกให้กลุ่มละ 2 แผ่น

5. ขั้นตอนกิจกรรม

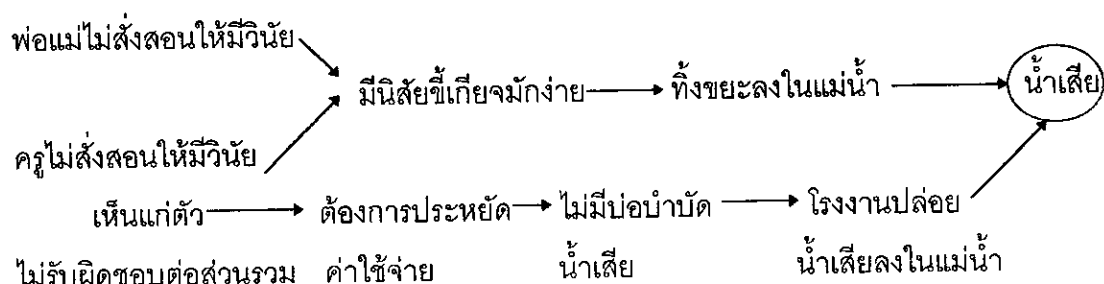
5.1 ขั้นนำ (15 นาที)

1. ครูทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันในครั้งที่แล้วว่ามื่ออะไรบ้าง
2. เล่นเกมสไลโดยให้นักเรียนต่อภาพจิ๊กซอร์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

5.2 ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

1. แบ่งกลุ่มโดยให้นักเรียนนับ 1-7 (เท่าจำนวนกลุ่มที่ต้องการแบ่ง) แล้วให้นักเรียนเข้าประจำกลุ่มตามหมายเลขที่ตนนับ
2. ครูให้นักเรียนช่วยกันคิดว่า "ปัญหาน้ำเสีย มีสาเหตุจากอะไร"(ค้นหาสาเหตุของปัญหา)

3. สรุปการค้นหาสาเหตุของปัญหาให้นักเรียนดูดังนี้

4. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดูภาพ การจราจรติดขัดและภาพป่าไม้ถูกทำลาย

5. ให้นักเรียนช่วยกันค้นหาสาเหตุของปัญหาให้ได้มากที่สุด (4-6 ประการ)

5.3 ขั้นอภิปรายสรุป (15 นาที)

1. ให้นักเรียนทุกกลุ่มช่วยกันสรุป สาเหตุที่ทำให้เกิดผลตามภาพที่นักเรียนเห็นทั้ง 2 ภาพบนกระดานหน้าชั้น โดยครูเป็นคนเขียนแผนภาพให้

2. ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

2.1 นักเรียนรู้สึกอย่างไร เมื่อเห็นการจราจรติดขัด และป่าไม้ถูกทำลาย

2.2 การที่นักเรียนรู้สาเหตุของปัญหาดังกล่าวให้ผลได้อย่างไร

2.3 นักเรียนคิดว่าเราจะสามารถป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวได้อย่างไร

สรุปวิธีคิดที่นักเรียนคิด คือวิธีคิดแบบสอบสวนหรือตั้งคำถามการคิดแบบสอบสวนเป็นการคิดที่มองสาเหตุของปัญหาว่า สาเหตุหนึ่งย่อมเกิดจากอีกสาเหตุหนึ่งกระทบต่อกันไปเป็นลูกโซ่ โดยการตั้งคำถามว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากอะไรสอบสวนไปจนทราบถึงสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง การคิดแบบนี้จึงทำให้เราเข้าใจสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้ง

6. ประเมินผล

6.1 การสังเกต

1. การทำกิจกรรมกลุ่ม

2. การอภิปรายในชั้น

6.2 การตอบแบบทดสอบที่ 1

กิจกรรมที่ 3

1. ชื่อกิจกรรม รู้เหตุ รู้ผล รู้จริง

2. วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมนี้แล้วจะมีความสามารถในการค้นหาสาเหตุและคาดคะเนผลของการกระทำ

3. แนวความคิด การเข้าใจสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาและมองเห็นผลกระทบที่เกิดจากปัญหา ทำให้เข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ความเข้าใจนี้จะทำให้สามารถแก้ปัญหาและประเมินผล

กระทบที่จะเกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง

4. สื่อที่ใช้ กระดาษเปล่าเพื่อแจกสมาชิกกลุ่มละ 2 แผ่น

5. ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (15 นาที)

1. จัดกลุ่มตามแถวที่นั่ง
2. จักการประกวดร้องเพลง โดยมีกติกาว่าแถวไหนร้องได้พร้อมเพียที่สุดจึงชนะ

เพลงระเบียบวินัย

เรียงมาเรียงลำดับ ลำดับ ลำดับ ก่อนหลัง

คนน่าซึ้ง คนน่าซึ้ง มาทีหลังไม่เรียงลำดับ

มาก่อนต้องอยู่ข้างหน้า มาช้าต้องอยู่ถัดไป

จำไว้นะเด็กไทย(ซ้ำ) ระเบียบวินัยเป็นสิ่งสำคัญ(ซ้ำ)

3. ครูถามนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาความไม่มีระเบียบวินัยของนักเรียนในโรงเรียนว่ามีพฤติกรรมอะไรบ้าง

5.2 ขั้นกิจกรรม (20 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละประมาณ 5 คน
2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดถึงปัญหาความไม่มีระเบียบวินัยที่กล่าวถึงในตอนต้นกลุ่มละ 1 ปัญหาว่าปัญหาเหล่านั้นมีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง (พยายามนึกถึง สิ่งที่เราคิดว่าจะเป็นสาเหตุให้มากที่สุด) และปัญหาเหล่านั้นทำให้เกิดผลอะไรตามมาบ้าง (โดยพยายามนึกถึง ผลอันอาจเกิดขึ้นได้จากสาเหตุนั้นให้มากที่สุด)

5.3 ขั้นตอนการสรุป (25 นาที)

1. ให้แต่ละกลุ่มออกมาสรุปว่า

1.1 สาเหตุของปัญหาคืออะไร

1.2 ผลที่เกิดตามมาจากปัญหามีอะไรบ้าง

สรุปวิธีคิดพิจารณาปัญหาเพื่อให้เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้ นั้น จะต้องพิจารณาปัญหาทั้ง 2 ด้านคือด้านสาเหตุของปัญหาและด้านผลที่เกิดขึ้นจากปัญหา โดยทั่วไปแล้วปัญหาที่เกิดขึ้น มักจะไม่ได้เกิดขึ้นจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากหลาย ๆ สาเหตุที่สัมพันธ์กันในการทำงานเดียวกันผลที่เกิดขึ้นจากปัญหาก็ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียว แต่มีผลกระทบต่อกันหลาย ๆ สิ่งหลายอย่างในลักษณะที่สัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่

6. ประเมินผล

6.1 การสังเกต

1. การทำกิจกรรมกลุ่ม

2. การอภิปรายในชั้น

6.2 การตอบแบบทดสอบที่ 1

แบบทดสอบที่ 1 แบบประเมินความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

1. อะไรที่ไม่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของอากาศเป็นพิษ

- ก. คาร์บอนไฟที่โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยออกมา ข. ฝนที่ตกลงมา
ค. ไอเสียที่รถยนต์ปล่อยออกมา ง. ฝุ่นละอองที่เกิดจากการก่อสร้าง

2. อะไรที่ไม่เกี่ยวข้องกับผลกระทบอันเกิดจากอากาศเป็นพิษ

- ก. โรคทางเดินหายใจ ข. มีอาการวิงเวียนศีรษะสมองมึนงง
ค. คนไม่ข้ามถนนตรงทางม้าลาย ง. คนที่อาศัยบริเวณข้างถนนมีสุขภาพทรุดโทรม

3. อะไรที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุที่นักเรียนไม่ทำการบ้านส่งครู

- ก. ลืม ข. ไม่เข้าใจที่ครูสอน
ค. ชี้เกี่ยจ ง. ถูกทุกข้อ

4. อะไรที่ไม่เกี่ยวข้องกับผลกระทบอันเกิดจากฝนตกน้อย

- ก. โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสีย ข. ผลผลิตทางการเกษตรลดลง
ค. ผลิตรกระแสไฟฟ้าได้น้อยลง ง. เกิดการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค

5. อะไรที่ไม่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของการจราจรติดขัด

- ก. คนขับรถไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร ข. มีจำนวนรถบนท้องถนนเพิ่มขึ้น
ค. มีอุบัติเหตุบนท้องถนน ง. น้ำมันขึ้นราคา

6. ผลอันเกิดจากการคุยกันในขณะที่ครูสอนคืออะไร

- ก. ไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูสอน ข. ถูกครูตำหนิหรือลงโทษ
ค. สร้างความรำคาญแก่เพื่อนที่นั่งใกล้ๆ ง. ถูกทุกข้อ

กิจกรรมที่ 4

1.ชื่อกิจกรรม การคิดที่มองทั้งสองด้าน

2.วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. มีความสามารถในการคิดถึงคุณหรือสิ่งที่มีประโยชน์
2. มีความสามารถในการคิดถึงโทษหรือสิ่งที่ไม่มีความประโยชน์
3. มีความสามารถในการคิดถึงแนวทางหรือวิธีการที่จะนำสิ่งนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

3.แนวความคิด ของทุกอย่างเมื่อมีคุณย่อมมีโทษ การเข้าใจถึงคุณและโทษของสิ่งต่างๆย่อมทำให้เรามองเห็นแนวทางที่จะปฏิบัติต่อสิ่งนั้นได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

4.สื่อที่ใช้ 1. กระดาษเปล่าเพื่อแจกสมาชิกกลุ่มละ 2 แผ่น 2. ภาพเครื่องใช้ไฟฟ้า 4-5 ภาพ

3. จลากข้อความ 7 ใบคือ 1.น้ำ 2.น้ำมันเชื้อเพลิง 3.รถยนต์ 4.กระดาษ 5.มีด 6.ถุงพลาสติก 7.ผงซักฟอก

5.ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (15 นาที)

1. ครูถามคำถามนักเรียนว่า “อะไรเอ่ย วิ่งมาตามสาย พุดไม่ได้แต่มีพลัง”
2. ครูถามนักเรียนว่า “ไฟฟ้ามีประโยชน์อะไรบ้าง” (ครูให้นักเรียนดูภาพเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ) ของทุกอย่างเมื่อมีประโยชน์ย่อมมีโทษนักเรียนทราบไม่ว่า “ไฟฟ้ามีโทษอะไรบ้าง” แล้วเราจะใช้ไฟฟ้าอย่างไรให้มีประโยชน์และไม่มีโทษ

5.2 ขั้นกิจกรรม (25 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละประมาณ 5 คน
2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนเรียงความ ความยาวไม่เกินครึ่งหน้ากระดาษตามเรื่อง ที่แต่ละกลุ่มจับฉลากได้ โดยเรียงความนั้นต้องประกอบด้วยคุณหรือประโยชน์ของสิ่งนั้น โทษของสิ่งนั้นและวิธีที่จะใช้สิ่งนั้นให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและไม่ทำให้เกิดโทษหรือปัญหาตามมา (คำสั่งนี้ให้ครูเขียนบนกระดาน)

5.3 ขั้นอภิปรายสรุป (20 นาที)

1. ครูนำอภิปรายตามแนวคำถามต่อไปนี้
 - 1.1 น้ำมีประโยชน์และมีโทษอย่างไร เราจะใช้น้ำอย่างไรให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและไม่ทำให้เกิดโทษหรือปัญหาตามมา

1.2 น้ำมันเชื้อเพลิงมีประโยชน์และมีโทษอย่างไร เราจะใช้น้ำมันเชื้อเพลิงอย่างไรให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและไม่ทำให้เกิดโทษหรือปัญหาตามมา

1.3 รถยนต์มีประโยชน์และมีโทษอย่างไร เราจะใช้รถยนต์อย่างไรให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและไม่ทำให้เกิดโทษหรือปัญหาตามมา

1.4 โทรศัพท์มีประโยชน์และมีโทษอย่างไร เราจะใช้โทรศัพท์อย่างไรให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและไม่ทำให้เกิดโทษหรือปัญหาตามมา

1.5 มีดมีประโยชน์และมีโทษอย่างไร เราจะใช้มีดอย่างไรให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและไม่ทำให้เกิดโทษหรือปัญหาตามมา

1.6 ถุงพลาสติกมีประโยชน์และมีโทษอย่างไร เราจะใช้ถุงพลาสติกอย่างไรให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและไม่ทำให้เกิดโทษหรือปัญหาตามมา

1.7 ผงซักฟอกมีประโยชน์และมีโทษอย่างไร เราจะใช้ผงซักฟอกอย่างไรให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและไม่ทำให้เกิดโทษหรือปัญหาตามมา

ของทุกอย่างย่อมมีทั้งคุณและโทษสำคัญที่ว่า ทำอย่างไรเราจึงจะใช้มันให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและเกิดโทษน้อยที่สุด

6. ประเมินผล

6.1 การสังเกต

1. การทำกิจกรรมกลุ่ม
2. การอภิปรายในชั้น

6.2 การตอบแบบทดสอบที่ 2

กิจกรรมที่ 5

1.ชื่อกิจกรรม ฉันควรทำอะไร

2.วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. มีความสามารถในการคิดถึงคุณหรือประโยชน์ของการกระทำนั้น
2. มีความสามารถในการคิดถึงโทษหรือสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ของการกระทำนั้น
3. มีความสามารถในการคิดถึงแนวทางหรือวิธีการที่จะปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

3.แนวความคิด การกระทำต่างๆ ถ้าเราพิจารณาแล้วเห็นว่ายังมีสิ่งที่ไม่เหมาะสม เราควรแก้ไขปรับปรุงการกระทำนั้นให้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งการมองทั้งข้อดีและข้อเสียของการกระทำนั้นจะช่วยให้เรามองเห็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

4.สื่อที่ใช้ 1. ใบงาน

2. กระดาษเปล่ากลุ่มละ 2 แผ่น

5.ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (10 นาที)

1. เล่นเกมส์แข่งเรือคน

กติกา

แบ่งนักเรียนออกเป็น 3 - 4 กลุ่มๆละเท่ากัน ให้นักเรียนนั่งเรียงกันในลักษณะแถวตอนลึก ให้คนที่อยู่หัวแถววิ่งไปต่อท้ายแถว คนที่อยู่หัวแถวคนต่อไปต้องรอให้คนที่วิ่งไปต่อหางแถวนั่งลงให้เรียบร้อยก่อนจึงจะวิ่งไปต่อท้ายแถวเป็นคนต่อไปได้ ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนถึงเส้นชัย กลุ่มไหนทำตามกติกา แถวเรียงกันเป็นระเบียบเรียบร้อย และเสร็จก่อนถือว่าชนะ

2. สรุปจากเกมส์ที่เล่น การปฏิบัติตามระเบียบวินัยนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าเราไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่วางไว้ งานที่ทำนั้นก็ไม่สามารถประสบความสำเร็จได้

5.2 ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละประมาณ 5 คน

2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดว่า พฤติกรรมอะไรบ้างที่แสดงถึงความเป็นคนมีระเบียบวินัยและพฤติกรรมอะไรบ้างที่แสดงให้เห็นว่าเป็นคนไม่มีระเบียบวินัย(ครูเขียนคำสั่งบนกระดาน)ตัวอย่างเช่น มาเรียนไม่ทันเวลา ตื่นนอนไม่ตรงเวลา ไม่ตั้งใจเรียนขณะครูสอน ทำการ

บ้านยังไม่เสร็จเพื่อนชวนออกไปเล่น เอาของเล่นออกมาเล่น แล้วไม่เอาเข้าเก็บที่เดิมให้เรียบร้อย ไม่เข้าแถวเวลาซื้ออาหาร ส่งการบ้านไม่ตรงเวลาที่ครูกำหนด ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จตามเวลาและผลงานไม่เรียบร้อย

3. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดว่าพฤติกรรมที่แสดงถึงความเป็นคนมีระเบียบวินัยใน ข้อ 2 แต่ละพฤติกรรมมีผลดีอย่างไร พฤติกรรมที่แสดงถึงความเป็นคนไม่มีระเบียบวินัยใน ข้อ 2 แต่ละพฤติกรรมมีผลเสียอย่างไร

4. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดว่า จะแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมที่แสดงถึงความเป็นคนไม่มีระเบียบวินัยให้ดีขึ้นได้อย่างไร

5.3 ขั้นตอนการสรุป (20 นาที)

ครูนำอภิปรายสรุปดังนี้

1. พฤติกรรมที่แสดงถึงความเป็นคนมีระเบียบวินัยมีอะไรบ้างและแต่ละพฤติกรรมปฏิบัติแล้วมีผลดีอย่างไร

2. พฤติกรรมที่แสดงถึงความเป็นคนไม่มีระเบียบวินัยมีอะไรบ้างและแต่ละพฤติกรรมปฏิบัติแล้วมีผลเสียอย่างไร

3. เราจะแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมที่แสดงถึงความเป็นคนไม่มีระเบียบวินัยให้ดีขึ้นได้อย่างไร

การมองสิ่งทั้งหลายทั้งในแง่ที่มีคุณและมีโทษแล้วหาทางแก้ไขปรับปรุงให้สิ่งนั้นดีขึ้น เป็นวิธีคิดทางพุทธศาสนาที่เรียกว่าวิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก การคิดโดยวิธีนี้มีประโยชน์มากที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาตนเอง เพราะเมื่อใช้วิธีคิดวิธีนี้แล้ว จะทำให้เห็นข้อบกพร่องของตนเอง และเห็นแนวทางที่จะปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่บกพร่องให้ดีขึ้น

6. ประเมินผล

6.1 การสังเกต

1. การทำกิจกรรมกลุ่ม
2. การอภิปรายในชั้น

6.2 การตอบแบบทดสอบที่ 2

ใบงานกิจกรรมที่ 5 กลุ่มที่.....

1. พฤติกรรมที่แสดงถึงความมีระเบียบวินัยมีอะไรบ้างและแต่ละพฤติกรรมปฏิบัติ
แล้วมีผลดีอย่างไร

1.....

พฤติกรรมนี้มีผลดีคือ.....

2.....

พฤติกรรมนี้มีผลดีคือ.....

3.....

พฤติกรรมนี้มีผลดีคือ.....

4.....

พฤติกรรมนี้มีผลดีคือ.....

5.....

พฤติกรรมนี้มีผลดีคือ.....

2. พฤติกรรมที่แสดงถึงความไม่มีระเบียบวินัยมีอะไรบ้างและแต่ละพฤติกรรมปฏิบัติ
แล้วมีผลเสียอย่างไร

1.....

พฤติกรรมนี้มีผลเสียคือ.....

2.....

พฤติกรรมนี้มีผลเสียคือ.....

3.....

พฤติกรรมนี้มีผลเสียคือ.....

4.....

พฤติกรรมนี้มีผลเสียคือ.....

5.....

พฤติกรรมนี้มีผลเสียคือ.....

3. เราจะแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมที่แสดงถึงความเป็นคนไม่มีระเบียบวินัยให้ดีขึ้นได้
อย่างไร

แบบทดสอบที่ 2 แบบประเมินความสามารถในการคิดแบบคุณโทษและทางออก

1. ต่อไปนี้ข้อใดไม่ได้เป็นประโยชน์ของสะพานลอย

- ก. ทำให้ปลอดภัยในการข้ามถนน ข. บดบังทัศนียภาพที่ดีบริเวณใกล้เคียง
ค. ช่วยบรรเทาการจราจรไม่ให้ติดขัดมาก ง. ใช้บังแดดบังฝนได้

2. ต่อไปนี้ข้อใดไม่ได้เป็นข้อเสียของสะพานลอย

- ก. ใช้ติดป้ายหรือแผ่นผ้าประชาสัมพันธ์ ข. ต้องใช้งบประมาณในการก่อสร้างสูง
ข้อมูลให้คนจำนวนมากได้เห็น
ค. เป็นที่ๆ พวกขอทานขอขอยึดเป็นที่ทำกิน ง. พวกมิจฉาชีพชอบมาดักรับในการ
ประกอบอาชญากรรม

3. ทางเลือกที่ดีที่สุดในการสร้างสะพานลอยคือ

- ก. สร้างในบริเวณที่คนจำนวนมากต้องการใช้ ข. ไม่ให้บดบังทัศนียภาพที่ดีของบริเวณ
ใกล้เคียง
ค. มีหลังคา กันแดด กันฝน และมีไฟส่องสว่าง ง. ถูกทุกข้อ
ตอนกลางคืน

4. ข้อเสียของการไม่ส่งการบ้านตรงเวลาคือข้อใด

- ก. โดนครูตำหนิ ข. ไม่ได้รับการตรวจแก้ไขจากครู
ค. เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดนิสัยไม่ดี ง. ถูกทุกข้อ
คือเป็นคนไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่

5. การทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนดเวลามีข้อดีอย่างไร

- ก. ทำให้งานไม่คั่งค้างสะสม ข. ก่อให้เกิดนิสัยรับผิดชอบต่องานและ
เป็นคนตรงต่อเวลา
ค. ทำให้เป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ ง. ถูกทุกข้อ

6. เมื่อทำการบ้านไม่เสร็จตามกำหนดเวลานักเรียนควรทำอย่างไร

- ก. ไม่ส่งงานชิ้นนั้น ข. แจ้งเหตุผลให้ครูทราบและขอส่ง
ภายหลัง
ค. ส่งภายหลัง ง. หันเรียนในวันนั้น

ชุดฝึกการสร้างทัศนคติที่ดีต่อวินัย

จุดประสงค์ของชุดฝึก

1. เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อวินัย
2. เพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกับกิจกรรมการฝึกอบรม

แนวความคิด

การให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวินัย ต้องให้นักเรียนเห็นความสำคัญของวินัย ได้
แสดงความรู้สึกรักนึกคิดต่อวินัยและเกิดกำลังใจในการปฏิบัติตนเป็นคนมีระเบียบวินัย

แนวทางในการสร้างกิจกรรมที่ 6 - 8

แนวคิดหลัก กิจกรรมที่ 6 - 8 นี้เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกเปลี่ยนทัศนคติ
ต่อวินัยไปในทางที่ดี

หลักการ สิ่งที่ต้องเน้นในการจัดกิจกรรมในตอนนี้มี 3 ประการคือ

1. ให้ข้อมูลที่กำลังถึงผลดีหรือผลเสีย ซึ่งเกิดจากการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
2. ทำกิจกรรมภายใต้บรรยากาศที่ดี เช่น นำโครงกลอน บทเพลง นิทาน มาทำ

ให้นักเรียนมีความสุขขณะทำกิจกรรม นอกจากนั้นควรถามเพื่อให้นักเรียนแสดงความรู้สึกรักนึกคิดต่อ
กิจกรรมหรือการกระทำนั้น

3. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกด้วยการเขียน พูด วาดภาพ หรือชักจูงให้เพื่อน
เกิดกำลังใจในการทำพฤติกรรมนั้น ๆ

กิจกรรมที่ 6

1. ชื่อกิจกรรม ทำไมจึงต้องมีวินัย

2. วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมนี้แล้วนักเรียนจะต้อง

1. มีทัศนคติที่ดีต่อวินัย
2. มองเห็นประโยชน์ มองเห็นคุณค่า มองเห็นความสำคัญของวินัย

3. แนวความคิด

โดยทั่วไปนักเรียนมักจะมีทัศนคติหรือท่าทีต่อ“วินัย”ในแง่ลบ คือมองว่าวินัยเป็นการถูกบังคับให้ต้องฝืนใจกระทำในสิ่งที่ตนเองไม่ต้องการทำ เมื่อมีทัศนคติในแง่ลบต่อวินัยทำให้เกิดการปิดกั้นที่จะใช้อายตนะในการรับข้อมูล ซึ่งการทำหน้าที่ในลักษณะนี้เป็นการทำหน้าที่ๆ ไม่เกื้อกูลต่อการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะการพัฒนาวินัยในตนเอง ดังนั้นก่อนที่จะเข้าสู่ขั้นการพัฒนาวินัยในตนเอง จึงควรที่จะต้องเปลี่ยนทัศนคติหรือท่าทีต่อวินัยใหม่ ให้นักเรียนมีทัศนคติหรือท่าทีต่อวินัยในแง่บวก เพื่อนักเรียนจะได้ไม่ปิดกั้นตนเองในการที่จะใช้อายตนะในการรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวินัยในตนเอง

การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวินัย สามารถทำได้โดยการเปลี่ยนการรับรู้ โดยการให้ข้อมูลในเรื่องวินัย อันจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางด้านความรู้ (Cognitive Component) ซึ่งเป็นที่เชื่อกันว่า ถ้าส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบด้านอื่นจะมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน ดังนั้นในกิจกรรมนี้จึงได้จัดประสบการณ์ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบด้านความรู้ และด้านความรู้สึก (Affective Component) โดยใช้การอภิปรายกลุ่มเป็นวิธีการในการดำเนินกิจกรรม

4. สื่อที่ใช้ 1. ภาพประกอบจำนวน 5 ภาพ

1. ภาพเด็กนักเรียนไม่ตั้งใจเรียนขณะครูสอน
2. ภาพคนขับรถฝ่าไฟแดง
3. ภาพข้าวของวางระเกะระกะในบ้านและกำลังมีคนเดินเข้ามา
4. ภาพนักเรียนเข้าแถวซื้ออาหาร
5. ภาพนักเรียนเข้าแถวขึ้นรถประจำทาง

2. ใบงาน

5. ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (10 นาที)

1. เล่นเกมส์ต่อภาพ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละประมาณ 7 คน

2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันต่อภาพซึ่งอยู่ในช่องที่จะแจกให้
3. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอธิบายภาพที่ต่อว่าเป็นภาพอะไรให้เพื่อนๆ ในชั้นได้ทราบ
4. เปิดเพลงบรรเลงประกอบขณะทำกิจกรรม

5.2 ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

1. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาจับใบงานและดำเนินการตามใบงาน

5.3 ขั้นอภิปรายสรุป (20 นาที)

ครูนำอภิปรายตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เหตุการณ์ต่อไปในแต่ละภาพน่าจะเป็นอย่างไร
2. ผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการกระทำในภาพที่เห็นมีอะไรบ้าง
3. ให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ในภาพแต่ละภาพคืออะไร
4. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการกระทำในภาพแต่ละภาพที่เห็น
5. นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้เช่น การปฏิบัติตามระเบียบวินัยก่อให้เกิดผลดีอย่างไร การไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยก่อให้เกิดผลเสียอย่างไร

ผลดีของการเป็นคนมีระเบียบวินัย

1. ถ้าสามารถฝึกจนเป็นนิสัยจะช่วยให้ทำงานสำเร็จเรียบร้อยและรวดเร็วเป็นที่ชื่นชอบของผู้พบเห็น
2. เป็นคนน่าเชื่อถือและผู้อื่นให้ความเกรงใจ
3. ทำให้เกิดความสงบสุขในสังคมนั้น ๆ
4. ทำให้เกิดความปลอดภัยต่อตนเองและผู้อื่น
5. บุคคลที่มีระเบียบวินัยดีจะสามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปสู่ทางที่ดีได้ง่าย

โทษของการไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัย

1. ทำให้สังคมหรือชุมชนนั้น ๆ วุ่นวายสับสน
2. ทำให้งานไม่บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้
3. ถ้าเป็นสังคมใหญ่จะทำให้เกิดปัญหาใหม่ ๆ ตามมามากมาย เช่น ถ้าขับรถไม่ปฏิบัติตามกฎจราจรก็ทำให้เกิดอุบัติเหตุ ซึ่งจะเป็นผลร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สิน

6. ประเมินผล

6.1 การสังเกต

1. การทำกิจกรรมกลุ่ม
2. การอภิปรายในชั้น

6.2 การตอบแบบทดสอบที่ 3

ใบงานกิจกรรมที่ 6 กลุ่มที่.....

ให้นักเรียนศึกษาภาพที่กลุ่มได้รับแล้วตอบคำถามต่อไปนี้

1. เหตุการณ์ต่อไปในแต่ละภาพน่าจะเป็นอย่างไร
2. ผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการกระทำในภาพที่เห็นมีอะไรบ้าง
3. ให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ในภาพแต่ละภาพคืออะไร
4. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการกระทำในภาพแต่ละภาพที่เห็น
5. นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้เช่น การปฏิบัติตามระเบียบวินัยก่อให้เกิดผลดีอย่างไร การไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยก่อให้เกิดผลเสียอย่างไร

กิจกรรมที่ 7

1. ชื่อกิจกรรม วินัยสำคัญอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมนี้แล้วนักเรียนจะต้อง

1. มีทัศนคติที่ดีต่อวินัย
2. มองเห็นประโยชน์ มองเห็นคุณค่า มองเห็นความสำคัญของวินัย

3. แนวความคิด กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อต้องการกระตุ้นองค์ประกอบด้านความรู้ และความรู้สึกที่ดีต่อการมีวินัย โดยใช้ภาพเป็นสื่อในการกระตุ้นความคิดและใช้การอภิปรายในกลุ่มเป็นวิธีการในการจัดกิจกรรม เนื่องจากการอภิปรายกลุ่มทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการทำงาน ทำให้เกิดความรู้สึกผูกมัดกับข้อสรุปของกลุ่มที่ตนมีส่วนร่วม และการอภิปรายกลุ่มจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลทั้งทางด้านความรู้ (Cognitive component) และด้านการปฏิบัติ (Behavioral component)

4. สื่อที่ใช้ 1. ภาพประกอบจำนวน 4 ภาพดังนี้

1. ภาพคน 2 คน คนหนึ่งกำลังร้องค้นหาเอกสารบนโต๊ะทำงานที่มีสิ่งของต่าง ๆ วางอยู่อย่างกระจัดกระจาย ส่วนชายอีกคนหนึ่งนั่งทำงานอย่างสบายบนโต๊ะทำงานที่จัดวางข้าวของอย่างเรียบร้อย
2. ภาพคน 2 คน คนหนึ่งขับรถปฏิบัติตามกฎจราจร ส่วนอีกคนหนึ่งขับรถไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร เช่น ขับฝ่าไฟแดง แล้วเกิดอุบัติเหตุขึ้น
3. ภาพหมอ 2 คน กำลังผ่าตัดคนไข้ คนหนึ่งวางเครื่องมืออย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่วนอีกคนหนึ่งวางเครื่องมือต่าง ๆ ไม่เป็นระเบียบ
4. ภาพนักเรียน 2 คน คนหนึ่งตื่นนอนตรงเวลา ไปเรียนทันเวลา ตั้งใจเรียนขณะครูสอน ทำงานที่ครูมอบหมายเสร็จทันเวลา ส่วนอีกคนหนึ่งมีพฤติกรรมตรงกันข้าม
2. ใบงาน

5. ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (20 นาที)

1. เล่นเกมส์ “เรือไททานิค” โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ หนึ่งเล่นเป็นเรือ อีกกลุ่มหนึ่งเล่นเป็นหินโสโครกและภูเขาน้ำแข็ง ให้กลุ่มที่เล่นเป็นเรือจับเอวต่อแถวเป็นเรือไททานิค ส่วนกลุ่มที่เล่นเป็นหินโสโครกและภูเขาน้ำแข็งให้ยืนกระจัดกระจายกันเพื่อให้เรือแล่นชนและ

อัปปาง เมื่อเรืออัปปางแล้วให้กลุ่มที่เล่นเป็นหินโสโครกและภูเขาน้ำแข็งจัดวิธีขึ้นใหม่เพื่อให้เรือไททานิคแล่นไปได้สะดวกไม่เกิดอุบัติเหตุ

2. สรุปเหตุที่เรือไททานิคเกิดอุบัติเหตุอัปปางเพราะมีสิ่งกีดขวางที่วางระเกะระกะไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เมื่อสิ่งกีดขวางถูกจัดวางใหม่อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยเรือไททานิคจะเดินทางผ่านไปได้อย่างสะดวกรวดเร็วและไม่เกิดอันตราย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยทำให้ชีวิตสะดวกขึ้น ง่ายขึ้น รวดเร็วขึ้นและปลอดภัยมากขึ้น

3. เปิดเพลงบรรเลงประกอบขณะทำกิจกรรม

5.2 ขั้นกิจกรรม (20 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม (โดยพยายามให้นักเรียนได้เปลี่ยนกลุ่มอย่าให้อยู่ซ้ำกลุ่มเดิมที่เคยอยู่) กลุ่มละประมาณ 8 คน

2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมาจับใบงาน พร้อมกับภาพ 1 ภาพ

5.3 ขั้นอภิปรายสรุป (20 นาที)

ครูนำอภิปรายตามแนวคำถามต่อไปนี้

1. ภาพที่นักเรียนได้รับเป็นภาพเกี่ยวกับอะไร
2. นักเรียนมีความรู้สึกต่อภาพแต่ละภาพอย่างไร
3. จากภาพที่นักเรียนเห็นนักเรียนคิดว่า วินัยมีประโยชน์อย่างไรและถ้าไม่มีวินัย

จะเกิดโทษอย่างไร

4. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่า การปฏิบัติตนให้เป็นคนมีระเบียบวินัยนั้น

จะปฏิบัติได้อย่างไร

ครูช่วยสรุปเสริม แนวทางการปฏิบัติตนให้เป็นคนมีระเบียบวินัยมีดังต่อไปนี้

1. ตื่นนอนแต่เช้าโดยไม่ต้องให้ใครมาปลุก
2. มาโรงเรียนทันเวลาตามกฎของโรงเรียน
3. แต่งกายสะอาดเรียบร้อยตามระเบียบของโรงเรียน
4. ทิ้งขยะลงในถังขยะ
5. ข้ามถนนตรงทางม้าลาย
6. ไม่หลบหนีออกจากโรงเรียน
7. เข้าแถวซื้อของและเข้าแถวขึ้นรถประจำทาง
8. ช่วยงานในห้องเรียนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
9. ไม่กลับบ้านก่อนเวลาโรงเรียนเลิก
10. รับประทานอาหารในช่วงเวลาที่โรงเรียนกำหนดและในที่ที่ทางโรงเรียนจัดไว้ให้

6. ประเมินผล

6.1 การสังเกต

1. การทำกิจกรรมกลุ่ม
2. การอภิปรายในชั้น

6.2 การตอบแบบทดสอบที่ 3

ในงานกิจกรรมที่ 7 กลุ่มที่.....

ให้นักเรียนในกลุ่มช่วยกันอภิปรายตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. ภาพที่นักเรียนได้รับเป็นภาพเกี่ยวกับอะไร

2. นักเรียนมีความรู้สึกต่อภาพแต่ละภาพอย่างไร

3. จากภาพที่นักเรียนเห็นนักเรียนคิดว่า วินัยมีประโยชน์อย่างไรและถ้าไม่มีวินัยจะเกิดโทษอย่างไร

4. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่า การปฏิบัติตนให้เป็นคนมีระเบียบวินัยนั้นจะปฏิบัติได้อย่างไร

กิจกรรมที่ 8

1. ชื่อกิจกรรม มาช่วยกันประชาสัมพันธ์ว่าทำไมจึงต้องมีวินัย

2. วัตถุประสงค์ หลังจากทำกิจกรรมนี้แล้วนักเรียนจะต้อง

1. มีทัศนคติที่ดีต่อวินัย
2. บอกประโยชน์ คุณค่า และความสำคัญของวินัย
3. สามารถชักชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตนเป็นคนมีระเบียบวินัยได้

3. แนวความคิด กิจกรรมนี้เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ต้องการเปลี่ยนทัศนคติต่อ วินัย โดยการจัดกิจกรรมให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดว่าจะดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างไรให้นักเรียนในโรงเรียนเห็นความสำคัญของวินัย หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มดำเนินการจัดการประชาสัมพันธ์ตามวิธีการประชาสัมพันธ์ที่เห็นว่าเหมาะสม ซึ่งการดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้เป็นการกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในองค์ประกอบทางการปฏิบัติ (Behavioral component) ทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและเกิดความผูกมัดกับพฤติกรรมที่แสดงออก

4. สื่อที่ใช้ 1. ใบงาน

2. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดบอร์ดประชาสัมพันธ์ เช่น กาว คัตเตอร์ กรรไกร เทปกาว
ไม้บรรทัด กระดาษสี สี 7 ชุด

5. ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (15 นาที)

อธิบายให้นักเรียนทราบว่า วันนี้กิจกรรมของเราคือการให้นักเรียนช่วยกันคิดหาวิธีการที่จะประชาสัมพันธ์ขายสุนัข แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 7 คน ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาเพื่อเป็นกรรมการกลุ่มละ 1 คน ที่เหลือช่วยกันคิดว่า จะประชาสัมพันธ์อย่างไรให้คนซื้อๆสุนัขไปใช้ ให้เวลาคิดวิธีประชาสัมพันธ์ 5 นาที ให้เวลาแต่ละกลุ่มออกมาประชาสัมพันธ์กลุ่มละ 1 นาที

5.2 ขั้นกิจกรรม (40 นาที)

1. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารับใบงานพร้อมอุปกรณ์

5.3 ขั้นอภิปรายสรุป (5 นาที)

1. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มประเมินผลการดำเนินงานว่าได้ผลเป็นที่พอใจหรือไม่และมีข้อบกพร่องอะไรที่ควรปรับปรุงแก้ไข

2. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการทำหน้าทึ้น

สรุป วินัยคือ สิ่งที่เราตกลงร่วมกัน เพื่อให้ชีวิตและสังคมดำเนินไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทำอะไรได้คล่องขึ้นสะดวกขึ้น รวดเร็วและปลอดภัยมากขึ้น

6. ประเมินผล

6.1 การสังเกต

1. การทำกิจกรรมกลุ่ม
2. การอภิปรายในชั้น

6.2 การตอบแบบทดสอบที่ 3

ใบงานกิจกรรมที่ 8 กลุ่มที่.....

1. ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายร่วมกันว่าเราควรจะจัดการประชาสัมพันธ์อย่างไร เพื่อให้
นักเรียนในโรงเรียนเห็นประโยชน์และความสำคัญของวินัย โดยใช้อุปกรณ์ที่จัดเตรียมมาให้ในการ
ทำบอร์ดประชาสัมพันธ์(ในบอร์ดควรประกอบด้วยข้อความและรูปภาพ) ให้นักเรียนทำบอร์ดให้ดี
ที่สุดเพราะผลงานชิ้นนี้จะนำไปติดบริเวณรอบๆโรงเรียน
2. แต่ละกลุ่มควรร่างรายละเอียดขึ้นมาก่อนที่จะทำจริงบนกระดานโปสเตอร์
3. ถ้าทำไม่เสร็จในชั่วโมงให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำกลับไปทำต่อในเวลารว่างและนำมาส่ง
ครวหน้า

แบบทดสอบที่ 3 แบบวัดทัศนคติต่อวินัย

1. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการปฏิบัติตามระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่ดี
 _____ จริงที่สุด _____ จริง _____ ไม่จริง _____ ไม่จริงเลย
2. ข้าพเจ้าเชื่อว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตต้องเป็นผู้ที่มีวินัย
 _____ จริงที่สุด _____ จริง _____ ไม่จริง _____ ไม่จริงเลย
3. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการปฏิบัติตามระเบียบวินัยทำให้สมาชิกในสังคมอยู่รวมกันอย่างมีความสุข
 _____ จริงที่สุด _____ จริง _____ ไม่จริง _____ ไม่จริงเลย
4. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจ เมื่อเห็นผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัย
 _____ จริงที่สุด _____ จริง _____ ไม่จริง _____ ไม่จริงเลย
5. เมื่อข้าพเจ้าไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัย ข้าพเจ้าจะไม่สบายใจเป็นอย่างยิ่ง
 _____ จริงที่สุด _____ จริง _____ ไม่จริง _____ ไม่จริงเลย
6. ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่ตนเองเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด
 _____ จริงที่สุด _____ จริง _____ ไม่จริง _____ ไม่จริงเลย
7. สังคมไทยจะดีกว่าที่เป็นอยู่นี้ ถ้าคนไทยทุกคนปฏิบัติตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด
 _____ จริงที่สุด _____ จริง _____ ไม่จริง _____ ไม่จริงเลย
8. ข้าพเจ้าจะปฏิบัติตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด
 _____ จริงที่สุด _____ จริง _____ ไม่จริง _____ ไม่จริงเลย
9. ข้าพเจ้ายินดีจะร่วมรณรงค์ เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนปฏิบัติตามระเบียบวินัย
 _____ จริงที่สุด _____ จริง _____ ไม่จริง _____ ไม่จริงเลย
10. ข้าพเจ้าจะพยายามชักจูงให้เพื่อนที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยเลิกปฏิบัติตนในทางที่ไม่เหมาะสม
 _____ จริงที่สุด _____ จริง _____ ไม่จริง _____ ไม่จริงเลย

ชุดฝึกการพัฒนาวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา

ชุดฝึกอบอรมตอนนี้ เป็นชุดฝึกอบอรมที่สร้างขึ้นตามแนวทางไตรสิกขา โดยเน้นหลัก 3 ประการเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมดังนี้คือ

1. สร้างข้อตกลงร่วมกันในการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นข้อตกลงที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม โดยการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้น หลักข้อนี้เป็นหลักที่อยู่ในแนวของศีลคือ ความเป็นปกติทางกาย วาจา ไม่เบียดเบียนหรือทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (การสร้างพฤติกรรมที่ดีงาม)

2. สร้างบรรยากาศที่ทำให้ผู้เข้าอบรมมีจิตใจแน่วแน่ จดจ่ออยู่กับกิจกรรมการฝึก มีความสุข มีความพอใจและมีความสนใจในกิจกรรมการฝึก หลักข้อนี้เป็นหลักที่อยู่ในแนวของสมาธิคือการทำให้จิตจดจ่อแนบแน่นอยู่กับสิ่งที่กำหนด (การสร้าง ความสนใจ)

3. กระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมคิดพิจารณากิจกรรมที่ทำจนเกิดความรู้ความเข้าใจในเหตุและผลของการกระทำ มองเห็นคุณค่ามองเห็นประโยชน์ มองเห็นผลดีผลเสียของการกระทำนั้น หลักข้อนี้เป็นหลักที่อยู่ในแนวของปัญญา (การสร้าง ความเข้าใจ)

แนวความคิด

1. การสร้างพฤติกรรมที่ดีงาม(ศีล) คือ การทำให้มีพฤติกรรมที่ดีงามเกิดขึ้น เริ่มจากการควบคุมกาย วาจา ให้อยู่ในภาวะปกติ สำรวจตรวจสอบตนเองว่าไม่ได้เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน ลักษณะพฤติกรรมดังกล่าวในการฝึกอบอรมนี้คือการปฏิบัติตามข้อตกลงที่กลุ่มกำหนดขึ้นร่วมกันว่าในขณะที่ทำการเรียนการสอน พฤติกรรมใดที่ควรปฏิบัติ พฤติกรรมใดที่ไม่ควรปฏิบัติ ผู้เข้าอบรมจะต้องสำรวจตรวจสอบตนเองว่า ตนเองได้ปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าวหรือไม่ ข้อตกลงที่กำหนดขึ้นอาจเรียกว่าเป็นข้อตกลงของห้องเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งคัดเพื่อความสงบสุขของห้องเรียน

2. การสร้างความสนใจ(สมาธิ) คือ การทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีจิตใจแน่วแน่จดจ่ออยู่กับกิจกรรมการฝึก และมีความสนใจในกิจกรรมการฝึก โดยปกติจะเกิดขึ้นหลังจากที่กาย วาจา อยู่ในภาวะปกติหรือหลังจากที่บุคคลมีศีลแล้วสมาธิก็จะเกิดตามมานั้นคือเมื่อบุคคลมีกาย วาจาปกติ สมาธิก็พร้อมที่จะเกิดกับสิ่งที่มาเร้าความสนใจในที่นี้ก็คือกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยมาช่วยเสริมเพื่อให้มีสมาธิอยู่กับการเรียนการสอนอีกด้วย เช่น การนำเข้าสู่บทเรียนที่น่าสนใจ การใช้

สื่อการสอนที่น่าสนใจ(เนื้อเรื่องของกิจกรรมที่น่าสนใจ รูปภาพที่น่าสนใจ สีสันที่สวยงาม) นอกจากนั้นยังมีการสร้างบรรยากาศแห่งความสุขโดยครูแสดงความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดจาไพเราะอ่อนหวาน ห้องที่ทำกิจกรรมสวยงามสะอาดสะอ้านเป็นระเบียบเรียบร้อยมีดนตรีบรรเลงประกอบขณะทำกิจกรรม นักเรียนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและในการวางแผนการทำงานของตนเอง

3. การสร้างความเข้าใจ(ปัญญา) คือ การทำให้ผู้ที่เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในเนื้อหาที่ฝึก ทำได้โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมใช้วิธีคิดพิจารณาตามหลักโยนิโสมนสิการที่เคยเรียนรู้มา(การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยและการคิดแบบคุณโทษและทางออก) มาใช้ในการคิดพิจารณากรณีตัวอย่างหรือการกระทำของตัวแบบที่แสดงผ่านละครหรือละครประกอบภาพการ์ตูน โดยครูถามเพื่อกระตุ้นให้ใช้วิธีคิดตามหลักโยนิโสมนสิการที่เคยฝึกฝนมาคิดพิจารณาจนเข้าใจสาเหตุ เข้าใจผลกระทบที่เกิดขึ้น ตลอดจนผลดี ผลเสียจากการกระทำของตัวแบบ

ลักษณะกิจกรรมที่ 9 - 24

เป็นกิจกรรมที่เน้นเนื้อหาตามองค์ประกอบของวินัยในตนเอง 4 ด้านคือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน ความซื่อสัตย์ ซึ่งการกำหนดเนื้อหาในกิจกรรมนั้นยึดนิยามตามความหมายดังต่อไปนี้

ความรับผิดชอบหมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงความเอาใจใส่จดจ่อและรับเป็นภาระต่อหน้าที่การงาน การดำเนินชีวิตและการเป็นอยู่ของตนและผู้อยู่ในความดูแล ตลอดจนสังคม พยายามทำหน้าที่ต่างๆ อย่างเต็มความสามารถและเป็นคนตรงต่อเวลา

ความเชื่อมั่นในตนเองหมายถึง ความมั่นใจที่จะกระทำการใดๆอย่างองอาจ ซึ่งถ้าตั้งใจกระทำสิ่งใดแล้วจะไม่มีใครล้มเหลวหรือหวั่นวิตกในความสามารถของตนเองและไม่มีการหวั่นไหวกลัวว่าจะถูกผู้อื่นติเตียนหรือหาว่านอกกลุ่มนอกทาง แม้จะมีอุปสรรคก็ไม่ย่อมน้อมเลิกล้มหรือเปลี่ยนใจแต่อย่างใดทั้งสิ้น คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นคนกล้าแสดงออกและเป็นตัวของตัวเอง

ความอดทนหมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิดและจิตใจ ที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้ เช่น การทำงานทุกอย่างให้สำเร็จโดยไม่คำนึงถึงอุปสรรค หนัหนัก

กำลังกายซึ่งทำให้ร่างกายแข็งแรง สามารถบังคับตนเองเมื่อเกิดความเหนื่อยอ่อนและเกลียด
คร้านได้ ผู้ที่มีความอดทนย่อมได้รับคำยกย่องชมเชยจากคนทั่วไป

ความซื่อสัตย์หมายถึง การประพฤติตนอย่างเหมาะสมและตรงต่อความจริง ประพฤติ
ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจต่อตนเองและผู้อื่นเช่น ไม่หลอกลวงไม่ทุจริต ปฏิบัติ
ตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คนที่มีความซื่อสัตย์จะทำตามคำมั่นสัญญาจึงเป็นผู้มีเกียรติ
และน่าเชื่อถือ

กิจกรรมที่ 9*

1. ชื่อกิจกรรม ห้องเรียนแห่งความสุข

2. วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. สามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาในการอยู่ร่วมกันในห้องเรียนได้
2. สามารถสร้างข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้
3. สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้นร่วมกันได้

3. แนวความคิด การสร้างข้อตกลงและปฏิบัติตามข้อตกลงช่วยให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

4. สื่อที่ใช้ 1. กระดาษแจกให้กลุ่มที่ทำกิจกรรมกลุ่มละ 2 แผ่น

2. ใบงาน
3. บัตรคำประมาณ 10 ใบ
4. ดินสอสี 7 กล้อง

5. ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (10 นาที)

ครูสนทนากับนักเรียนถึงลักษณะความไม่มีระเบียบวินัยในห้องเรียนว่ามีอะไรบ้าง

ลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาหรือโทษอย่างไร นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อปัญหาดังกล่าว

5.2 ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่มๆละ 5 คน
2. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมารับใบงาน
3. ครูเขียนบนกระดานคำว่า “ห้องเรียนแห่งความสุขคือ.....” และให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมาเติมข้อความโดยไม่ให้ซ้ำกัน ให้นักเรียนช่วยกันสรุป

แต่ละกลุ่มออกมาเติมข้อความโดยไม่ให้ซ้ำกัน ให้นักเรียนช่วยกันสรุป

4. ครูเขียนบนกระดานคำว่า “เพื่อให้ห้องเรียนเป็นห้องเรียนแห่งความสุข นักเรียนทุกคนจะต้องปฏิบัติตนคือ.....” และให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมาเติมข้อความโดยไม่ให้ซ้ำกัน ให้นักเรียนช่วยกันสรุป

5. ครูเขียนบนกระดานคำว่า “หากตัวเราเองไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องได้ สิ่งที่จะทำคือ.....” และให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมาเติมข้อความโดยไม่ให้ซ้ำกัน ให้นักเรียนช่วยกันสรุป

* ดัดแปลงจาก กิจกรรมห้องเรียนแห่งความสุข ของ จันทนา ภาคบังกช. 2540

5.3 ขั้นตอนการปฏิบัติ

1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปว่า

ห้องเรียนแห่งความสุขคือ ห้องเรียนที่ทุกคนมีน้ำใจช่วยเหลือเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ทุกคนปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียนอย่างเคร่งครัด

5.4 ขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนข้อตกลงที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ เพื่อให้ห้องเรียนเป็นห้องเรียนแห่งความสุขลงในบัตรคำแล้วนำไปติดรอบห้องเรียน

6. ประเมินผล

6.1 การสังเกต

1. การทำกิจกรรมกลุ่ม
2. การอภิปรายในชั้น

6.2 จากผลงานที่นักเรียนทำ เช่น การออกมาเติมข้อความ ข้อตกลงที่นักเรียนกำหนดขึ้น การเขียนบัตรคำ

ใบงานกิจกรรมที่ 9 กลุ่มที่.....

1. เลือกประธานและเลขานุการการประชุม

2. ร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

1. ห้องเรียนแห่งความสุขควรเป็นอย่างไร

2. นักเรียนทุกคนจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร เพื่อให้ห้องเรียนเป็นห้องเรียนแห่งความสุข

3. หากตัวเราไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องได้จะอย่างไร

4. ส่งตัวแทนรายงานผล

กิจกรรมที่ 10

1. ชื่อกิจกรรม ฉันก็เก่งเหมือนกัน 1

2. วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความสามารถในการแสดงออก
3. สามารถกำหนดแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองได้

3. แนวความคิด คนที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มักเป็นผู้ที่มีความวิตกกังวล กลัวผิด ไม่กล้า หรือลังเลที่จะทำสิ่งใดๆ ความวิตกกังวลเกิดจากการที่เราต้องเผชิญกับสถานการณ์แปลกใหม่ที่เรายังไม่เคย ความวิตกกังวลสามารถที่จะลดหรือขจัดให้หมดไปได้โดยการไม่กลัวที่จะทำผิด ยอมรับว่าการทำผิดเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆ ก็ทำผิดได้ หากเราไม่กลัวผิด และพยายามฝึกฝน จะสามารถทำสิ่งนั้นได้ดีขึ้นและชำนาญขึ้น อีกประการหนึ่งหากเรารู้จักสาเหตุของความวิตกกังวลและหาวิธีแก้ไขได้แล้ว ความวิตกกังวลก็ย่อมจะลดลงไปได้ นอกจากนี้การถึงตัวเองในด้านดีก็สามารถลดความวิตกกังวลลงได้เมื่อความวิตกกังวลลดลงความเชื่อมั่นในตนเองจะเพิ่มขึ้น

4. สื่อที่ใช้ 1. บัตรคำสั่ง 1 ชุดๆละ 35 ใบ (รายละเอียดในภาคผนวก)

2. กระดาษเปล่าคนละ 1 แผ่น

5. ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (10 นาที)

- ครูบอกนักเรียนว่า จะให้นักเรียนลองฝึกแสดงออกอย่างหนึ่ง แต่ก่อนที่จะฝึกให้นักเรียนร่วมกันร้องเพลงดังนี้

เพลงฉันอยากเป็นตัวฉันเอง

ฉันอยากเป็นตัวฉันเอง	ฉันอยากเป็นตัวฉันเอง
ไม่อยากเป็นเหมือนคนอื่น	ฉันอยากเป็นตัวฉันเอง
เพราะฉันมีสิ่งดีในตัวฉันเอง	เพราะฉันทำทุกสิ่งด้วยตัวฉันเอง
ไม่อยากเป็นเหมือนคนอื่น	ฉันอยากเป็นตัวฉันเอง
เพราะฉันมีความคิดเป็นของตัวเอง	เพราะฉันมีความเก่งในตัวฉันเอง
ไม่อยากเป็นเหมือนคนอื่น	ฉันอยากเป็นตัวฉันเอง

5.2 ขั้นกิจกรรม (40 นาที)

1. จักที่นั่งเป็นรูปตัวยู (U)

2. ครูแจกบัตรคำสั่งให้นักเรียนในกลุ่มคนละ 1 บัตร (บัตรคำสั่งอยู่ท้ายกิจกรรม) ให้นักเรียนออกมาปฏิบัติตามคำสั่งที่กำหนดไว้ในบัตรที่ละคน กติกามีว่า 1. นักเรียนจะต้องไม่ให้เพื่อนคนอื่นเห็นคำสั่งในบัตรของตน 2. นักเรียนจะต้องออกไปแสดงท่าทางตามบัตรคำสั่ง 3. เมื่อแสดงเสร็จแล้วให้กลับมานั่งที่เดิม 4. นักเรียนคนต่อไปต้องรีบออกไปแสดงต่ออย่างให้ขาดช่วงเช่นเมื่อเห็นเพื่อนทำท่าทำไขวญแจ นักเรียนต้องทำตามทำเดินไปต้อนรับ (ดังนั้นต้องสังเกตการแสดงของเพื่อนอย่างตั้งใจและรีบแสดงต่อทันที) ให้ใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงได้

3. ให้นักเรียนแสดงซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

4. ครูดำเนินการอภิปรายตามแนวคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อกิจกรรมนี้
2. การแสดงครั้งที่ 2 กับครั้งที่ 1 นักเรียนมีความรู้สึกต่างกันอย่างไร
3. ถ้าให้แสดงเป็นครั้งที่ 3 นักเรียนจะมีความวิตกกังวลน้อยกว่านี้ไหม

5.3 ขั้นอภิปรายสรุป (10 นาที)

ครูถามนักเรียนว่า “สาเหตุของความวิตกกังวลคืออะไรแล้วเราจะแก้ไขได้อย่างไร”

สรุปว่า ความวิตกกังวลเกิดจากความไม่มั่นใจเมื่อเราต้องเผชิญกับสถานการณ์แปลกใหม่ที่เรายังไม่เคยมาก่อน การได้ร่วมกิจกรรมบ่อยๆ จะช่วยให้เราแสดงออกได้ดีขึ้น เราสามารถสร้างความมั่นใจในตนเองได้โดยการไม่กลัวที่จะทำผิด พยายามแสดงออกบ่อยๆ รวบรวมสติสุดลมหายใจยาวๆ คิดเสียว่าเป็นเรื่องธรรมดา คิดเสียว่ากลัวไปก็ไม่อะไรดีขึ้น ไม่กลัวทำผิด คิดเสียว่าทำผิดก็ไม่ใช่ไรแก้ไขได้

5.4 ขั้นนำความรู้การปฏิบัติ

ครูชวนนักเรียนสำรวจเรื่องที่นักเรียนวิตกกังวลอยู่ในปัจจุบัน 3 เรื่อง แล้วให้นักเรียนฝึกหาสาเหตุและคิดหาวิธีแก้ไขแล้วเขียนส่งครูครวหน้า

6. ประเมินผล

6.1 การสังเกต

1. การทำกิจกรรมกลุ่ม
2. การอภิปรายในชั้น

6.2 การสำรวจตนเองและกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

ภาคผนวก *

บัตรคำสั่งเกม~~แสดง~~ท่าทาง

1. นักเรียนเป็นคนแรกที่จะต้องออกมาทำท่าตื้นนอน
2. เมื่อเห็นเพื่อนทำท่าตื้นนอน นักเรียนต้องออกไปทำท่าเก็บตื้นนอน
3. เมื่อเห็นเพื่อนทำท่าเก็บตื้นนอน นักเรียนต้องออกไปทำท่าแปรงฟัน
4. เมื่อเห็นเพื่อนทำท่าแปรงฟัน นักเรียนต้องออกไปทำท่าอาบน้ำ
5. เมื่อเห็นเพื่อนทำท่าอาบน้ำ นักเรียนต้องออกไปทำท่าเช็ดตัว
6. เมื่อเห็นเพื่อนทำท่าเช็ดตัว นักเรียนต้องออกไปทำท่าแต่งตัวไปโรงเรียน
7. เมื่อเห็นเพื่อนทำท่าแต่งตัวไปโรงเรียน นักเรียนต้องออกไปทำท่ารับประทานอาหาร
8. เมื่อเห็นเพื่อนทำท่ารับประทานอาหาร นักเรียนต้องออกไปทำท่าล้างจาน
9. เมื่อเห็นเพื่อนล้างจาน นักเรียนต้องออกไปทำท่าขึ้นรถประจำทาง
10. เมื่อเห็นเพื่อนทำท่าขึ้นรถประจำทาง นักเรียนต้องออกไปทำท่าลงจากรถประจำทาง
11. เมื่อเห็นเพื่อนลงจากรถประจำทาง นักเรียนต้องออกไปทำความเคารพอาจารย์หน้าโรงเรียน
12. เมื่อเห็นเพื่อนทำท่าเคารพอาจารย์หน้าโรงเรียน นักเรียนต้องออกไปร้องเพลงชาติ
13. เมื่อเห็นเพื่อนร้องเพลงชาติ นักเรียนต้องออกไปสวดมนต์
14. เมื่อเห็นเพื่อนสวดมนต์ นักเรียนต้องออกไปกล่าวคำแม่เมตตา
15. เมื่อเห็นเพื่อนกล่าวคำแม่เมตตา นักเรียนต้องออกไปทำท่าเดินร่าว
16. เมื่อเห็นเพื่อนร่าว นักเรียนต้องออกไปทำท่าเล่นกอล์ฟ
17. เมื่อเห็นเพื่อนเล่นกอล์ฟ นักเรียนต้องออกไปทำท่าตีกลอง
18. เมื่อเห็นเพื่อนตีกลอง นักเรียนต้องออกไปทำท่าร้องเพลงที่ชอบ
19. เมื่อเห็นเพื่อนร้องเพลง นักเรียนต้องออกไปทำท่าวิดพื้น
20. เมื่อเห็นเพื่อนวิดพื้น นักเรียนต้องออกไปทำท่ากระโดดตบ
21. เมื่อเห็นเพื่อนกระโดดตบ นักเรียนต้องออกไปทำท่าหมุนคอ หมุนเอว หมุนเข่า
22. เมื่อเห็นเพื่อนหมุนเข่า นักเรียนต้องออกไปทำท่าเล่นฟุตบอล
23. เมื่อเห็นเพื่อนเล่นฟุตบอล นักเรียนต้องออกไปทำท่าเล่นบาส
24. เมื่อเห็นเพื่อนเล่นบาส นักเรียนต้องออกไปทำท่าว่ายน้ำ
25. เมื่อเห็นเพื่อนว่ายน้ำ นักเรียนต้องออกไปทำท่ายิงธนู

* ดัดแปลงมาจาก กิจกรรมการเสริมสร้างมโนภาพแห่งตนเพื่อการทำงานของ ทิศนา แหม่มณีและ

26. เมื่อเห็นเพื่อนยิงธนู นักเรียนต้องออกไปทำท่าฟันดาบ
27. เมื่อเห็นเพื่อนฟันดาบ นักเรียนต้องออกไปทำท่ายกน้ำหนัก
28. เมื่อเห็นเพื่อนยกน้ำหนัก นักเรียนต้องออกไปทำท่าตีปิงปอง
29. เมื่อเห็นเพื่อนตีปิงปอง นักเรียนต้องออกไปทำท่าชกมวย
30. เมื่อเห็นเพื่อนชกมวย นักเรียนต้องออกไปทำท่าเคาะระฆังส่งสัญญาณว่าโรงเรียนเลิกแล้ว
31. เมื่อเห็นเพื่อนเคาะระฆัง นักเรียนต้องออกไปทำท่าเก็บหนังสือใส่กระเป๋าเดินทางกลับบ้าน
32. เมื่อเห็นเพื่อนถือกระเป๋าเดินทางกลับบ้าน นักเรียนต้องออกไปทำท่ากวาดบ้าน
33. เมื่อเห็นเพื่อนกวาดบ้าน นักเรียนต้องออกไปทำท่าถูบ้าน
34. เมื่อเห็นเพื่อนถูบ้าน นักเรียนต้องออกไปทำท่ารดน้ำต้นไม้
35. เมื่อเห็นเพื่อนรดน้ำต้นไม้ นักเรียนต้องออกไปทำท่าหุงข้าว

กิจกรรมที่ 11*

1.ชื่อกิจกรรม ฉันก็เก่งเหมือนกัน 2

2.วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความสามารถในการแสดงออก
3. สามารถกำหนดแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองได้

3.แนวความคิด การฝึกการแสดงออกบ่อยๆ จะช่วยทำให้มีความวิตกกังวลลดลงและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น

4.สื่อที่ใช้ 4.1 เพลงร่ำวงดอกไม้

4.2 นกหวีด 1 ตัว

4.3 กระดาษโรเนียว

5.ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ชี้นำ (10 นาที)

1. ครูแสดงความชื่นชมนักเรียนที่แสดงความสามารถในการทำกิจกรรมครั้งที่แล้ว และปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรม

2. ครูบอกนักเรียนว่า จะให้นักเรียนลองฝึกหัดแสดงออกอย่างหนึ่ง คือ การร่ำวงดอกไม้ โดยช่วยกันฝึกร้องเพลงก่อนดังนี้

“ร่ำวงกันให้สุขสมปอง อย่างนั่งแลมองทุกคนมาร่ำราย
อย่างมัวเหนียม (ซ้ำ) แอบอาย ขอเชิญร่ำรายให้สบายอุรา
หอมดอกไม้ที่ในสวนศรี (ซ้ำ) ดอกเอ๋ย...เจ้าดอก.....ขอเชิญ.....
ออกมาร่ำรายเอย”

* ดัดแปลงมาจาก กิจกรรมการเสริมสร้างมโนภาพแห่งตนเพื่อการทำงาน ทิศนา แหมมณีและคณะ. 2531

5.2 ชั้นกิจกรรม (30 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่มๆ ละ 7 คน
2. นักเรียนร้องเพลงและตบมือเป็นจังหวะ จนถึงท่อนสุดท้าย ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มผลัดกันร้อง โดยเติมชื่อดอกไม้ให้คล้องจองกับลักษณะของนักเรียนคนใดคนหนึ่ง หรือหลายๆ คน ให้ออกมาราวงทีละคน แล้วเริ่มเพลงรอบใหม่ร้องไปเรื่อยๆ เช่น

ดอกเอ๋ย เจ้าดอกอัญชัน ขอเชิญคนใส่กางเกงขาสั้น ออกมาร่ายรำเอ๋ย

ดอกเอ๋ย เจ้าดอกกุหลาบ ขอเชิญคนชื่อสุภาพ ออกมาร่ายรำเอ๋ย

ดอกเอ๋ย เจ้าดอกอบเชย ขอเชิญคนนั่งเฉยๆ ออกมาร่ายรำเอ๋ย

3. ครูแนะนำให้กลุ่มที่ร้องเพลงท่อนสุดท้ายเรียกให้คนที่ซื่อๆ ไม่ค่อยชอบแสดงออกออกมาทุกคน เมื่อกลุ่มที่ร้องเพลงท่อนสุดท้ายร้องเพลงระบุลักษณะตรงกับนักเรียนคนใด คนนั้นจะต้องลุกขึ้นทันทีและออกมาราวงร่วมกับคนที่ร้องอยู่แล้ว

5.3 ชั้นอภิปรายสรุป (15 นาที)

1. ครูถามนักเรียน เพื่อนำให้นักเรียนคิดและตอบไปตามแนวคิดของกิจกรรม โดยถามเกี่ยวกับความรู้สึกขณะทำกิจกรรม สาเหตุที่รู้สึกเช่นนั้น วิธีการแก้ไข ดังคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร เมื่อถูกเรียกให้ออกมารำ
2. สาเหตุที่รู้สึกเช่นนั้นเพราะอะไร
3. นักเรียนจะแก้ไขให้ความรู้สึกเช่นนั้นหมดไปได้อย่างไร

ครูบันทึกคำตอบของนักเรียนเป็นหมวดหมู่ ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

ความรู้สึกขณะทำกิจกรรม	สาเหตุ	วิธีแก้ไข
กลัว	รำไม่สวย	ฝึกหัดบ่อยๆ
ไม่กล้า	ไปเล่นกับคนไม่รู้จัก	ทำบ่อยๆ จะเกิดความกล้า
อาย	ไม่เคยแสดงให้คนดูมาก	คิดเสียใหม่ว่าเป็นโอกาสที่ดีที่มีน้อยคนจะได้แสดงความสามารถและปรับปรุงตนเองให้กล้าแสดงโดยไม่กลัวผิด เพราะทุกคนก็ทำผิดได้

การที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองมักจะเป็นผู้ที่มีความวิตกกังวลคิดว่าตนเองไม่มีความสามารถ กลัวจะทำผิด ไม่กล้าแสดงออก ความวิตกกังวลนี้ทำให้คนขาดความเชื่อมั่นในตนเองลงเลย ไม่กล้าแสดงออกหรือตัดสินใจ ดังนั้นเมื่อใดที่เราเกิดความกลัว ความวิตกกังวล เราควรคิดหาสาเหตุและวิธีการแก้ไข และหากเราแก้ไขได้ตรงสาเหตุ ความวิตกกังวลก็จะลดไปหรือหมดไป วิธีลดความวิตกกังวลเช่น คิดว่าการทำผิดพลาดบ้างเป็นเรื่องธรรมดาเมื่อทำผิดก็สามารถแก้ไขได้ พยายามทำสิ่งที่เราวิตกกังวลบ่อยๆเมื่อทำได้ดีขึ้นชำนาญขึ้น เราก็จะมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น

5.4 ชี้นำความรู้สู่การปฏิบัติ

ครูนำเสนอโดยถามนักเรียนว่า “มีอะไรบ้างที่เคยทำไม่ได้แล้วต่อมาทำได้” เพราะอะไรเช่น เมื่อก่อนเล่นบิงปองไม่ได้เดี๋ยวนี้เล่นเป็น ให้นักเรียนยกตัวอย่างและบอกเหตุผล ซึ่งจะได้คำตอบว่า ทำได้เพราะทำบ่อยๆ และฝึกบ่อยๆ โดยให้นักเรียนแต่ละคนเขียนมาส่งคราบน้ำ

6. ประเมินผล

1. การสังเกตการแสดงออกในการร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการอภิปรายในชั้น
3. การส่งงานที่ได้รับมอบหมาย

กิจกรรมที่ 12*

1. ชื่อกิจกรรม ตุ๊กตา.....ยอดรัก

2. วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. นักเรียนสามารถบอกข้อดีของตนเองได้
2. นักเรียนสามารถยอมรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น
3. นักเรียนสามารถเขียนสรุปข้อดี ของตนเองได้

3. แนวความคิด การรู้จักประเมินตนเองจากความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากผู้อื่น จะทำให้เราเข้าใจและรู้จักตนเองดียิ่งขึ้น การรู้จักความดีและความสามารถของตนเอง ย่อมทำให้ผู้นั้นมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น

4. สื่อที่ใช้ 4.1 ตุ๊กตา 1 ตัว

4.2 รูปตุ๊กตากระดาษ 35 รูป

5. ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ชี้นำ (10 นาที)

1. จักนักเรียนให้หนึ่งเป็นรูปครึ่งวงกลม
2. ครูนำตุ๊กตาดัวหนึ่งมาให้นักเรียนดู แล้วสนทนากันนักเรียนเกี่ยวกับตุ๊กตาดัวนั้น

ถึงความสวยงามน่ารัก

3 แจกรูปตุ๊กตากระดาษที่ตัดอย่างสวยงามให้นักเรียนทุกคนๆละ 1ตัวที่ตรงกลางตัวตุ๊กตามีรูปหัวใจดวงเล็กๆ ซึ่งเขียนชื่อนักเรียน 1 คน กำกับอยู่ในตัวตุ๊กตาแต่ละตัว โดยการแจกนั้นจะไม่ให้เจ้าของชื่อได้รับตุ๊กตาที่มีชื่อของตน

5.2 ขั้นกิจกรรม (40 นาที)

1. ให้นักเรียนอ่านชื่อเพื่อนที่มีอยู่ในตุ๊กตานั้นแล้วพิจารณาว่า นักเรียนเกิดความรู้สึกประทับใจในความดี ความน่ารัก ความสามารถของเพื่อนที่มีชื่อกำกับอยู่ในตุ๊กตาที่นักเรียนได้รับอย่างไรบ้าง ใช้เวลา 5 นาที เสร็จแล้วระบายสีให้สวยงาม
2. ให้นักเรียนคนหนึ่งออกมาอ่านชื่อของนักเรียนที่ได้รับ แล้วให้นักเรียนที่ถูกอ่านชื่อออกมายืนคู่กัน แล้วบรรยายความรู้สึกประทับใจในความดี ความน่ารัก ความสามารถของเพื่อน
3. เมื่อบรรยายเสร็จ ให้นักเรียนมอบตุ๊กตากระดาษนั้นให้แก่เจ้าของชื่อ
4. หลังจากนั้น ให้เจ้าของชื่อได้บรรยายความรู้สึกและความประทับใจที่ได้รับจากเพื่อน ทำเช่นนั้นจนครบทุกคนในกลุ่ม

* ดัดแปลงมาจากกิจกรรมของ สุนีย์รัตน์ ฤทธิ์ธวัชชัยเลิศ. 2530

5. ให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนรู้สึกอย่างไรบ้าง เมื่อได้รับคำชมเชยจากเพื่อน
2. นักเรียนคิดว่าที่เพื่อนบอกถึงข้อดี มีส่วนจริงมากน้อยเพียงใด ลองให้เหตุผลประกอบ

5.3 ขั้นอภิปรายสรุป (10 นาที)

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมดังนี้

คนเรานั้นย่อมมีทั้งส่วนดีและส่วนบกพร่อง การให้ผู้อื่นทราบส่วนดี ทำให้เกิดกำลังใจในการทำความดีและเป็นการทบทวนการกระทำของตนเองเพื่อปรับปรุงและพัฒนาตนให้เป็นคนดี มีความมั่นใจในการกระทำของตนเอง

5.4 ขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

ในนักเรียนปฏิบัติดังนี้ บันทึกสิ่งที่ดีหรือความสามารถของนักเรียนในตุ๊กตาที่เพื่อนมอบให้

6. ประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการอภิปรายในชั้น
3. การทำงานที่ได้รับมอบหมาย

กิจกรรมที่ 13

1. ชื่อกิจกรรม ปรีชาตื่นสาย

2. วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนมีความรับผิดชอบ
2. สามารถสร้างตารางปฏิบัติงานประจำวันได้
3. สามารถปฏิบัติตามตารางปฏิบัติงานประจำวันที่สร้างขึ้นได้

3. แนวความคิด การรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่อย่างดีที่สุด โดยการจัดการวางแผนการทำงานตามตารางการปฏิบัติงานและการรักษาเวลาให้ตรงตามที่กำหนดจะทำให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย ซึ่งจะสามารถทำงานต่าง ๆ ได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผู้ที่มีความรับผิดชอบย่อมเป็นที่ยอมรับนับถือไว้วางใจและทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อยทันตามกำหนดเวลา

4. สื่อที่ใช้ 1. ใบงานพร้อมกระดาะเป่ากลุ่มละ 5 แผ่น

2. เทปละครประกอบภาพเรื่อง เมื่อปรีชาตื่นสาย

5. ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (10 นาที)

- ชวนนักเรียนสร้างความสดชื่นเบิกบาน โดยยืนขึ้นหายใจเข้าปอดลึกๆ ซ้ำๆ 3 ครั้ง

1. หายใจเข้าพร้อมกับยกแขนทั้ง 2 ข้างขึ้น หายใจออกพร้อมกับลดแขนทั้ง 2 ข้างลง
2. หายใจเข้าพร้อมกับยกแขนข้างซ้ายขึ้น หายใจออกพร้อมกับลดแขนซ้ายลง
3. หายใจเข้าพร้อมกับยกแขนข้างขวาขึ้น หายใจออกพร้อมกับลดแขนขวาลง

เริ่มต้นใหม่ตั้งแต่ 1 ทำซ้ำประมาณ 3 ครั้ง

- ครูนำเสนอถึงเรื่องการเตรียมตัวสอบของนักเรียน แต่ละคนโดยถามนักเรียนว่า เมื่อใกล้สอบนักเรียนมีการเตรียมตัวสอบอย่างไร สมมุติว่านักเรียนตื่นสายไปสอบไม่ทันผลจะเป็นอย่างไร ถ้านักเรียนไม่ยอมให้เกิดเหตุการณ์นี้นักเรียนจะทำได้อย่างไร

5.2 ขั้นกิจกรรม (35 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละประมาณ 5 คน โดยให้นักเรียนจับฉลากรูปสัตว์ 7 ชนิดใครจับได้สัตว์ชนิดใดให้รวมเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน
2. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารับใบงาน
3. เปิดเทปละครประกอบภาพเรื่องปรีชาตื่นสาย (รายละเอียดอยู่ท้ายกิจกรรมนี้)
4. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้
 1. อะไรคือสาเหตุที่ทำให้ปรีชามีผลการเรียนตกต่ำ

2. แทนไทเป็นคนอย่างไร เพราะเหตุใดนักเรียนจึงคิดว่าเป็นเช่นนั้น
3. นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับปรีชาและแทนไท
4. ทำไมแทนไทจึงประสบความสำเร็จในการเรียน

5.3 ขั้นอภิปรายสรุป (15 นาที)

ครูถามนำตามคำถามต่อไปนี้

1. แทนไทและปรีชาแตกต่างกันอย่างไร
2. ข้อคิดที่ได้รับจากกิจกรรมนี้คืออะไร

การรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่อย่างดีที่สุด โดยการจัดการวางแผนการทำงานตามตารางการปฏิบัติงานและการรักษาเวลาให้ตรงตามที่กำหนดจะทำให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย ซึ่งจะสามารถทำงานต่าง ๆ ได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

5.4 ขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

ให้นักเรียนแต่ละคนทำตารางปฏิบัติงานประจำวันของตนเองแล้วนำมาส่งคราบน้ำ

6. ประเมินผล

6.1 การสังเกต

1. การทำกิจกรรมกลุ่ม
2. การอภิปรายในชั้น

6.2 การทำตารางการปฏิบัติงานประจำวัน

ใบงานกิจกรรมที่ 13 กลุ่มที่.....

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการประชุม
2. ชมละครประกอบภาพเรื่อง ปรีชาตื่นสาย
3. ช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้
 1. อะไรคือสาเหตุที่ทำให้ปรีชามีผลการเรียนตกต่ำ
 2. แทนไทเป็นคนอย่างไร เพราะเหตุใดนักเรียนจึงคิดว่าเป็นเช่นนั้น
 3. นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับปรีชาและแทนไท
 4. ทำไมแทนไทจึงประสบความสำเร็จในการเรียน
5. ทำตารางปฏิบัติงานประจำวันของตนเองโดยให้นักเรียนแต่ละคนนำมาส่งครวหน้า

ปรีชาตื่นสาย*

แม้รถประจำทางยังไม่ทันจะจอดสนิท ปรีชาก็กระโดดลงจากรถทันที เพราะความร้อนประกอบกับแรงส่งของรถ ทำให้ปรีชากระแทกพลัดตกลงกับพื้นถนน ปากกาและไม้บรรทัดที่เตรียมมากระเด็นไปคนละทาง เสียงคนขายคนหนึ่งที่นั่งอยู่ทางท้ายรถหวีดร้องขึ้นด้วยความตกใจ

“ว้าย ตาเถร คนพลัดรถ” กระเป๋ารถหันขวับมาดู สายตามองดูปรีชาอย่างดำหนิ และเหมือนกับจะบอกว่า “สมน้ำหน้า รถยังไม่ทันจอดดีก็รีบลงไปแล้ว อย่างกับรีบร้อนไปตายอย่างนั้นแหละ” ครั้นเห็นปรีชาไม่เป็นอะไร เขาก็บอกคนขับว่า “ไปเลยลูกพี่ เลย เลย” แล้วรถประจำทางก็เร่งเครื่องออกไปจากหน้าโรงเรียนอย่างรวดเร็ว

ปรีชา รู้สึกชดช้อยที่สะโพกเล็กน้อย เด็กชายรีบลุกขึ้นหยิบปากกาและไม้บรรทัด แล้วออกเดินโยกเขยอกจากสี่แยกเข้าไปในบริเวณโรงเรียนทันที เขารู้ซึ่งเดี๋ยวนีเองว่า เวลาไม่เคยคอยใคร และมันเป็นสิ่งที่มีค่าที่สุด

ครูจินดา นั่งกระสับกระส่ายอยู่หน้าห้องสอบ พอเห็นปรีชาวิ่งเข้ามาเหงื่อโชกไปทั้งตัว ครูจินดาก็ยิ้มออก “เร็วเข้าปรีชา ถ้าช้าอีกเพียงสามนาที เธอก็จะหมดสิทธิ์สอบวิชาแรก”

ปรีชาเข้าใจดี เพราะก่อนสอบครูใหญ่เคยประชุมที่หน้าเสาธง และชี้แจงระเบียบการสอบว่า หากนักเรียนคนใดเข้าห้องสอบช้ากว่า 15 นาทีในการสอบวิชาใด นักเรียนจะหมดสิทธิ์สอบในวิชานั้นทันที

“นับว่าโชคของเรายังดีที่มาทัน” ปรีชาคิด “เฮ้อ แต่ก็จวนเจียนเหลือเกิน”

ปรีชาตรงไปนั่งที่ของเขา ข้อสอบและกระดาษเขียนคำตอบพร้อมอยู่แล้ว เด็กชายหยิบข้อสอบขึ้นมาอ่าน แต่เขารู้สึกตื้อไปหมด คิดอะไรไม่ออก เห็นคนอื่นก้มหน้าก้มตาเขียนเอา แล้วปรีชาก็คิดถึงตนเอง ถ้าเพียงแต่เขาตื่นเช้ากว่านี้อีกสักหน่อยและมาโรงเรียนให้ทันเวลาสอบ เขาคงไม่ขลุกขลักถึงปานนี้ และคงจะพอทำข้อสอบได้บ้าง ไม่ถึงกับตื้อไปเสียหมด เขาต้องคิดคำตอบให้ทันเวลาที่กำหนด ที่สำคัญก็คือ เขาคงไม่ต้องรีบร้อนถึงกับต้องพลัดรถลงมา เพราะหยิ่งดีที่ไม่เจ็บปวดมากนัก

ปรีชาเริ่มสำนึกได้แล้วถึงคุณค่าของเวลาที่ครูเคยสอน โดยเฉพาะเพลงชื่อ “ตรงต่อเวลา” ที่ครูเคยให้ร้องในวิชาลูกเสือด้วยแล้ว ดูเหมือนจะก้องอยู่ในหูของปรีชา เพลงนั้นมีว่า

* จาก หนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เรื่อง ยังไม่สายเกินไป กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2528

ตรงต่อเวลา พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา

ตรง ตรง ตรงเวลา พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา

เราเกิดเป็นคนต้องหมั่นฝึกตนให้ตรงเวลา

วันคืนไม่เคยทำอะไร วันเวลาไม่เคยคอยใคร วันเวลาไม่เคยคอยใคร

ปรีชาทำข้อสอบวิชาแรกไม่ทันเสร็จ เสี่ยงระฆังบอกเวลาก็ดังขึ้น เขารู้ดีว่าที่จริง ถ้าเขามีเวลามากกว่านี้ เขาก็คงทำข้อสอบได้มากและดีกว่านี้

การสอบวิชาที่สองของตอนเช้า เป็นวิชาภาษาไทย กว่าจะหมดเวลาก็ 11.30 น. หลังจากที่คุณจินดาแจกกระดาษข้อสอบแล้ว ปรีชาหยิบข้อสอบขึ้นมาอ่านดู แล้วก็คิดว่าเขาทำได้อย่างสบาย ๆ แต่นั่นแหละ พอเริ่มลงมือทำเด็กชายก็เริ่มรู้สึกปวดท้อง มันเริ่มปวดแต่น้อยก่อน แล้วก็ค่อย ๆ มากขึ้น มากขึ้น แต่ปรีชาก็ต้องทน เขาต้องทำข้อสอบเรียงความ ย่อความ และจดหมาย ให้เสร็จเสียก่อน จึงจะออกไปจากห้องสอบได้

ปรีชาเริ่มรู้พิษสงของการปวดท้องเพราะไม่ได้รับประทานอาหารเช้าครั้งนี้เอง นี่เป็นเพราะเขามัวดูหนังสือจนดึก เล่นนอนตื่นสาย ทำให้เขาไม่ได้กินข้าวเช้า เพราะถ้ามัวกินข้าวเช้า เขาคงต้องมาโรงเรียนสายยิ่งกว่านี้อีก นี่ถ้าเขาเชื่อคำเตือนของแม่และพ่อ เขาคงไม่ต้องมานั่งทรมานอย่างนี้

เมื่อคืนนี้เอง แม่ บอกเขาว่า ตอนหัวค่ำนั้นให้ดูหนังสือแต่พอตี ๗ แล้วค่อยตื่นหัวรุ่งลุกขึ้นดูหนังสืออีกทีหนึ่ง เข้า ๆ อาบน้ำ กินข้าว จิตใจจะได้ปลอดโปร่งแจ่มใส จะได้ทำข้อสอบได้ดี ๆ เขาจะบอกแม่ได้อย่างไรว่า ก่อนการสอบที่ทางโรงเรียนหยุดให้ถึงสามวันนั้น เขาไม่ได้ดูหนังสือเลย เขามัวแต่เที่ยวเล่นเพลินเพลิน โดยไม่ได้แบ่งว่า เวลาไหนควรดูหนังสือ เวลาไหนควรไปเที่ยวเล่นหรือพักผ่อน ครั้นพอถึงเมื่อคืนนี้เขาต้องรีบตำราเลือกอ่านหนังสือ ทบทวนวิชาต่าง ๆ อยู่จนดึกดื่น นั่นเองเป็นเหตุให้เขาตื่นสาย และไม่ได้กินข้าวในตอนเช้า

เวลาประมาณ 5.00 น. แม่และพ่อของเขาต้องออกไปกรีดยางที่สวนยางซึ่งอยู่บนเนิน เขาไม่ไกลจากหมู่บ้านนัก ก่อนออกจากบ้าน แม่ได้ปลุกให้เขาลุกขึ้นดูหนังสือ แต่เขาปรือตาขึ้นได้นิดหนึ่งก็รู้สึกได้ว่าเจ้าความเกียจคร้านมันเอาชนะเขาได้ เขาจึงนอนต่อไป และหลับสบายจนสาย จึงได้ตกใจตื่นรีบลุกจากที่นอน อาบน้ำล้างหน้าแปรงฟันลวก ๆ แล้วรีบแต่งตัวมาโรงเรียนซึ่งเขาก็มาไม่ทันอยู่ดี ก็เพราะเขาไม่รู้ค่าของเวลานี้แหละ เขาจึงเข้าสอบชั่วโมงแรกเกือบไม่ทัน และยังต้องมานั่งปวดท้องเพราะหิวข้าวอยู่เดี๋ยวนี

วันประกาศผลสอบมาถึง ปรีชา มาโรงเรียนแต่เช้า พอลงรถที่สี่แยกก่อนเข้าโรงเรียน เขาก็พบแทนไทเพื่อนร่วมชั้น

“เป็นไงปรีชา ไม่เจอกันหลายวัน สบายดีหรือ” แทนไททัก เขากับปรีชาสนิทสนมกันมาก เคยไปมาหาสู่กันบ่อย ๆ

“ก็จั้น ๆ แหะแทนไท แกล้งเป็นไง คราวนี้คงสอบได้ที่หนึ่งอีกสินะ” ปรีชากระเซ้า

“คงจั้นมั้ง” แทนไทพุดยิ้ม ๆ แล้วทั้งสองก็หัวเราะขึ้นพร้อมกัน “แล้วแกล้งปรีชา”

“กันทำข้อสอบไม่ค่อยได้หรอกแทนไท” ปรีชาสารภาพ

“ทำไมล่ะ” แทนไทสงสัย

“ก็เพราะมัวเที่ยวเตร่อยู่ปะชิ โรงเรียนหยุดอยู่หลายวันก็ไม่สนใจ พอถึงวันสอบ ก็รีบ ๆ

อ่านเข้าไป เลยอ่านไม่ทัน แล้วอ่านเท่าไรก็ไม่ค่อยจำด้วย”

“อะไระ” แทนไทร้อง “แต่ไม่เป็นไรหรอก เรื่องมันแล้วไปแล้ว คราวหน้าอย่าให้เป็นอย่างนี้อีกก็แล้วกัน ไป เรายังไปฟังผลสอบกันเถอะ ครูจินดาคงมาแล้วละ”

ผลการสอบปรากฏว่า แทนไทได้ที่หนึ่งเหมือนทุกคราว ส่วนปรีชาไม่ถึงกับสอบตก แต่คะแนนคราวนี้ต่ำกว่าคราวก่อน ๆ อย่างน่าใจหาย

“กันไม่อย่างกลับไปบอกแม่เลยว่า คราวนี้กันสอบได้ที่สุดท้ายของชั้น” ปรีชาพุดขึ้นเมื่อเขาและแทนไทออกมารอรถเพื่อกลับบ้าน

“เฮ้อ อย่าคิดมากเลยนะ ผิดครั้นนี้นับว่าเป็นครูก็แล้วกัน คราวต่อไปควรทำให้ดีกว่านี้เออ ปรีชา วันนี้ไปเที่ยวบ้านกันไหมล่ะ” แทนไทชวน

“ก็ดีเหมือนกัน กำลังแข็งอยู่พอดี” ปรีชาตัดสินใจ

“ทำใจให้สบายเถอะ ไป รถมาพอดี”

สองสหายก้าวขึ้นรถประจำทาง สักครูก็มาถึงบ้านของแทนไท แม่ของแทนไทอยู่บ้านพอดี เห็นปรีชามากับลูกชายก็ลูบๆจอยกกล้วยบวชชีมาเลี้ยง แทนไทและปรีชากินกล้วยบวชชีจนอิ่ม

“แม่กับพ่อสบายดีหรือปรีชา” แม่ของแทนไทถาม

“ครับ ยังไปกรีดยางที่สวนแต่เช้าเหมือนเดิม” ปรีชาตอบ

“ปากีว่าจะไปเยี่ยมสักทีก็ยังไม่สบโอกาสเหมาะ เอาไว้ชักพระคราวหน้านั้นแหละ ป้าจะเอาขนมไปฝาก” แม่ของแทนไทบอก

“ขอบคุณครับ เห็นแม่ก็บ่น ๆ อยู่ว่าจะมาเยี่ยมสักทีเหมือนกัน” ปรีชาว่ายิ้ม ๆ

“เออ ว่าแต่ปรีชาเถอะ จบจากโรงเรียนนี้แล้วคิดจะไปต่อที่ไหนอีกหรือเปล่า” แม่ของแทนไทถามขึ้น

“ผมคิดว่าจะไปต่อชั้นมัธยมในอำเภอ ที่เดียวกับแทนไทครับ”

“ก็ดีสิ จะได้เป็นเพื่อนกัน เอ้อ ปากีขอตัวเอาไว้ไปกินน้ำที่ปาก่อนนะ”

“เชิญตามสบายเถอะครับ”

“นี่ปรีชา ไปดูหนังสือกันไหม” แทนไทยชวน “กันขอยืมมาจากห้องสมุดหลายเล่ม ไปดูกันเถอะ” แทนไทยพูดพลางคว้าข้อมือปรีชาพาไปห้องของตน

ห้องนอนของแทนไทยไม่กว้างนัก ภายในห้องมีเตียงนอน ตู้เสื้อผ้าเล็ก ๆ และโต๊ะสำหรับเขียนหนังสืออีกตัวหนึ่ง ข้างฝาเป็นชั้นวางหนังสือ มีหนังสือวางเต็มไปหมด ทั้งหนังสืออ่านเล่น หนังสือพิมพ์ และหนังสือเรียน

“ไอ้โฮ หนังสือมากมายกายกองจริง ๆ อย่างนี้เเล่ถึงได้ทีหนึ่งเป็นประจำ” ปรีชาพูดอย่างตื่นเต้น เพราะเป็นครั้งแรกที่เข้ามาถึงห้องนี้ ทุกครั้งที่เคยมาบ้านนี้เขามักจะอยู่เพียงห้องรับแขก หรือไม่ก็นั่งคุย หรือเล่นกับแทนไทยรอบ ๆ บ้าน

“ชอบใจเล่มไหนก็เลือกเอาซิ” แทนไทยบอก

“เอาเวลาที่ไหนมาอ่านหนังสือตั้งมากมายอย่างนี้” ปรีชาถาม

“ปรีชา เวลาที่เราอ่านหนังสือพวกนั้นะคิดแล้วยังน้อยกว่าเวลาที่เรานั่งเล่นนอนเล่นเป็นไหน ๆ” แทนไทยว่า “ทำไมจะต้องไปหาเวลาที่ไหนมาอีกล่ะ”

ปรีชาหันไปมองรอบ ๆ ห้องของแทนไทย ที่ฝาผนังด้านหนึ่งมีตารางปฏิบัติงานประจำวันของแทนไทยติดอยู่

เวลา	รายการปฏิบัติ
05.30-05.35	ตื่นนอน เก็บที่นอน
05.35-05.40	ฝึกทำจิตใจให้สงบ และแผ่เมตตา
05.40-05.45	ล้างหน้าแปรงฟัน
05.45-06.15	ทบทวนบทเรียนและความรู้ต่าง ๆ
06.15-07.00	ช่วยทำงานบ้าน
07.00-07.30	อาบน้ำ แต่งตัว รับประทานอาหารเช้า
07.30-08.00	ไปโรงเรียน
15.30-16.00	กลับถึงบ้าน
16.00-16.30	ช่วยทำงานบ้าน
16.30-17.30	ทำการบ้าน
17.30-18.00	ออกกำลังกาย
18.00-18.30	อาบน้ำ แต่งตัว รับประทานอาหารเย็น
18.30-19.30	ดูข่าวประจำวัน

19.30-21.00

ทบทวนบทเรียนที่เรียนในวันนี้

21.00

สวดมนต์-ไหว้พระ เข้านอน

“อย่างนี้เองแกถึงได้มีเวลาดูหนังสือ และทำอะไรต่อมิอะไรตั้งมากมาย” ปรีชาว่า

“ก็ไช้ นะซี ตารางปฏิบัติงานประจำวันนี่ ครูเคยสอนแล้วนี่นา แกล้งเอามาปฏิบัติดูซิ ปรีชา ได้ผลจริง ๆ นะ ครูบอกว่า ทำแล้วจะเป็นคนมีระเบียบวินัยในตนเอง ช่วยให้งานสำเร็จเรียบร้อยภายในเวลาที่กำหนด ประหยัดเวลา ชีวิตมีระเบียบ สงบ ทำให้เกิดผลดีทั้งแก่ตนเองและหมู่คณะ” แทนไทอธิบาย

“กันมันไม่ดีเอง ถ้ากันรู้จักแบ่งเวลาอย่างแก ปานนี้กันอาจจะสอบได้ที่สองรองจากแกก็ได้ แทนไทจะเป็นที่โหล่อย่างคราวนี้” ปรีชาว่า “เอาละ กลับไปบ้านวันนี้กันจะต้องทำตารางแบ่งเวลาทำงานบ้างแล้ว”

“ก็ดีนะซี แกจะได้แบ่งเวลาได้ถูก” แทนไทสนับสนุน “ข้อสำคัญเมื่อทำตารางแล้วต้องทำตามตารางนั้นจริง ๆ นะ อย่าลืมว่าการไม่ตรงต่อเวลานะทำให้เกิดความเสียหาย ทั้งแกงานและตัวเองด้วย แทนไทเตือน

“กันเข็ดแล้ว ดูอย่างคราวนี้ซี เกือบมาสอบไม่ทัน ถ้ามาไม่ทันคงต้องตกซ้ำชั้นอีกปี พ่อกับแม่คงเสียใจมากเลย” ปรีชากล่าวเศร้า ๆ

กิจกรรมที่ 14

1. ชื่อกิจกรรม ชื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน

2. วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนมีความซื่อสัตย์

2. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนมีความอดทน

3. แนวความคิด ความซื่อสัตย์เป็นลักษณะที่สำคัญของคนดี คนที่มีความซื่อสัตย์จะได้รับความเชื่อถือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง จะประกอบอาชีพหรือทำงานใดๆ ได้มั่นคงยั่งยืน เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเชื่อถือในความซื่อสัตย์ ชีวิตจึงเจริญรุ่งเรือง ส่วนผู้ที่ไม่ซื่อสัตย์จะเป็นผู้ที่ไม่ได้รับความเชื่อถือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นเมื่อทำงานสิ่งใดหรือประกอบอาชีพใดๆ จึงไม่เจริญรุ่งเรือง มีแต่คนรังเกียจไม่อยากคบหาสมาคมด้วย เราสามารถพัฒนาความซื่อสัตย์และความอดทนได้โดยให้เด็กได้เรียนรู้จากตัวอย่างการกระทำที่ดีและได้มีโอกาสคิดพิจารณาจนเห็นคุณค่าของการกระทำนั้น

4. สื่อที่ใช้ 1. ใบงาน

2. เทปละครประกอบภาพเรื่อง ชื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน

5. ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (10 นาที)

- ชวนนักเรียนสร้างความสดชื่นเบิกบาน โดยยืนขึ้นหายใจเข้าปอดลึกๆ ซ้ำๆ 3 ครั้ง สมมุติให้ทุกคนเป็นต้นไม้ต้นสูงๆ เท้าเป็นรากแก้ว ลำตัวเป็นลำต้นและชูแขนขึ้นสองข้างเป็นใบไม้ แยกเท้าออกเล็กน้อยให้กว้างเท่ากับช่วงไหล่ของเรา เพื่อให้รากยึดเกาะกับดินให้แข็งแรงเพื่อที่เวลาลมพัดมาจะได้ไม่โค่น ลมพัดมาแล้ว(ทำเสียงลม) ลมพัดมาทางซ้ายต้นไม้เอนไปทางซ้าย ลมพัดมาทางขวาต้นไม้เอนไปทางขวา เดี่ยวจะเดินไปทดสอบต้นไม้ที่ละต้นว่าแข็งแรงมั๊ยเอ่ย ถ้ารากของต้นไม้ต้นนั้นงอกลงไปยึดดินไว้นั่นหมายความว่าเวลาโดนผลัดกิ่งหนึ่งก็จะไม่หกล้ม

- ครูนำเสนอถึงเรื่อง ความซื่อสัตย์ ว่าปัจจุบันนี้หาได้ยากเต็มที่ ให้นักเรียนลองยกตัวอย่างซิว่า นักเรียนเคยได้ยินเรื่องเกี่ยวกับความไม่ซื่อสัตย์เรื่องอะไรบ้าง (เช่น แท็กซี่ฮั้วไร้ยางดำ เพชรขาว) ครูสรุปว่าคนที่ไม่ซื่อสัตย์อาจได้รับผลดีในตอนแรก แต่ความลับไม่มีในโลก เมื่อความจริงปรากฏว่าเป็นคนไม่ซื่อสัตย์ก็จะได้รับผลกระทบที่ทำได้ เช่น ถูกจับไปดำเนินคดีตามกฎหมาย ได้รับการดูถูกเยียดหยาม เป็นที่รังเกียจ ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมด้วย สุดท้ายอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้รับความทุกข์ทรมาน ละครต่อไปนี้จะทำให้นักเรียนเห็นว่า คนซื่อสัตย์กับคนไม่ซื่อสัตย์จะได้รับผลจากการกระทำแตกต่างกันอย่างไร

5.2 ขั้นกิจกรรม (35 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน โดยให้จับฉลากชื่อผลไม้ 7 ชนิด ๆ ละ 5 ใบ ให้ผู้ที่จับได้ผลไม้ชนิดเดียวกันมารวมกลุ่มเดียวกัน
2. เปิดเทปละครประกอบภาพเรื่อง ชื่อกินไม่หมด คตกินไม่นาน
3. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มตอบคำถามต่อไปนี้
 1. กิ่งกับเกศแตกต่างกันอย่างไร
 2. นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับกิ่งและเกศ
 3. นักเรียนคาดคะเนได้ไหมว่าอนาคตของกิ่งจะเป็นอย่างไร
 4. ถ้านักเรียนเป็นกิ่งนักเรียนจะปรับปรุงตนเองอย่างไร

5.3 ขั้นอภิปรายสรุป (15 นาที)

ครูนำอภิปรายโดยถามนักเรียนว่า “คนที่ไม่มีความซื่อสัตย์ชีวิตของเขาจะเป็นอย่างไร”

คนที่ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตชีวิตจะไม่เจริญรุ่งเรือง ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมด้วย ไม่มีใครอยากรับเข้าทำงานด้วย ถูกดูถูกเหยียดหยามและเสียชื่อเสียง

5.4 ขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

ให้นักเรียนตั้งเป้าหมายในอนาคตว่า นักเรียนต้องการเป็นคนอย่างไรเขียนเป็นเรียงความนำมาส่งคราหน้า

6. ประเมินผล

1. การสังเกต
 1. การทำกิจกรรมกลุ่ม
 2. การอภิปรายในชั้น
 3. การส่งงานที่ได้รับมอบหมาย

ซื้อกินไม่หมด คดกินไม่นาน *

ก๊ิงกันเกิดเป็นเด็กที่อยู่หมู่บ้านเดียวกัน และเป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียนเดียวกัน เมื่อก๊ิงและเกศเรียนจบชั้นประถมศึกษาก็ต้องออกจากโรงเรียน เพราะไม่มีเงินเสียค่าเล่าเรียน พ่อแม่ของเด็กทั้งสอง มีอาชีพทำนาจากที่นาเพียงไม่กี่ไร่ รายได้จากผลผลิตมักไม่เพียงพอกับการใช้จ่าย ชักหน้าไม่ถึงหลัง เมื่อเด็กทั้งสองออกจากโรงเรียนแล้วก็ช่วยพ่อแม่ทำนาอย่างขยันขันแข็ง

ในปีหลัง ๆ ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลทำให้ได้ข้าวน้อย ขายไปแล้วได้เงินมาไม่พอค่าใช้จ่าย ก๊ิงกลุ้มใจและรู้สึกที่ตนเองโตมากแล้ว ควรจะหาเงินมาช่วยพ่อแม่ได้บ้าง ก๊ิงจึงได้มาหาเกศที่บ้านแล้วบอกว่า “เกศเราไปหางานในจังหวัดกันเถอะ ไปเป็นลูกจ้างขายของตามร้านหรือไปทำงานตามบ้านก็ได้ดีไหม” “เออ ดีสิก๊ิง เพราะตอนนี้ที่บ้านเกศข้าวสารก็จะหมดอยู่แล้ว ไปทำงานก็ดีสิ ว่าแต่เราจะไปหางานที่ไหนล่ะ” เกศถามขึ้น ก๊ิงเองก็คิดไม่ออก สักครู่ก็พูดขึ้นว่า “ฉันเคยเห็นป้ายประกาศหาคนงานหน้าร้านขายของชำแห่งหนึ่งที่บริเวณตลาดในเมืองนะ เราลองไปดูเขาอาจจะรับก็ได้ ถ้าไม่มีเราก็คงหาต่อไปเรื่อย ๆ ไปตายเอาดาบหน้าดีกว่าอยู่เฉย ๆ นะ” ทั้งสองจึงรีบไปบอกพ่อแม่เพื่อขออนุญาต พ่อแม่เมื่อรู้ว่าลูกมีความคิดที่จะช่วยทำมาหากินก็รู้สึกภูมิใจยิ่งนัก แต่ก็ยังเป็นห่วงลูก เกศจะได้รับอันตรายจากการไปอยู่ในที่ห่างไกลพ่อแม่ แต่ก๊ิงและเกศก็ยืนยันว่าสามารถรักษาตัวเองได้ พ่อแม่จึงตกลงใจยอมให้ทั้งสองคนเข้าไปหางานทำในเมือง โดยแม่ของเกศได้พาเด็กทั้งสองไปหาเพื่อนบ้านซึ่งเข้าไปทำงานอยู่ในเมือง ให้ช่วยฝากงานที่ร้านขายของในตลาดให้

ก่อนเดินทางกลับ เมื่อก๊ิงและเกศลาแม่ แม่ของเกศกล่าวว่า “ดีแล้วที่ก๊ิงและเกศคิดจะทำงาน ขอให้หนูจงจำไว้ว่าไม่ว่าจะทำงานอะไร จะต้องทำด้วยความอดทนและซื่อสัตย์ อย่ามือไวใจเร็ว ขยันหมั่นเพียรในหน้าที่การงาน เมื่อได้เงินมาก็รู้จักเก็บหอมรอมริบจะได้สบายในภายหน้า” เกศกอดแม่แล้วพูดว่า “เกศจะทำตามที่แม่สอนทุกอย่าง ขอรับรองว่าจะไม่มีใครมาว่าแม่ได้ว่ามีลูกไม่เอาถ่าน”

เจ้าของร้านขายของที่รับก๊ิงและเกศไว้ทำงาน ได้บอกเกศและก๊ิงว่า “ฉันจะให้เกศทำงานในบ้านและดูแลลูก ๆ ของฉัน ส่วนก๊ิงนั้นไปช่วยฉันขายของหน้าร้านก็แล้วกัน ขอให้จำไว้เสมอว่า ต้องรู้จักเอาใจลูกค้า พูดจาไพเราะ อย่าพูดแบบมะนาวไม่มีน้ำ เพราะลูกค้าจะไม่พอใจแล้วไปซื้อของร้านอื่นหมด”

* จาก หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มทักษะฯ(ภาษาไทย) เรื่อง ชุมชนนิทานสอนใจ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2530

กึ่งและเกศทำงานอยู่ที่ร้านนั้นด้วยความขยันหมั่นเพียร จนหญิงเจ้าของร้านไว้วางใจ เมื่อทั้งสองได้เงิน ก็จะขออนุญาตเจ้าของร้านนำเงินไปให้แม่เสมอ นับวันเจ้าของร้านก็มีความเมตตารักใคร่ไว้วางใจเด็กทั้งสองมากขึ้น

วันหนึ่งเกศวิ่งมาหาเจ้าของร้านบอกว่า “น้ำจะเหวนของน้ำหรือเปล่าฉันเห็นวางอยู่ที่ห้องน้ำจ๊ะ” “ใช่ ตายจริง หายไปละแยะเลย ชอบใจนะจ๊ะ” หญิงเจ้าของร้านพูดด้วยความยินดี “รู้ ไหมว่าเหวนวงนี้ราคาหลายศตางค์ทีเดียว ขนาดซื้อไร่นาได้เลยนะนี่ ชอบใจมาก หนูเป็นเด็กดีนะ พ่อแม่คงภูมิใจที่มีลูกอย่างหนู เอนี่ฉันจะออกไปข้างนอกนะ หนูช่วยกันดูแลร้านด้วย” เกศเดิน ยิ้มออกมาเล่าให้กึ่งฟัง กึ่งฟังแล้วก็คิดอยู่ในใจว่า “นี่ถ้าเรามีเหวนอย่างนั้นสักวง เราคงไม่ต้องมา เป็นลูกจ้างเขาแบบนี้”

ขณะนั้นมีลูกค้าคนหนึ่งเข้ามาสั่งซื้อของในร้านมากมาย กึ่งหยิบของใส่กล่องให้ พอลูกค้าส่งเงินให้ กึ่งนับแล้วก็รู้สึกตื่นเต้นมาก เพราะเป็นเงินจำนวนมากอย่างที่กึ่งไม่เคยเห็นมาก่อน กึ่งคิดในใจว่า “เอ ถ้าเรายักเงินส่วนหนึ่งไปเก็บซ่อนไว้ เราคงจะมีเงินเป็นของเราเองบ้าง” เมื่อกึ่งนำส่วนที่เหลือไปให้เจ้าของร้าน เจ้าของร้านนับเงินที่รับไว้ แต่ก็ไม่ได้ถามถึงของที่ขายไป และไม่ได้ตรวจสอบอีก ทั้งนี้เพราะไว้ใจกึ่งมาก ส่วนกึ่งก็คิดว่าเจ้าของร้านนี้เป็นคนไม่รอบคอบ ทำให้กึ่งได้ใจ ต่อมาจึงยกยอกเงินเจ้าของร้านอยู่เสมอ

วันหนึ่งเจ้าของร้านได้พบลูกค้าที่กึ่งยกยอกเงินในครั้งแรก ลูกค้าพูดว่า “แหมวันนั้นฉันจ่ายของที่ร้านคุณพันกว่าบาทเชียวนะ แต่คุณไม่อยู่ ฉันเลยให้เงินเด็กที่ขายของหน้าร้านไว้” เจ้าของร้านรู้สึกเอะใจว่าวันนั้นนับเงินที่กึ่งส่งให้ได้ไม่ถึงพันบาท คิดตำหนิตนเองว่าเป็นคนหละหลวม ไม่รอบคอบ ไว้ใจลูกจ้างที่ไม่รู้จักห้วนอนปลายตื่นมากเกินไป ในตอนหลัง ๆ เมื่อกึ่งขายของได้เงินมาเท่าไร เจ้าของร้านจะตรวจสอบกับจำนวนของที่ขายไปเสมอ ๆ จนในที่สุดก็พบว่ากึ่งยกยอกเงินไปจริง ๆ เจ้าของร้านจึงหาวิธีที่จะจับให้มันคั่นให้ตาย วันหนึ่งเจ้าของร้านจะออกไปข้างนอก จึงเก็บเงินส่วนที่ขายได้ทั้งหมดไว้ พอได้เห็นข่าวสารในกระสอบจวนหมด จึงนำข่าวสารมาใส่ไว้อีก 10 กิโลกรัม โดยที่กึ่งไม่ทันสังเกตเห็น วันนั้นคนมาซื้อข่าวสารหมด เมื่อกึ่งขายของโดยยกยอกเงินไว้จำนวนหนึ่ง เอาไปซ่อนไว้ในที่ซ่อนเช่นเคย

เมื่อเจ้าของร้านเห็นข่าวสารหมด ก็เรียกกึ่งมาหาพร้อมกับเกศแล้วถามกึ่งว่า “กึ่ง หนูนับเงินจากลูกค้าตรวจสอบกับจำนวนของที่ขายไปหรือเปล่า” “นับถูกต้องทุกครั้งแหละค่ะ” กึ่งตอบ “แต่เงินหายไปเยอะนะ กึ่งเอาเงินไปบ้างหรือเปล่า” เจ้าของร้านซักต่อ กึ่งรู้สึกตกใจ แต่พยายามทำใจดีสู้เสียดบเสียดงว่า “หนูเปล่าล่ะคะ หนูไม่เคยเอาไปเลย” เจ้าของร้าน เห็นกึ่งปฏิเสธอย่างผู้ร้ายใจแข็ง จึงบอกด้วยน้ำเสียงเย็นชาว่า “เอาอย่างนั้นนะ เธอไม่ได้เอาไปก็ไม่เป็นไร แต่

ตอนนี้งานในร้านมีไม่มากแล้ว ฉันขอให้เธอพักงานสักระยะหนึ่งก่อนนะ เธอชนของกลับไปบ้านก่อนก็แล้วกัน เกศพยายามถามความจริงในขณะที่กึ่งเก็บข้าวของ กึ่งบอกความจริงกับเพื่อน และกล่าวว่า “ไม่เห็นเป็นไร ฉันเก็บเงินไว้ได้เยอะแล้ว ฉันจะไปลงทุนค้าขาย ฉันก็คงอยู่ได้ หรือเธอไม่ต้องห่วง” เกศรู้สึกเสียใจที่เพื่อนเป็นคนไม่ซื่อสัตย์ และไม่สำนึกว่าตนได้กระทำความผิด

ต่อมาเมื่อลูกค้าที่เคยซื้อของเสมอ ๆ ไม่เห็นกึ่งก็ถามถึง เจ้าของร้านก็เล่าให้ลูกค้าฟัง ลูกค้าจึงรู้ว่ากึ่งเป็นเด็กไม่ซื่อสัตย์ เมื่อกึ่งกลับมาอยู่บ้านไม่นาน เงินทองที่หาได้และยกยอกไว้ก็ใช้จ่ายจนหมดสิ้น ความเป็นอยู่แร้นแค้นเข้า กึ่งจึงเข้าไปในเมืองอีกครั้ง เพื่อหางานทำ ไปสมัครที่ใดก็ไม่มีใครรับ ทั้งนี้เพราะเขาบอกเล่ากันทั่วตลาดว่ากึ่งเป็นเด็กไม่ซื่อสัตย์ เกรงว่าเมื่อรับเข้าทำงานแล้วกึ่งอาจทำความเดือนร้อนให้ตนภายหลัง ในที่สุดกึ่งไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรจึงต้องเดินทางกลับบ้านทนอยู่อย่างอดอยากต่อไป ส่วนเกศนั้นเจ้าของร้านรักใคร่เพราะเป็นเด็กดี มีน้ำใจและซื่อสัตย์ ต่อมาเกศได้ออกมาขายของหน้าร้าน และได้เงินเพิ่มขึ้นพอส่งไปให้พ่อแม่ได้ใช้สอย แม้เกศจะได้รับเงินจากลูกค้ามากมาย เกศก็ไม่เคยคิดจะยกยอกเพราะนึกถึงคำสอนของแม่อยู่ตลอดเวลาว่า คนที่ซื่อสัตย์สุจริตทำอะไรจะสำเร็จมีเงินทองใช้สอย มีความสุขทั้งใจและกาย คนซื่อสัตย์นั้นจะสามารถประกอบอาชีพหรือทำการงานใด ๆ ได้มันคงยั่งยืน เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย มีความเชื่อถือในความซื่อสัตย์ ชีวิตจะรุ่งเรืองไปเรื่อย ๆ ส่วนคนไม่ซื่อสัตย์นั้นไม่สามารถปกปิดความชั่วอยู่ได้ตลอดไป ไม่นานนักก็ต้องประสบกับความทุกข์ยาก เข้าทำนองที่ว่า “ซื่อกินไม่หมด คดกินไม่นานนั่นเอง ”

ใบงานกิจกรรมที่ 14 กลุ่มที่

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการประชุม
2. ชมละครประกอบภาพเรื่อง กิ่งกับเกศ
3. ช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้
 1. กิ่งกับเกศแตกต่างกันอย่างไร
 2. นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับกิ่งและเกศ
 3. นักเรียนคาดคะเนได้ใหม่ว่าอนาคตของกิ่งจะเป็นอย่างไร
 4. ถ้านักเรียนเป็นกิ่งนักเรียนจะปรับปรุงตนเองอย่างไร

ขั้นนำความรู้การปฏิบัติ

ให้นักเรียนแต่ละคนตั้งเป้าหมายในอนาคตว่า นักเรียนต้องการเป็นคนอย่างไร
เขียนลงในกระดาษรายงานส่งครวหน้า

กิจกรรมที่ 15

1. ชื่อกิจกรรม ทศนศึกษาของพีท

2. วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถคือเห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็น คนที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง

3. แนวความคิด กิจกรรมนี้เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ในการฝึกเพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่า ของความรับผิดชอบแต่เน้นในแง่ความรับผิดชอบต่อตนเอง ซึ่งความรับผิดชอบนี้เป็นองค์ประกอบ หนึ่งของผู้ที่มีความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง ดังนั้นการสอนให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความรับผิดชอบ จะทำให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่จะเป็นผู้ที่น่า เชื่อถือมีคนนิยมนยกย่องส่วนผู้ที่ไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่จะเป็นคนไม่น่าเชื่อถือและเป็นที่น่ารังเกียจ ของผู้ร่วมงาน

4. สื่อที่ใช้ 1. ใบงาน

2. บทละคร เรื่อง ทศนศึกษาของพีท

5. ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (10 นาที)

1. ชวนนักเรียนสร้างความสดชื่นเบิกบาน โดยยืนขึ้นหายใจเข้าปอดลึกๆ ซ้ำๆ 3 ครั้ง วันนี้เราจะไปเที่ยวเขาเขียวกัน เรามาถึงต้นเขาแล้ว ตอนนี้เราจะค่อยๆ ปีนเขาซึ่งสูงชันมาก จน เด็กๆ ต้องยกเท้าให้สูงที่สุดและพองางเท้าก็ต้องเอามือเหนี่ยวก่อนขึ้นถึงตัวขึ้นไปพร้อมๆ กัน เอา ละพร้อมหรือยังเราจะปีนเขากันแล้ว อ๊า! เมื่อขึ้นถึงข้างบนลองถามเด็กๆว่า มองเห็นอะไรบ้าง จากข้างบน

2. ครูถามนักเรียนว่าในการเดินทางไปเที่ยวนั้นเราควรเตรียมอะไรไปบ้าง ถ้าเราไม่ เตรียมไปจะเป็นอย่างไร

5.2 ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 7 คน โดยให้จับฉลากชื่อปลา 5 ชนิด ๆ ละ 7 ใบ ให้ผู้ที่จับได้ปลาชนิดเดียวกันมารวมกลุ่มเดียวกัน

2. ให้ทุกกลุ่มแสดงละครตามบทที่มอบให้

(รายละเอียดอยู่ตอนท้ายกิจกรรม)

3. นักเรียนตอบคำถามตามแนวคำถามต่อไปนี้

1. พีทขึ้นรถटनाจจะไม่ทันเพราะเหตุใด

2. การที่พี่ทไม่รับผิดชอบต่อน้ำที่เกิดผลเสียอะไรบ้าง
3. นักเรียนคิดว่าถ้าพี่ทยังคงมีนิสัยเช่นนี้ต่อไปในอนาคตชีวิตของพี่ทจะเป็นอย่างไร
4. นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อพี่ท
5. ถ้านักเรียนเป็นพี่ทจะปรับปรุงตนเองอย่างไร

5.3 ชั้นอภิปรายสรุป (20 นาที)

ครูนำอภิปรายโดยถามนักเรียนว่า “นักเรียนคิดว่าพฤติกรรมอะไรบ้างที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่”

1. เตรียมอุปกรณ์การเรียน จัดตารางสอนให้เรียบร้อยก่อนนอน 2. ทำงานที่ครูมอบหมายเสร็จตามกำหนด 3. อ่านหนังสือแล้วนำไปเก็บเข้าที่เอง 4. เก็บกระดาษหรือขยะที่พบในบริเวณโรงเรียนไปทิ้งถังขยะ 5. ทำงานของกลุ่มให้เสร็จก่อน จึงค่อย ไปทำงานของตนเอง 6. ทำการบ้านให้เสร็จก่อนเข้านอน 7. ช่วยทำงานบ้านโดยไม่ต้องให้ใครเตือน 8. ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านโดยไม่ต้องให้เรียก 9. ไม่เล่นหรือคุยกับเพื่อนจนกว่าจะทำงานที่ครูกำหนด ให้เสร็จก่อน 10. ไม่แฉงแฉวขณะเดินเข้าห้องเรียนทุกครั้ง 11. ซักเสื้อผ้าและถุงเท้าของตนเอง 12. เก็บที่นอนของตนเองให้เรียบร้อยก่อนลุกออกจากห้องนอน 13. ไม่คุยกับเพื่อนขณะครูสอน 14. มาเรียนทันเวลา

5.4 ช้้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

ให้นักเรียนสำรวจตนเองว่าตนเองมีพฤติกรรมอะไรบ้างที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในแต่ละวันเขียนในกระดาษรายงานส่งครวหน้า

6. การประเมินผล

1. การสังเกต
 1. การทำงานกลุ่ม
 2. การอภิปรายในชั้น
2. การส่งงานที่ได้รับมอบหมาย

ใบงานกิจกรรมที่ 15 กลุ่มที่

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการประชุม
2. เล่นละครเรื่อง ทศนศึกษาของพีท โดยมีตัวละครดังต่อไปนี้ 1. พีท 2. แม่ 3. ครู 4. หัวหน้าชั้น 5. สุวรรณา ให้ประธานเป็นผู้กำกับการแสดงและอ่านบทพากย์ นักเรียนที่เหลือแสดงเป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียน

3. ช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้

1. พีทขึ้นรถทัศนอาจรไม่ทันเพราะเหตุใด

2. การที่พีทไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่เกิดผลเสียอะไรบ้าง

3. นักเรียนคิดว่าถ้าพีทยังคงมีนิสัยเช่นนี้ต่อไปในอนาคตชีวิตของพีทจะเป็นอย่างไร

4. นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อพีท

5. ถ้านักเรียนเป็นพีทจะปรับปรุงตนเองอย่างไร

ขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

ให้นักเรียนสำรวจตนเองว่าตนเองมีพฤติกรรมอะไรบ้างที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในแต่ละวันเขียนในกระดาษรายงานส่งครวหน้า

บทละครเรื่อง ทศนศึกษาของพีท *

บทพากย์-พีทเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดตะกล้า พีทเป็นคนที่ไม่ค่อยจะรับผิดชอบในตนเองนัก เช่นครูให้ทำการบ้านให้เสร็จพีทก็มักจะทำมาส่งไม่ทันเวลาที่ครูกำหนดเสมอ ๆ หรือถ้าหากเพื่อน ๆ นัดกันมาทำงานที่โรงเรียนพีทก็มักจะไม่นำหรือมาสายทุกที คุณแม่ของพีทพยายามที่จะคอยเตือนและอบรมเขาเรื่องความไม่รับผิดชอบของเขาอยู่เสมอ

ฉาก-ภายในบ้านของพีท

แม่-พีท ลูกนะไปโรงเรียนสายอีกแล้ววันนี้

พีท-โธ่ แม่ครับเดียวไปก็ได้

แม่-นี่ถ้าลูกตื่นเช้ากว่านี้นะหน่อย หรือทำการบ้านให้เสร็จเสียตั้งแต่เมื่อคืน ก็ไม่ต้องไปสายหรอก เข้า ๆ นั้นรีบทานข้าวเข้าไปยังงั้น เดียวก็ติดคอหรือ

พีท-ผมจะรีบไปซะแม่ ผมไปนะครับ สวัสดีครับคุณแม่

ฉาก-สนามหน้าโรงเรียนมีเสาธงปักอยู่ (พีทยืนอยู่หน้าเสาธง)

บทพากย์-ปรากฏว่า พีทไปโรงเรียนสายเช่นเคย จึงถูกครูทำโทษให้ยืนร้องเพลงชาติหน้าเสาธงแต่เพียงคนเดียว

พีท-ประเทศไทย รวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย

ฉาก-ภายในห้องเรียนมีกระดานดำ

ครูบรรจบ-ว่าไงจ๊ะพีท มาสายอีกแล้วนะ เพื่อน ๆ เขาเรียนกันไปตั้งนานแล้ว เธอเนี่ยสายอยู่เรื่อย แล้วการบ้านละทำมาหรือเปล่า เห็นจะต้องตัดคะแนนกันบ้างแล้ว ไป ๆ นั่งที่ได้ แล้วคราวหน้ามาให้ทันโรงเรียนเช้านะ

บทพากย์-พีทเรียนไม่ทันเพื่อน เพราะมาสายและไม่ค่อยสนใจในบทเรียนมากนักจึงต้องคอยถามเพื่อน ๆ อยู่เสมอ เพราะเขาไม่เข้าใจในบทเรียน เขาจึงรู้สึกเบื่อ

ครู-วันเสาร์หน้าทางโรงเรียนจะจัดไปทัศนศึกษาที่อยุธยา นักเรียนคนไหนที่อยากไป ให้มาเอาใบอนุญาตจากทางโรงเรียนไปให้คุณพ่อ คุณแม่เซ็นอนุญาตซะก่อนนะ แล้วก็ให้หัวหน้าเอามาส่งครูก่อนวันพุธตอนบ่ายนะ เอาละเลิกเรียนได้

บทพากย์-เด็ก ๆ ดีใจกันมาก เมื่อครูออกจากห้องไปแล้ว ก็พูดกันแต่เรื่องทัศนศึกษา เมื่อลองถามกันแล้วก็ปรากฏว่า ไปกันเกือบหมดห้อง พีทก็คิดว่าเขาจะไปด้วย จึงไปเอาใบขออนุญาตมาไว้ด้วยและคิดว่าจะไปขออนุญาต คุณพ่อ คุณแม่ในตอนเย็นวันนี้

* ดัดแปลงจากกิจกรรมการพัฒนาความรับผิดชอบต่อของ กันยา ประสงค์เจริญ. 2526

สุวรรณา-แล้วเธอมาให้ทันเวลานะพีท

พีท-แน่นอนฉันมาทันแน่

บทพากย์-เมื่อเลิกเรียนพีทจึงรีบกลับบ้าน ไปขออนุญาตคุณพ่อ คุณแม่ของเขา เมื่อคุณพ่อ คุณแม่อนุญาต พีทดีใจมาก เด็ก ๆ พวกกันดีใจและอยากให้วันเสาร์มาถึงเร็ว ๆ เมื่อถึงเย็นวันศุกร์จึงนัดกันว่าจะเอาอะไรไปบ้าง เสียงจอกแจก จอแจไปหมด

ฉาก-ภายในห้องเรียน

หัวหน้าชั้น-แต่อย่าลืมนะเราต้องมาให้ตรงเวลา คุณครูบอกว่ารถจะออกตอน 6 โมงเช้า ใครมาช้ารถจะไม่รอ พีทนายต้องมาให้ทันนะ นายนะไม่ค่อยจะรับผิดชอบในเรื่องอะไรเลยนะ ถ้ามาไม่ทันละก็คุณครูไม่รอหรอกนะ

พีท-รับรองว่า เราต้องมาทันแน่ๆ อุตส่าห์รอมาทั้งอาทิตย์

ฉาก-ในบ้านของพีท

บทพากย์-พีทกลับบ้าน ด้วยความตื่นเต้นที่จะได้ไปเที่ยวต่างจังหวัดคืนนั้นพีทจึงนอนไม่ค่อยหลับ พอเช้า คุณแม่ต้องไปปลุกพีท แต่พีทเห็นว่ายังเข้าเกินไปนอนต่ออีกนิดก็คงทันจึงนอนต่อ เมื่อตื่นขึ้นมาก็เห็นว่าเป็นเวลาใกล้จะ 6 โมงเช้าแล้ว แต่เขาก็ไม่รีบเพราะคิดว่าไม่เป็นไรช้านิดหน่อยคุณครูคงรอ เพราะทราบว่าเขาจะไปแน่นอนแล้วพีทจึงไม่กระวีกระวาดในการแต่งตัว เมื่อแต่งตัวเสร็จก็ยังคงจัดเตรียม สมุดดินสอ และอาหารกลางวันทำให้เสียเวลานานพอสมควร จนกระทั่งเวลา 6 โมงเศษ ๆ พีทจึงได้ไปถึงโรงเรียน

ฉาก-สนามหน้าโรงเรียน เมื่อพีทไปถึงก็พบว่าไม่มีใครอยู่แล้ว และทราบว่ารถของโรงเรียนที่พานักเรียนไปทัศนศึกษาที่อยู่รยฯ ออกไปตอน 6 โมงตรงตามกำหนด พีทจึงต้องเดินคอดกกลับบ้านด้วยความเสียใจ

พีท-นี่เป็นเพราะเราไม่มีความรับผิดชอบในตนเองและไม่ตรงต่อเวลาจึงทำให้ไม่ได้ไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ ฮือ ๆ ๆ ๆ ต่อไปนี้เราจะไม่ประพฤติดอย่างนั้นอีกแล้ว เราจะเป็นคนที่มีความรับผิดชอบในตนเองและตรงต่อเวลาทุกครั้ง

กิจกรรมที่ 16

1. ชื่อกิจกรรม บำเพ็ญประโยชน์

2. วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนมีความรับผิดชอบ
2. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนมีความอดทนในการทำงาน
3. สามารถปฏิบัติงานเป็นกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้

3. แนวความคิด

ในการทำงาน งานจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีนั้นต้องอาศัยความรับผิดชอบต่อผู้ร่วมงาน คนที่มีความรับผิดชอบย่อมจะปฏิบัติหน้าที่ของตน ด้วยความมานะและอดทน เพื่อให้งานนั้นดำเนินไปด้วยดีและบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ในขณะที่เดียวกันในการทำงานทุกอย่างอาจจะมีข้อบกพร่อง ข้อผิดพลาดอยู่บ้าง คนที่มีความรับผิดชอบย่อมกล้าที่จะรับความบกพร่องนั้นและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ผู้ที่ทำงานได้สำเร็จจะเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตน แม้บางครั้งจะทำงานผิดพลาดก็กล้าที่จะยอมรับข้อผิดพลาดนั้น ผู้ที่กล้ารับผิดชอบต่อผลงานของตนเช่นนี้ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความรับผิดชอบ

4. สื่อที่ใช้ ใบงาน 5 ใบ

5. ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (10 นาที)

- ชวนนักเรียนสร้างความสดชื่นเบิกบาน โดยยืนขึ้นหายใจเข้าปอดลึกๆ ซ้ำๆ 3 ครั้ง โหยงตัวขึ้นบนปลายเท้าและทรงตัวไว้ เอาแขนเหยียดไปข้างหลังเป็นปีก คราวนี้เราก็บินไปในท้องฟ้าได้เลย ค่อยๆ กางปีกออกพร้อมกับหายใจเข้า ค่อยๆ หุบปีกลงพร้อมกับหายใจออก ค่อยๆ เพิ่มความเร็วขึ้นเรื่อยๆ

5.2 ขั้นกิจกรรม (40 นาที)

1. แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 7 คน ได้ 5 กลุ่ม โดยวิธีนับ 1-7 ใครนับเลขเดียวกันจะอยู่กลุ่มเดียวกัน

2. จัดนักเรียนนั่งตามกลุ่มแล้ว ขอให้แต่ละกลุ่มส่งผู้สังเกตการณ์ 1 คน เพื่อสังเกตการทำงานของกลุ่มที่ได้รับมอบหมายออกมาจับใบงานกลุ่มละ 1 แผ่น และแบบบันทึกของผู้สังเกตการณ์ 1 แผ่น จากนั้นให้กลุ่มศึกษารายละเอียดจากใบงานว่าจะต้องทำอะไรบ้าง

3. ให้เวลากลุ่ม 20 นาที ในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายในใบงาน

4. เมื่อทำงานเสร็จแล้ว ครูให้กลุ่มอื่นไปตรวจผลงาน (บอกไว้ในใบงานแล้วว่ากลุ่มใดจะตรวจที่ใด) พร้อมจดบันทึกข้อบกพร่องและข้อเสนอแนะในการแก้ไข ให้นักเรียนใช้เวลาในการตรวจ 5 นาที

5. ให้นักเรียนนั่งประจำที่เพื่อฟังข้อเสนอแนะการแก้ไขข้อบกพร่องของการทำงานจากเพื่อนกลุ่มอื่น และเสนอแนะข้อบกพร่องของเพื่อนกลุ่มอื่นที่กลุ่มของเราตรวจพบ พร้อมทั้งมอบแบบบันทึกข้อบกพร่องให้กลุ่มนั้น

6. ให้ผู้สังเกตการณ์ของแต่ละกลุ่มออกมาเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคคลที่น่าร่วมงานด้วย

5.3 ขั้นตอนปรีายสรุป (10 นาที)

ครูดำเนินการอภิปรายเกี่ยวกับกิจกรรมนี้ด้วยคำถามต่อไปนี้

1. เมื่อทำงานนั้นสำเร็จ นักเรียนรู้สึกอย่างไร
2. คนอย่างไรที่นักเรียนอยากร่วมงานด้วย
3. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่มีความลักษณะอย่างไร

คนที่มีความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ของตนเรียบร้อยตามกำหนดเวลา โดยไม่ต้องมีใครบังคับหรือตักเตือน บุคคลเช่นนี้เป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสังคม จะได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือจากคนอื่น

5.4 ขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ ครูนำร้องเพลง นักเรียนร่วมร้องเพลงดังนี้

เพลง “งานสิ่งใด”

งานสิ่งใด งานสิ่งใด	แม้ใครละเลยทิ้งปล่อย
มัวแต่คอย เฝ้าแต่คอย	หวังคอยแต่เกียจโยนกอง
ไม่มีเสร็จ ไม่มีเสร็จ รับรอง	จำไว้ทุกคนต้อง
ทำงานเราต้องช่วยกัน	ช่วยกัน ช่วยกัน ช่วยกัน

6. ประเมินผล

การสังเกต

1. การทำงานกลุ่ม
2. การอภิปรายในชั้น

ใบงานกิจกรรมที่ 16 *

กลุ่มที่ 1

1. ให้นักเรียน ทำความสะอาดห้องส้วมชาย ให้สะอาดเรียบร้อยภายในเวลา 20 นาที
2. เมื่อทำงานเสร็จแล้ว ให้นักเรียนไปตรวจผลงานของกลุ่มที่ทำความสะอาดระเบียงและบันได ชั้นสอง เสนอแนะข้อบกพร่องและวิธีแก้ไขลงในแบบฟอร์มที่แจกให้
3. ประเมินการทำงานของกลุ่มตนเอง

จุดเด่น.....

จุดด้อย.....

กลุ่มที่ 2

1. ให้นักเรียน ทำความสะอาดห้องส้วมหญิง ให้สะอาดเรียบร้อยภายในเวลา 20 นาที
2. เมื่อทำงานเสร็จแล้ว ให้นักเรียนไปตรวจผลงานของกลุ่มที่ทำความสะอาดกระดานดำ และพื้นห้องเรียน เสนอแนะข้อบกพร่องและวิธีแก้ไขลงในแบบฟอร์มที่แจกให้
3. ประเมินการทำงานของกลุ่มตนเอง

จุดเด่น.....

จุดด้อย.....

* ดัดแปลงจากกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของ สุนีย์รัตน์ ฤทธิ์ธงชัยเลิศ. 2530

กลุ่มที่ 3

1. ให้นักเรียน ทำความสะอาดกระเบื้องและบันได ชั้น 2 ให้สะอาดเรียบร้อยภายในเวลา 20 นาที
2. เมื่อทำงานเสร็จแล้ว ให้นักเรียนไปตรวจผลงานของกลุ่มที่ทำความสะอาดห้องส้วมชาย เสนอแนะข้อบกพร่องและวิธีแก้ไขลงในแบบฟอร์มที่แจกให้
3. ประเมินการทำงานของกลุ่มตนเอง

จุดเด่น.....

จุดด้อย.....

กลุ่มที่ 4

1. ให้นักเรียน ทำความสะอาดกระดานดำและพื้นห้องเรียน ภายในเวลา 20 นาที
2. เมื่อทำงานเสร็จแล้ว ให้นักเรียนไปตรวจผลงานของกลุ่มที่ทำความสะอาดส้วมหญิง เสนอแนะข้อบกพร่องและวิธีแก้ไขลงในแบบฟอร์มที่แจกให้
3. ประเมินการทำงานของกลุ่มตนเอง

จุดเด่น.....

จุดด้อย.....

กลุ่มที่ 5

1. ให้นักเรียน ทำความสะอาดห้องเรียน ให้สะอาดเรียบร้อยภายในเวลา 20 นาที
2. เมื่อทำงานเสร็จแล้ว ให้นักเรียนไปตรวจผลงานของกลุ่มที่ทำความสะอาดห้องส้วมหญิง เสนอแนะข้อบกพร่องและวิธีแก้ไขลงในแบบฟอร์มที่แจกให้
3. ประเมินการทำงานของกลุ่มตนเอง

จุดเด่น

จุดด้อย

ตัวอย่างแบบฟอร์มเสนอแนะข้อบกพร่อง

กลุ่มที่.....

งานที่ทำ.....

ข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข คือ 1.....

2.....

3.....

กลุ่มที่..... ตรวจสอบงาน

วันที่ เดือน..... พ.ศ.

บัตรงานของผู้สังเกตการณ์

หน้าที่ของท่านคือ

1. สังเกตการทำงานของคนในกลุ่มว่า มีผู้ใดบ้างที่ทำงานอย่างเอาใจใส่ ใครบ้างที่หลงเลียงไม่ยอมทำงาน
2. จดบันทึกผู้ที่พิจารณาเห็นว่า ควรเลือกเป็นบุคคลที่น่าร่วมงานด้วย เพราะเหตุใดชี้แจงเหตุผลลงในแบบฟอร์ม
3. นำผลที่ได้จากการสังเกตและจดบันทึกไว้ ไปรายงานหน้าชั้นให้เพื่อนๆ ทราบ

แบบฟอร์มสำหรับจดบันทึก

ชื่อผู้ที่น่าร่วมงานด้วยมากที่สุดคือ (ระบุชื่อ)

1. เพราะ.....
2. เพราะ.....
3. เพราะ.....
4. เพราะ.....

พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่ไม่น่าร่วมงานเป็นอย่างไร

- 1.....
- 2.....
- 3.....

กิจกรรมที่ 17

1. ชื่อกิจกรรม ศรากับศรเทพ

2. วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ
2. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความอดทน

3. แนวความคิด การทำงานใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จนั้นจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีความอดทนต่อสิ่งยั่วยวนต่างๆ การทำงานจึงจะประสบความสำเร็จได้

4. สื่อที่ใช้ 1. ใบงาน

2. คำโครงการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง ศรากับศรเทพ

5. ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ชี้นำ (10 นาที)

- ชวนนักเรียนสร้างความสดชื่นเบิกบาน โดยยืนขึ้นหายใจเข้าปอดลึกๆ ซ้ำๆ 3 ครั้ง สมมุติว่าขาขวาคือลำต้น ส่วนขาซ้ายคือกิ่งก้านสาขา เราจะขอเข้าซ้ายจนเท้าซ้ายสามารถแนบไปกับขาขวาได้ มือของเราจะยกไว้เหนือศีรษะโดยให้เฉพาะนิ้วแต่ละนิ้วแตะกันคือยอดไม้ที่เขียวขจีด้วยใบไม้ ใบกล้วยในสายลม หายใจออกโน้มตัวไปทางซ้าย หายใจเข้าลำตัวตั้งตรง หายใจออกโน้มตัวไปทางขวา หายใจเข้าลำตัวตั้งตรง ทำอย่างนี้ซ้ำประมาณ 5 ครั้ง

5.2 ขั้นกิจกรรม (35 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม 7 กลุ่มๆ ละประมาณ 5 คน โดยให้ต่อจิ๊กซอร์รูปดารา 7 คน
2. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาจับใบงาน
3. ช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้
 - 3.1 ทำไมศรธรรมจึงไม่ไปเที่ยวงานวันเกิดของซัซซัยและการไม่ไปเที่ยวงานวันเกิดของซัซซัยก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียอย่างไร
 - 3.2 ทำไมศรเทพจึงไปเที่ยวงานวันเกิดของซัซซัยและการไปเที่ยวงานวันเกิดของซัซซัยก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียอย่างไร
 - 3.3 นักเรียนคิดว่าศรธรรมและศรเทพเป็นคนอย่างไร
 - 3.4 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อศรธรรมและศรเทพ เพราะเหตุใดจึงรู้สึกเช่นนั้น
 - 3.5 ถ้าศรธรรมโตขึ้นจะมีผลต่อการทำงานอย่างไร

3.6 ถ้าศรเทพโตขึ้นจะมีผลต่อการทำงานอย่างไร

3.7 ถ้านักเรียนเป็นศรเทพนักเรียนจะปรับปรุงตนเองอย่างไร

5.3 ขั้นอภิปรายสรุป (15 นาที)

1. ครูนำอภิปรายตามแนวคำถามต่อไปนี้

“เราจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ”

คนที่จะปฏิบัติงานได้ประสบความสำเร็จนั้นต้องมีความอดทนและมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

5.4 ขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

ให้นักเรียนเขียนเรียงความเกี่ยวกับหน้าที่ๆ นักเรียนต้องทำที่บ้านว่ามีอะไรบ้างและนักเรียนรับผิดชอบหน้าที่ดังกล่าวมาน้อยแค่ไหนในกระดาดรายงานส่งครวหน้า

6. ประเมินผล

1. การสังเกต

1. การทำงานกลุ่ม

2. การอภิปรายในชั้น

2. การส่งงานที่ได้รับมอบหมาย

ใบงานกิจกรรมที่ 17 กลุ่มที่.....

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการประชุม
2. เล่นละครเรื่อง ศรากับศรเทพ ให้ประธานเป็นผู้กำกับการแสดง

เรื่องย่อ*

ศรคามและศรเทพ เป็นพี่น้องที่มีวัยใกล้เคียงกัน แต่มีความรับผิดชอบแตกต่างกันมาก วันหนึ่งพ่อแม่ต้องออกไปทำธุระนอกบ้าน จึงกำชับให้ลูกทำการบ้านและทำงานบ้านโดยให้ศรคามตัดหญ้าที่สนามหน้าบ้าน ส่วนศรเทพให้ดูบ้านและจัดบ้านให้เรียบร้อย ปรากฏว่าซัซซัยเพื่อนข้างบ้านมาชวนไปเล่นเกมที่บ้านของเขา ศรคามปฏิเสธเพราะต้องการจะทำงานตามที่พ่อแม่สั่งไว้ แต่ศรเทพอยากเล่นเกมมากจึงไปกับซัซซัย เมื่อพ่อแม่กลับมาเหตุการณ์จะเป็นอย่างไร ให้ลองแสดงบทบาทตามบทที่ได้รับ (ใช้เวลาเตรียมตัว 5 นาที เล่น 10 นาที)

ศรคาม เป็นพี่ชายผู้รับผิดชอบสูง เมื่อเพื่อนมาชวนไปเที่ยวก็ไม่ไป เพราะรับผิดชอบทำการบ้านและทำงานบ้านตามที่พ่อแม่สั่งไว้

ซัซซัย เป็นเพื่อนบ้านซึ่งชวนศรคามและศรเทพไปเที่ยวบ้าน ซึ่งมีทั้งกินเลี้ยงและเล่นเกมส์

พ่อ เป็นคนใจดีและมีเหตุผล สั่งให้ศรคามตัดหญ้าและรดน้ำต้นไม้ส่วนศรเทพกวาดบ้านและจัดบ้านระหว่างที่พ่อแม่ออกไปทำธุระนอกบ้าน

แม่ เป็นคนใจดี แต่ก็ไม่ตามใจลูกอย่างขาดเหตุผล

* ดัดแปลงจากกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของ กันยา ประสงค์เจริญ, 2526

3. ช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้

3.1 ทำไมศรธรรมจึงไม่ไปเที่ยวงานวันเกิดของซัซซัยและการไม่ไปเที่ยวงานวันเกิดของซัซซัยก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียอย่างไร

3.2 ทำไมศรเทพจึงไปเที่ยวงานวันเกิดของซัซซัยและการไปเที่ยวงานวันเกิดของซัซซัยก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียอย่างไร

3.3 นักเรียนคิดว่าศรธรรมและศรเทพเป็นคนอย่างไร

3.4 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อศรธรรมและศรเทพ เพราะเหตุใดจึงรู้สึกเช่นนั้น

3.5 ถ้าศรธรรมโตขึ้นจะมีผลต่อการทำงานอย่างไร

3.6 ถ้าศรเทพโตขึ้นจะมีผลต่อการทำงานอย่างไร

3.7 ถ้านักเรียนเป็นศรเทพนักเรียนจะปรับปรุงตนเองอย่างไร

ชั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

ให้นักเรียนเขียนเรียงความเกี่ยวกับหน้าที่ๆ นักเรียนต้องทำที่บ้านว่ามีอะไรบ้างและนักเรียนรับผิดชอบหน้าที่ดังกล่าวมากน้อยแค่ไหนในกระดาษารายงานส่งครวหน้า

กิจกรรมที่ 18

1.ชื่อกิจกรรม ช่างคนใหม่

2.วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ
2. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความอดทน
3. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

3.แนวความคิด คนที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตได้นั้น ต้องเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ มีความอดทนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด มีจิตใจเข้มแข็งอดทนต่ออุปสรรคต่างๆ และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองว่ามีความสามารถทำสิ่งที่ตนเองต้องการให้สำเร็จได้

4.สื่อที่ใช้ 1. ใบงาน

2. เทปละครประกอบภาพเรื่อง ช่างคนใหม่

5.ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (10 นาที)

1. นำเข้าสู่บทเรียนโดยครูและนักเรียนร่วมกันร้องเพลง “เด็กปั๊ม” หรือเปิดเพลงแทนการร้องเพลงก็ได้

2. สนทนาถึงเรื่องปั๊มน้ำมันและเด็กปั๊ม

5.2 ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน โดยให้จับฉลากชื่อดอกไม้ 7 ชนิด ๆ ละ 5 ใบ ให้ผู้ที่จับได้ดอกไม้ชนิดเดียวกันมารวมกลุ่มเดียวกัน

2. ให้แต่ละกลุ่มออกมารับใบงาน

3. เปิดเทปละครประกอบภาพเรื่อง ช่างคนใหม่ (รายละเอียดอยู่ท้ายกิจกรรมนี้)

4. นักเรียนอภิปรายตามแนวคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อชอบ เพราะเหตุใด
2. สาเหตุที่ชอบประสบความสำเร็จเพราะอะไร
3. อนาคตของชอบน่าจะเป็นอย่างไรต่อไป
4. ถ้านักเรียนเป็นชอบนักเรียนจะทำอย่างที่ชอบทำหรือไม่ เพราะเหตุใด

5.3 ขั้นอภิปรายสรุป (20 นาที)

1. นักเรียนได้ข้อคิดอะไรจากละครเรื่องนี้
2. นักเรียนคิดว่าคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตต้องเป็นคนที่มีความลักษณะอย่างไร

คนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตได้นั้น ต้องเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ มีความอดทน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด มีจิตใจเข้มแข็งอดทนต่ออุปสรรคต่างๆ และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองว่ามีความสามารถทำสิ่งที่ตนเองต้องการให้สำเร็จได้

5.4 ขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

ให้นักเรียนเขียนเรียงความเรื่อง “เป้าหมายในอนาคตของข้าพเจ้าข้าพเจ้าต้องการเป็น.....เหตุผลที่ต้องการเป็นเพราะ.....และจะต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จตามที่ต้องการได้ เขียนลงในกระดาษรายงานส่งครวหน้า

6. ประเมินผล

1. การสังเกต
 1. การทำงานกลุ่ม
 2. การอภิปรายในชั้น
2. การส่งงานที่ได้รับมอบหมาย

ใบงานกิจกรรมที่ 18 กลุ่มที่.....

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการประชุม
2. ชมละครประกอบภาพเรื่อง ช่างคนใหม่
3. ช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้
 1. นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อชอบ เพราะเหตุใด

2. สาเหตุที่ชอบประสบความสำเร็จเพราะอะไร

3. อนาคตของชอบน่าจะเป็นอย่างไรต่อไป

4. ถ้านักเรียนเป็นชอบนักเรียนจะทำการที่ชอบหรือไม่ เพราะเหตุใด

ชั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

ให้นักเรียนเขียนเรียงความเรื่อง “เป้าหมายในอนาคตของข้าพเจ้าข้าพเจ้าต้องการเป็น.....เหตุผลที่ต้องการเป็นเพราะ.....และจะต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จตามที่ต้องการได้ เขียนลงในกระดาษรายงานส่งครวหน้า

ช่างคนใหม่*

ก่อนโม่งเช้า ขอบ นาดี ก็ไปถึงปั๊มน้ำมันแล้ว เขาเริ่มงานด้วยท่าทางปราดเปรียว จึงเหาะ ๆ แทนการเดิน ผิดกับเด็กคนอื่นที่พยายามเดินยื้อ ๆ ถ่วงเวลาการทำงานให้ช้าลง เพราะถือว่าเป็นลูกจ้างไม่ได้คิดถึงการค้าขาย ถ้าไรขาดทุน ของสถานบริการน้ำมันแห่งนี้

รถเลี้ยวเข้ามาจอดรอเติมน้ำมันมากขึ้น รถบรรทุกขยับคันเร่งคำรามราวกับฟ้าร้อง รถเก๋งหลายยี่ห้อหลายขนาดทยอยเข้ามาเติมน้ำมัน รถที่ใช้เบนซินเข้าเติมด้านหน้า พวกดีเซลอ้อมไปทางหลัง พวกที่จะถายน้ำมันเครื่องใหม่ไปทางด้านข้าง ซึ่งมีหลุมสำหรับให้คนลงไปตรวจได้ ท้องรถได้สะดวก

ช่วงเวลาหกโมงถึงสิบโมงเช้า เด็กปั๊มต้องทำงานหนัก ต้องทำงานแข่งกับเวลา เพราะเจ้าของรถทุกคันต่างรีบเร่งที่จะไปทำธุระการงาน การบริการที่ว่องไว สะดวก สภาพของเด็กปั๊ม มีส่วนเรียกและดึงดูดลูกค้าประจำไว้ การค้าขายต้องแข่งขันกัน เพราะมีที่อื่นให้เลือกซื้อบริการได้

“ขอบไปทางโน้นซิ คุณเขามาคอยอยู่โน้น ไ้อ้พวกยี้ดยาดไปทางหลัง” เสียงพี่สายใจผู้จัดการปั๊มร้องสั่งมาจากประตูห้องทำงาน ขอบวิ่งไปที่รถเก๋งราคาแพงที่จอดคอยอยู่ ไค้ให้เจ้าของรถชนิดหนึ่งก่อนรับกุญแจรถมาเปิดฝาน้ำมัน

“เติมเท่าไรครับ” ขอบถามด้วยกิริยาอ่อนน้อม

“เต็ม”

ขอบเปิดฝาดังน้ำมันอย่างชำนาญ จับหัวฉีดออกจากที่เก็บ มีเสียงดังแก๊ก ตัวเลขจำนวนลิตรและราคาจากเครื่องจ่ายน้ำมันลดลงมาที่เลขศูนย์ เขาหย่อนหัวฉีดน้ำมันลงถัง เสียงเครื่องครางหึ่ง จำนวนลิตร จำนวนเงิน หมุนไปอย่างรวดเร็ว กลืนน้ำมันเบนซินคลั่งขึ้นมาพร้อมกับไอระเหย มันเป็นกลิ่นที่เขาเคยชินเสียแล้ว เกือบสี่ปีที่เขาจับหัวฉีด ทำให้เขารู้สึกว่าน้ำมันเป็นส่วนหนึ่งของลมหายใจ แต่เขาก็คิดเสมอว่า เขาต้องไม่เป็นเด็กเติมน้ำมันไปตลอดชีวิตอย่างแน่นอน เขาเคยอ่านข้อความที่เขียนไว้ท้ายรถบรรทุกอยู่บ่อย ๆ มีหลายคันเตือนให้เขาเป็นคนก้าวหน้า “ถ้าพี่ไม่ไปข้างหน้าพี่ก็อยู่ข้างหลัง” นี่เป็นคำท้ายรถของพี่เค้าแล้ว

“สองร้อยห้าสิบบาทห้าสิบสตางค์ครับ” เขาบอกราคาตามหน้าปัดทันทีที่เสียงเครื่องอัตโนมัติดังแก๊ก บอกว่าน้ำมันเต็มถังแล้ว การอ่านตัวเลขบอกราคานี้สำคัญนัก พวกเด็ก ๆ คนอื่นเคยโดนพี่สายใจดุบ่อย ๆ เศษเงินห้าสิบบาทสิบบาทคิดไป ร้อยรายก็หลายบาท ถ้าไรมันอยู่ตรงเศษห้าสิบบาทสิบบาทนี่เอง

* ดัดแปลงมาจาก หนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เรื่อง ยังไม่สายเกินไป กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2528

“เติมลมให้หน่อยซิหนู” เสียงเจ้าของรถสาวร้องเรียก

“ทางโน้นครับ เชิญครับ” ขอบชี้ไปที่ปั๊มลม เมื่อเขาจัดการทอนเงินให้ลูกค้าเสร็จก็รีบวิ่งไปที่ปั๊มลมอย่างรวดเร็ว หลายคนชมท่าทางของเด็กหนุ่มวัยสิบสี่สิบห้าคนนี้ เขาร่ำเร่ง ปราด-เปรี้ยว สนุกสนานกับการทำงานเสมอ

“ลมเท่าไรครับ” เขาถามเจ้าของรถ

“เท่าไรดีละจ๊ะ” เจ้าของรถคงไม่รู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับรถนอกจากขับ

“รถคุณถ้านั่งสองสามคนก็เติม 26 เท่ากันหมดทั้งสี่เส้นแหละครับ” เขาแนะนำไปพรางก็เปิดหัวจับอัดลมเข้าไป ตาจับอยู่ที่หน้าปัดบอกจำนวนลมที่ต้องการ เขาเติมลมยางทั้งสี่เส้นใช้เวลาไม่ถึงสามนาที เจ้าของผู้กำลังรีบร้อนขอบใจมาก เธอส่งรางวัลให้ห้าบาทเป็นค่าบริการ ขอบยกมือไหว้กล่าวคำขอบคุณ วันนี้เขาได้เงินรางวัลสิบบาทแล้ว เงินเหล่านี้มีความหมายมากสำหรับชีวิตและอนาคตของเขา

“กินข้าวเสียซิขอบ” พี่สายใจร้องเตือน เมื่อรถเริ่มห่างลง

ขอบวิ่งไปที่ร้านขายข้าวแกงของป้า ล้างข้าวรีดแกงเนื้อจานหนึ่ง กินอย่างรวดเร็วใช้เวลาเพียงห้านาที เขาก็กินข้าวหมดจาน กลัวยังไม่เหลือแม้แต่เมล็ดเดียว ดื่มน้ำอีกสองแก้ว แล้ววิ่งกลับไปทำงานทันที เขารู้ว่าเวลามีค่ามากสำหรับงานแบบนี้ ต้องพยายามทำให้เจ้าของปั๊มเห็นใจเพื่อขอแบ่งเวลาไปเรียนหนังสือ

สิบโมงเช้า เสียงรถบรรทุกคำรามเข้ามา พอเห็นแวบเดียวขอบก็จำได้ว่าเป็นรถของพี่แคล้ว เจ้าของคำขวัญ “ถ้าพี่ไม่ไปเข้าหน้า พี่ก็อยู่ข้างหลัง” ขอบดีใจมากรีบวิ่งไปทักทาย เพราะแคล้วหายไปนานนับเดือน ได้ความว่าเอารถเข้าคู่ และไม่ค่อยสบาย

พี่แคล้วเป็นคนพาขอบมาฝากไว้ที่ปั๊มน้ำมันเมื่อสี่ปีก่อน ชีวิตของขอบได้หักเหจากเด็กบ้านนามาเป็นเด็กชาวกรุง ขอบเป็นลูกชานา พ่อแม่ยากจน เพราะนาล้มแล้วล้มอีกทำนาได้ข้าวไม่พอกินเพราะฝนแล้ง ความหวังของขอบที่คิดว่าเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วจะเรียนต่อชั้นมัธยมก็หมดไป ทั้งที่เขาเรียนหนังสือเก่ง สอบได้คะแนนดี เพื่อนของเขาเกือบทั้งชั้นเรียนต่อทั้งหมด เขาเคยนึกน้อยใจบ้างเหมือนกันเมื่อเห็นเพื่อน ๆ แต่งชุดนักเรียนหรือชุดกีฬาเดินผ่านไป ดูมีสง่า ใ้ทั้งนักเรียนหญิงนักเรียนชาย แต่เขาสวมชุดชานาช่วยพ่อแม่ทำงานทุกอย่าง ดูเหมือนมันไม่ก้าวหน้าขึ้นมาเลย ฝนและน้ำเป็นปัญหาสำคัญที่เขาแก้ไม่ได้ ขอบคุ้นเคยกับพี่แคล้วมาตั้งแต่เด็ก แคล้วแนะนำพ่อแม่ให้ขอบหางานทำ เพื่อหาเงินมาจุนเจือครอบครัวอีกทางหนึ่ง เมื่อพ่อแม่เห็นด้วย แคล้วจึงเอาขอบติดรถมาฝากปั๊มน้ำมันไว้

“เงืงต้องไม่เป็นเด็กปั้มไปจนแก่ อย่างข้าก็มาจากเด็กทำยรต จนเป็นคนขับ แล้วก็มีรถเป็นของตัวเอง” พี่แคล้วสอนมาระหว่างทาง “คนขยันหมั่นเพียรไม่มีอดตาย” หาช่องทางดูมันมีจนได้แหละไอ้น้อง”

ขอบจดจำคืนวันเดินทางมากับรถสิบล้ออย่างไม่รู้ลืม กรุงเทพฯ เป็นเมืองใหม่ที่แปลกไปทุกอย่าง ทุกวันที่เขามองดูนักเรียนหัวกระเป๋านั่งล้อ มายืนรอรถประจำทางที่ป้ายจอดตรงข้ามกับปั้ม เขานึกถึงเพื่อนที่โชคดีมีโอกาสเรียนหนังสือ ครูบอกว่าคนที่ได้เรียนมากมีโอกาสที่จะเลือกงานได้มากกว่า ถ้าเขาอยู่ที่บ้านนาคงไม่มีโอกาสได้เรียนเลย ขอบเริ่มงานที่ปั้มเมื่ออายุเพิ่ง 13 ตัวเล็กผอมแกร็น ที่มุมปากมีรอยแตกเป็นแผล ขอบพยายามเรียนรู้กรุงเทพฯ จากการทำงาน ในวันหนึ่งเขาได้พบผู้คนมากมาย ต้องอดทน ต้องทำงานหนัก ขอบเป็นเด็กใหม่มาจากบ้านนอก พวกที่อยู่ก่อนก็เอาเปรียบในเรื่องการงาน แต่เขาเป็นเด็กบ้านนอกที่แข็งแรง ทำทุกอย่างโดยไม่บิรปากปน

การทำงานอย่างจริงจังและมีความรับผิดชอบสูงของขอบอยู่ในสายตาของพี่สายใจเจ้าของปั้ม เขาจึงได้รับความเมตตาเพิ่มขึ้น

ปีที่สอง ขอบรู้จักพวกช่างยนต์ที่เปิดคู่อ้อมรถยนต์อยู่ข้างปั้ม เวลาว่างงานเขามักแอบไปรับใช้ ดูเขาซ่อมเครื่องยนต์ ช่างก็ทำให้หยิบเครื่องมือบ้าง เครื่องอะไหล่บ้าง ขอบได้ความรู้จากช่างเรื่องการเรียนภาคค่ำ

“พี่จะพาไปฝากเรียนภาคค่ำ เรียนความรู้เบื้องต้นให้ได้สัก ม.3 แล้วค่อยเรียนช่าง” พี่เกียรติหัวหน้าช่างบอกขอบ ชอบดีใจมาก เขาขยันทำงานในปั้มมากขึ้น รายได้ของเขาก็พอมีเหลือจากค่ากินอยู่ เขาเก็บไว้เพื่อซื้อหนังสือเรียน

พี่เกียรติช่วยจัดการเรื่องเรียนภาคค่ำให้ ขอบสมัครเข้าเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 ซึ่งเทียบเท่ากับ ม.3 ขอบมีความหวังขึ้นมาแล้ว ถึงแม้เขาจะไม่มีโอกาสได้เข้าโรงเรียนก็ ๗ มีสนามกีฬากว้าง ๆ มีห้องสมุด มีตึกสามสี่ชั้น ขอบก็ยังภูมิใจ โรงเรียนภาคค่ำที่ขอบไปเรียนอาศัยวัดเป็นสถานที่เรียน มีโต๊ะกับกระดานดำเท่านั้นเป็นอุปกรณ์

ขอบต้องรับทำงานปั้มให้เสร็จเรียบร้อย รับอาบน้ำกินข้าว แล้วหอบหนังสือไปเรียน บางวันเขาเกือบจะนั่งหลับ เพราะต้องวิ่งไปมาในปั้มทั้งวัน ร่างกายอ่อนเพลียอยากพักผ่อนเต็มที่ แต่ขอบไม่ยอมแพ้ เขาคิดอยู่ทุกขณะว่า คำพูดคำสอนทุกคำของครูนั้นมีค่า ถ้าเขามัวนั่งหลังเสียก็ขาดทุน กลับจากโรงเรียนขอบต้องทำการบ้านและทบทวนวิชาอีก เพียงคืนช้านอน พอล้มตัวลงนอนก็หลับสนิท ขอบตื่นตีห้า ลุกขึ้นวิ่งไปปั้มเป็นการออกกำลังกายไปในตัว ถึงปั้มพักพอเหงื่อแห้ง จึงอาบน้ำแต่งเครื่องแบบของปั้มทำงานต่อไป ขอบทำอย่างนี้ทุกวัน ด้วยความตั้งใจจริงที่จะ

พัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าเหมือนกับพี่แคล้วและพี่เกียรติ ชอบมีความเชื่อมั่นว่าเขาจะต้องทำได้
อย่างพี่ทั้งสองคน และจะต้องทำให้พ่อกับแม่มีความภูมิใจในตัวเขา

สองสามเดือนต่อมาร่างกายเขาก็อยู่ตัว ไม่่วงเหงาอ่อนเพลียอีกต่อไป เขามีกำลังใจ
มากขึ้นเมื่อพี่สายใจเรียกไปถามเรื่องการเรียนแล้วไม่ได้คิดว่าแต่กลับสนับสนุนและให้กำลังใจ

สองปีต่อมา ชอบก็สอบผ่านระดับ 4 ทำให้เขามีกำลังใจมากขึ้น ชยันทำงานยิ่งขึ้น เพื่อ
ให้พี่สายใจเห็นว่าเขาไม่ได้เอาเปรียบ เบียดบังเวลาทำงานเอาไปเรียนหนังสือ เขามีกระดาษแผ่น
เล็กๆ จดศัพท์ภาษาอังกฤษ สูตรสำคัญต่าง ๆ ในวิชาคำนวณ หัวข้อสำคัญที่ควรจดจำ ใ้สกระเป๋
เสื้อไว้เสมอ มีเวลาว่างแม้แต่สองสามนาที่ในชั่วโมงที่ไม่มีรถมาเติมน้ำมันเขาก็ดื่มมันออกมาดู

วันหนึ่งพี่แคล้วกระโดดลงมาจากรถ ตรงเข้าโอบไหล่ชอบด้วยความดีใจ ชอบสูงขึ้นมา
ถึงแม้จะยังผอมอยู่ก็แข็งแรง พี่แคล้วหัวเราะเสียงดังเมื่อรู้ว่าชอบกำลังเรียนช่างกล

“เรียนให้เก่ง ๆ อีกหน่อยเปิดอู่ซ่อมรถเองนะชอบ” พี่แคล้วพลอยยินดีด้วย

มีรถราคาเป็นล้านเข้ามาให้ล้างอัดฉีด พี่สายใจเรียกให้ชอบไปทำเพราะไม่ไว้ใจคนอื่น
ชอบเปลี่ยนชุดทำงานสีกรมท่าออกเป็นกางเกงขาสั้น มือซ้ายถือหัวฉีดน้ำ มือขวาถือผ้า เข้าไปได้
ห้องรถที่ชั้นอยู่บนแท่นยก ชอบพุ่งหัวฉีดน้ำไปทุกซอกทุกมุม ดินโคลนหลุดออกจนมีแต่สีดำเป็น
มันของสี น้ำที่ฉีดขึ้นไปย้อนกลับลงมาราดหัว หน้าตาเนื้อตัวเปียกไปหมด ล้างใต้ท้องรถจน
สะอาดแล้วก็ล้างสีภายนอก ล้างเครื่องยนต์ เข้าไปเช็ดดูภายในแก่ง ใต้เครื่องดูดฝุ่นดูดภายในรถ
จนสะอาด ทำให้คุ้มกับราคาที่เขามาจ้าง

เสร็จจากเรื่องความสะอาด ชอบขับรถคันนั้นมายังหลุมสำหรับเปลี่ยนน้ำมันเครื่อง
ชอบขับรถเป็นแล้ว พวกพี่ ๆ เขาสอนให้ เพราะเด็กปั๊มต้องเลื่อนรถเข้าออกอยู่เสมอ เขาอัดจาร -
บีตามหัวอัด เป่าหม้อกรองอากาศ เปลี่ยนน้ำมันเครื่อง ชั่วโม่งเศษ รถคันนั้นก็เปลี่ยนสภาพเป็น
ใหม่เอี่ยมสดใส หารอยคราบหรือที่ตำหนิไม่ได้เลย ด้วยความเอาใจใส่และความสามารถของชอบ
เจ้าของรถราคาแพง ๆ หลายคนจึงจะจงให้ชอบเป็นคนล้างรถของตน

เมื่อล้างรถเสร็จ ชอบก็ทำความสะอาดร่างกาย เปลี่ยนเสื้อผ้าเป็นชุดเดิม วิ่งไปให้
บริการน้ำมันอีก จนใกล้เวลาปิดปั๊ม รถมีมาน้อยแล้ว เขาก็เริ่มงานทำความสะอาดปั๊ม ใช้สายยาง
ต่อน้ำออกมาฉีดไปตามพื้น แล้วกวาดถูลานคอนกรีตจนสะอาด งานนี้พี่สายใจไม่ได้ใช้ ไม่ได้บอก
เขาทำเองด้วยความเต็มใจ เขานึกอยู่เสมอว่างานเหล่านี้เป็นอาชีพ เป็นงานที่ช่วยให้เขามีกินมีใช้
ได้เรียนหนังสือ แรงของเขานั้นใช้เท่าไรไม่มีหมดหรอก นอนหลับตื่นเดียวก็หายเหนื่อยและยัง
แข็งแรงกว่าเก่าเสียอีก ล้างพื้นเสร็จก็ไปที่หลุมคอนกรีตสำหรับเปลี่ยนน้ำมันเครื่องรถ ใช้ขี้เลื่อย

ตกลงไปในหลุมที่มีน้ำมันเปื้อนเปรอะอยู่ ใช้ซี่เลื่อยขุดคราบน้ำมันจนแห้ง แล้วกวาดซี่เลื่อยไปทิ้ง หลุมก็สะอาด

“วันนี้ไม่ไปเรียนหนังสือหรือชอบ” เสียงพี่สายใจร้องเตือน

“วันนี้เข้าทุ่งหนึ่งครับ” ชอบร้องตอบ

ชอบรีบอาบน้ำแต่งตัว หอบหนังสือออกมาพบพี่แคล้วที่กำลังจะออกรถกลับบ้าน เขาฝากของไปให้แม่และน้อง แล้วรีบเดินป่วนวิ่งออกจากบ้านไปโรงเรียน

พี่แคล้วมองเจ้าเด็กหนุ่มบ้านนาที่กำลังจะเป็นช่างแก้รถยนต์ และอาจจะเป็นเจ้าของคู่อ้อมรถยนต์ในวันหนึ่งข้างหน้าไปจนลึบตา เขายิ้มแล้วเหยียบคันเร่งออกรถ ที่ท้ายรถเขายังมีข้อความ “ถ้าพี่ไม่ไปข้างหน้า พี่ก็จะอยู่ข้างหลัง” เขียนติดอยู่อย่างชัดเจน

กิจกรรมที่ 19

1.ชื่อกิจกรรม ผู้ชีวิต

2.วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนมีความอดทนมานะพยายาม
2. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนมีความรับผิดชอบ
3. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนมีความเชื่อมั่นในตนเอง

3.แนวความคิด คนที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตนั้นจะต้องเป็นคนที่มีจิตใจเข้มแข็งเด็ดเดี่ยว ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆในชีวิต ความสำเร็จทั้งหลายเป็นสิ่งที่ได้มาด้วยความยากลำบาก ผู้ที่จะประสบความสำเร็จได้จึงต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนอย่างสูง นอกจากนั้นจะต้องเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญเหล่านี้เป็นองค์ประกอบของผู้ที่มีวินัยในตนเอง

4.สื่อที่ใช้ ชิ้นส่วนข้อความเรื่อง ผู้ชีวิต 12 ชิ้น จำนวน 1 ชุด

5.ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (10 นาที)

- ขวนนักเรียนสร้างความสดชื่นเบิกบาน โดยยืนขึ้นหายใจเข้าปอดลึกๆ ซ้ำๆ 3 ครั้ง เอาแขนไปไว้ข้างหลังตัวตรงแล้วค่อยๆ ไน้มตัวมาข้างหน้า ยกขาขวาขึ้นขึ้นเป็นหางนก จนเรายืนอยู่บนขาซ้ายข้างเดียว ทรงตัวเอาไว้นะ ยกขาขวาเอาไว้จนขนานกับพื้น เอาละนกบินแล้ว หายใจเข้า ไน้มปึกไปข้างหน้า หายใจออกกระพือปีกไปข้างหลังทำอย่างนี้ 10 ครั้ง

- นำเข้าสู่บทเรียนโดยถามนักเรียนว่า “นักเรียนเคยดูการแข่งขันยิมนาสติกไหม”

“นักเรียนทราบไหมว่าชาติใดในเอเชียที่มีนักยิมนาสติกเก่งระดับโลกมากที่สุด”

5.2 ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

1. ขออาสาสมัคร 12 คนออกมาทำกิจกรรม โดยนั่งเรียงเป็นครึ่งวงกลมหน้าชั้น
2. ให้นักเรียนแต่ละคนออกมารับ ชิ้นส่วนข้อความเรื่อง ผู้ชีวิต คนละ 1 ชิ้น
3. กติกา 1. ให้พูดกันได 2. ไม่ให้ลุกจากที่ 3. ไม่ให้ส่ง/แลกเปลี่ยนชิ้นส่วน
3. ให้นักเรียนช่วยกันหาคำตอบจากชิ้นส่วนที่ครูแจกให้ โดยมีคำถามต่อไปนี้
 1. เงินหลักเป็นคนอย่างไร
 2. อุปสรรคที่ทำให้เขาไม่ได้ลงแข่งขันกีฬาโอลิมปิกมีอะไรบ้าง
 3. ใครที่คอยเป็นกำลังใจให้เขาต่อสู้กับอุปสรรค

4. คำวิจารณ์ของหนังสือพิมพ์เป็นจริงหรือไม่เพราะเหตุใด
5. เงินหีเล่นกีฬาได้กี่ประเภท
6. นักกีฬาในประเทศจีนต้องเข้าเรียนกีฬาตั้งแต่อายุเท่าไร
7. กฎหมายสวิสเซอร์แลนด์กำหนดให้ผู้ที่ต้องการโอนสัญชาติเป็นชาวสวิสเซอร์แลนด์ต้องอาศัยอยู่ในประเทศอย่างน้อยกี่ปี
8. ทำไมเงินหีจึงประสบความสำเร็จในชีวิต

5.3 ขั้นอภิปรายสรุป (20 นาที)

1. ครูนำอภิปรายตามคำถามต่อไปนี้
 1. การทำงานในระยะแรกเป็นอย่างไร และต่อมาเป็นอย่างไร
 2. ใครมีบทบาทสำคัญในการช่วยกลุ่มทำงาน
 3. กิจกรรมนี้ผู้ตอบต้องอาศัยความอดทนอะไรบ้าง
 4. ถ้ามีใครบางคนไม่รับผิดชอบจะมีผลต่อการทำงานนี้อย่างไร
 5. ความสำเร็จจากการทำงานเกิดจาก

คนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตนั้นจะต้องเป็นคนที่มีความตั้งใจเข้มแข็งเด็ดเดี่ยว ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆในชีวิต ความสำเร็จทั้งหลายเป็นสิ่งที่ได้มาด้วยความยากลำบาก ผู้ที่จะประสบความสำเร็จได้จึงต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนอย่างสูง นอกจากนั้นจะต้องเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญเหล่านี้เป็นองค์ประกอบของผู้ที่มีวินัยในตนเอง

5.4 ขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

ให้นักเรียนเขียนเรียงความเรื่อง “กีฬาที่ข้าพเจ้าชอบ” พร้อมทั้งบอกเหตุผลด้วยว่าทำไมถึงชอบกีฬานั้น นักกีฬาประเภทที่นักเรียนชอบนั้นต้องเป็นคนที่มีความลักษณะอย่างไร เขียนลงในกระดาษรายงานส่งครวหน้า

6. ประเมินผล

1. การสังเกต
 1. การทำกิจกรรมกลุ่ม
 2. การอภิปรายในชั้น
2. การส่งงานที่ได้รับมอบหมาย

เรื่อง ผู้ชีวิต *

เงินหลี่ เป็นนักกีฬาโยมมาสติความหวังเหรียญทองโอลิมปิกทีมชาติจีนปี 2531 ที่กรุงโซล แต่ต้องพลาดไปเพราะกระดูกสันหลัง 2 ข้อได้รับบาดเจ็บขณะฝึกซ้อม เงินหลี่ อยู่ในช่วงรักษาตัวและยังหวังว่าอีก 4 ปีข้างหน้า คงได้เข้าร่วมแข่งขันโอลิมปิก

เงินหลี่ เข้าโรงเรียนพลศึกษาเพื่อฝึกโยมมาสติตั้งแต่อายุ 7 ขวบ ทั้งชีวิตของเขาทุ่มเทให้กับการฝึกซ้อมโยมมาสติ การพลาดหวังการแข่งขันโอลิมปิกที่กรุงโซล สร้างความผิดหวังเป็นอย่างมากแก่เงินหลี่ แต่แล้วเงินหลี่ก็ต้องผิดหวังอีกครั้งเมื่อการกีฬาของประเทศจีนปฏิเสธการเข้าร่วมทีมชาติของเขา เนื่องจากเขาแต่งงานกับคนต่างชาติ

เงินหลี่ออกจากประเทศจีนไปตั้งรกรากยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์บ้านเกิดของภรรยา เขาได้ไปสมัครเข้าร่วมทีมชาติซึ่งจากการทดสอบเขาได้รับการยอมรับจากโค้ช ให้เข้าร่วมทีมชาติ แต่มีข้อแม้ว่าเข้าต้องได้รับการอนุญาตเป็นชาวสวิตอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

เขาต้องคอยถึง 5 ปีจึงจะมีสิทธิได้สัญชาติสวิต แต่ด้วยกำลังใจของคนรักทำให้เงินหลี่อดทนฝึกซ้อมอย่างหนัก ตั้งแต่เช้าจนถึง 4 ทุ่มทุกวันจนคนงานที่ปิดโรงยิมต้องไล่ให้กลับบ้าน

การเป็นสมาชิกทีมชาติอย่างไม่เป็นทางการของเงินหลี่ทำให้เขาไม่ได้รับเงินเดือนเหมือนคนอื่น เงินหลี่จึงต้องเข้าทำงานในร้านรถเมล์เมืองเฮอ์เกิน เพื่อหารายได้มาประทังชีวิตตนเองและภรรยา

เขาต้องตื่นนอนตอน 5.45 น ทุกเช้า และใช้เวลาเดินทางอีก 40 นาที เพื่อไปทำงานอันแสนหนักและด้าดยตั้งแต่กวาดขยะในรถเมล์ ล้างรถและขับรถ พอตกตอนเย็นหลังเลิกงานเขาไปซ้อมโยมมาสติจนถึง 4 ทุ่ม

ในที่สุดเงินหลี่ก็ได้รับสัญชาติสวิตและได้เป็นตัวแทนประเทศสวิตเซอร์แลนด์เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกปี 2539 ที่แอตแลนต้าสหรัฐอเมริกา

มีหนังสือพิมพ์หลายฉบับวิจารณ์กันว่าเงินหลี่แก่เกินไปที่จะประสบความสำเร็จในการแข่งขันครั้งนี้ แต่เงินหลี่ ไม่หวั่นไหวต่อคำวิจารณ์เขายังคงเชื่อมั่นว่าเขายังมีความสามารถที่จะคว้าเหรียญทองโอลิมปิกได้

ก่อนการแข่งขันไม่กี่วัน เงินหลี่เป็นไข้เนื่องจากต่อมทอมซิลอักเสบอย่างรุนแรงแต่ด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง เงินหลี่ยังคงเข้าร่วมการแข่งขันต่อ

* ดัดแปลงจากบทความเรื่อง หัวใจนักสู้ ในนิตยสารรีเดอร์ไดเจสฉบับภาษาไทย (ต.ค 2540)

เขาต้องใช้เวลาฝึกซ้อมมานานกว่า 20 ปีเพื่อที่จะทำเวลา 45 วินาทีให้ดีที่สุดเขาจะไม่ยอมให้เวลาที่สำคัญที่สุดในชีวิตต้องพลาดไปเด็ดขาด

เงินหลักรวบรวมสมาริสุดลมหายใจเล็กๆ หลายครั้งเพื่อสร้างความมั่นใจก่อนที่จะทบทวนขั้นตอนต่างๆ ก่อนการแข่งขัน เมื่อเขาเข้าแข่งขันเขาได้แสดงท่าบนม้าอย่างสวยงาม

เขาได้คะแนน 9.875 ซึ่งเป็นคะแนนสูงสุดในการแข่งขันครั้งนี้ ทำให้เงินหลี่ ได้รับเหรียญทองโอลิมปิกซึ่งเป็นเหรียญที่เขาอคอยมาเกือบครึ่งชีวิต ทั้งนี้เป็นเพราะจิตใจที่เข้มแข็งอดทนและความมุ่งมั่นจึงทำให้เขาสามารถฝ่าฟันอุปสรรคจนประสบความสำเร็จในชีวิต

กิจกรรมที่ 20*

1.ชื่อกิจกรรม ลำดับดีมีความหมาย

2.วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรม จะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความร่วมมือและอดทน

3.แนวคิด การทำงานใดๆ แต่ละคนมีความสำคัญและมีส่วนทำให้เกิดความสำเร็จ ทั้งนี้ต้องมีความรับผิดชอบและมีความอดทนที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จ

4.สื่อที่ใช้ 1. แผ่นภาพและชิ้นส่วนประกอบภาพ กลุ่มละ 1 ชุด

2. ใบงาน

5.ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (10 นาที)

1. ครูถามปริศนา “อะไรเอ่ย เป็นแหล่งพักพิงนกนอน คลายทุกข์คลายร้อนอยู่สุขสบาย”

2. อภิปรายถึงความสำคัญและความสุขที่ได้รับจากบ้านและความรับผิดชอบต่อบ้าน

5.2 ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

1. แบ่งกลุ่มโดยให้เด็กนับ 1-7 (เท่าจำนวนกลุ่มที่ต้องการแบ่ง) แล้วให้นักเรียนเข้าประจำกลุ่มตามหมายเลขที่ตนนับ

2. แต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้าและเลขานุการ แล้วให้ตัวแทนออกมาจับบัตรงานพร้อมกับซองสื่อกิจกรรม

3. แต่ละกลุ่มอ่านบัตรงานและทำตามขั้นตอนโดยใช้สื่อจากซองกิจกรรม

4. ครูนำภาพตัวอย่างให้นักเรียนดู

5. ให้นักเรียนช่วยกันต่อภาพ

6. นักเรียนนำภาพที่เสร็จแล้วติดที่ผนัง

7. นักเรียนช่วยกันอภิปรายตามแนวคำถามต่อไปนี้

7.1 อะไรทำให้ทำงานได้สำเร็จและได้รับผลดี

7.2 ควรปรับปรุงเพื่อให้ได้ผลงานที่ดีอย่างไร

* กิจกรรมนี้ได้แนวคิดจาก ผศ. ดร. จันทนา ภาคบังกช

5.3 ขั้นอภิปรายสรุป (20 นาที)

ครูถามให้นักเรียนสรุปตามแนวคำถามต่อไปนี้

1. ให้ช่วยกันบอกข้อคิดจากการทำกิจกรรม
2. ให้ช่วยกันคิดว่าจะนำข้อคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

การทำงานใดๆ แต่ละคนมีความสำคัญและมีส่วนทำให้เกิดความสำเร็จ
ทั้งนี้ต้องมีความรับผิดชอบและมีความอดทนที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จ

5.4 ขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

นักเรียนคิดว่าการทำงานเป็นกลุ่มนั้นเราต้องปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะทำงาน
ของกลุ่มประสบความสำเร็จ เขียนลงในกระดาษรายงานส่งคราบน้ำ

6. ประเมินผล

1. การสังเกต
 1. การทำกิจกรรม
 2. การอภิปรายกลุ่ม
2. การส่งงานที่ได้รับมอบหมาย

ใบงานกิจกรรมที่ 20 กลุ่มที่

1. เลือกประธานและเลขานุการ
2. ประธานแจกชิ้นส่วนให้สมาชิกคนละ 1 ชิ้น
3. ให้ทุกคนลองวางชิ้นส่วนลงบนแผ่นกระดาษให้เป็นภาพ พร้อมทั้งบอกว่า “ชิ้นส่วนที่ตนได้รับมีความสำคัญอย่างไร” (5 นาที)
4. ให้ทุกคนมองดูที่ภาพตัวอย่าง แล้วช่วยกันต่อภาพให้คล้ายตัวอย่างมากที่สุด โดยไม่พูดกัน ภายในเวลา 7 นาที
5. สนทนากันในกลุ่มโดยตอบคำถามดังนี้ (10 นาที)

1. รู้สึกอย่างไรที่ทำงานโดยไม่ปรึกษากัน

2. หากจะปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ควรทำอย่างไร

3. งานจะสำเร็จได้ผลดีต้องอาศัยอะไรบ้าง

4. การทำงานได้ผลดีต้องฝึกตนเองให้มีนิสัยอย่างไร

ชั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

นักเรียนคิดว่าในการทำงานเป็นกลุ่มนั้นเราต้องปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะทำให้งานของกลุ่มประสบความสำเร็จ เขียนลงในกระดาษรายงานส่งครวหน้า

กิจกรรมที่ 21

1. ชื่อกิจกรรม คนไทยตัวอย่าง

2. วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและประเทศชาติ
2. สามารถบอกถึงผลดีของการปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ได้

3. แนวความคิด กิจกรรมนี้เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ในการฝึกเพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์และปฏิบัติตนเป็นคนมีความซื่อสัตย์ ซึ่งจากกิจกรรมนี้จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจว่า คนเราไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไร ถ้ามีความซื่อสัตย์สุจริตก็ถือว่าเป็นผู้มีเกียรติและน่าเชื่อถือ

4. สื่อที่ใช้ 1. ใบงาน

2. บทความเรื่อง ตุ๊ก ตุ๊ก
3. ภาพประกอบ รถตุ๊กตุ๊ก

5. ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (10 นาที)

1. นำเข้าสู่บทเรียนโดยถามนักเรียนว่า นักเรียนรู้จักรถตุ๊กตุ๊กไหม มีใครเคยนั่งรถตุ๊กตุ๊กบ้าง นักเรียนทราบไหมว่าทำไมเขาจึงเรียกว่ารถตุ๊กตุ๊ก(ภาพประกอบ รถตุ๊กตุ๊ก)

5.2 ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่มๆละ 5 คนโดยให้นักเรียนนับ 1-7 คนที่นับเลขเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน

2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มมารับใบงานไปศึกษา
3. นักเรียนช่วยกันอภิปรายโดยใช้แนวคำถามต่อไปนี้

1. คนขับรถตุ๊กๆ เป็นคนอย่างไร
2. ฝรั่งที่ทำกระเป๋ายาได้กระเป๋ากลับคืนจะมีความรู้สึกอย่างไร
3. การกระทำของคนขับรถตุ๊กๆ ก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองอย่างไรและทำให้เกิดผลดีต่อประเทศชาติอย่างไร
4. นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อคนขับตุ๊กตุ๊ก
5. ถ้าคนขับตุ๊กตุ๊กไม่นำกระเป๋ามาส่งคืนนักเรียนคิดว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นน่าจะเป็นอย่างไร
6. ถ้านักเรียนเก็บของได้นักเรียนจะนำไปส่งคืนเจ้าของหรือไม่ เพราะเหตุใด

5.3 ขั้นตอนปราชญ์รูป (20 นาที)

นักเรียนคิดว่าทุกคนควรมีความซื่อสัตย์หรือไม่เพราะเหตุใด

คนเราไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไร ถ้ามีความซื่อสัตย์สุจริตก็ถือว่าเป็นผู้มีเกียรติและน่าเชื่อถือ

5.4 ขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

นักเรียนคิดว่าการกระทำที่แสดงถึง การเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีการกระทำ
อย่างไรบ้าง ให้เขียนลงในกระดาษรายงานส่งครวหน้า

6. ประเมินผล

1. การสังเกต

1 การทำกิจกรรมกลุ่ม

2 การอภิปรายในชั้น

2. การส่งงานที่ได้รับมอบหมาย

ใบงานกิจกรรมที่ 21 กลุ่มที่.....

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการประชุม
2. อ่านบทความเรื่อง ตุ๊กตุ๊ก
3. ช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้
 1. คนขับรถตุ๊กๆ เป็นคนอย่างไร
 2. ฝรั่งที่ทำกระเป๋ายาได้กระเป๋ากลับคืนจะมีความรู้สึกอย่างไร
 3. การกระทำของคนขับรถตุ๊กๆ ก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองอย่างไรและทำให้เกิดผลดีต่อประเทศชาติอย่างไร
 4. นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อคนขับตุ๊กตุ๊ก
 5. ถ้าคนขับตุ๊กตุ๊กไม่นำกระเป๋ายาไปส่งคืนนักเรียนคิดว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นน่าจะเป็นอย่างไร
 6. ถ้านักเรียนเก็บของได้นักเรียนจะนำไปส่งคืนเจ้าของหรือไม่ เพราะเหตุใด

ขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

นักเรียนคิดว่าการกระทำที่แสดงถึง การเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีการกระทำอย่างไรบ้าง ให้เขียนลงในกระดาษรายงานส่งครวหน้า

บทความเรื่อง ตุ๊ก ตุ๊ก *

รถตุ๊ก ตุ๊ก ที่วิ่งในเมืองไทย ที่เรียกว่ารถตุ๊ก ตุ๊ก เพราะเวลาวิ่งรถติดเครื่องมีเสียงดังตุ๊ก ตุ๊ก บุญหลายเป็นคนขับรถตุ๊ก ตุ๊ก วันหนึ่งเขาได้เจอคนผู้โดยสารซึ่งเป็นชาวต่างประเทศและคิดราคาไม่แพง ฝรั่งเศสนั่งรถตุ๊ก ตุ๊ก เพราะเห็นว่าเป็นของแปลกและที่เมืองนอกไม่มี บุญหลายจอดส่งผู้โดยสารหน้าร้านขายของที่ขายราคาไม่แพงและรอรับเพื่อจะไปที่อื่นต่อไป บุญหลายพาฝรั่งเศสไปที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม หรือวัดพระแก้วเพื่อชมความสวยงาม

เมื่อฝรั่งเศสเสร็จก็เที่ยงพอดี บุญหลายจอดรถเพื่อจะหาอะไรทาน พอเดินไปเจอกระเป๋าสตางค์ตกอยู่ที่เบาะด้านหลังที่เป็นที่นั่งของผู้โดยสาร บุญหลายเปิดกระเป๋าสตางค์ดูพบเงินธนบัตรมากมาย และหนังสือเดินทาง เขาคิดว่าเป็นของฝรั่งเศสที่ทำตกเอาไว้ จึงรับนำกระเป๋าสตางค์และหนังสือเดินทางมาคืนฝรั่งเศสที่ตนเองรับมาครั้งแรกที่โรงแรมทันที เมื่อฝรั่งเศสได้รับกระเป๋าสตางค์และหนังสือเดินทางคืนก็ดีใจและขอบคุณที่คนไทยมีน้ำใจดีงาม ซื่อสัตย์ ทำให้ฝรั่งเศสรักเมืองไทยและคนไทยมาก ๆ

เมื่อฝรั่งเศสนั้นเดินทางกลับถึงประเทศของตนแล้ว ก็ได้เขียนจดหมายชมเชยบุญหลายมาถึงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นการขอบคุณบุญหลายที่เป็นคนซื่อสัตย์และมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชาวต่างประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มอบเกียรติบัตรยกย่องในความดีของบุญหลาย และมอบบัตรให้เดินทางไปท่องเที่ยวฟรีที่เชียงใหม่ 3 วันแก่บุญหลายและครอบครัว

ไม่ว่าเราจะเป็นใครและมีอาชีพอะไร เราก็สามารถทำชื่อเสียงให้แก่ประเทศชาติได้ทุกคนถ้าเราเป็นคนดี บุญหลายรู้สึกภูมิใจในตนเองมากที่ได้ทำชื่อเสียงให้คนไทยและประเทศไทย ถึงแม้ตนเองจะเป็นคนบ้านนอกที่ขับรถรับจ้างหาเช้ากินค่ำ แต่วันนี้สิ่งที่เขาได้ทำได้สร้างชื่อเสียงให้แก่คนไทยและประเทศไทย บุญหลายให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งไว้ว่า เขาภูมิใจที่ได้ทำชื่อเสียงให้คนไทยและประเทศไทย เขาอยากให้คนไทยทุกคนซื่อสัตย์และมีน้ำใจต่อชาวต่างชาติทุกคน เพื่อชาวต่างชาติจะได้รู้ว่าคนไทยเรานั้นเป็นคนดีมีน้ำใจ

* ดัดแปลงจากกิจกรรมพัฒนาความซื่อสัตย์ของ วรพรรณ ศรีอุปบล. 2535

กิจกรรมที่ 22

1.ชื่อกิจกรรม ความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย

2.วัตถุประสงค์ หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์
2. สามารถบอกผลดีของการเป็นคนซื่อสัตย์และผลเสียของการเป็นคนไม่ซื่อสัตย์

3.แนวความคิด ความซื่อสัตย์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกด้านหนึ่งของวินัยในตนเอง ดังนั้นในการพัฒนาวินัยในตนเองจึงต้องจัดเนื้อหากิจกรรมที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์เข้าไปในกิจกรรมการพัฒนาวินัยในตนเองด้วย กิจกรรมนี้ต้องการแสดงให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นความจริงย่อมเป็นจริงเสมอใครทำอะไรไว้สักวันหนึ่งสิ่งที่ย่อมปรากฏให้เห็น ดังนั้นคนที่ไม่ซื่อสัตย์ย่อมหนีไม่พ้นที่จะได้รับกรรมที่ตนเองก่อไว้ ส่วนคนที่ซื่อสัตย์ย่อมได้รับกรรมดีที่ตนเองทำ

4.สื่อที่ใช้ 1. ใบงาน

2. บทความเรื่อง ลุงใจ

5.ขั้นตอนกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ (10 นาที)

1. ครูให้นักเรียนเล่นเกมสแลนทานเรื่องเด็กเลี้ยงแกะคนละ 1 ประโยค เริ่มเรื่องที่คนแรกและต้องให้เรื่องจบลงพอดีที่คนสุดท้ายของห้อง

5.2 ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

1. แบ่งกลุ่ม 7 กลุ่มๆ ละ 5 คน ใช้ชื่อขนม 7 ชนิดเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง โดยเขียนชื่อขนม 7 ชนิดลงในฉลากเขียนชื่อขนมชนิดละ 5 ใบ

2. แจกใบงานที่มีบทความเรื่อง ลุงใจ ให้แต่ละกลุ่มไปศึกษา
(รายละเอียดอยู่ท้ายกิจกรรมนี้)

3. นักเรียนช่วยกันอภิปรายตามคำถามต่อไปนี้

1. ทำไมเจ้าแกแก็ยลืมห่อเงินไว้บนรถไฟ
2. เหตุใดลุงใจจึงเก็บห่อเงินไป
3. เหตุใดเจ้าแกแก็ยจึงกล่าวหาว่าลุงใจขโมยห่อเงิน
4. นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อเจ้าแกแก็ย
5. นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อลุงใจ
6. การกระทำของเจ้าแกแก็ยก่อให้เกิดผลดีผลเสียอย่างไร

5.3 ขั้นตอนการปฏิบัติ (20 นาที)

ครูนำอภิปรายเพื่อสรุปตามแนวคำถามต่อไปนี้

1. ผลดีจากการเป็นคนซื่อสัตย์คืออะไร
2. ผลเสียจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวงคืออะไร

สิ่งใดที่เป็นความจริงย่อมเป็นจริงเสมอใครทำอะไรไว้สักวันหนึ่งสิ่งที่ทำย่อมปรากฏให้เห็น ดังนั้นคนที่ไม่ซื่อสัตย์ย่อมหนีไม่พ้นที่จะได้รับกรรมที่ตนเองก่อไว้ ส่วนคนที่ซื่อสัตย์ย่อมได้รับกรรมดีที่ตนเองทำ

5.4 ขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

ให้นักเรียนเขียนเล่าประสบการณ์ของตนเองที่เคยทำในสิ่งที่แสดงถึงความเป็นคนซื่อสัตย์ ลงในกระดาษรายงานส่งครวหน้า

6. ประเมินผล

1. การสังเกต

- 1 การทำกิจกรรมกลุ่ม
- 2 การอภิปรายในชั้น

2. การส่งงานที่ได้รับมอบหมาย

ใบงานกิจกรรมที่ 22 กลุ่มที่.....

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการประชุม
2. อ่านบทความเรื่อง ลุงใจ
3. ช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้
 - 3.1 ทำไมเจ้าแก๊โกยลืมห่อเงินไว้บนรถไฟ

3.2 เหตุใดลุงใจจึงเก็บห่อเงินไป

3.3 เหตุใดเจ้าแก๊โกยจึงกล่าวหาว่าลุงใจมียห่อเงิน

3.4 นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อเจ้าแก๊โกย

3.5 นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อลุงใจ

3.6 การกระทำของเจ้าแก๊โกยก่อให้เกิดผลดีผลเสียอย่างไร

ขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ

ให้นักเรียนเขียนเล่าประสบการณ์ของตนเองที่เคยทำในสิ่งที่แสดงถึงความเป็นคนซื่อสัตย์ ลงในกระดาษรายงานส่งครวหน้า

บทความเรื่องลุงใจ *

ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่ง เจ้าแก๊โกยมีอาชีพค้าขาย ใครมาซื้อของ ๆ แก จะเลือกไม่ได้และไม่ยอมลดราคาให้เพราะแถวนี้มีร้านขายของเพียงร้านเดียว การค้าขายของเจ้าแก๊โกยเจริญรุ่งเรืองมาก เขาตกแต่งร้านใหม่ให้ใหญ่และสวยกว่าเดิม เขาขายทั้งปลีกและส่งใครซื้อเชื่อจะต้องรีบจ่ายเมื่อถึงกำหนด ยิ่งนานวันเงินทองก็ไหลมาเทมา แม้แต่คนที่อยู่ไกล ๆ ก็ยังต้องมาซื้อของที่ร้านแก

วันหนึ่ง แก่วางงานจึงตามไปเก็บเงินลูกหนี้ เขาไปแกวขึ้นรถยนต์ไปเพราะสะดวกเดินทางได้รวดเร็ว หลังจากเก็บเงินได้แล้วจึงรีบเดินทางกลับเพราะกลัวโดนจี้กลางทาง ขากลับแกจึงกลับรถไฟ เพราะรถไฟขบวนนี้ไม่ค่อยมีคนโดยสาร แกเอาห่อเงินวางไว้ข้าง ๆ แล้วม่อหลับไป จนกระทั่งถึงสถานี แกตกใจตื่นจึงรีบลงจากรถไฟ ทำให้ลืมห่อเงินทั้งไว้บนรถไฟนั่นเอง

ฝ่ายลุงใจขวานาผู้ยากจนนั่งมาด้วยในขบวนรถไฟนั้น แกก็หลับไปเหมือนกัน พอใกล้ถึงบ้านแก ๆ ก็ตื่นและเห็นห่อของวางอยู่ที่เบาะรถตรงข้ามกับเบาะที่แกนั่ง ลุงใจพยายามมองหาเจ้าของแต่ไม่พบ จึงตัดสินใจหยิบห่อของนั้นไปด้วย เพราะเกรงว่าคนอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของจะมาหยิบเอาไป พอถึงสถานีก็รีบเดินกลับบ้านพร้อมกับห่อของนั้น โดยไม่ยอมเปิดดูของข้างในว่าเป็นอะไร

ฝ่ายเจ้าแก๊โกยเมื่อถึงบ้านก็นึกขึ้นได้ว่าลืมห่อเงินหลายหมื่นไว้บนรถไฟ แกตกใจมาก เจ้าแก๊โกยจึงไปแจ้งความกับตำรวจและบอกว่าถ้าใครนำห่อของมาคืนจะให้รางวัลเป็นเงิน 1000 บาท

ลุงใจพอรู้ว่าเจ้าของห่อของที่แกเก็บได้ กำลังประกาศหาห่อของที่หายแกก็รีบนำห่อของนั้นมาคืนทันที เมื่อเจ้าแก๊โกยได้ห่อของคืนมาแกคิดเสียดยเงินที่จะให้รางวัล จึงคิดอุบายบอกกับตำรวจว่า เงินในห่อนั้นอยู่ครบ แต่แหวนที่อยู่ในห่อ 1 วงหายไป ลุงใจปฏิเสธว่าไม่ได้เอาไปและตนนั้นยังไม่เคยเปิดห่อของออกดูเลย ตำรวจไม่เชื่อจึงจับลุงใจและบอกให้ไปพูดกันที่ศาล

ถึงวันศาลนัด เมื่อผู้พิพากษาไต่สวนคดีจึงรู้ว่าเป็นเล่ห์กลของเจ้าแก๊โกยที่จะไม่ยอมเสียเงินรางวัล 1000 บาท ผู้พิพากษาเมื่อพิจารณาโดยเหตุผลจึงรู้ว่าลุงใจถูกใส่ร้าย จึงคิดเล่นงานเจ้าแก๊โกยให้ลำบาก จึงบอกไว้ในห่อนี้ไม่มีแหวนมันจึงไม่ใช่ของเจ้าแก๊โกย ส่วนของเจ้าแก๊โกยลมคงพัดหล่นรถไฟไปแล้ว จึงมอบห่อนั้นให้ลุงใจเพราะไม่มีใครแสดงตัวเป็นเจ้าของ

ลุงใจได้ห่อเงินเป็นรางวัลตอบแทนเพราะแกเป็นคนซื่อสัตย์ ส่วนเจ้าแก๊โกยต้องสูญเสียเงินทองและยังไม่มีใครยอมรับนับถือ เนื่องจากแกเป็นคนไม่ซื่อสัตย์มีจิตใจละโมภโลกมากและกล่าวหาลุงใจซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์ว่าเป็นผู้ขโมยของๆแกไป เมื่อชาวบ้านรู้ความจริงจึงไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมและซื้อของจากร้านแก ทำให้การค้าขายตกต่ำลง จนในที่สุดแกต้องปิดร้านลงและอพยพไปอยู่ยังหมู่บ้านอื่น

* จากกิจกรรมพัฒนาความซื่อสัตย์ของ วรพรรณ ศรีอุบล. 2535

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นายสุรพงษ์ ชูเดช
 เกิดวันที่ 7 ธันวาคม 2506
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 30/1 ม.6 ซ. เฉลิมพระเกียรติ 30 ถนนอุดมสุข แขวงดอกไม้
 เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร 10260
 ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ระดับ 5
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน ภาควิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
 ประวัติการศึกษา พ.ศ. 2528 จบปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 พ.ศ. 2533 จบปริญญาโท วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
 วิชาเอกการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 พ.ศ. 2542 จบปริญญาเอก วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ผลของการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนางานในตนเอง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

บทคัดย่อ
ของ
สุรพงษ์ ชูเดช

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
มีนาคม 2542

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ 1. เพื่อสร้างชุดฝึกอบรมสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 2. เพื่อศึกษาผลของการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ประกอบด้วยนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนวัดตะกล้า แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำนวน 48 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มตามคะแนนการอบรมเลี้ยงดูได้แก่ กลุ่มรักมาก-ควบคุมมาก 16 คน กลุ่มรักมาก-ควบคุมน้อย 8 คน กลุ่มรักน้อย-ควบคุมมาก 8 คน กลุ่มรักน้อย-ควบคุมน้อย 16 คน นักเรียนในแต่ละกลุ่มถูกสุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละเท่าๆ กัน ดังนั้นจึงมีนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 24 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาเป็นเวลา 11 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการฝึกอบรมตามวิธีปกติเป็นเวลา 11 สัปดาห์ มีการวัดวินัยในตนเองของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการฝึกอบรมเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน ผู้วิจัยได้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนวินัยในตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำ (Three-way ANOVA ,Repeated measures ,two between-subject factors and one within subject factor) ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา มีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยตามวิธีปกติ ทั้งเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมน้อย เมื่อได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขา มีวินัยในตนเองไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก-ควบคุมมาก แบบรักน้อย-ควบคุมมากและแบบรักน้อย-ควบคุมน้อย

EFFECTS OF TRISIKHA (BUDDHIST THREEFOLD TRAINING) ON PRATHOM SUKSA V
PUPILS' SELF - DISCIPLINE

AN ABSTRACT
BY
SURAPONG CHUDECH

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Doctor of Philosophy Degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University

March 1999

The purposes of this research were to construct a self-discipline training program applying Trisikha (Buddhist threefold training) and to compare the results of the training program on the self-discipline development of the pupils raised with different child-rearing practices.

The sample consisted of 48 Prathom Suksa V pupils at Wat Taklam School in Bangkok. There were divided into four groups according to the child-rearing practice scores. Sixteen were in the high love-oriented, high control group and eight were in the high love-oriented, low control group. Another eight were in low love-oriented, high control group while another sixteen were in low love-oriented and low control group. The subjects were randomly and equally assigned into experimental and control groups.

Both groups were trained in self-discipline for eleven weeks. The experimental group were trained with the Trisikha training program method while the control group with the regular method. Each pupil's self-discipline was measured before the training program, immediately after and again one month after the training program. The scores on self-discipline were tested with three-way ANOVA with repeated measures, two between subject factors and one within subject factor.

It was found that the scores on self-discipline of the experimental group were significantly higher than the control group at the .01 level both after the treatment and the follow-up periods. However, among those trained by the Trisikha training method, no significant difference was found on self-discipline scores between the high love-oriented, low control group and the other three groups, namely the high love-oriented, high control, the low love-oriented, high control and the low love-oriented and low control groups.